

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЯН ХУНХАО

УДК 378.147

ДИСЕРТАЦІЯ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КАЛІГРАФІЇ У
КОЛЕДЖАХ КНР

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
Дисертацій містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

ЯН ХУНХАО
(підпис) (ініціали та прізвище здобувача)

Signed by:
yang honghao
A61F5E5A0D0047E...

4/18/2025

Initial
杨洪浩

yang honghao

Науковий керівник: Погорєлова Тетяна Юріївна, доктор філософії, доцент

Дисертація є ідентичною іншим примірникам дисертації
Голова спеціалізованої вченої ради ДФ 64.055.____
д.пед.н. проф. _____.

Харків – 2025

АНОТАЦІЯ

Ян Хунхао. Професійна підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки (галузь знань 01 Освіта/Педагогіка). – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. – Харків, 2025.

Найактуальнішими проблемами китайської освіти сьогодні є питання розвитку та оптимізації освітньої системи. Модернізація педагогічної освіти у сфері підготовки вчителів образотворчого мистецтва та китайської каліграфії проявляється у перетворенні організаційних основ художньо-педагогічної освіти, її уніфікації та підвищенні якості професійної підготовки майбутніх учителів. Для формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у відповідності до загальновизнаної мети вищої професійної освіти необхідно забезпечити трансформацію пізнавальної діяльності в професійну з відповідною зміною потреб та мотивів, цілей, дій, засобів, предметів і результатів.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена великою роллю учителів каліграфії у формуванні культурної свідомості китайського суспільства на сучасному етапі розвитку країни й економіко-політичних змін у світі. У зв'язку з цим значно зростають вимоги до особистості вчителя китайської каліграфії, його професійних знань, вмінь і професійної культури. Майбутні вчителі каліграфії повинні поширювати китайську культуру, знати наукову теорію та методи навчання каліграфії, впроваджувати каліграфічну освіту, бути здатними до застосування інформаційних технологій, компетентними у викладанні каліграфії в різних школах, мати високу культурну грамотність, вміти читати тексти, написані стародавньою

китайською мовою, володіти основними методами пошуку інформації; розуміти теоретичну динаміку та тенденцій розвитку своєї професії.

У дисертації вперше широко та об'єктивно розглянуто проблему професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР. Доцільність дослідження проблеми означена необхідністю подолання суперечностей між: об'єктивною потребою суспільства у професійно й особистісно розвинених педагогах та існуючими сьогодні переважаючими науковими підходами до професійної підготовки у закладах вищої освіти, які не виступають гарантими успішності формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії на високому та достатньому рівні; необхідністю вдосконалення професійної компетентності студентів цієї спеціальності, що забезпечує їх конкурентоспроможність на ринку праці, й відсутністю теоретичних основ цілеспрямованого її формування як важливої умови ефективності їхньої професійної підготовки; між потенційними можливостями навчально-виховного процесу ЗВО з формування професійної компетентності як основи професійно-особистісного розвитку майбутніх учителів китайської каліграфії та недостатньою розробленістю методичного забезпечення цього процесу; між прагненням майбутніх учителів китайської каліграфії бути конкурентоспроможними на ринку праці, їхньою потребою у професійному саморозвитку й недостатнім розумінням ними значущості формування професійної компетентності як особистісно-професійної характеристики затребуваного фахівця; між практичною потребою у розробці та поетапній реалізації методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії та недостатньою систематичністю у процесі їх навчання у коледжах КНР.

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР.

Предмет дослідження – методика професійної підготовки, у результаті якої здійснюється формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та реалізації авторської методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР.

Для досягнення мети й вирішення поставлених завдань на різних етапах наукового дослідження було використано такі методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, дедукція, індукція, абстрагування, узагальнення, аналітичне моделювання, систематизація й порівняння науково-теоретичного матеріалу для з'ясування стану розроблення та рівня вивчення основних понять досліджуваної проблеми), емпіричні (анкетування, опитування, співбесіди, тестування, спостереження, педагогічний експеримент, системний аналіз тощо) та методи математичної статистики.

У дисертації *вперше* теоретично обґрунтовано, змістовно розроблено та експериментально апробовано з урахуванням сучасних наукових напрацювань методику професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у коледжах КНР, яка полягає у створенні в освітньому просторі коледжу відповідного соціально-освітнього середовища, що забезпечує в навчально-виховному процесі комплекс умов і зовнішніх обставин, спрямованих на розвиток необхідних особистісних професійно важливих якостей, самореалізацію, саморозвиток, розкриття творчого потенціалу, формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії; *уточнено* понятійно-категоріальний апарат теорії професійної підготовки, зокрема *вперше конкретизовано* поняття «професійна підготовка» щодо майбутніх учителів китайської каліграфії, «професійна компетентність майбутніх учителів китайської каліграфії», детально розглянуто структуру процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії; *виокремлено* критерії: мотиваційно-ціннісний (сформованість мотивації та ціннісних орієнтацій на майбутню професійну діяльність, професійно значущих якостей особистості), знаннєвий (наявність знань, необхідних для здійснення професійної діяльності, сформованість вмінь працювати з інформацією) та праксіологічно-рефлексивний критерії (дієвість знань, необхідних для здійснення

професійної діяльності, сформованість комунікативних вмінь і навичок, рефлексивних вмінь), *схарактеризовано* показники і рівні (продуктивний, репродуктивний, фрагментарний) сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії.

Також у дослідженні було розглянуто питання оновлення змістово-дидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР.

Практична значущість результатів дослідження визначається тим, що експериментальна перевірка науково обґрунтованої та розробленої методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії дозволяє рекомендувати її до впровадження в освітній процес закладів вищої освіти Китаю для підвищення професійної компетентності майбутніх учителів цієї спеціальності. В освітній процес професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії можуть бути також впроваджені навчально-методичні матеріали, рекомендації з оновлення освітньо-професійних програм та змісту педагогічної підготовки майбутніх учителів каліграфії, пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості професійної компетентності в майбутніх учителів каліграфії.

Результати аналізу змін, які відбулися у показниках рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії свідчать, що кількість студентів ЕГ зі встановленим високим рівнем сформованості цієї компетентності збільшилася на 10,5 %, тоді як зміни в КГ виявилися суттєво меншими та склали 2,5 %; кількість студентів з середнім рівнем зросла у студентів ЕГ на 12,7 %, а в студентів контрольної групи збільшилася лише на 4,1 %. Такі зміни в ЕГ відбулися за рахунок переходу студентів з низького рівня, значення якого значно зменшилося (-23,3 %). У контрольній групі показник низького рівня сформованості компетентності зменшився на -6,6 %, але такі показники не є статистично значущими. За результатами обчислення отриманих даних за методами математичної статистики у студентів експериментальної групи було встановлено статистично значущі результати

(критерій Пірсона та критерій Фішера). Отже, ефективність запропонованої нами методики методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР була підтверджена результатами проведеного експерименту.

Теоретичні та практичні розробки нашого дисертаційного дослідження можуть бути методологічно корисні та мати практичний інтерес для викладачів у процесі підготовки лекції, практичних та семінарських занять, проведення педагогічної практики, позааудиторної роботи, розробки освітніх навчальних програм, створенні навчальних посібників з психолого-педагогічних дисциплін, методики викладання китайської каліграфії, при проведенні наукових досліджень з означеної проблематики, а також студенти у своїй самоосвітній діяльності. Також напрацювання дисертації стануть доцільними для підвищення кваліфікації вчителів китайської каліграфії.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Також результати дослідження доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Sociálna práca v súčasnej spoločnosti» (Spišské Podhradie, Slovensko, 29 november 2022), «Educational and scientific activity in a new time: realities and challenges» (Mingachevir, Azerbaijan, 16-17 December 2022), «Наукова ініціатива іноземних студентів та аспірантів у світі інтеграції освіти і науки України у міжнародний освітній простір» (м. Харків, 02 березня 2023 р.), «Education via Distance Learning and other Pedagogical Challenges» (Dnipro, Ukraine, 9-10 September 2024), «Global Scientific Innovations: From Idea to Implementation» (Chernivtsi, Ukraine, 23-25 September 2024) та ін.

Ключові слова: Китайська Народна Республіка, китайська мова, професійна підготовка майбутніх учителів, професійна компетентність майбутніх учителів, каліграфія, ієрогліф, коледж, заклад вищої освіти, культура Китаю, бакалаври з китайської каліграфії.

ABSTRACT

Yang Honghao. Professional training of future calligraphy teachers in colleges of the People's Republic of China. – Qualification scientific work printed as a manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in speciality 011 «Educational, Pedagogical Sciences» (field of knowledge 01 Education/Pedagogy) - Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics of the Ministry of Education and Science of Ukraine. - Kharkiv, 2025.

The most pressing issues of Chinese education today are the development and optimisation of the educational system. The modernisation of pedagogical education in the field of fine arts and Chinese calligraphy is manifested in the transformation of the organisational foundations of artistic and pedagogical education, its unification, and improvement of the quality of future teachers' professional training. To develop the professional competence of future Chinese calligraphy teachers in line with the generally accepted goals of higher professional education, it is necessary to ensure the transformation of cognitive activity into professional activity, accompanied by a corresponding shift in needs, motives, goals, actions, means, subjects, and outcomes.

The relevance of the chosen research topic stems from the critical role of calligraphy teachers in shaping the cultural consciousness of Chinese society at the current stage of the country's development, as well as the impact of global economic and political changes. In this regard, the requirements for a Chinese calligraphy teacher's personality and professional knowledge, skills, and professional culture are significantly increasing. Future calligraphy teachers should spread Chinese culture, know the scientific theory and methods of teaching calligraphy, implement calligraphy education, be able to use information technology, be competent in teaching calligraphy in different schools, have high cultural literacy, be able to read texts written in ancient Chinese, master the basic methods of information retrieval;

understand the theoretical dynamics and trends in the development of their profession.

This dissertation is the first to present the problem of professional training for future calligraphy teachers in Chinese colleges in a holistic manner. The expediency of studying this problem is reinforced by the need to overcome the contradictions between the potential possibilities of the educational process of higher education institutions for the formation of professional competence as the basis for the professional and personal development of future teachers of Chinese calligraphy and the insufficient development of methodological support for this process; between the desire of future teachers of Chinese calligraphy to be competitive in the labour market, their need for professional self-development and their insufficient understanding of the importance of forming professional competence as a personal and professional characteristic of a sought-after specialist.

The object of the study is the process of professional training of future calligraphy teachers in Chinese colleges.

The subject of this study is the methodology of professional training, which results in the formation of professional competence among future calligraphy teachers in Chinese colleges.

The purpose of the study is to theoretically substantiate, develop, and implement the author's methodology for the professional training of future calligraphy teachers in Chinese colleges.

To achieve the goal and solve the tasks at different stages of the research, the following research methods were used: theoretical (analysis, synthesis, abstraction, deduction, induction, generalisation, analytical modelling, systematisation, and comparison of scientific and theoretical material to determine the state of development and the level of study of the basic concepts of the problem under study), empirical (questionnaires, observations, surveys, interviews, testing, pedagogical experiment, system analysis, etc.) and methods of mathematical statistics.

The dissertation, for the first time, theoretically substantiates, substantively develops, and experimentally tests, taking into account modern scientific

developments, the methodology of professional training of future teachers of Chinese calligraphy in colleges of the People's Republic of China, which consists in creating an appropriate socio-educational environment in the educational space of the college, providing in the educational process a set of conditions and external circumstances aimed at developing the necessary personal professionally essential qualities, self-realisation, self-development, disclosure of creative potential

Provisions on updating the content and didactic foundations of the professional training of future calligraphy teachers in Chinese colleges have been further developed.

The practical significance of the research results lies in the fact that the experimental verification of a scientifically grounded and developed methodology for the professional training of future calligraphy teachers enables us to recommend its implementation in the educational process of Chinese higher education institutions, thereby improving the professional competence of future teachers in this speciality. Educational and methodological materials, recommendations for updating educational and professional programs, the content of pedagogical training for future calligraphy teachers, and a package of diagnostic materials to assess the level of professional competence of future calligraphy teachers can also be integrated into the educational process of professional training for future calligraphy teachers.

The results of the analysis of changes in the indicators of the levels of professional competence of future calligraphy teachers show that the number of EG students with a high level of this competence increased by 10.5%, while the changes in the CG were much more minor and amounted to 2.5%; the number of students with an average level increased by 12.7% in the EG students, and in the control group it increased by only 4.1%. These changes in the EG were due to students' transition from a low level, which decreased significantly by 23.3%. In the control group, the low level of competence decreased by -6.6 %, but these figures are not statistically significant. According to the results of calculating the data obtained using mathematical statistics methods, the experimental group students showed statistically significant results (as determined by Pearson's criterion and Fisher's criterion). Thus,

the experiment confirmed the effectiveness of our proposed methodology for the professional training of future calligraphy teachers in Chinese colleges.

Teachers can use the theoretical provisions and practical developments of the thesis during classroom and extracurricular activities, pedagogical practice, curriculum development, creation of textbooks on psychological and pedagogical disciplines, methods of teaching Chinese calligraphy, researching the issues mentioned above, as well as by students in their self-educational activities in the process of preparing for lectures and seminars, writing term papers and master's theses. It is advisable to utilise the research materials in the advanced training of Chinese calligraphy teachers.

Testing of the research results. The study's main provisions and results were discussed at the Department of Pedagogy, Foreign Philology, and Translation meetings. The results of the study were also presented at international scientific and practical conferences, including: ‘Sociálna práca v súčasnej spoločnosti’ (Spišské Podhradie, Slovensko, 29 November 2022), “Educational and scientific activity in a new time: realities and challenges” (Mingachevir, Azerbaijan, 16-17 December 2022), “Scientific initiative of foreign students and postgraduate students in the world of integration of education and science of Ukraine into the international educational space” (Kharkiv, 02 November 2023). Kharkiv, 2 March 2023; ‘Education via Distance Learning and Other Pedagogical Challenges’ (Dnipro, Ukraine, 9-10 September 2024); ‘Global Scientific Innovations: From Idea to Implementation’ (Chernivtsi, Ukraine, 23-25 September 2024), etc.

Key words: People’s Republic of China, Chinese language, professional training of future teachers, professional competence of future teachers, calligraphy, character, college, institution of higher education, Chinese culture, bachelor's degree holders in Chinese calligraphy.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Статті у фахових виданнях України:

1. Yang Honghao. Educational programs for Chinese calligraphy teachers as a component of quality education in Chinese Universities (on the example of Shanxi Institute of applied sciences and technology). *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2021. № 73. С. 145-157.

URL: <https://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED/article/view/467/386>

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2021-73-145-157>

2. Ян Хунхао. Системний підхід як основа формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії в Китаї. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62. Том 2. С.118-122.

URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_2/22.pdf

DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.22>

3. Ян Х. Система оцінки результативності методики формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 95. С. 71-77.

URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2024/95/15.pdf>

DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.95.13>

4. Ян Хунхао, Інноваційні методи формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 7(25). С. 1179-1192.

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/13715/13781>

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7\(25\)-1179-1192](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7(25)-1179-1192)

Монографії

5. [Jisheng, B.](#), [Honghao, Y.](#), [Caijing, Z.](#), [Morhunova, N.](#) The influence of the national mentality of Chinese students on the formation of professional and communicative competence using innovative technologies. *Problems and prospects*

of training in higher school: Pedagogical, philological, psychological and intercultural aspects, 2023, Pp. 122–141. (Scopus).

URL: <http://monograph.com.ua/pctc/catalog/book/978-617-7319-94-7.ch8>

DOI: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-94-7.ch8>

Статті у закордонних виданнях

6. Yang Honghao. The impact of using modern methods and forms of teaching future calligraphy teachers on the effectiveness of the educational process. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 5 (65). С. 32-39.

URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/12305>

DOI: DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.5.6>

7. Yang Honghao. Curriculum settings in Chinese high calligraphy education. *Edukácia vo vysokoškolskom prostredí: Zborník vedeckých recenzovaných prác s medzinárodnou účasťou*. Technická univerzita v Košiciach. (Košice, Slovensko). 2022. P. 121-125.

URL: https://arl4.library.sk/arl-spu/en/detail/?&idx=spu_us_epca*163331

Праці апробаційного характеру

8. Ян Хунхао Особливості професійної підготовки майбутніх учителів у КНР. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції* (19 жовтня 2023 р.). – Харків: ХНАДУ, 2023. С. 218-222.

URL: https://tfc.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-TFC/Мовної_підготовки/ЗБІРНИК_конф._ХНАДУ._19.10.2023__.pdf

9. Ян Хунхао. Особливості освітньо-професійних програм фахової підготовки бакалаврів-майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР. *Proceedings of The 2nd International Scientific Conference «Sustainable development strategy: global trends, national experience and new goals», and dedicated to the 100th anniversary of the National Leader of the Azerbaijani people Heydar Aliyev*. Vol. II Mingachevir, 8-9 December 2023. P. 629-632.

URL: https://mdu.edu.az/wp-content/uploads/2024/03/Bey_konf_cild_2_11.03.2024.pdf

10. Ян Хунхао. Мета професійного розвитку майбутніх вчителів каліграфії у КНР. *Наукова ініціатива іноземних студентів та аспірантів у світі інтеграції освіти і науки України у міжнародний освітній простір: збірник наукових статей за матеріалами XI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (15 лютого 2024 р.).* – Харків : ХНАДУ, 2024. С. 99-104.

URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/20132>

11. Ян Хунхао. Розробка цілей формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії як основа для змістовного наповнення їх підготовки. *Education via Distance Learning and other Pedagogical Challenges: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference, September 9-10, 2024.* FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine, P. 158-161.

URL: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2024/09/Conference-Proceedings-September-9-10-2024-1.pdf>

12. Yang Honghao. The current situation of calligraphy education in Chinese universities. *Global Scientific Innovations: From Idea to Implementation: Proceedings of III International Scientific and Practical Conference (23-25 September 2024).* Chernivtsi, Ukraine, 2024. P. 30-34.

URL: <https://eesf.report/wp-content/uploads/2024/10/23-25.09.24-global-scientific-innovations-from-idea-to-implementation.pdf>

13. Ян Хунхао. Результати дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти* : зб. наук. ст. за матеріалами XIX Міжнар. наук.-практ. конф. (17 жовтня 2024 р.). – Харків : ХНАДУ, 2024. С. 206-211.

URL: https://tfc.khadi.kharkov.ua/fileadmin/FTFC/%D0%9C%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B8/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A

[0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84._%D0%A5%D0%9D%D0%90%D0%94%D0%A3-2024_.pdf](#)

***Наукові праці, які додатково відображають наукові результати
дисертації***

14. Моргунова Н., Ян Хунхао. Врахування психолінгвістичних аспектів у навчанні китайських студентів української мови як іноземної. *Sociálna práca v súčasnej spoločnosti* II. Zborník príspevkov z on-line medzinárodnej vedeckej konferencie (29 november 2022, Spišské Podhradie, Slovensko). Teologický inštitút v Spišskom Podhradí. 2022. С. 118-127.

URL: <https://www.ku.sk/fakulty-katolickej-univerzity/teologicka-fakulta/udalosti/konferencia-socialna-praca-v-sucasnej-spolocnosti-ii.html>

ЗМІСТ

ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КАЛІГРАФІЇ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ	27
1.1. Професійна підготовка майбутніх учителів каліграфії у КНР як педагогічна проблема	27
1.2. Сутність і структура професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії	51
1.3. Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії та живопису у процесі навчання у коледжах КНР	72
Висновки до розділу 1	92
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КИТАЙСЬКОЇ КАЛІГРАФІЇ	97
2.1. Розробка цілей формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії	97
2.2. Формування змісту професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії	109
2.3. Методи, форми та засоби формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії	134
Висновки до розділу 2	174
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КИТАЙСЬКОЇ КАЛІГРАФІЇ	179
3.1. Організація дослідження та методика проведення констатувального експерименту	179

3.2 Критерії, показники та методи експериментального педагогічного дослідження результативності методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії	194
3.3. Експериментальна перевірка результативності розробленої методики формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії	217
Висновки до розділу 3	238
ВИСНОВКИ	241
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	244
ДОДАТКИ	275

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сьогодні найважливішою стратегічною ціллю не тільки китайської, але й світової вищої освіти є професійний розвиток і формування професійної компетентності майбутніх фахівців, що зробить їх конкурентоспроможними на ринку праці. Професійну компетентність фахівця у галузі освіти визначає сформованість в нього як теоретичної, так і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності, а також володіння необхідними професійними компетенціями.

Освітньому ідеалу повинен повною мірою відповідати вчитель китайської каліграфії і як особистість, і як професіонал, який володіє на високому рівні професійними знаннями, способами передачі за допомогою ієрогліфів та образотворчих засобів високих моральних ідеалів та національної культури, здатний використовувати ці способи для вирішення завдань навчання та виховання учнів. Для художньо-педагогічної освіти це означає, що студенти не тільки повинні на високому рівні володіти образотворчою діяльністю, а й засвоїти педагогічно доцільні способи формування цих умінь у школярів.

З цих позицій актуальним є дослідження питань формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у процесі здійснення їхньої професійної підготовки, бо значення каліграфії для історії, сучасності та майбутнього Китаю як важливого фактору змін у формуванні свідомості суспільства неможливо переоцінити.

Аналітичний огляд психолого-педагогічних досліджень з проблеми професійної підготовки вчителів дозволив констатувати, що більшість учених (М. Бубнова, Ву Юнпэн, І. Грищенко, В. Євдокимов, Г. Іванюк, В. Кузь, Н. Колесник, В. Луценко, О. Павлик, О. Пехота, Л. Покроєва, Л. Поліщук, С. Сисоєва, Т.Танько, Л. Хоружа, Цзо Чунлян, Цзян Сяоань, Чжан Лун та ін.) наголошують на тому, що професійна підготовка є цілеспрямованим, планомірним та організованим процесом педагогічних впливів, засвоєння та

закріплення загально-педагогічних і спеціалізованих знань, умінь і навичок, а також результатом формування готовності до майбутньої професійної діяльності, професійно значущих та особистісних якостей.

За останні роки були виконані дисертаційні роботи, що безпосередньо розкривають різні аспекти проблеми професійної підготовки вчителів. Наприклад, у науковій думці представлено досвід професійної підготовки педагогів у багатьох країнах світу (Н. Гродзь, К. Біницька, М. Лаврінц, О. Огієнко, У Яньлін, Чжан Ювень), особливості професійної підготовки вчителів різних спеціальностей, як, наприклад, учителів початкової школи (К. Діхнич, С. Купчак, І. Небитова, І. Новик, К. Петрик), учителів гуманітарних спеціальностей (С. Міхно, О. Семенов, А. Штепура), природничо-математичних спеціальностей (Л. Рикова, Я. Сікора, С. Петренко), фізичної культури (Ван Сяофей, Хань Чжаньянь), музичного мистецтва (Шен Цін, Мей Фан, Чжоу Юнь, Лю Чан). Також з'явилися дослідження, присвячені формуванню певних компетентностей у процесі професійної підготовки, а саме: використання електронних освітніх ресурсів, ІКТ (Т. Брицькан, А. Юрченко, М. Ячменик), мотивації, саморозвитку, самореалізації (А. Смолюк, Чжу Пен, Жень Сінъян), готовності до інноваційної діяльності (А. Андрєєв, Д. Балашов, О. Цюняк), формування патріотизму, духовної та естетичної культури (Лі Сінцзе, Се Фей, Тань Сяо, Г. Тупікова), творчої компетентності (О. Башкір, Лі Цін, Лі Янь), психолого-педагогічних компетентностей (Ван Яцзюнь, Ду Ханьфен, В. Костіна) тощо. Заслужують на увагу дисертаційні роботи, присвячені формуванню різних видів компетентностей у вчителів образотворчого мистецтва (Пей Чжиюн, Цзі Іпін, Ян Бінь та ін.). Хоча жодне з цих досліджень не стосується процесу професійної підготовки педагогів з каліграфії, але наукові підходи й досвід учених щодо формування професійної компетентності майбутніх учителів, дефініції її складових є важливим під час визначення шляхів здійснення професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії.

Аналіз наукової літератури з теми засвідчив, що попри значну увагу вчених до означеної проблеми та наявність певних результатів вивчення

окремих її аспектів, проблема професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії ще не була предметом спеціального наукового дослідження.

Актуальність і доцільність дослідження зумовлені необхідністю подолання виявлених суперечностей:

між об'єктивною потребою суспільства у професійно й особистісно розвинених педагогах і домінуючими традиційними підходами до професійної підготовки у вищій освіті, які не виступають гарантими успішності формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії на високому та достатньому рівні;

між необхідністю вдосконалення професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, що забезпечує їх конкурентоспроможність на ринку праці, й відсутністю теоретичних основ цілеспрямованого формування їхньої професійної компетентності як важливої умови ефективності професійної підготовки;

між потенційними можливостями навчально-виховного процесу ЗВО з формування професійної компетентності як основи професійно-особистісного розвитку майбутніх учителів китайської каліграфії та недостатньою розробленістю методичного забезпечення цього процесу;

між прагненням майбутніх учителів китайської каліграфії бути конкурентоспроможними на ринку праці, їхньою потребою у професійному саморозвитку й недостатнім розумінням ними значущості формування професійної компетентності як особистісно-професійної характеристики затребуваного фахівця.

між практичною потребою у розробці та поетапній реалізації методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії та недостатньою систематичністю у процесі їх навчання у коледжах КНР.

Наведені суперечності відображають проблему нашого дослідження, яка полягає у пошуку наукових підходів до обґрунтування концепції професійної

підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у закладах вищої освіти КНР.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість і виявлені протиріччя зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Професійна підготовка майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР».

Дослідження ґрунтується на найбільш важливих нормативно-правових актах, що регулюють підготовку бакалаврів з каліграфії як у КНР: Закон Китайської Народної Республіки «Про освіту» від 18.03.1995 р., Закон Китайської Народної Республіки «Про вищу освіту» від 29.08.1998 р., Закон Китайської Народної Республіки «Про професійну освіту» від 15.05.1996 р., Положення про вищі навчальні заклади Китайської Народної Республіки (2021), Положення про організацію і проведення освітнього процесу у вищих навчальних закладах Китайської Народної Республіки (2021), Закон Китайської Народної Республіки «Про викладачів» від 31.10.1993 р., Рішення Держради «Про всебічне поглиблення реформи педагогічного будівництва в нову епоху» від 20.01.2018 р., «План модернізації освіти Китаю до 2035 року» (2019 р), Програма з каліграфії для вчителів початкових та середніх шкіл (2015), «Пропозиції Міністерства освіти зі сприяння розвитку художньої освіти в школах» (2014), так і в Україні: Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Концепція розвитку освіти України на період до 2015-2025 рр. (2015), Національна рамка кваліфікацій (2011) тощо. Аналіз цих законів, підзаконних нормативно-правових актів та програм є основою для проведення комплексного дослідження обраної теми.

Проведений аналіз наукових публікацій за темою нашого дослідження засвідчив актуальність обраної нами проблеми професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у колі сучасних наукових розвідок китайських та українських вчених у таких аспектах:

концептуальні основи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів (І. Анненкова, І. Гришина, Си Гуо, М. Євтух, В. Жигірь, Ю.

Завалевський, І. Зязюн, Г. Кошонько, Лі Хунцін, Лі Цзяньхуей, В. Лунячек, Л. Онищук, Пей Чжиюнь, О. Пехота, О. Савченко, Сян Хун, Тан Цзін, Л. Хомич, Цзян Сяоянь, Чжан Лун та ін.);

фактори, що впливають на якість професійної підготовки майбутніх учителів (Я. Баранець, В. Баркасі, В. Вітюк, І. Гевко, С. Давидова, В. Ковальчук, Лю Чан, Лю Сю, М. Михаськова, О. Пометун, Б. Тимків, Ху Вейпін, Ху Яоган, К. Шевченко, З. Чжу тощо);

методи та інструменти оцінки якості професійної підготовки здобувачів освіти (В.Безбородих, О. Бульвінська, Ван Сяофей, Ван Чжуо, В. Григораш, О. Дудник, З. Курлянд, В. Лозова, О. Остряньська, Цзуо Чонлян, Чжан Лун, Чжан Цзе, Чжао Хуейхуей, Ян Цзяньюнь та ін.).

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за ініціативною науково-дослідною роботою № 1/2020 «Управління формуванням професійних компетентностей майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» (номер державної реєстрації 0120U104231), що підтверджує актуальність та цінність його наукових напрацювань.

Тему дослідження затверджено рішенням Вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, наказ № 1403-С від 27 жовтня 2021 р.

Об'єкт дослідження: процес професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР.

Предмет дослідження: методика формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та реалізації авторської методики формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР.

Відповідно до мети дослідження визначено його основні завдання:

1. На підставі комплексного аналізу досліджуваної нами проблеми у філософських і психолого-педагогічних джерелах дослідити теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії, визначити суть і структуру поняття «професійна компетентність» та конкретизувати його зміст щодо професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

2. Визначити критерії, показники та надати характеристику рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії.

3. Теоретично обґрунтувати та розробити методику професійної підготовки майбутніх вчителів китайської каліграфії. Здійснити експериментальну перевірку ефективності реалізації запропонованої методики в освітньому процесі коледжів КНР.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що професійна підготовка майбутніх учителів китайської каліграфії набуватиме ефективності за умов:

створення в освітньому просторі коледжу відповідного соціально-освітнього середовища, спрямованого на розвиток необхідних особистісних професійно важливих якостей, формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії;

поширення проблематики професійно-педагогічної компетентності в освітніх програмах підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії; введення у навчальні плани дисциплін, провідною функцією яких є формування готовності фахівця до здійснення педагогічної діяльності; оновлення змісту педагогічної складової навчального процесу підготовки майбутніх учителів каліграфії;

розвитку в майбутніх учителів каліграфії стійкої потреби у формуванні професійної компетентності на основі мотивації та усвідомлення цілей професійної підготовки;

педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії, складання індивідуальної освітньої траєкторії студента,

спрямованої на вирішення проблем, пов'язаних із формуванням педагогічного та професійного досвіду; використання творчого потенціалу вчителів-практиків китайської каліграфії;

чітко спланованої інтеграції аудиторної, самостійної та позааудиторної роботи, педагогічної практики студентів; об'єднання зусиль викладачів психолого-педагогічних і фахових дисциплін.

Порушені завдання вмотивували вибір комплексу взаємопов'язаних і взаємообумовлених методів дослідження:

теоретичні: аналіз, синтез, абстрагування, дедукція, індукція, узагальнення, аналітичне моделювання, систематизація й порівняння науково-теоретичного матеріалу для з'ясування стану розроблення та рівня вивчення основних понять досліджуваної проблеми, уточнення понятійно-категорійного апарату дослідження, що дозволяють максимально об'єктивно в інтегрованій формі подати результати дослідження;

емпіричні: анкетування, спостереження, опитування, співбесіди, тестування для визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, що беруть участь в експерименті, діагностики та поточного аналізу успішності експериментальної роботи; педагогічний експеримент для перевірки гіпотези дослідження; системний аналіз для перевірки результатів дослідження;

математичної статистики для узагальнення та представлення результатів, отриманих на констатувальному й контрольному етапах дослідження, визначення їх значущості, установлення достовірності висновків дослідно-експериментальної роботи.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягають у наступному:

вперше теоретично обґрунтовано, змістовно розроблено та експериментально апробовано з урахуванням сучасних наукових напрацювань щодо професійної підготовки вчителів методик формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у коледжах КНР, яка

полягає у забезпеченні в навчально-виховному процесі комплексу умов і зовнішніх обставин, що впливають на збагачення навчальної та позанавчальної діяльності, переходять у внутрішні стимули, сприяючи розвитку необхідних особистісних якостей, самореалізації, саморозвитку, розкриттю творчого потенціалу; коригуванні навчальних планів та програм з метою орієнтації на основні компоненти професійної компетентності учителів каліграфії; науково-методичному забезпеченні їхньої професійної підготовки з урахуванням основних видів компетенцій; впровадженні нових методів і форм навчання та виховання, ефективному застосуванні нових інтерактивних педагогічних технологій, впровадженні нових засобів оцінки результатів навчання та нових форм контролю; педагогічному супроводі розвитку особистості тощо.

уточнено понятійно-категоріальний апарат теорії професійної підготовки, зокрема *вперше конкретизовано* поняття «професійна підготовка» щодо майбутніх учителів китайської каліграфії (процес формування професійних і педагогічних знань і навичок, розвитку художніх та культурних здібностей, особистісних якостей, необхідних майбутньому учителю каліграфії для плідного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу), «професійна компетентність майбутніх учителів китайської каліграфії» (інтегрована професійно-особистісна характеристика, провідною якістю якої є практична готовність фахівця до реалізації професійної естетично-педагогічної діяльності з навчання каліграфії на основі інтеграції психолого-педагогічних і спеціальних здібностей, здобутих професійних знань, умінь і навичок, накопиченого досвіду), детально розглянуто структуру процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії;

виокремлено критерії: мотиваційно-ціннісний (сформованість мотивації та ціннісних орієнтацій на майбутню професійну діяльність, професійно значущих якостей особистості), знаннявий (наявність знань, необхідних для здійснення професійної діяльності, сформованість вмінь працювати з інформацією) та праксіологічно-рефлексивний критерії (дієвість знань, необхідних для здійснення професійної діяльності, сформованість

комунікативних вмінь і навичок, рефлексивних вмінь), *схарактеризовано* показники і рівні (продуктивний, репродуктивний, фрагментарний) сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії.

набули подальшого розвитку змістово-дидактичні засади професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР.

Практична цінність розробок підтверджується їх впровадженням в освітній процес закладів вищої освіти, зокрема в освітній процес: Сичуаньського інституту кіно і телебачення (КНР) – методика професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії (довідка від 25.11.2024 р.); Сичуаньського коледжу засобів масової інформації (КНР) (довідка від 24.11.2024 р.) та Сіаньського політехнічного університету (КНР) (довідка від 28.11. 2024 р.) – оновлення навчальних програм та змісту навчальних дисциплін, методів їх викладання, контрольнo-діагностичний комплекс вимірювання показників сформованості професійної компетентності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні у навчально-виховний процес коледжу методичного супроводу професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у вигляді розробленої авторської методики формування професійної компетентності; оновленні освітньо-професійних програм та змісту педагогічної підготовки (включаючи педагогічну практику) майбутніх учителів каліграфії; підборі, адаптації та експериментальній перевірці пакету діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості їхньої професійної компетентності.

Практичні напрацювання, викладені в дисертації, навчально-методичні розробки можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти під час проведення аудиторних і позааудиторних занять, при розробці навчальних програм, створенні навчальних посібників з психолого-педагогічних дисциплін, методики викладання китайської каліграфії, при проведенні наукових досліджень з означеної проблематики, а також у самоосвітній діяльності студентів – майбутніх учителів китайської каліграфії у

процесі підготовки до лекційно-семінарських занять, при написанні курсових і магістерських робіт.

Основні положення й результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу. Також результати дослідження репрезентовано в доповідях і повідомленнях на міжнародних науково-практичних конференціях: «Sociálna práca v súčasnej spoločnosti» (Spišské Podhradie, Slovensko, 29 november 2022), «Educational and scientific activity in a new time: realities and challenges» (Mingachevir, Azerbaijan, 16-17 December 2022), «Наукова ініціатива іноземних студентів та аспірантів у світі інтеграції освіти і науки України у міжнародний освітній простір» (м. Харків, 02 березня 2023 р.), «Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів» (м. Харків, 19 жовтня 2023 р), «Education via Distance Learning and other Pedagogical Challenges» (Dnipro, Ukraine, 9-10 September 2024), «Global Scientific Innovations: From Idea to Implementation» (Chernivtsi, Ukraine, 23-25 September 2024) та ін.

Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено у 13 наукових працях (з яких 11 одноосібних), із них: 4 – статті в вітчизняних фахових наукових виданнях, 2 – статті в міжнародних наукових виданнях, 6 – матеріали наукових конференцій, 1 – розділ монографії, яка проіндексована в наукометричній базі Scopus.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг становить 301 сторінку (12,5 авт. арк.). Дисертація містить 20 таблиць, з яких 6 займають 12 повних сторінок, 30 рисунків (1 рисунок займає 1 повну сторінку), 7 додатків на 27 сторінках. Список використаних джерел містить 319 найменувань на 31 сторінці, із них – 123 іноземною мовою. Обсяг основного тексту дисертації – 217 (9 авт. арк.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КАЛІГРАФІЇ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

1.1. Професійна підготовка майбутніх учителів каліграфії у КНР як педагогічна проблема

У наш час світова освітня практика і педагогічна думка гостро відчують необхідність теоретичного аналізу накопиченого досвіду, осмислення прогресивних здобутків і виявлення деструктивних тенденцій. Це також стосується і системи професійної підготовки майбутніх учителів, у процесі якої відбувається їх особистісно-професійне становлення й розвиток.

Сьогодні у Китайській Народній Республіці (КНР) освіта визнана одним з найважливіших загальнонаціональних пріоритетів розвитку економіки та суспільства. Науковий інтерес до дослідження підготовки педагогічних кадрів у КНР обумовлений завданнями державної політики у сфері освіти, особливим статусом педагога, що затверджений в урядових документах. Державна освітня політика Китаю в галузі освіти спрямована не тільки на оновлення її змісту й організацію навчального процесу відповідно до сучасних науково-технічних досягнень, професійну підготовку фахівців за стандартами найкращих світових практик, алей на створення необхідних умов для творчого розвитку та самореалізації кожної особистості. Провідна роль у цьому належить педагогу, саме тому особливо важливим є професійний розвиток учителів-практиків, зокрема, вчителів каліграфії як джерела народної мудрості та історичної основи китайської освіти.

Дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у КНР насамперед передбачає розгляд сучасної китайської системи освіти, виявлення особливостей професійної підготовки педагогів взагалі та

професійної підготовки саме вчителів каліграфії.

Світове суспільство сьогодні визнає якість освіти основною метою, пріоритетом свого розвитку. Сучасні зміни в освітній системі Китаю перш за все «спрямовані на підвищення освітнього рівня молоді, формування функціонально і професійно підготовлених фахівців, здатних забезпечити економічний розвиток, конкурентність та політичну незалежність держави, що потребує вдосконалення національних освітніх стандартів» [184, с. 43].

Головним принципом розвитку китайської освіти у XXI столітті є перевага новаторського духу, «дедалі більше уваги приділяється вихованню усвідомлених, вдумливих кадрів з високим рівнем навичок» [72, с. 18]. Ці положення представлені у нормативно-правових документах, що всебічно регламентують функціонування освітніх організацій КНР (Закони КНР «Про освіту» від 18.03.1995 р., «Про обов'язкову освіту» від 12.04.1986 р., «Про вищу освіту» від 29.08.1998 р., «Про професійну освіту» від 15.05.1996 р., «Про викладачів» від 31.10.1993 р., «Про сприяння розвитку недержавної освіти» від 28.12.2002 р., Рішення Держради «Про всебічне поглиблення реформи педагогічного будівництва в нову епоху» від 20.01.2018 р., «План модернізації освіти Китаю до 2035 року» (2019 р.) тощо). Також система освіти регламентується законодавчими органами провінцій, районів, міст, що мають право законотворчої діяльності у межах району адміністративного підпорядкування.

Розглядаючи питання розвитку сучасної китайської освіти, В. Лунячек робить низку важливих висновків. Він зазначає, що КНР, маючи у 1950-1970 роках систему освіти, побудовану за зразком радянської освітньої системи, починаючи з 2000-х років значно опередила за деякими показниками пострадянські країни в освітній системі середньої і вищої школи. Це відбулося завдяки законодавчій і фінансовій підтримці уряду разом з одночасною системою контролю державних органів управління освітою, а також використанню позитивного світового досвіду. Але разом з цим «у зв'язку з природно-географічними й історичними відмінностями проблемою для КНР

залишається рівний доступ до якісної освіти. Населення великих міст має на сучасному етапі суттєву перевагу в цьому питанні» [83, с. 51].

Сучасна структура освіти в КНР складається з кількох ступенів: початкова, середня школа, середня спеціальна освіта, вища школа. Початковий ступінь – дошкільна освіта (дитячі садки для дітей 3-5 років). У початковій школі термін навчання – шість років. Наступний ступінь – обов'язкова дев'ятирічна освіта. Початкова та неповна середня школи практикують навчальні системи «шість і три», «п'ять і чотири» чи «дев'ять років поспіль». Після закінчення дев'ятирічного навчання учні можуть вступити до вищої середньої школи, де навчатимуться ще три роки, тобто загальний термін навчання складе дванадцять років. Можна також отримати середню спеціальну (професійну) освіту.

Після завершення повної середньої освіти можливим є здобуття вищої освіти. Вища освіта включає академічну та неакадемічну освіту. Вища освіта має як очну, так і заочну форми навчання. Законодавчо затверджено також систему самонавчання для здобуття вищої освіти, а ті, хто складає іспити, отримують відповідні свідоцтва про освіту.

У законі КНР «Про вищу освіту» від 29.09.1998 р. [305] викладено основні її принципи. Так, стверджується, що вища освіта має реалізовувати державну освітню політику, служити справі соціалістичної модернізації та поєднуватися з продуктивною працею, щоб освічені люди всебічно розвивались у моральному, інтелектуальному та фізичному відношенні (Стаття 4). Місією вищої освіти є формування високопрофесійних талантів з новаторським духом та практичними здібностями, розвиток науки, техніки та культури (Стаття 5).

Вища академічна освіта поділяється на програми спеціальної, дипломної та післядипломної освіти (Стаття 16 закону КНР «Про вищу освіту»). Навчання за програмами спеціальної освіти (2-3 роки) спрямоване на засвоєння основних теорій, професійних знань, базових навичок та основних вмінь, що дозволяють здійснювати практичну діяльність за цією спеціальністю. Навчання за програмами бакалаврату (3-4 роки) надає студентам можливість досить

системного оволодіння основними теоріями та базовими знаннями, відповідними базовими навичками та вміннями, необхідними для цієї галузі науки та спеціальності, а також навчитися в першому приближенні здійснювати дослідницьку діяльність за фахом. Післядипломна освіта – це навчання за програмами магістратури (2-3 роки) та аспірантури (3-4 роки).

Зміни у системі вищої освіти КНР у XX столітті є дуже значними. Якщо у 1949 році у країні існувало лише 205 державних закладів вищої освіти, то зараз їх існує понад 3000 [214]. Завдяки послідовним реформам, що проводить китайський уряд, в останні роки продовжується її вдосконалення. Високий рівень освіти у провідних закладах вищої освіти Китаю визнає і міжнародне суспільство. Так, дослідницька структура міжнародної вищої освіти QS, яка щорічно публікує рейтинги провідних університетів світу, включила у 2022 році до першої півсотні кращих світових університетів Університет Цінхуа (Tsinghua University) (17 місце), Пекінський університет (Peking University) (18 місце), Фуданський університет (Fudan University) (31 місце), Чжецзянський університет (Zhejiang University) (45 місце).

У число закладів вищої освіти КНР відносяться університети, коледжі та вищі професійні школи, які реалізують профільну освіту. Основними закладами, що здійснюють початкову педагогічну підготовку майбутніх учителів для базової освіти у КНР є місцеві педагогічні коледжі. За даними дослідників, випускники цих коледжів складають 76,1 % вчителів середньої школи, 63,2 % молодшої школи та 59,1 % вчителів початкової школи [15, с. 51]. Виділяють шість типів педагогічних навчальних закладів такого типу: педагогічні університети/коледжі (shifan daxue/xueyuan), педагогічні професійні коледжі (shifan zhuanke xuexiao), педагогічні училища (shifan xuexiao), провінційні педагогічні інститути (sheng jiaou) та повітові педагогічні училища (jiaoshi jinxu xuexiao).

Загальноприйнятою у КНР сьогодні є п'ятиступінчаста система градації вчителів, згідно з якою викладачі поділяються на несертифікованих учителів, молодих спеціалістів, вчителів 2-го рівня, вчителів 1-го рівня та

висококваліфікованих учителів [223, с. 193]. Китайська педагогічна освіта організована за двома напрямками підготовки: навчання у педагогічних ЗВО, перепідготовка чи підвищення професійної компетентності практикуючих педагогів при урядових освітніх структурах. Для навчання у педагогічних ЗВО необхідним є документ про повну середню освіту. Навчальна програма підготовки вчителів повної середньої школи передбачає 4-річне навчання, а вчителів неповної середньої школи – 3-річне.

Розпочата китайським урядом у 2010 році «Національна програма з підготовки вчителів середньої школи» [257] має за мету поліпшення загальної якості роботи вчителів і сприяє підвищенню їх професійної кваліфікації. Діяльність уряду КНР спрямована на підготовку всесторонньо освічених, активних і творчих громадян, які були б гарантами якісного, високотехнологічного розвитку країни, чому сприяє проведення постійних тестувань серед працівників освіти, впровадження освітніх технологій та інноваційних моделей підготовки кваліфікованих педагогів. Прикладом цього є створення у Китаї нових шкіл типу «Школа інновацій та підприємництва», метою яких є створення нової освітньої теорії та практики. На базі таких шкіл організовуються різні фаблаби (невеличкі майстерні), креативні виробничі простори, бізнес-інкубатори, у яких здійснюється навчання за проектними методиками, спрямовані на розвиток творчості [211].

Високий соціальний статус учителя у КНР є стійкою тенденцією, що впливає на розвиток педагогічної освіти в країні. Педагог вважається творцем нації, який виховує ідеали та втілює в життя нові ідеї, сприяючи якісній підготовці спеціалістів. Це пояснюється конфуціанською традицією, яка «протягом багатьох століть є етико-філософської основою всієї китайської освітньої концепції в цілому і підготовки педагогічних кадрів зокрема, заклала фундамент культу освіченості й освіти, поваги до Вчителя і сприйняття його як соціальної фігури, рівної за значимістю правителю» [176, с. 103]. Урядом прийнято закони, положення, укази, проекти, що підвищують та закріплюють статус педагога у суспільстві. 10 вересня 1985 року на день народження

філософа Конфуція було засновано День вчителя, що став першим у країні професійним святом. З 1993 року запроваджено закон КНР «Про викладачів» [256], у якому встановлено права та обов'язки вчителів, вимоги прийому на роботу, соціальні гарантії. Відповідно до цього закону заробітна плата у педагогів має бути не нижчою, ніж у державних службовців. Китайським вчителям виділяється житло, безкоштовне медичне обслуговування та інші пільги, що підкреслює статус цієї професії.

Сьогодні Китай є володарем найбільшого у світі педагогічного корпусу (понад 18 мільйонів осіб) [199]. І ця цифра постійно зростає. Професійний розвиток вчителів визнається урядом найважливішим фактором у підвищенні якості освіти. Головною метою модернізації китайської освіти керівництвом країни визначено забезпечення її якості, від якої напряду залежить добробут країни, тому що «створення інноваційної економіки може бути можливим лише за умов підготовки власних висококваліфікованих кадрів», що стає можливим завдяки «значної мотивації китайської молоді щодо поліпшення якості особистого життя і життя країни шляхом отримання якісної освіти» [83, с. 52]. Все це свідчить про шанобливе ставлення в КНР до вчителів і розуміння того, що успішність економічних реформ у країні залежить насамперед від них.

Для всебічного розгляду проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у КНР звернемося до визначення ключового терміну дослідження.

За словниковими джерелами поняття «підготовка» визначається як «запас знань, навичок, досвід тощо, набутий у процесі навчання, практичної діяльності» [18, с. 952]; «діяльність, спрямована на навчання, надання необхідних знань» [148, с. 202]; «формування та збагачення настанов, знань та вмінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань» [115, с. 394]. Як бачимо, цей термін має два значення: по-перше, як навчання, деякий спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань; а по-друге – сама готовність, наявність компетенцій, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання сукупності завдань.

Важливим для нашого дослідження є дефініція категорії «професійна

підготовка». Державні документи визначають професійну підготовку як процес набуття здобувачем вищої освіти кваліфікації за певною галуззю знань та спеціальністю (Закон України «Про вищу освіту» [52]). У довідковій літературі воно тлумачиться як «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією» [29, с. 290].

У науково-педагогічних джерелах трактування поняття «професійна підготовка» є більш варіативним. Так, О. Пехота та А. Старєва розглядають професійну підготовку як «неперервну освітню систему, що включає теоретичну, дослідницьку і практичну підсистеми та припускає поступовість у меті, змісті, методах і формах на всіх її ступенях як основи підготовки до неперервного професійного розвитку» [119, с. 15]. На думку Т. Танько професійна підготовка є «системою організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що в свою чергу, визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати» [152, с. 16]. Процесом, що не обмежується лише формуванням у студентів спеціальних знань, умінь та навичок, але й формує норми поведінки та якості, необхідні майбутньому фахівцю для подальшої продуктивної професійної діяльності вважає професійну підготовку Т. Качеровська [60, с. 15]. У розумінні І. Грищенко – це «цілеспрямований процес навчання реальних і потенційних працівників професійних знань та вмінь з метою набуття навичок, необхідних для виконання певних видів робіт» [33, с. 59]. В.Семиченко розрізняє у професійній підготовці три аспекти: процес, у якому відбувається професійне становлення майбутніх спеціалістів; мету і результат діяльності ЗВО; сенс включення студента у навчально-виховну діяльність [137, с. 29].

Як бачимо, певна група дослідників (І. Грищенко, Т. Качеровська та ін.) розглядають професійну підготовку здебільшого як процес засвоєння знань, умінь, навичок, норм поведінки необхідних для успішного виконання певних

професійних обов'язків; у розумінні інших вона є системою освітніх заходів, більшою мірою процесом формування готовності до майбутньої професійної діяльності (О. Пехота, А. Старева, Т. Танько). Підхід до визначення цього поняття, запропонований В. Семиченко, видається нам найбільш різноплановим.

У розумінні китайських педагогів поняття «професійна підготовка», «професійна освіта» й також «професійний розвиток» є доволі близькими. Саме термін «професійна підготовка» сучасними дослідниками позиціонується як розвиток, не лише стан, а й процес отримання знань, їх вдосконалення, постійного поглиблення навчання професійним навичкам [306, с. 75]. Важливо зазначити, що поняття «професійна підготовка» здебільшого у китайських джерелах відноситься до підготовки кваліфікованих працівників, технічного персоналу та розуміється як «діяльність у сфері професійної освіти з розвитку трудових ресурсів, орієнтована на конкретного працівника, спрямована безпосередньо на задоволення соціально-економічних потреб держави, що вимагає від працівника підвищення його кваліфікації та професійної компетентності у відповідності до національної кваліфікації професій та стандартів професійної кваліфікації», тобто, це «діяльність цільова» [273].

Отже, здійснений аналіз сучасних наукових джерел з питань досліджуваного категоріального поняття дає змогу стверджувати, що найбільш точним є визначення професійної підготовки як спеціально організованої системи освітніх заходів, що передбачає активне включення студента у навчально-виховну діяльність, метою якої є формування професійних знань, умінь, навичок, професійних та особистісних якостей, а також готовності до їх використання у майбутній професійній діяльності.

Перейдемо до більш ґрунтовного аналізу поняття «професійна підготовка майбутнього вчителя» з точки зору педагогіки. Дослідження авторських трактувань дає можливість означити спільні центри цього поняття: професійна підготовка майбутніх учителів є системою змістових і організаційних заходів; вона не обмежується лише формуванням знань, умінь,

навичок, а й має бути зорієнтована на особистісний розвиток студентів; метою і кінцевим її результатом є формування готовності майбутніх учителів до виконання педагогічної діяльності.

Наведемо найважливіші, на наш погляд, підходи до визначення цього поняття у китайській та українській науково-педагогічній літературі.

Як єдність змісту, структури, цілей навчання та виховання студентів, способів реалізації набутих знань, умінь і навичок у роботі з учнями розглядають це поняття В. Євдокимов, В. Луценко, Г. Пономарьова, Л. Покроєва. Науковці стверджують, що професійна підготовка майбутніх учителів «передбачає цілеспрямовану діяльність по засвоєнню знань, що будуть використані студентами для стимулювання розвитку особистості учня» [43, с.17]. До цього визначення близькою є думка Л. Поліщук, яка позиціонує професійну підготовку майбутніх учителів як цілеспрямований, планомірний та організований процес педагогічних впливів, які відбуваються як у процесі навчання, так і в позааудиторний час, результатом якого є формування в студентів професійно значущих та особистісних якостей, оволодіння професією та спеціальністю [121, с. 112].

Дещо інших поглядів дотримується Л. Хоружа, за визначенням якої професійна підготовка майбутнього вчителя постає як «сукупність теоретичних знань, практичних умінь, досвіду та особистісних якостей учителя, діалектичний перебіг яких забезпечує ефективність та результативність педагогічної дії» [167, с. 36].

М. Бубнова акцентує увагу на тому, що професійна підготовка визначається сукупністю вимог, що висувається до певного фахівця, і має подвійне значення, тому її потрібно розглядати і як процес (навчання), і як результат (готовність). [12, с. 18].

Актуальну ремарку щодо розмежування різних точок зору науковців на зміст цього поняття надає В. Кузь, зазначаючи, що у сучасній освіті «чітко окреслюється зміщення акцентів – від навчання абстрактних істин до оволодіння практичними конкретними корисними знаннями виховання

мотивації до самовдосконалення і підготовки, до реальних умов життя, до нестабільності та невизначеності у ньому» [75, с. 1].

Професійна підготовка майбутнього вчителя є процесом накопичення знань та розвитку вмінь і навичок, необхідних педагогу для ефективного виконання професійних обов'язків, пов'язаних з навчанням та вихованням учнів. Вона базується «на ефективній побудові навчально-виховного процесу, забезпечуючи поступову трансформацію пізнавальної діяльності майбутніх фахівців у професійно спрямовану. Готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності оцінюється не лише результативністю фахового становлення, але й ефективністю його особистісного зростання» [69, с. 81]. У цьому визначенні ми бачимо поєднання позицій українських і китайських дослідників щодо понять «професійна підготовка» та «професійне навчання», «професійний розвиток», що є більш вживаними у КНР.

Поняття «професійна підготовка вчителів» в офіційних документах КНР вперше згадується у Постанові щодо реформи та розвитку загальної освіти у 2001 році [248, с. 23]. Це поняття відноситься не тільки до навчання майбутніх учителів в освітніх установах, але й до підвищення їхньої професійної кваліфікації у процесі роботи. У постанові було визначено завдання щодо інтеграції та наступності допрофесійної, професійної та постпрофесійної підготовки вчителів. Головні ланки цієї безперервної підготовки вчителів складають вищі педагогічні училища, педагогічні інститути та університети, педагогічні факультети при непедагогічних ЗВО, короткострокові курси перекваліфікації в інститутах удосконалення та підвищення кваліфікації, стажування в педагогічних ЗВО за кордоном, аспірантура, дистанційна освіта, самоосвіта та ін. Таким чином, можна констатувати факт створення гнучкої, багаторівневої системи безперервної педагогічної освіти, що динамічно розвивається.

На думку китайських науковців, професійна підготовка («професійне навчання») вчителів відноситься до безперервної освіти, що спеціалізовані навчальні заклади проводять з метою покращення рівня їхньої академічної

кваліфікації, ознайомлення з новими досягненнями у галузі освіти, збагачення професійних культурних знань та покращення навичок викладання [277, с. 71]. Як стверджує Цзян Сяоань, під поняттям «професійний розвиток учителів» у КНР розуміється «зростання професійної культури, безперервне навчання та дослідження, процес постійного розвитку професійної етики (у Китаї зазвичай вживається термін «професійна мораль»), збагачення знаннями предмета, що викладається, підвищення кваліфікації з організації освітньої та виховної діяльності» [169].

Розуміючи підготовку як набуття запасу знань, досвіду, здобутих у процесі навчання, практичної діяльності, дослідники Цзо Чунлянь і Ву Юнпэн говорять про професійну підготовку майбутніх учителів у китайському педагогічному навчальному закладі як про «цілісний процес засвоєння й закріплення загально педагогічних і фахових знань, умінь, навичок, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом» [306, с. 74]. Результатом такої професійної підготовки вчені вважають стан готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в освітніх навчальних закладах.

Українські та китайські науковці сходяться у думці, що професійна підготовка педагога потребує універсального інструментарію реалізації як особистісного, так і професійного розвитку студентів. І, як влучно зазначає Г. Іванюк, першочерговим у цій стратегії підготовки педагогів є «забезпечення умов для культурно-психологічного розвитку і саморозвитку особистості як основної цінності. Саме такий педагог зможе забезпечити умови для особистісного розвитку, радості пізнання для кожного вихованця, учня» [54, с. 22].

Актуальним завданням китайського суспільства сьогодні є створення ефективної системи освіти, яка б поєднувала в собі якісне навчання та багатовікову, багатонаціональну культуру. У системі професійної підготовки майбутніх учителів у КНР помітно проявляється національна специфіка: вплив конфуціанства, концепції класичного навчання та виховання, висока оцінка

ролі вчителя у суспільстві, великий освітній попит населення, диспропорція економічного та культурного розвитку між регіонами.

Китай успішно впроваджує інноваційні механізми управління освітою, вдосконалює їх інструментально, одночасно адаптуючи до вікових культурних традицій. Як прогнозують китайські науковці, з 2020 по 2050 рік КНР вийде на лідируючі позиції у світі за рівнем якості освіти, у зв'язку з чим «стратегічна роль у сучасних умовах відводиться педагогічній освіті, покликаний готувати висококваліфіковані кадри, які будуть здатні втілити в життя переорієнтацію всієї системи освіти обличчям до модернізації, до світу, до майбутнього». [176, с. 99].

З 2017 року в Китаї почала впроваджуватися заснована на концепції «концентрації на учня, орієнтації на результат, послідовного покращення» державна професійна акредитація за напрямом підготовки майбутніх учителів. Зараз вже діють «Стандарти професійної акредитації дошкільної освіти / початкової освіти / середньої освіти» [276, с. 3]. Ці стандарти (акредитації) діляться на три рівні. Перший рівень – це основні вимоги, що має виконувати кожен педагогічний заклад. Другий рівень акредитації виявляє, чи відповідає якість викладання у навчальному закладі стандартам якості. Третій рівень орієнтовано на акредитацію педагогічних ЗВО за вищими стандартами якості. Ці стандарти є комплексною, всеосяжною та систематичною системою оцінки умов навчання педагогів, самого процесу та результатів навчання [212, с. 109].

Виконуючи огляд теорії та практики особистісно-професійного становлення майбутніх учителів у ЗВО на різних етапах розвитку китайської освіти, Чжан Лун виявив тенденції підвищення вимог до рівня професійної підготовки педагогів при збереженні пріоритетності ідеологічно-моральних якостей особистості, що набувають актуальності сьогодні. У якості ілюстрації науковець наводить навчальні плани педагогічних ЗВО нового покоління, де можна побачити як посилення фундаменталізації педагогічної освіти, так й урізноманітнення переліку дисциплін ідеологічно-етичного блоку, а також програм навчальних дисциплін. Помітним є спрямування до гуманізації освіти,

до переходу на засади особистісно орієнтованої освітньої парадигми [176, с. 100].

Здійснений нами аналіз специфіки професійної підготовки вчителів усіх рівнів китайських шкіл розкрив істотну відмінність у кваліфікації учителів початкової та середньої шкіл. Учитель початкової школи є кваліфікованим у викладанні декількох навчальних дисциплін, у той час як учитель середньої школи зазвичай має кваліфікацію для викладання тільки однієї дисципліни. Необхідно також звернути увагу на те, що студенти – майбутні педагоги, які навчаються у класичних університетах, вивчають дисципліни профільної підготовки й іноді окремі педагогічні курси, а студенти педагогічних коледжів та університетів крім предметних знань обов'язково вивчають низку психолого-педагогічних дисциплін, курси з методики викладання конкретних предметів і проходять педагогічну практику. О. Жерновникова та О. Налівайко, які докладно вивчали це питання, стверджують, що, хоча після проходження курсів майбутні вчителі добре володіють основними теоріями викладання та навчання, але, оскільки ці освітні програми здебільшого засновані на лекціях, вони надають студентам мало можливостей для практики чи взаємодії. «У студентів є можливість застосувати практично те, чого вони навчилися на формальних лекціях, тільки в останній момент перед тим, як вони почнуть свою викладацьку діяльність» [47, с. 53].

Науковці дійшли кількох загальних висновків щодо сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів у Китаї. Прийнята на сьогодні концепція педагогічної освіти та сама система професійної підготовки майбутнього вчителя вже не відповідає рівню розвитку сучасного суспільства. Низький рівень якості професійної підготовки педагогів вчені пов'язують з недостатністю відкритості та гнучкості самої системи та відсутністю практичних інновацій у процесі професійної підготовки вчителів [176, с.103]. Також серед певного кола науковців існує думка про необов'язковість психолого-педагогічної підготовки у професійній підготовці вчителя. Щонайменш, у коледжах, як вони вважають, важливішим для

освітнього процесу є вивчення інформаційно-комп'ютерних технологій [169]. Проте, у КНР зараз спостерігається й інша тенденція, яка позиціонує першочерговість саме педагогічної підготовки майбутніх учителів, адже саме якість підготовки педагогів визначає успіх реалізації усякої реформи.

Перейдемо до головного завдання цього параграфу – дослідження професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у КНР як педагогічної проблеми.

Каліграфія є важливою частиною китайської культури, квінтесенцією китайської нації, традиційною формою мистецтва китайського народу, яке існує вже понад 4 тисячі. «З погляду форми каліграфія є мистецтвом, яке навмисно прагне до краси ліній, а з погляду змісту – це мистецтво, що втілює душу нації» [289, с. 37]. У сучасному Китаї розвиток каліграфії розглядають як стратегію зміцнення країни через культуру.

Навчання каліграфічного написання китайських ієрогліфів відзначається особливою складністю. Це пов'язано з необхідністю враховувати елементи кожного ієрогліфа, що несе у собі історичні особливості формування знака: розташування всіх компонентів, їх чітку графічну структуру, що визначає положення кожного компонента по відношенню один до одного. Крім горизонтального, вертикального та діагонального розташування ієрогліфа у відведених ділянці для його написання, також приділяється особлива увага фіксованій послідовності написання рис, куту нахилів, ширині та довжині ліній, силі натиску пензля (пера), швидкості написання тощо. Отже, навчання китайської каліграфії – це комплексний процес, заснований на знанні правил, традицій, історії та культури китайської мови.

Каліграфічна освіта займає незамінне місце у системі вищої освіти Китаю і важлива не тільки для культурного та естетичного виховання нації. Китайські науковці впевнені, що мистецтво каліграфії також відіграє унікальну роль у психотерапії, оскільки може «забезпечити інтелектуальний розвиток, культивувати позитивні почуття, покращити емоційний стан і рівновагу та підвищити естетичну здатність до оцінювання, мистецьких звершень, у такий

спосіб усуваючи втому та стимулюючи розумову діяльність особистості» [198, с. 188]. Мистецтво каліграфії є продуктом психологічної діяльності людини, а розвиток від початкової практичності мистецтва каліграфії до художності є наслідком загального розвитку психологічної діяльності особистості.

Безумовно, всесвітня тотальна комп'ютеризація суспільства та необхідність постійно «бути на зв'язку», вимагають від людей все більшого використання комп'ютерних технологій. Але, щоб у цих умовах збереглися традиції каліграфії, необхідно проводити усвідомлену політику всебічного розвитку учнів. У школах КНР теж значна увага приділяється навчанню комп'ютерної грамотності, що успішно здійснюється за допомогою фонетичного письма путунхуа. Але в останні роки за підтримки уряду у Китаї почалося відродження навчання каліграфії.

Розглянемо сучасний загальний стан каліграфічної освіти. В останні роки розвиток каліграфії стає національним пріоритетом вищої освіти КНР. Уряд Китаю висловив стурбованість тим, що у результаті тотальної комп'ютеризації діти забувають, як писати ієрогліфи. Тому з 2010 року у країні розроблено законопроект, спрямований на розвиток у школярів навичок каліграфії, що містить розділ, присвячений медичному значенню каліграфії (правильна виправа, практика розвитку руки за рахунок письма м'яким та твердим пензлем [220]. Департамент освіти КНР і Комітети з освіти усіх провінцій реалізують «Довгострокову державну програму реформ і розвитку освіти (2010-2030 рр.), паралельно пропонуючи низку рекомендацій щодо викладання каліграфії у молодшій та середній школах, що спрямовано на збереження та примноження великої культурної спадщини Китаю [305]. З 2015 року у КНР діє програма з каліграфії для вчителів початкових та середніх шкіл, метою якої є підвищення якості шкільного викладання каліграфії для популяризації і передачі у спадок традиційної китайської культури писемності. Зараз у межах цієї програми таку підготовку пройшли вже більш 5,5 тисяч вчителів [288, с. 6]. До 2019 р. до університетів, що надають спеціалізовану освіту в галузі каліграфії, входило 211 китайських ЗВО [280], зараз ця цифра збільшилась.

Сьогодні у Китайській Народній Республіці сформовано багаторівневу концептуальну систему каліграфічної освіти, а також удосконалюються та розвиваються уявлення про мету та значення каліграфічної освіти, її зміст, методи та підходи до її реалізації. Каліграфію можна розглядати як письмові записи, що демонструють традиційну культуру, відображають політичні, економічні, мистецькі та інші аспекти соціального змісту, водночас зберігаючи власну унікальність. Естетика ієрогліфів суттєво відрізняється від інших текстових символів. Це робить можливим використовувати навчання каліграфії і для здобуття художніх знань, розвитку творчих здібностей, і для поширення художньої культури, формування в учнів моральних почуттів, розвитку інтелекту.

Навчання каліграфії починається з навчання письму, але кінцевою метою є покращення естетичної творчості учнів за допомогою цієї мистецької практики. Тому зараз у каліграфічній освіті важливим є саме позбавлення від уявлення про неї як про навчання красиво писати, а затвердження її статусу як однієї з дисциплін художньої освіти, що розвиває особистість людини.

Китайські науковці визначають функції каліграфічної освіти як «сприяння взаємодії людей та навколишнього середовища, вплив на фізичний і розумовий розвиток людей та сприяння культурному будівництву суспільства» [291, с. 65]. Тобто, каліграфічна освіта одночасно виконує функції морального, інтелектуального, естетичного та культурного виховання.

Отже, вищезазначене дає підстави розглядати професійну підготовку майбутніх учителів китайської каліграфії як психолого-педагогічний феномен, суть якого полягає в організації процесу формування професійних і педагогічних знань і навичок, розвитку художніх та культурних здібностей, особистісних якостей, необхідних майбутньому учителю каліграфії для плідного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу.

Сьогодні навчання каліграфії в КНР відбувається у профільних коледжах чи в університетах на факультетах каліграфії або китайського традиційного живопису. Навчальні програми з каліграфії передбачають ґрунтовну

підготовку, під час якої студент має зібрати портфоліо, що включає його творчі роботи.

Професійна підготовка майбутніх учителів каліграфії у КНР як педагогічна проблема багато у чому пов'язана зі складнощами педагогічної освіти у КНР взагалі. Китайські науковці зазначають, що найважливішою проблемою, що впливає на якість підготовки майбутніх учителів, є нераціональність змісту існуючих навчальних програм у педагогічних закладах освіти, повільне оновлення їх матеріалів, застаріння методів навчання, ослаблення ланки навчальної практики [229].

На основі проведеного опитування молодих вчителів китайський дослідник С. Гу визначив низку проблем у підготовці вчителів початкової та середньої школи, що є актуальним і для майбутніх учителів каліграфії. По-перше, більшість педагогічних курсів, що викладаються студентам, носять переважно теоретичний чи абстрактний характер, ніж практичний, і не мають безпосереднього відношення до викладання в цій галузі знань. По-друге, як вважає науковець, педагогічна практика є надто короткою [204, с. 72].

У системі освіти КНР навчальний план розуміється як конкретні вимоги та кроки на шляху до здійснення цілей навчання та якості освіти. Державна професійна акредитація за напрямом підготовки майбутніх учителів, що діє з 2017 року, наголошує на дотриманні навчальних планів «Стандартам навчальних програм педагогічної освіти» [282, с. 17], на необхідності відповідності вимогам професійних стандартів педагогів, приділяє особливу увагу орієнтованості навчальних планів на студентів, досягненню ними цілей навчання, виконання вимог, що висувуються до випускної кваліфікаційної роботи. У навчальному плані підготовки майбутнього вчителя поєднуються загальна, предметно-професійна та педагогічна освіта: загальноосвітні, спеціалізовані та педагогічні дисципліни, теоретичні та практичні курси, обов'язкові курси та курси за вибором студентів.

Зараз для навчальних планів підготовки вчителів початкових шкіл та середніх і старших класів визначено мінімальні рівні співвідношення

навчальних дисциплін. Так, у загальноосвітньому блоці дисциплін частка гуманітарних та соціальних дисциплін має становити не менше 10 % від загальної кількості, частка профільних спеціалізованих дисциплін зростає з 35 % у початковій до 50 % у середній освіті, а частка педагогічних дисциплін, хоча й є обов'язковою навчальною дисципліною, зменшується з 35 % для майбутніх учителів початкових шкіл до 10-15 % вчителів середньої та старшої школи [282, с. 19]. Це зменшення відсоткової частки педагогічних дисциплін, на думку деяких учених, «може бути пов'язано з тим, що слідом за збільшенням етапів навчання, зростанням обсягу та складності предметних знань підвищилися й вимоги до педагогів у галузі предметних знань, тому й частка педагогічних дисциплін у загальному обсязі навчальної програми підготовки педагогів зменшується» [239, с. 361].

Проте зміст та форми професійно-методичної підготовки майбутніх учителів не «встигають» за реформами як загальної, так і педагогічної освіти. Існує певний розрив між системою професійно-методичної підготовки вчителів у педагогічних ЗВО та фактичними потребами, реаліями загальної освіти. Дослідники говорять про те, що професійно-методична підготовка вчителів у системі педагогічної освіти в китайських закладах вищої освіти неефективно виконує свою роль і функції. Так, Тан Цзін, Цінь Юнсянь вказують на існуючі загальні проблеми сучасних навчальних програм педагогічних закладів, до яких відносять великий обсяг базових курсів, відсутність спеціалізованих дисциплін та акценту на освітній практиці тощо [285, с. 95-96]. Відповідно до опублікованого у 2014 році звіту «Дослідження й аналіз стратегії ситуації у галузі підготовки кадрів в установах Китаю», в результаті дослідження 27 закладів вищої освіти різних типів було встановлено, що в навчальних програмах педагогічних коледжів та університетів існують такі особливості: висока частка предметних дисциплін, відносно низька частка педагогічних дисциплін, співвідношення навчальної практики і теоретичних курсів є відносно великим; студенти педагогічних установ приділяють більшу увагу вивченню предметних дисциплін [222, с. 97].

Отже, очевидним стає розуміння того, що без достатньої психолого-педагогічної підготовки майбутні вчителі не зможуть якісно і методично кваліфіковано навчати предметних дисциплін школярів. Тому дисципліни психолого-педагогічного циклу повинні займати значну частку та бути раціонально структурованими у навчальних програмах підготовки студентів у педагогічних ЗВО. Врахування цього питання буде сприяти поступовому оформленню професійної підготовки у закладах вищої педагогічної освіти як самостійної системи, результатом чого стане відкритість та спеціалізація педагогічних кадрів [222, с. 98].

Професійно-методична підготовка вчителів розглядається китайськими вченими з різних точок зору. Як процес, що «формує в учителів професійно-методичну компетентність [285, с. 95]; як «системні методичні дисципліни, такі як «Педагогіка», «Психологія», «Дидактика навчання предмету», «Предметна педагогіка», «Педагогічна практика» тощо [263, с. 114]. Але науковці сходяться у думці, що основною метою професійно-методичної підготовки є формування на її основі методичної компетентності майбутнього вчителя.

У поточному стані професійно-методичної підготовки вчителів у Китаї дослідники виділяють чотири основні характеристики [285, с. 96]. По-перше, тут зберігаються базові традиційні дисципліни, такі як «Педагогіка», «Психологія» та «Дидактика», але їх зміст у певній мірі вже не відповідає сучасності, а форми та методи навчання в закладах освіти багатьма педагогами визнаються однотипними, надмірно теоретизованими, що знижує інтерес та мотивацію студентів до навчання. По-друге, будучи важливою частиною професійно-методичної підготовки вчителів, методика навчання як дисципліна та наука тривалий час прагнула лише до підвищення свого теоретичного рівня, тоді як її фактичний зв'язок з реаліями загальної освіти скорочувався, що не сприяло розвитку умінь майбутніх учителів вирішувати практичні професійні проблеми. Її роль у процесі педагогічної підготовки була ослаблена, і складання іспиту стало для студентів практично єдиним мотивуючим чинником вивчення цієї дисципліни. По-третє, педагогічна практика як важлива частина

професійно-методичної підготовки, що дозволяє студентам по-справжньому зрозуміти специфіку майбутньої професійної діяльності, також не втрачає своєї значущості. Але педагогічні практики у багатьох ЗВО проводяться поверхово, тоді як їхні програми стають дедалі складнішими. Всі ці питання поки що не отримали належних відповідей та обґрунтувань.

Для загального та художнього розвитку школярів у загальноосвітніх навчальних закладах необхідні вчителі каліграфії, які володіють цілим комплексом відповідних якостей особистості, професійним досвідом і художніми здібностями. Зараз існує розрив між зростаючими потребами суспільства у кваліфікованих учителях каліграфії та змістом навчальних курсів каліграфічно-педагогічних спеціальностей у ЗВО, що створює необхідність перегляду проблеми професійної підготовки педагогів з каліграфії у новому форматі.

Каліграфічна освіта в КНР постійно вдосконалюється, але при розробці навчальних програм потрібно враховувати, що й досі у деяких прикладних коледжах та університетах відсутнє всебічне розуміння естетичної освіти й навчання каліграфії, що викликає низку складних проблем у каліграфічній освіті [308, с. 148]. Також, як зауважує Чжан Ке, зараз зросла кількість бажаючих отримати професійно-педагогічну освіту з каліграфії, а в коледжах і університетах КНР, орієнтованих на прикладне навчання, не вистачає висококваліфікованих викладачів каліграфії. Ці викладачі здебільшого зосереджені на теорії, в них помітна недостатність письмової практики [309, с. 5]. Каліграфічна освіта спеціалізується на навчанні від майстра до учня, а деякі вчителі каліграфії навчають студентів відповідно до власних уподобань, тобто студенти практикують тільки один стиль каліграфічного письма, в якому немає макроскопічного розуміння каліграфії. Це також робить поле зору студентів, які вивчають каліграфію, обмеженим.

Науковець Лю Сю вважає за потрібне підвищення рівня викладання шляхом «створення професійної команди викладачів, діяльність яких буде спрямована на тісне інтегрування сучасних соціальних естетичних концепцій,

оновлення моделей навчання, дотримання відповідності навчальних планів і навчальних цілей» [262]. Каліграфія – це поєднання художньої теорії з практикою, тому майбутні вчителі повинні повністю оволодіти як відповідними теоретичними знаннями, так і практичними навичками художнього письма.

Більшість коледжів та університетів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії сьогодні використовують достатньо повні, науково обгрунтовані, різноманітні навчальні плани. Це дає студентам змогу, завдяки специфіці самої каліграфії, на додаток до основних її прийомів (копіювання та створення шрифту печатки, офіційного шрифту, звичайного шрифту, рухомого скоропису, вирізаних печаток тощо) і суміжних теорій каліграфії (включаючи історію китайської каліграфії, історію виготовлення китайських печаток, обрані читання з китайської каліграфії, естетику каліграфії, оцінку каліграфії і т. ін.), оволодіти й курсами, тісно пов'язаними з мистецтвом самої каліграфії, такими, як філологія, поетичний куплет, ритм і письмо тощо. Крім того, оскільки каліграфія ще не має чіткої професійної та предметної спрямованості, багато коледжів та університетів змушені відносити її до образотворчого мистецтва або живопису. Таким чином, навчальна програма також включає деякі обов'язкові та факультативні курси образотворчого мистецтва, такі як історія китайського мистецтва, основи естетики та навчання копіюванню, техніка пейзажного живопису, техніка малювання квітів і птахів тонким пензлем тощо. Ці різноманітні курси відповідають базовому розвитку, який повинні мати майбутні вчителі каліграфії, та є більш стандартизованими й систематизованими, ніж соціальне навчання каліграфії [289].

З метою покращення якості освіти на етапі базової підготовки майбутніх учителів каліграфії Міністерство освіти КНР оприлюднило «Навчальну програму базової освіти (Схема реформи.)» (2001), «Посібник з навчання каліграфії в початкових школах (2013), «Пропозиції Міністерства освіти зі сприяння розвитку художньої освіти в школах» (2014) та інші документи [292]. При безперервному здійсненні національної політики послідовно відкрилися

177 коледжів та університетів по всій країні, де можна отримати каліграфічну професійну освіту на різних рівнях за багатьма напрямками. Найвідоміші з них – це Академія образотворчих мистецтв Лу Сіня, Шаньдунський художній інститут, коледж Цюйфу, Шанхайський педагогічний університет, Чжецзянський університет, Сичуанський університет, Хебейська академія образотворчих мистецтв, Чженчжоуський університет тощо.

Сучасна вища каліграфічна освіта знаходиться на початку свого шляху, але досягла чудових результатів всього за кілька десятиліть і далі розвивається у постійному пошуку. Але у процесі цих досліджень та експериментувань виникає багато проблем, таких як нечітке позиціонування предметів, незбалансований викладацький склад та інколи недобросовісна система набору абітурієнтів. Ці проблеми привертають увагу національного відділу освіти та фахівців у коледжах й університетах, які намагаються поступово вирішувати їх, оскільки тільки таким чином можна сприяти стабільному розвитку вищої каліграфічної освіти. Також через відмінності в регіонах, культурному рівні та рівні підготовки викладачів у різних коледжах й університетах існують дуже різні цілі та використовуються неоднакові методи розвитку талантів каліграфії. Звичайні коледжі починають з підготовки вчителів початкових і середніх шкіл та зосереджуються на базових навичках письма і стандартизованому письмі. Художні коледжі більш покладаються на власну атмосферу художньої творчості, приділяючи увагу розвитку творчих талантів. Університети зазвичай роблять акцент на вивченні літератури, історії та філософії для розвитку дослідницьких талантів у культурі каліграфії. Як зазначає Вень У Лінфен, «відсутність регулярного навчального плану, неоднорідні програми навчання, нерівномірні результати навчання – це основні проблеми сучасного розвитку вищої каліграфічної освіти» [289]. Але з діалектичної точки зору саме завдяки наявності цих проблем кожен коледж чи університет може відстоювати свою специфічність, не бути пов'язаним із встановленими нормами, може самостійно проводити дослідження та вільно розвиватися.

Як ми бачимо з робіт вчених-педагогів, які проводять дослідження, пов'язані з навчальною програмою каліграфії (Оуян Вей, Чень Чженьлянь, Чжу Суйчжі, Сюе Чжуфен, Мей Іці, Чжоу Хунпен, Шао Цзифен, Ден Хуньюй, Сян Бін та ін.), спеціальність «Каліграфія» має на меті розвивати в студентів широкі професійні знання та міцні навички каліграфії, широке культурне бачення, а також високу якість та здатність до інновацій, щоб вони були компетентними у теоретичному дослідженні каліграфії, навчанні каліграфії та мистецтві створення й оцінки каліграфії.

Відповідно до характеристик спеціальності «Каліграфія», нормативних документів Департаменту освіти КНР щодо бакалаврської освіти, де зазначені конкретні вимоги до цієї спеціальності, ми здійснили аналіз декількох навчальних програм. За результатами аналізу можна виділити важливі аспекти. Як абсолютне ядро підготовки вчителів каліграфії, професійні навички каліграфії також є найважливішим змістом освіти та навчання, тому навчальні програми в цьому аспекті є найбільшими. Акцент на техніку каліграфії у вищій каліграфічній освіті є стандартом для всіх типів коледжів та університетів. Але цикл педагогічних дисциплін, що є необхідною умовою формування кваліфікованих учителів каліграфії, а також достатній рівень отриманої викладацької практики не завжди відповідають необхідним вимогам.

Наведемо приклад з навчального плану спеціальності «Каліграфія» педагогічного коледжу міста Шеньчжень. Частка практичних курсів з каліграфії складає приблизно 36 %, 15 % курсів – це курси з теорії каліграфії, 30 % – це базові дисципліни, та лише 13 % курсів відносяться до циклу педагогічних дисциплін. Педагогічна практика складає 4 тижні (6 %). Отже, як бачимо, підготовка викладачів каліграфії для навчальної та середньої школи здебільшого спрямована на вивчення та тренування професійних знань і навичок каліграфії. Проте для майбутнього вчителя каліграфії об'єм отриманих педагогічних знань є недостатнім. Так, майбутні вчителі каліграфії повинні повною мірою володіти теоретичними та практичними знаннями зі своєї

спеціальності, але водночас вони також повинні володіти базовою теоретичною та практичною грамотністю у професії вчителя.

Вважаємо, що важливим напрямом вдосконалення підготовки вчителів китайської каліграфії є збільшення у навчальних планах частки педагогічної теорії та практики. Ця частка навчального плану в процесі підготовки вчителів каліграфії є основним питанням, що потребує вивчення й обговорення, з урахуванням особливостей як професії каліграфа, так і універсальності професії вчителя.

Серед недоліків, що спостерігаються сьогодні у вищій каліграфічній освіті та потребують оптимізації, китайські дослідники Ян Цзю і Пінь Луень на основі проведеного огляду сучасних досліджень визнали невідповідність структури дисциплін у навчальних планах реаліям практичної роботи вчителів каліграфії у школах, недостатню практичну педагогічну підготовку випускників, обмеженість інновації у навчанні студентів та іноді їх невмотивованість до педагогічної праці [309].

Чен Чженьлянь, вивчаючи стан підготовки вчителів каліграфії у КНР, називає серед проблем недостатній рівень базових знань і грамотності вчителів. Він наводить приклад, що значна кількість студентів звикла розмовляти своїм діалектом і не може вільно говорити путунхуа (мандаринною мовою). Але в навчальному плані немає дисципліни «Китайська мова». Це призводить до того, що деякі студенти замкнуті в собі, дуже стримані, скуті у спілкуванні та висловлюваннях. Їм потрібен розвиток у цьому напрямку, але це не враховано в навчальному плані підготовки фахівців з каліграфії. Відмічає дослідник і серйозні недоліки у розвитку здібностей майбутніх педагогів. На його думку, професійних курсів з педагогіки та педагогічної психології дуже мало, а у деяких коледжах та університетах взагалі немає курсів педагогічної практики [240, с. 12]. Студенти майже ніколи не викладають як вчителі до закінчення навчання, тому студентам важко стати у майбутньому кваліфікованими вчителями. Безумовно, професійні навички є найважливішим змістом навчання для спеціальностей каліграфії в коледжах і університетах. Але студентів

здебільшого готують як художників, ігноруючи те, що після закінчення навчання вони будуть працювати викладачами каліграфії.

Здійснений нами аналіз дає змогу стверджувати, що питання професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у закладах вищої освіти Китаю є актуальною проблемою сучасної педагогічної теорії і практики та знаходиться під постійним державним моніторингом. Вважаємо, що одним зі шляхів вирішення цієї проблеми може бути приведення навчальних планів у відповідність сучасним вимогам професійної кваліфікації вчителя каліграфії, що сприятиме осучасненню навчання студентів, оптимізації системи їхніх знань з каліграфії, поліпшенню професійних вмінь і навичок, а значить і конкурентоспроможності майбутніх фахівців. При складанні навчальних планів зі спеціальності «Каліграфія» обов'язково потребують врахування регіональні особливості, тобто культурні традиції, естетика лідерів каліграфії та викладачів каліграфії, що є провідними у різних провінціях КНР.

1.2. Сутність і структура професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії

Професійна підготовка майбутнього вчителя каліграфії – це процес розвитку загальної і професійної педагогічної культури та формування професійної компетентності, що є передумовою та головною метою ефективної професійної діяльності. Тому необхідно, проаналізувавши тлумачення сучасними науковцями категорії «професійна компетентність майбутніх учителів», звернутися до визначення поняття «професійна компетентність майбутніх учителів каліграфії», дослідження сутності та структури цього феномену, розглянувши найважливіші з підходів учених щодо цього питання.

Сьогодні в науці відсутній єдиний однозначний підхід до дефініції понять «компетентність» та «професійна компетентність». Розглянемо підходи до розуміння цих понять китайськими й українськими дослідниками.

Здійснений нами аналіз українських наукових джерел дав змогу визначити достатньо широкий спектр трактувань поняття «компетентність». Найбільша кількість вчених розуміють цю категорію як комплексну характеристику (структурований комплекс якостей) особистості, основою якої є отримані у процесі навчання і соціалізації знання, цінності, сформовані принципи, отриманий досвід, що реалізуються у якісній продуктивній професійній діяльності (В. Гриньова [31], В. Лозова [81], О. Коберник [62], Л. Маслак [2], М. Михаськова [91], Н. Мойсеюк [92]), О. Савченко [67], Н. Сидорчук [141] та інші). Багато науковців також визначають «компетентність» як специфічну здатність людини до здійснення ефективної діяльності у певній галузі на базі набутих у навчальному процесі знань, умінь, навичок, досвіду, ставлень і цінностей (Н. Брюханова [11], О. Овчарук [102], О. Пошетун [122], К. Рудніцька [132], О. Марущак [89] тощо) та як володіння компетенціями, які проявляються в ефективній професійній діяльності та відображають суб'єктивне ставлення особистості до предмету і продукту (Н. Болюбаш [9], І. Гевко [26], О. Данченко [123], М. Орап [106], Ю. Поскрипко [123]).

Китайські вчені використовують доволі широкий спектр понять, близьких за значенням до поняття «компетентність» – здібності, здатності, можливості, уміння, майстерність, готовність, кваліфікованість (能力, 技能, 资格) – уміння, здібності, здатність, можливість, майстерність, готовність, кваліфікованість. В англомовних працях китайські науковці використовують тлумачення зазначених понять відповідно до їх трактування англомовними вченими.

Китайські довідкові джерела визначають компетентність як «комплексну здатність людини успішно виконувати певну діяльність, прояв нею енергійності та майстерності виконання необхідних для здійснення цієї діяльності дій, умінь контролювати й об'єктивно оцінювати її перебіг і результати» [274]. Зазначається також, що «прояв людиною компетентності, необхідної для

виконання певної діяльності, вимагає інтеграції різного виду знань, умінь, здібностей та особистісних якостей» [275].

У китайських науково-педагогічних дослідженнях найбільш поширеним є визначення компетентності як інтегрального комплексу здатностей, знань, навичок і вмінь особистості, які уможливають успішне виконання нею її діяльності у певній професійній сфері (Лю Ю. [215], Пан З.Х. [221], Хан Х. [205], Чіу Ю. Дж. [200] та інші).

Компетентність позиціонується китайськими вченими-педагогами і як висока обізнаність, кваліфікованість людини у певній сфері діяльності (Гао Ю. [203], Лю З. В. [216], Чжоу І. [237]), а також як суб'єктне надбання конкретної людини, її здатність ефективно використовувати отримані знання, розвинуті здібності у виконанні професійної діяльності (Ван Б. [228], Лю А.З. [228] та інші). Вчені підкреслюють, що неоднаковий рівень сформованості певної компетентності в різних особистостей пояснюється відмінностями наявних в них цілеспрямованості та працездатності, розумових здібностей, здатності до інновацій, культури, віку, фізичних особливостей, прагнення до своєчасного розв'язання проблем на шляху до здійснення цієї діяльності.

Результати аналізу наукової літератури з педагогіки переконливо свідчать, що компетентність постає як інтегративний особистісний ресурс, що має власну складну структуру, компонентами якої є компетенції як ті аспекти певного виду діяльності, від яких безпосередньо залежить кінцевий результат, за яким роблять висновок про компетентність людини в цілому. На відміну від поняття «компетентність», у визначенні поняття «компетенція» знання, вміння та навички, досвід і вимоги до певної діяльності є узагальненими категоріями, а не особистою характеристикою індивіда. Компетентність відображає сам результат діяльності людини, досягнення нею конкретного рівню обізнаності у певному виді діяльності, тому є особистісним (Ван Б. [228], М. Головань [27], О. Данченко [123], В. Король [71], Лю А. З. [228], Ю. Поскрипко [123], Хан Х. [205], Чіу Ю [200] та інші). Суть компетенцій можна визначити як «очікувані й вимірювані досягнення людини, що підтверджують її спроможність самостійно

виконувати певні дії на основі засвоєння відповідної системи знань; як суму знань, умінь і характерних рис, що дозволяє суб'єкту діяльності успішно виконувати необхідні дії» (Л. Овсієнко) [101, с. 27]. З цих позицій компетенцію можна розглядати як конкретно обґрунтований та визначений освітньою метою та програмою комплекс знань, навичок, вмінь, що є необхідним для оволодіння у процесі навчання. Досягнення цієї норми є показником успішності виконання особистістю поставлених професійних завдань.

Термін «професійна компетентність» складається з двох категорій – «професія» та «компетентність». Професійна компетентність характеризується ступенем підготовленості фахівця до професійної діяльності. При цьому важливо розрізняти професійну підготовку фахівця та його професійну компетентність. Підготовка є процесом оволодіння знаннями, вміннями та навичками, а компетентність – це результат підготовки, його якісна характеристика [179, с. 180]. Категорія компетентності характеризує кваліфікацію фахівця, ті особистісні якості, знання, вміння та навички, що є потрібними для отримання ефективного результату професійної діяльності, вона демонструє потенційну здатність застосовувати на практиці набуті у процесі навчання знання, надає якісну характеристику ступеня володіння професійними вміннями і навичками, основою яких є вмотивованість особистості, її ціннісні орієнтації, самооцінка, рефлексія та саморегуляція свого професійного становлення.

У сучасних наукових публікаціях переважає позиціонування професійної компетентності як певної системи професійних знань, умінь, властивостей, що є необхідними для ефективної професійної діяльності чи передбачення її наслідків (С. Гончаренко [124], І. Єрмакова [50], В. Кремень [42], Л. Сохань [50]); як ступінь оволодіння майбутнім фахівцем компетенціями, потрібними для ефективного виконання ним професійних обов'язків, своєрідний індикатор, демонструючий його активну позицію і готовність до професійного розвитку (В. Дударьов [39], В. Свистун [187], І. Пальшкова [112], В. Ягупов [187]); професійна самоосвіта (М. Садовий, О. Трифонова [135]); сформованість

необхідних особистісних якостей, повне володіння змістом професійної діяльності, стійка здатність до щоденного продуктивного її здійснення, тобто поєднання здатності (особистісні якості) та готовності (знання, вміння) до професійної діяльності (І. Зязюн [53], Л. Маслак [2], О. Савченко [134] та ін.).

У зарубіжному науково-педагогічному просторі більшістю вчених професійна компетентність розуміється як здатність або спроможність виконати професійні завдання, продемонструвати рівень професійної підготовки, що відповідає стандартам сформованості когнітивного, операційного та функціонального блоків професійної діяльності (Х. Біманс [197], С. Ван дер Влейтен [228], Дж. Верстеген [197], Р. Весселінк [197], Дж. Гулікерс [197], М. Мулдер [219], Р. Мансфілд [217], Л. Холмс [206], С. Шаафсма [197] та ін.). На відміну від українських дослідників, які наголошують на особистісних якостях, європейські науковці на перший план виводять діяльнісно-функціональний аспект цього феномену [90, с. 58], тобто спроможність ефективного виконання діяльності, демонстрування професійної дії у заданих умовах.

Китайські джерела визначають професійну компетентність як результат засвоєння комплексу професійно важливих знань, оволодіння необхідними вміннями та навичками, сформованості цінностей та особистісних якостей, що підтверджує відповідність фахівця вимогам професії (Ван Лілінг [16], Дін Цзенцюань [16], Оу Юншен [241], Сі Волонг [241] та ін.), як здатність фахівця до ефективної реалізації надбаних знань і вмінь у власній професійній діяльності (Ван Юе [16], Дін Сяомі [213], Лін Цзін [213], Чжан Лунь [265], Чен Сюемей [265] тощо); як високу обізнаність, освіченість, авторитетність, майстерність фахівця у певній професійній галузі (Лю Жуйцзе [16], Сян Хун [16], Чжен Цюнь [301], Шао Жуйцін [301], Яо Цзін [301] та інші) і як інтегративну якість фахівця, яку складають корпоративний дух, відповідальність і впевненість у значущості своєї професійної справи для спільноти, усвідомлення необхідності постійного професійного

самовдосконалення (Шоу Чжімін [281], Чжан Кайге [16], Ван Лілінг [16], Чень Вень [281], У Ціулянь [281]).

Неоднозначність розуміння науковцями поняття «професійна компетентність» обумовлює наявність різних підходів до тлумачення поняття «професійна компетентність педагога (майбутнього вчителя)», під яким найчастіше розуміється складний комплекс професійних і особистісних якостей (характеристик, властивостей), загальної культури, кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, що забезпечують ефективне виконання педагогічних обов'язків і є головним показником відповідності вчителя професійним вимогам (В. Аніщенко [98], В. Баркасі [4], С. Здіорук [98], Л. Карпова [58], В. Ковальчук [64], Г. Кошонько [73], О. Овчарук [67], О. Раковець [130], С. Раковець [130], Л. Хоружа [167], Т. Ціпан [171] та інші). За іншою позицією професійна компетентність майбутнього вчителя є здатністю педагога до виконання своїх професійних функцій та посадових завдань на базі отримання системи знань, умінь і навичок, гуманістичних цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості (М. Пальчук, І. Проценко [125], С. Пухно [128], М. Томашівська [157], С. Трачук [158] та ін. Існує третій підхід, за яким це поняття розуміють як єдність теоретичної та практичної готовності педагога до професійної діяльності, його особистісні характеристики, які дозволяють продуктивно і самостійно здійснювати навчальний (О. Жигайло [48], Н. Мойсеюк [92], Д. Пеньковець [117] та ін). Деякі науковці додають до цієї єдності ще й потенційні можливості майбутнього педагога, що є результатом засвоєння сукупності професійних компетенцій, які слугують цільовими орієнтирами у процесі професійної підготовки (Н. Болюбаш [9], Л. Коваленко [63], О. Локшина [82], Т. Собченко [146], В. Цісарук [172], І. Цісарук [172]).

Відзначимо, що в усіх визначеннях цього поняття українськими дослідниками наряду з кваліфікаційною компетентністю, до якої відносять знання, вміння, навички з отриманої спеціальності, підкреслюється важлива роль структури особистісних здібностей та рис характеру, загальної культури вчителя, його управлінських та організаторських можливостей.

Аналіз наукових праць показує, що китайські науковці (Чжан Лун [176], Ван Кай [301], Чжан Цзе [265], Ву Юде [281]) теж вважають професійну компетентність учителя комплексом характеристик, який складається зі професійних знань і вмінь, сформованих особистісних якостей, потрібних для здійснення професійних обов'язків [281]. Лі Йіхуй додає до цього визначення обов'язкову наявність розуміння необхідності професійного самовдосконалення та особистісної самореалізації [268]. Тун Фуйонг і Хуан Веньфан вважають, що до цього поняття входять багатопланові професійні знання, навички та постійне прагнення до поліпшення власних професійних якостей [213]. Дослідники Ген Янь і Ши Янь Цзе звертають увагу на те, що професійна компетентність є відображенням професійної підготовленості вчителя у теоретичній, практичній та методичній сферах діяльності та готовність до їх творчої реалізації у різних соціальних та педагогічних ситуаціях [159, с. 62]. Ван Чжо та Ян Цзяньюнь називають професійну компетентність педагога складовою його загальної культури, пов'язаною з психологічними компетенціями, отриманими вчителями у процесі навчання та педагогічної практики [297]. Дослідниця Май Вень вважає, що професійна компетентність учителя відображає ділові й особистісні характеристики фахівця, його моральні переконання, обсяг і якість знань, умінь, навичок, досвіду, визначаючи її як єдність теоретичної та практичної готовності педагога до досягнення ефективного результату професійної діяльності [85].

У матеріалах державного проєкту «Побудова ключових компетентностей китайських учителів завдяки використанню проєкту Європейського Союзу» професійною компетентністю вчителя називають «здатність ефективно розв'язувати поточні фахові проблеми на основі інтеграції й мобілізації засвоєних професійно важливих знань, навичок, ставлень і цінностей» [278, с.7].

Як вважає дослідник Чжао Лі, професійна компетентність учителя заснована на вроджених здібностях людини, сформована завдяки науковій освіті та самовдосконаленню і є комплексом думок, знань, здібностей та інших

фізичних, розумових характеристик і професійних досягнень, що дозволяє їй органічно поєднувати різні особистісні та професійні якості [314]. За висновками Ван Чжо, Ву Сісяо, Лі Юфань, У Сіксяо, Чжан Хуацзюнь, Чжу Сюйдун, Ян Цзяньюнь головним у професійній компетентності педагога є освітні теоретичні знання, предметні професійні знання, професійна етика, базові здібності до організації навчання, емоційна саморегуляція та моральні цінності [298]. Позиціонується професійна компетентність учителя і як результат оволодіння відповідними педагогічними вміннями і здібностями, які забезпечують успішність практичної діяльності та є основою для подальшого професійно особистісного росту педагога (У Чжихуа, Лю Хаймін) [295].

Отже, у трактуванні китайських науковців визначення професійної компетентності вчителя є близьким до позицій українських вчених. Також можна підсумувати, що розглянуті визначення науковцями цієї наукової категорії повністю відповідають підходам, що було виокремлено нами під час аналізу трактувань дослідниками терміну «професійна компетентність».

Грунтуючись на наведені позиції науковців, зазначимо, що професійна компетентність педагога виявляється у спроможності діяти результативно, творчо підходити до розв'язання як стандартних, так і проблемних ситуацій, які встають перед ним у його професійній діяльності, вирішувати їх, спираючись на наявні в нього професійні знання, вміння, досвід та моральні переконання. Педагогу важливо пам'ятати, що його ціннісні орієнтири, мотиви діяльності безпосередньо впливають на свідомість учнів, формуючи та корегуючи її.

Розглянуті точки зору науковців щодо тлумачення наведених вище термінів стали теоретичною основою для обґрунтування нами поняття «професійна компетентність майбутнього вчителя каліграфії».

Уважаємо, що сьогодні китайській школі потрібні конкурентоспроможні вчителі, спроможні активно впливати на формування світогляду, духовності, моральних якостей учнів, їхнього інтелекту, творчих здібностей, щоб у результаті зробити школярів адаптованими до вимог сучасності, різнобічно розвиненими та здатними відстоювати свою аксіологічну життєву позицію. І

перш за все це стосується вчителів китайської каліграфії, які передають на практиці цінності китайської філософії та досвіду, тисячолітньої національної естетики та мистецтва.

Мистецька каліграфічна освіта відрізняється від звичайної мистецької освіти. Вона має подвійні характеристики «педагогічної освіти» та «художньої культурної освіти». Удосконалюючи власну освітню систему, найважливішою метою каліграфічної мистецької освіти є виховання гарної культурної грамотності учнів і вимагає залучення до діяльності практичних здібностей педагога [256].

Каліграфічні традиції Китаю є яскравим прикладом високої стійкості до руйнівної дії часу. В їх основі лежить багатовіковий шлях історичного розвитку та супутніх їм змін засобів виразності. При цьому структура письмової китайської мови зуміла втілити у собі багаті культурні особливості, зберегти глибинні смислообрази ієрогліфіки. У сучасному Китаї дбайливе успадкування засад майстрів каліграфії знову стає актуальним. Навчання каліграфічного написання китайських ієрогліфів вирізняється особливою складністю. Головним чином це пов'язано з необхідністю враховувати елементи кожного ієрогліфа, що містять у собі історичні особливості формування знака. У написанні ієрогліфів важливо враховувати розташування всіх компонентів, їх чітку графічну структуру, що задає положення кожного компонента по відношенню один до одного. Порушення послідовності або векторного розташування ієрогліфа автоматично призведе до порушення відповідного стандарту написання всього ієрогліфічного знака. Причому крім горизонтального, вертикального та діагонального розташування ієрогліфа у відведених ділянці для його написання, також приділяється особлива увага фіксованій послідовності написання рис, куту нахилів, ширині та довжині ліній, силі натиску пишучого предмета, швидкості написання тощо. Все це вимагає не тільки загальних знань у галузі техніки накреслення ієрогліфів, але також знання особливостей китайської культури, закріплених її каліграфічними традиціями. Таким чином, навчання китайської каліграфії – це комплексний

процес, заснований на знанні правил, традицій, історії та культури китайської мови.

Зауважимо, що каліграфія не зводиться ні до простого чистописання, ні до образотворчого мистецтва, а вимагає комплексного засвоєння, будучи предметом, що увібрав у себе чистописання, образотворче мистецтво і правопис. Подібна комплексність ускладнює можливість виділити її в самостійний предмет і в цій якості впровадити у шкільну освіту. За час існування ієрогліфічної писемності в Китаї не тільки сформувався певний комплекс правил написання і порядку рис кожного ієрогліфа, а й виробились універсальні принципи зовнішньої роботи всім тілом, правильна поза і рух людини в процесі письма, особливе утримання письмового приладдя в кисті руки. Наприкінці кожного етапу відпрацювання каліграфічного написання ієрогліфів підбивається підсумок, який спочатку оцінюється самостійно учнем, і лише потім учителем [299]. Саме так у тих, хто навчається каліграфії, виробляється критичний погляд та здатність правильної оцінки власного каліграфічного стилю.

Як стверджує Х. Юань, найважливішим завданням сучасної китайської освіти є не передача знань, а надання можливості вчитися самостійно та розвивати здібності до навчання, виховання [252, с. 38]. Це особливо важливо для художньо-педагогічної освіти, орієнтованої на розвиток креативності та дух новаторства. Оцінка результатів учнів здійснюється не тільки за аналізом того, скільки знань надав учитель, які творчі навички передав, а здебільшого у сформованості в учня умінь збору, аналізу та інтерпретації художнього матеріалу. Положення пальців, долоні та зап'ястя з метою правильного обхвату пензля при письмі, рух пером – усі ці дії не тільки тренують м'язи рук і нерви, але й всі частини тіла. Каліграфічні вправи впливають на психічне та фізичне здоров'я, розвивають найтонші м'язи рук, відновлюють подих, стимулюють роботу мозку, розвивають уважність та уяву.

Головна мета формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії полягає у підготовці фахівців, здатних за рахунок

розвинених педагогічних здібностей і якостей забезпечити високий рівень естетичного виховання школярів у процесі навчання їх каліграфії. До цього комплексу характеристик уходять фахові та педагогічні знання, вміння, навички, мотивація до діяльності, ерудиція, ціннісні орієнтації, професійно важливі особистісні якості, що у результаті забезпечують ефективність педагогічного процесу.

Проаналізовані підходи вчених до розуміння сутності професійної компетентності педагога та особливостей професійної діяльності учителя каліграфії дають нам підґрунтя для формулювання поняття «професійна компетентність майбутнього вчителя каліграфії» як інтегрованої професійно-особистісної характеристики, найважливішою якістю якої є практична готовність до реалізації професійно естетико-педагогічної діяльності з навчання каліграфії на базі поєднання психолого-педагогічних і спеціальних здібностей, здобутих професійних знань, умінь і навичок, накопиченого досвіду.

Звернемося до вивчення сутності професійної компетентності майбутнього вчителя каліграфії. Викладання є основною діяльністю освіти, а вміння викладати є основним елементом професійної здатності вчителя, отже, на думку британського дослідника С. Фейман-Немсера, сутність формування професійної компетентності полягає у процесі навчання вчителя викладати [202, с. 85].

Ізраїльські вчені Ю. Шахарабані та Т. Тал висловлюють думку, що формування професійної компетентності вчителя має зосереджуватися на таких її сутнісних основах, як довгострокове активне мислення, інтеграція теоретичного мислення та професійної практики, культивування педагогічної інноваційної здатності вчителів адаптуватися до оновлення предметного змісту знань та змін сучасних технологій навчання [224, с. 1043].

Сутністю будь-якої професійної компетентності є «здатність особистості вирішувати актуальні та перспективні професійні задачі, усвідомлювати соціальну значущість і особистісну відповідальність за результати професійної

діяльності, проявляти потребу в постійному самовдосконаленні та спрямованість на професійну успішність» [114, с. 278].

У процесі наукового аналізу нами відмічено, що українські вчені висловлюють різні точки зору на сутність професійної компетентності майбутнього вчителя. Наприклад, І. Зязюн бачить її у знанні вчителем предмета, методики його викладання, педагогіки і психології [114, с. 32]. І. Гришина додає до цього визначення рівень розвитку професійної самосвідомості педагога, його індивідуально-типові особливості та професійно значущі якості [32, с. 53]. На думку Ю. Завалевського, сутність професійної компетентності вчителя визначає його кваліфікаційна характеристика, тобто узагальнені науково обґрунтовані вимоги до вчителя відносно його теоретичних і практичних знань, умінь і навичок, що є нормативною моделлю його компетентності [51, с. 11].

Ядро професійної компетентності вчителя складають наукові знання з однієї або декількох навчальних дисциплін. По-перше, це дисципліни, у яких надаються знання про людину (психологія, педагогіка, соціологія, фізіологія тощо), також філософія, історія. По-друге, для педагога, який постійно виконує функції управління групою, класом, важливими є знання з теорії управління. Усе це буде неефективним, якщо вчитель не прагне до самоосвіти та отримання досвіду успішних педагогів [31, с. 78].

І. Драч виділяє такі сутнісні характеристики професійної компетентності вчителя, як здатність педагога успішно виконувати функції, в різноманітних ситуаціях, що виникають у процесі професійної діяльності, діяти на основі теоретичних знань, практичних умінь, досвіду, цінностей і значущих особистісних якостей, та називає головною з характеристик готовність і здатність до саморозвитку в умовах постійних змін, що відбуваються у суспільстві [37, с. 11]. Погоджуючись з позицією вченого, висловимо думку, що важливими сутнісними ознаками професійної компетентності майбутнього вчителя ми вважаємо також мобільність знань, гнучкість способів, методів, прийомів, підходів до здійснення професійної діяльності.

У китайських джерелах сутнісними орієнтирами професійної компетентності майбутнього вчителя каліграфії відповідно до потреб національної стратегії розвитку базової освіти визначають розвиток міцних знань каліграфії, благородну вчительську етику, гуманізм, наукову грамотність, практичні здібності, здатність до інновацій, а також видатну освітню та педагогічну здатність, прагнення до соціального розвитку, самоосвіти та міжнародної популяризації культури каліграфії [282].

Отже, сутність професійної компетенції вчителя слід розглядати як багатofакторне явище, як культурологічну складову професіоналізму, як цілісне компетентнісне утворення, до якого входять система теоретичних знань та способів їх використання у конкретних педагогічних ситуаціях, ціннісні орієнтації та компоненти його загальної культури, такі як мовлення, стиль спілкування, відношення до учнів та колег тощо.

Сутність професійної компетентності майбутнього вчителя каліграфії ми бачимо у його вмотивованості, наявності в нього необхідних предметних, мистецьких, психолого-педагогічних знань, прикладних умінь і навичок, здатності і готовності до реалізації професійних цілей і адекватній оцінці результатів власної професійної діяльності.

Перейдемо до третього напрямку нашого наукового пошуку, а саме визначення і характеристики структурних компонентів професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, обумовлених особливостями змісту їхньої професійної діяльності.

Розглянемо структуру професійної компетентності майбутнього вчителя та наведемо декілька прикладів її моделювання у працях сучасних науковців. Складові професійної компетентності переважно розглядаються ними шляхом аналізу професійно значущих властивостей і якостей фахівця, що забезпечують ефективне виконання поставлених перед ним завдань [5, с. 57].

До компонентів професійної компетентності майбутнього вчителя науковці здебільшого відносять мотивоційно-ціннісний компонент, до якого включають систему цінностей, мотивацію щодо виконання завдань професійної

діяльності, когнітивно-технологічний (володіння необхідними знаннями й уміннями застосування їх на практиці), комунікативний (культура спілкування, навички конструктивної взаємодії), рефлексивно-діяльнісний (здатність до самоаналізу, самооцінки власної діяльності, прагнення до самовдосконалення, до оволодіння інноваціями) та морально-етичний (тактовність, толерантність, доброзичливість тощо) компоненти [68; 129].

У своїх працях науковці пропонують й дещо іншу структуру професійної компетентності педагога: мотиваційний, аксіологічний, гностичний, практичний, особистісний та творчий компоненти (І. Бех [7], І. Зязюн [53]); мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти (М. Головань [27]); теоретичну, практичну, особистісно-гуманістичну, діялісню, результативну складові (О. Фесенко [162]); спеціально-педагогічну, методичну, соціально-психологічну, особистісну складові (С. Демченко [35]); мотиваційно-ціннісний, предметно-практичний та саморегулятивно-вольовий компоненти, що є одночасно й аспектами особистості (С. Цимбал [173]).

Погляди китайських вчених на визначення структури професійної компетентності майбутніх учителів багато у чому співзвучні висновкам науковців інших країн, але при цьому мають свою специфіку. Так, Ай Лун вважає головними її компонентами знання предмета викладання, поведінкові навички та пізнавальні мотиви [254, с. 502]. Є Лан у якості компонентів називає професійну концепцію, структуру знань та структуру здібностей [245, с. 43]. Лин Жуйцин до структури професійної компетентності вчителів відносить загальні та предметні знання, педагогічний професіоналізм, пізнавальні та освітні здібності [270, с. 97]. Чжан Вень доповнює цей перелік прагненням до самовдосконалення, навчання упродовж життя [316].

Ху Венхуа, аналізуючи компонентний склад професійної компетентності педагога, підкреслює необхідність і важливість комунікативного компоненту, бо для встановлення відкритого, довірчого контакту з учнями потрібно зробити

так, щоб учні полюбили заняття і вчителя, а для цього треба навчитися бути справедливим, бути поблажливим, жартувати, взаємодіяти, надихати [283].

Юй Яфен наполягає на необхідності включення психологічного складника до структури професійної компетентності педагога, оскільки вчитель не тільки має «вчити, наставляти і розсіювати всі сумніви», але ще й брати на себе відповідальність за психологічне виховання. Самі викладачі повинні мати реалістичний погляд на світ, позитивно й оптимістично дивитися в майбутнє; справлятися із завданнями, усвідомлювати можливості; вміти адаптуватися до умов, будувати гармонійні відносини з іншими, поєднувати в собі м'якість і строгість, при цьому залишатися чутливим і розумними [215, с. 104].

Ван Кай виділяє наступні складові професійної компетентності вчителя: самоосвітній компонент (самоосвіта, навчання протягом життя), діагностичний (вміння діагностувати проблеми учнів, пропонувати ефективні методи їх усунення), психологічний (володіння прийомами вирішення психологічних проблем учнів), методичний (відповідно до освітніх завдань планувати ефективну і практично здійсненну навчальну дисципліну, враховуючи індивідуальний характер учнів), інформаційний (володіння сучасними інформаційно-комп'ютерними технологіями), комунікативний (узгодженість, терпіння, здатність навчати в колективі, враховуючи при цьому індивідуальний характер кожного учня) компоненти [296].

За даними, що наводить дослідниця К. Шевченко, за чинним у КНР законодавством сертифікат на здійснення педагогічної діяльності може отримати людина, яка підтвердить володіння необхідними для педагога компетенціями: педагогічної, основу якої складають фундаментальна спеціальна й міждисциплінарна наукова та практична психолого-педагогічна підготовка, комунікативної, що включає розвинене літературне та письмове мовлення, високу загальну культуру, володіння методами міжособистісного спілкування, правильну артикуляцію, добру фізичну форму та організаторські здібності, ідеологічної, що забезпечує відповідний політичний світогляд учителів [110, с. 254].

Висловимо свою позицію щодо структури професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії. Вважаємо, що найповніше суть досліджуваного поняття розкривають такі компоненти компетентності: особистісний, із мотиваційним, ціннісним, якісним (професійно значущі якості особистості) показниками; когнітивним, до складу якого входять професійно значущі знання і вміння; діяльнісний, який утворюють функціональний, комунікативний і рефлексивний показники.

Схематично структура професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії представлена на рис. 1.1. Розглянемо більш детально особливості кожного з компонентів цієї структури.

Особистісний компонент структури включає такі складники, як професійно значущі для вчителя каліграфії особистісні якості, ціннісна та мотиваційна складові.

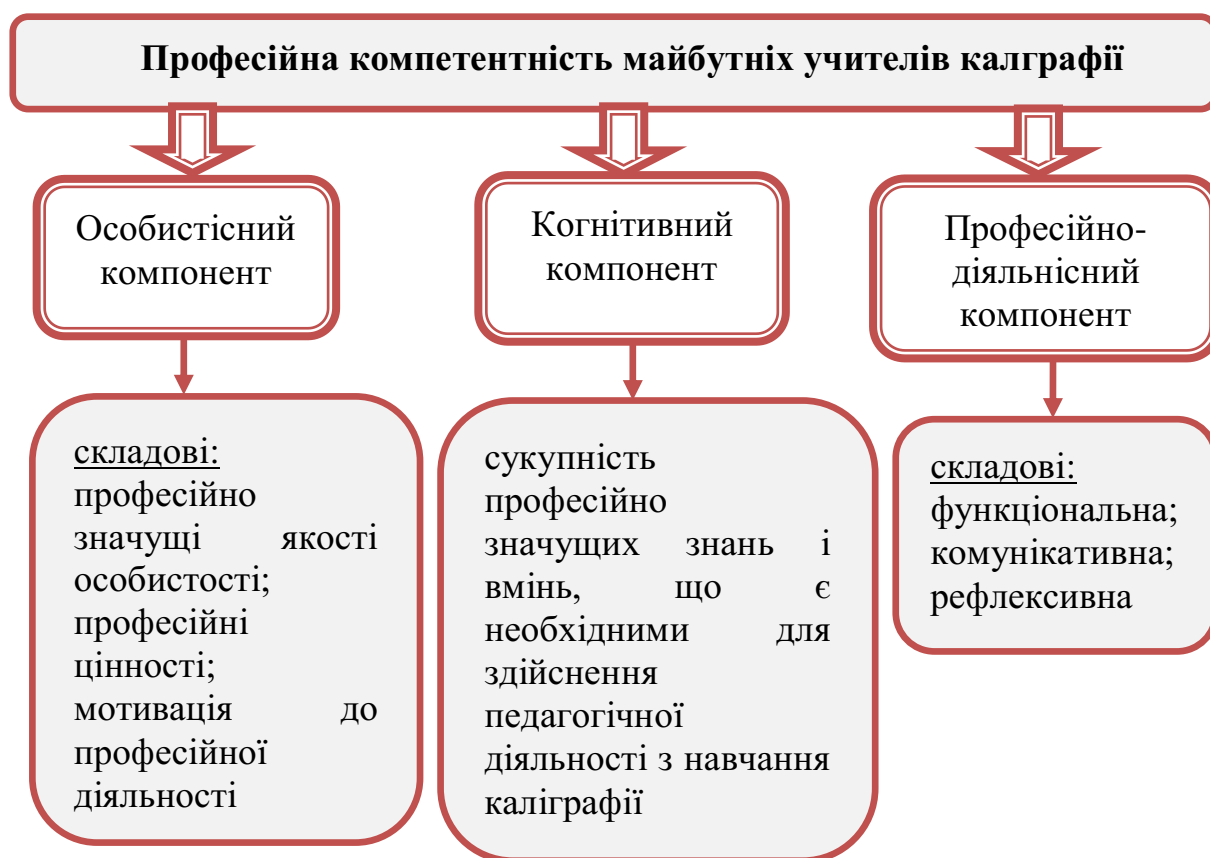

Рис. 1.1. Компонентна структура професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії

Професійно значущими для майбутнього вчителя каліграфії якостями особистості ми вважаємо відповідальність, організованість, моральність і духовну культуру, працездатність, дисциплінованість, ініціативність, розвиненість уяви, гнучкість мислення, здатність до самоаналізу, впевненість у собі, емпатійність, уважність, витримку тощо.

До професійно значущих для майбутнього вчителя каліграфії якостей особистості ми відносимо духовну культуру, відповідальність, працездатність, дисциплінованість, організованість, ініціативність, гнучкість і критичність мислення, розвиненість уяви, здатність до самоаналізу, впевненість у собі, емпатійність, уміння визначити мету й обрати шляхи її досягнення, наполегливість, уважність, витримку тощо.

Ціннісний показник складають такі важливі елементи внутрішньої структури особистості, як ціннісні орієнтації, що формуються у процесі отримання людиною життєвого досвіду. У своїй професійній діяльності педагог повинен керуватися у першу чергу такими етичними цінностями, як чесність, порядність, доброта, непримиренність до несправедливості, цінностями міжособистісного спілкування (гуманізм, вихованість, чуйність, співчуття, життєрадісність), цінностями професійної самореалізації (добросовісність, прагнення до активності в оволодінні професійною діяльністю, поважне ставлення до педагогічної праці), індивідуальними цінностями (незалежність, соціальна відповідальність, конформізм). Такі ціннісні орієнтири забезпечують наявність у майбутнього педагога чіткої мети власної діяльності, розуміння необхідності професійного становлення, чітке усвідомлення свого призначення, місця в освітньому просторі.

Мотиваційний показник, важливою характеристикою якого є педагогічна спрямованість майбутнього вчителя як провідний чинник його професійного зростання, що надає професійно-педагогічній підготовці яскраво вираженого особистісного характеру. Мотивація як рушійна сила розвитку особистості обґрунтовує поведінку людини, спрямовує та активізує її. До мотиваційного показника ми відносимо мотивацію до професійної діяльності, потреби, що

стимулюють інтерес до отримання знань, професійного розвитку та самовдосконалення, прагнення до постійного творчого зростання, отримання задоволення від заняття педагогічною діяльністю, від спілкування з учнями.

Когнітивний компонент структури професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії представлений сукупністю знань і вмінь, що є необхідними для здійснення професійної педагогічної діяльності з навчання каліграфії (знання каліграфії, китайської історії, культури та мистецтва, психологічні, педагогічні, методичні знання, теоретичні основи організації й управління навчальним процесом, універсальні способи пізнання та практичної діяльності тощо). У педагогічному словнику знання визначені як інформація, «сприйнята, осмислена, збережена в пам'яті і відтворена у потрібний момент для вирішення різного роду завдань» [115, с. 115]. Обсяг, систематичність, точність і мобільність отриманих знань визначає широту підходів фахівця до вирішення нестандартних професійних ситуацій.

Оволодіння фундаментальними знаннями передбачає перетворення структури і змісту наукового знання, встановлення таких зв'язків між навчальними дисциплінами, що дозволяють формувати в майбутніх учителів цілісне уявлення про педагогічну діяльність, що підвищує ступінь застосування знань, активне їх використання. Тому студент повинен оволодівати як програмним, так і додатковим матеріалом, що дозволить підвищити загальну ерудицію, інформованість у різних наукових сферах, зробить його компетентним фахівцем. Обов'язковим для майбутнього вчителя є знання освітніх програм, традиційних та інноваційних методик навчання, правил діагностики сформованості знань і вмінь каліграфії в учнів, основ організаційно-виховної роботи, вмінь здійснювати пошук необхідної інформації, аналітично обробляти її та ін.

Педагогічні, методичні, базові та спеціальні знання становлять цілісну систему, яка формується у процесі фахової підготовки у ЗВО та охоплює основні аспекти професійної компетентності майбутнього вчителя каліграфії. До них відносяться не тільки знання саме китайської каліграфії, методик її

викладання чи використання інноваційних технологій мистецької освіти. Не менш важливим для майбутнього вчителя каліграфії є наявність знань, що сприяють формуванню в учнів естетичної, національної, громадянської свідомості засобами мистецтва каліграфії. Актуальною сьогодні у КНР є тенденція до впровадження в процес навчання студентів у ЗВО національних і регіональних мистецьких традицій. Залучення студентів до національних мистецьких надбань сприяє формуванню в них національної свідомості, посиленню впливу на їхнє патріотичне виховання, на здатність формувати в учнів етнокультурні знання через мистецтво в процесі власної педагогічної діяльності [95, с. 79]. Вважаємо це своєчасним і правильним, оскільки саме професійний, компетентний педагог, володіючий необхідними етнокультурологічними знаннями та вміннями, здатний розкрити перед учнями чарівний світ каліграфії, сформувати в них естетичну, національну, громадську свідомість засобами образотворчого мистецтва.

Особистісний і когнітивний компоненти є нерозривно пов'язаними між собою, оскільки процеси отримання, засвоєння та використання знань мотивуються особистісними потребами майбутнього педагога та стають джерелом професійного розвитку.

Професійно-діяльнісний компонент складають функціональний, комунікативний і рефлексивний показники, що відображають зовнішні (предметні) уміння, дії, які можна спостерігати.

Функціональна складова характеризує сукупність умінь і навичок, що є необхідними для практичного вирішення навчальних і виховних задач у сфері майбутньої професійної діяльності, організаційної діяльності та спеціальних завдань, таких, як, наприклад, зображення ієрогліфів за допомогою різних технік. Функціональний показник представлений способами діяльності, що необхідні майбутньому вчителю каліграфії для проектування й організації власної педагогічної діяльності, обґрунтування логічності педагогічного процесу, продумування творчих прийомів розв'язання методичних і виховних завдань, формування естетичної, національної, громадянської свідомості учнів

засобами мистецтва каліграфії. Прогностичні вміння, наприклад, уможливають зорієнтованість учителя на кінцевий результат, проєктивні – на складання конкретних планів навчання і виховання учнів, організаційні – на залучення учнів до різних видів колективної діяльності, мобілізаційні вміння спрямовані на привертання уваги учнів і розвиток у них стійких інтересів до навчання, інформаційні вміння забезпечують ефективність отримання, обробки та викладу навчальної інформації, орієнтаційні – формування морально-ціннісних установок учнів, організацію соціально значущої спільної творчої діяльності, аналітичні – вміння аналізувати явища педагогічного процесу.

Комунікативна складова – це взаємопов'язані групи перцептивних умінь, власне умінь вербального спілкування та умінь і навичок педагогічної техніки. Всі ці вміння є важливими для ефективної комунікації педагога з учнями та їх батьками, з колегами-педагогами та оточуючими людьми. Вчитель має бути відкритим для спілкування, доброзичливим, прихильним до людей, здатним створити гармонійну та сприятливу атмосферу в класі, вміти зрозуміло висловлювати свої думки як вербально, так і, за необхідністю, невербально. Він має бути обізнаним у закономірностях спілкування та повинним дотримуватися правил поведінки як у стандартних, так і у непередбачених ситуаціях, вміти швидко адаптувати способи і форми презентації знань в залежності від реального сприйняття учнівською аудиторією.

Рефлексивна складова професійної компетенції забезпечує здійснення вчителем контрольно-оціночної діяльності, яка спрямована на себе, на самоаналіз власних дій, підведення підсумків власної діяльності. Процес формування професійної компетентності є неможливим без рефлексії, що сприяє свідомому виконанню будь-якої діяльності. Професійна рефлексія є засобом розкриття внутрішніх сил людини, рушійною силою інтелектуального й культурного розвитку особистості, яка дає змогу оцінити одержані результати, визначити цілі подальшої роботи, скорегувати свій професійний шлях [131, с. 44]. Рефлексія передбачає аналіз особистістю свого психічного стану, проведення самодіагностики успішності чи помилок у своїх професійних

діях. Головною ціллю цього аналізу є саморозвиток, самовдосконалення педагога, осмислення ним власних дій, внутрішніх станів, своїх переживань та почуттів. Рефлексія у професійній діяльності сприяє досягненню її максимальної ефективності та результативності.

До рефлексивної складової відносимо готовність учителя до самооцінки, самоаналізу, саморегуляції, здатність до педагогічної рефлексії, тобто до аналізу та цілісної оцінки своєї роботи з метою вдосконалення професійних якостей і формування траєкторії їх розвитку. Її функцією є регуляція особистісних досягнень, пошук мотивів та особистісних смислів у професійній діяльності, мотивація до самопізнання, професійного росту, підвищення педагогічної майстерності, оформлення індивідуального стилю роботи. Важливість цього показника пояснюється необхідністю визначення в майбутніх учителів рівня розвитку самооцінки, відповідальності за результати своєї діяльності, самореалізації у педагогічній діяльності.

Професійна компетентність майбутнього вчителя китайської каліграфії являє собою комплекс компонентів, до якого входять знанняві, особистісні та функціональні характеристики, що найбільшою мірою забезпечують ефективність його професійної діяльності. До структури професійної компетентності ми включили загальні і спеціальні знання, вміння і навички, професійно важливі особистісні якості, здібності, особистісні цінності, мотиви і прагнення, а також володіння майбутнім учителем мистецтвом каліграфії як сферою і засобом здійснення його професійної діяльності. Запропонована нами структура професійної компетентності, що включає особистісний, когнітивний і професійно-діяльнісний компоненти, розкриває органічний зв'язок її складових, демонструє природу її суттєвих характеристик, відображає готовність і здатність майбутнього вчителя до професійної діяльності з вирішення педагогічних завдань навчання учнів китайської каліграфії.

1.3. Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії та живопису у процесі навчання у коледжах КНР

Дослідження теоретичних основ формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії вимагає визначення наукових підходів, що використовуватимуться нами у процесі розвідки, аналітичного розгляду особливостей освітньо-професійних програм фахової підготовки бакалаврів-майбутніх учителів за спеціальністю «Каліграфія» у коледжах КНР, виокремлення та обґрунтування проблемних питань, вирішення яких є актуальним для успішного формування їхньої професійної компетентності.

Теоретичним підґрунтям для нашої дослідницької діяльності та визначення тактики подальших практичних науково-педагогічних дій щодо формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у коледжах КНР вважаємо положення кількох взаємопов'язаних наукових методологічних підходів, з-поміж яких виокремлюємо: компетентністний, системний, особистісно-діяльнісний, синергетичний, аксіологічний, акмеологічний та середовищний.

Найбільш точно відображає сутність реформуючих освітніх процесів компетентністний підхід. Його сутність полягає у фокусуванні освітньої системи на результаті, на вмінні використовувати у професійній діяльності знання, отримані студентами у процесі навчання. Важливим при цьому стає не обсяг отриманої навчальної інформації, а здатність фахівця за допомогою цих знань вирішувати проблемні професійні питання. Компетентністний підхід є конгломератом знань, вмінь, навичок і цінностей. При цьому отримання знань не є самоцілью, а скоріше засобом для формування професійних умінь і навичок. Формування професійної компетентності забезпечується професійною підготовкою фахівця, спрямуванням освітнього процесу на розвиток ключових (основних, базових) і предметних компетентностей, результатом чого повинно

стати формування загальної компетентності, яка є «інтегрованою характеристикою особистості» [122, с. 66].

Наступним важливим підходом, який ми виділили в контексті нашого дослідження, є системний, який лежить в основі всіх системних педагогічних досліджень як «спосіб наукового пізнання та осмислення філософських категорій «система», «елемент, «структура», «частка, «ціле» тощо в педагогічному руслі і дозволяє скласти цілісне, інтегроване уявлення про досліджуваний об'єкт – матеріальний або ідеальний» [99]. Цей підхід потребує дотримання єдності теорії, експерименту та практики, передбачає обов'язкове врахування у процесі пізнання і практики закономірних зв'язків, що є властивими для систем, і створення на основі цього єдиної теоретичної картини [28, с. 208]. З позицій системного підходу професійна компетентність майбутніх учителів каліграфії постає як особлива цілісна багатокomпонентна функціональна система з взаємодоповнюючими та взаємозалежними чинниками. Використання системного підходу дає змогу визначити основні взаємодіючі компоненти системи формування професійної компетентності, забезпечує оптимальне поєднання педагогічних методів, форм і засобів.

Особистісно-діяльнісний підхід передбачає органічне поєднання в педагогічному процесі двох компонентів: особистісного, для якого першочерговим є врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти, і діяльнісного, основою якого є розуміння діяльності як головного способу формування і розвитку особистості. Провідну ідею цього підходу Р. Вайнола бачить у розвитку індивідуальності суб'єктів освітнього процесу, усвідомлення себе як особистості, розкритті можливостей, становленні самосвідомості, самовизначення, самореалізації [14, с. 230]. Особистісний компонент цього підходу передбачає, що у центрі освітнього процесу знаходиться учень як особистість, його мотиви, цілі, індивідуально-психологічні особливості. Виходячи з цих характеристик ті враховуючи рівень знань і вмінь учнів, педагог повинен визначати навчальну мету заняття, спрямовувати та корегувати увесь навчальний процес. Діяльнісний компонент акцентує увагу на

тому, що учень у процесі навчання повинен не вивчити щось, а навчитися чомусь, тобто навчитися діяти. Тобто, першочерговою є діяльність, а знання виступають засобом навчання і досягнення результату. Використання методів, форм, прийомів особистісно-діяльнісного підходу дає можливість сформувати фахівця, здатного обирати, конструювати саме ці види діяльності, що відповідають його індивідуальності, задовольняють його потреби у самореалізації.

Головною ідеєю синергетичного підходу є самоорганізованість освітнього процесу, яка реалізується через його відкритість, інваріативність і динамічність. З позицій синергетичного підходу стимулюючий вплив навчання повинен спонукати особистість до відкриття себе для взаємодії з іншими людьми та самим собою, до самоорганізації особистості. Як відбувається цей процес? Освітній простір навчального закладу має критичні точки, на яких руйнуються старі структури та виникають нові можливості для переходу системи до нового рівня. Також освітній простір є нелінійним (багато варіативним) і відкритим, тому перехід системи з одного стану в інший неможливо передбачити. Освітній процес має бути організований таким чином, щоб усередині його відповідно до синергетичних закономірностей мала місце смислова самоорганізація. Така самоорганізація відбувається, якщо система нерівноважна, що виникає у випадку, коли через систему прокачується речовина або енергія, роль якої в освітній системі виконує інформація. Потрапивши у зони тяжіння, фазові траєкторії прагнуть дійти до стійкого атрактора – області, що притягує траєкторію розвитку. Результатом цього є мінімальний показник нестійкості рівноваги, що й є показником розвитку системи. При виникненні нового неврівноваженого стану розвиток системи продовжується. Управляючими параметрами атракторів в освітній системі є педагогічні умови, методи, технології навчання, що утримують систему в стійкому стані. Отже, в освітній системі в умовах знанневої невизначеності перемагають значущі для людини сенси. За умов синергетичного підходу процес навчання повинен вийти за межі традиційної моделі, у якій педагог є

постачальником знань і суб'єктом, який визначає освітній вектор кожного здобувача освіти, а студент здебільшого є пасивним отримувачем знань. Для виходу з цієї ситуації необхідно зробити процес освіти нелінійним і нерівноважним, методи та прийоми навчання повинні ґрунтуватися на попередньому досвіді учнів, на взаємодії різних концепцій і практик, на переносі знань з різних дисциплін до багажу нової професійної інформації.

Аксіологічний підхід ґрунтується на розумінні соціальної природи цінностей, впливу їх якісного вибору на формування ціннісних орієнтацій особистості, розвиток її моральності, духовності. На думку Н. Тарак, аксіологічний підхід до навчання «задає загальну спрямованість інтересам і прагненням особистості, ієрархію індивідуальних переваг, мотиваційну програму діяльності» [153, с. 155]. Центром уваги стають не знання, вміння, навички, а цілий комплекс життєво важливих цінностей, формування в учня потреби увібрати їх на себе, жити ними. Вважаємо, що використання акмеологічного підходу у професійній підготовці майбутніх учителів каліграфії уможливить формування в них системи суспільних, професійних та особистісних цінностей, ціннісного ставлення до педагогічної праці.

Головною ідеєю акмеологічного підходу є удосконалення діяльності особистості, досягнення професійних вершин через пошук шляхів реалізації її задатків, обдарувань, творчих можливостей. Стосовно нашого дослідження метою використання цього підходу є озброєння суб'єктів освітнього процесу теорією і методикою успішної реалізації творчого потенціалу майбутніх учителів китайської каліграфії у професійній сфері.

Середовищний підхід має справу з освітнім простором та його структурними елементами – середовищами (освітнім, інформаційним, соціальним, соціокультурним тощо) й дозволяє розглядати освітню систему в єдності з навколишнім середовищем. Дослідники визначають середовищний підхід як «систему дій суб'єкта з середовищем, що спрямована на перетворення цих дій у засіб діагностики, проєктування та продукування виховного результату» [147, с. 37; 149]. Він базується на впевненості, що стимулює

середовище є найбільш ефективним інструментом для навчання і розвитку особистості і вивчає вплив навколишнього середовища на хід і результати освітнього процесу.

Для забезпечення функціонування будь-якої педагогічної моделі необхідно конкретизувати, яким чином запровадити її положення у практику. Головним зв'язком між теорією і практикою є принципи методологічного наукового дослідження. Назвемо основні наукові принципи, що слугують основою формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії.

Принцип свідомості, активності та самостійності, що полягає у цілеспрямованому та активному сприйнятті досліджуваних явищ, їх ґрунтовному науковому дослідженні, творчій переробці і використанні. Його реалізація в освітньому процесі передбачає дотримання відповідності пізнавальної діяльності учнів як суб'єктів навчальної діяльності закономірностям навчання, їх активності у пізнанні нової інформації, оволодіння методами розумової діяльності, усвідомлення ними сутності та мети навчального процесу, характеру зв'язків між знаннями, механізмів їх прояву, здатність до планування й організації власної навчальної діяльності, здійснення самоаналізу та самоконтролю, відповідальність за результати, готовність до використання отриманих знань у професійній діяльності.

Принцип систематичності, послідовності та наступності знань передбачає системне формування знань, вмінь, навичок у процесі навчання за певним логічним і методичним зв'язком, від простого до складного, шляхом поступового ускладнення навчальних завдань. Для цього необхідним є правильний розподіл навчального матеріалу, визначення послідовності вивчення інформації, встановлення зв'язків між вивченим і новим матеріалом, організація плавного переходу до іншої теми.

Принцип науковості та доступності потребує розвиток у студентів вмінь і навичок наукового пошуку, розкриття ними причинно-наслідкових зв'язків явищ, процесів, використання в навчальній діяльності проблемних ситуацій,

залучення їх до наукових спостережень, розуміння та засвоєння досягнень сучасної науки.

Принцип об'єктивності у першу чергу вимагає вивчення об'єктивних закономірностей реальних педагогічних об'єктів і процесів у всієму різноманітті, без упередженості, з використанням фактичних даних, щоб ні позиція дослідника, ні методи, що ним використовуються, не оказували вплив на гіпотези та результати дослідження.

Принцип єдності теорії та практики, які є взаємообумовленими поняттями. Теорія, що не підтверджується практикою, є умоглядною, а практика, яка не ґрунтується на теорії, є стихійною, нецілеспрямованою та неефективною. Саме практика є критерієм істинності теоретичних постулатів, тому теоретичний матеріал, який пропонується студентам у процесі навчання, має бути підтверджений практикою та пов'язаний з їхньою майбутньою професійною діяльністю.

Принцип міжпредметної інтеграції передбачає взаємну узгодженість між навчальними дисциплінами, визначення загальних цілей, відбір матеріалу, що забезпечує складання єдиної системи знань, узагальнених умінь, впливає на формування теоретичного інтегративного мислення студентів.

Принцип оптимальності та доцільності спрямований на відбір ефективних методик, технологій і прийомів навчання та доцільному їх застосуванні. Вимогами відбору є розумність, раціональність використання елементів навчального процесу, а його завданням – досягнення найкращого результату професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

Принцип опори на попередній досвід, аксіомою якого є розуміння того, що набуття нових знань, умінь, навичок повинно ґрунтуватися на раніше засвоєні знання, а новий досвід на вже наявний.

Домінантні позиції цих методологічних принципів покладено нами в основу виокремлення та обґрунтування проблемних питань, вирішення яких є актуальним для успішного здійснення професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у закладах вищої освіти Китаю.

Професійна підготовка майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР повинна бути спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців з глибокими знаннями та стійкими професійними навичками в галузі китайської каліграфії, розвиненими здібностями до творчості та інноваційної діяльності у професії, вмінням використовувати інформаційні технології, високими особистісними якостями, розвинутою культурною грамотністю, вмотивованих до самореалізації та саморозвитку у професії, які будуть здатними як до наукових, методичних і теоретичних досліджень, так і до практичної діяльності зі створення, використання та оцінювання каліграфічних творів.

Відмітимо, що перелік наукових досліджень українських учених, присвячених китайській каліграфії та професійної підготовці вчителів каліграфії, є вкрай обмеженим. Процес розвитку та сучасний стан китайської каліграфії як перехрестя мистецької, культурної та освітньої парадигми розглянуто у працях Вей Цзінхун [300], Се Сінжань [303], Чжао Хуейхуей [317], Ян Лі [304], Чжан Цзе [313], Дин Лили [244], Лі На [273], Гао Юньфан [247] та ін., проте автори не зосереджуються на такій важливій складовій у професійній діяльності вчителя каліграфії, як розвиток необхідних компетентностей.

Професійна підготовка майбутніх учителів каліграфії в Китаї, що має давні традиції, сьогодні знаходиться у центрі уваги науковців і вдосконалюється, причиною чого є інтеграція китайської освіти до світової системи. Пріоритетними стають її фундаментальність, універсальність і варіативність, що передбачають загально професійну підготовку, глибоку фахову спеціалізацію поряд із науково-дослідною спрямованістю освітнього процесу. Зараз заклади вищої освіти прагнуть до створення сприятливих умов професійної підготовки студентів на основі поєднання теорії з практикою.

Сьогодні у Китаї більш 300 університетів і коледжів пропонують студентам навчання за спеціальністю «каліграфія». Відповідно до орієнтації та навчальної мети підготовки китайські коледжі можна розділити на три категорії: звичайні коледжі, загальноосвітні коледжі та коледжі образотворчого

мистецтва. Каліграфічні спеціальності в загальноосвітніх коледжах і звичайних коледжах належать до культурної освіти, оскільки акцент навчання робиться на розширенні культурної складової. В коледжах образотворчого мистецтва головним є відпрацювання художніх прийомів і вміння сприймати естетику, посилення навчання малювання ліній і композиції каліграфічних творів [271, с. 31]. Професійна підготовка майбутніх учителів каліграфії здійснюється переважно у звичайних коледжах. Основною метою навчання каліграфії у звичайних коледжах є підготовка вчителів каліграфії для базової освіти (початкової та середньої школи).

З метою визначення особливостей підготовки майбутніх учителів каліграфії у китайських коледжах проаналізуємо освітньо-професійні програми (ОПП) їх підготовки бакалаврів каліграфії, що використовуються у зазначених закладах освіти. Для порівняння нами було обрано ОПП підготовки бакалаврів каліграфії з Педагогічного коледжу Цзіньчжун (晋中师范高等专科学校), Педагогічного коледжу Сінчжоу (忻州师范学院), Педагогічного коледжу Тайюаня (太原师范学院), Педагогічного коледжу м. Шаньсі (山西师范大学), Сичуаньського інституту кино і телебачення (四川影视学院), Сичуаньського коледжу засобів масової інформації (四川大众传媒学院), Педагогічного коледжу м. Лешан (乐山师范学院), Сичуаньського національного коледжу (四川民族学院), Нейцзянського педагогічного коледжу (内江师范学院), Коледжу Сучжоу (宿州学院).

Вивчення ОПП підготовки бакалаврів-учителів каліграфії у коледжах, які розташовані в різних адміністративних одиницях КНР і реалізують професійні освітні програми з цієї спеціальності, показало, що закладам вищої освіти надано широку свободу у відборі змісту та найменуванні навчальних дисциплін. Зроблений аналіз демонструє, що навчальні дисципліни поділяються на обов'язкові та вибіркові (факультативні) дисципліни. Перелік основних обов'язкових курсів, кількість навчальних годин, зміст навчальних програм затверджується Міністерством освіти КНР.

Вибіркові курси розробляються для задоволення потреб та інтересів студентів, їхнього всебічного розвитку. Студент сам обирає дисципліну чи вид

діяльності, до якого є більш схильним, і практикується в ньому. Така політика китайських коледжів педагогічного профілю відповідає загальним тенденціям багатьох країн світу, спрямованих на поступове скорочення обов'язкових курсів на користь курсів за вибором, щоб студенти могли обирати предмети відповідно до власних інтересів, що сприяє особистісному розвитку студентів. Факультативні навчальні курси розробляються закладом вищої освіти з урахуванням завдань спеціальної образотворчої освіти, кадрового викладацького складу, навчального обладнання тощо [243, с. 428]. Позиціонування курсів у структурі освітньо-професійної програми може з часом змінюватися: навчальний курс з обов'язкового може перейти до факультативного [255, с. 172].

За змістом усі навчальні дисципліни можна об'єднати у три кластери: загальноосвітні дисципліни, дисципліни психолого-педагогічної підготовки вчителів та дисципліни фахової підготовки.

Результати здійсненого нами аналізу освітньо-професійних програм підготовки вчителів каліграфії у названих коледжах КНР дозволяють зробити висновок про те, що саме традиційний напрямок відіграє сьогодні провідну роль у процесі вивчення каліграфії у системі вищої педагогічної освіти Китаю.

Щоб мінімізувати значні розбіжності в назвах навчальних предметів, їх зміст ми представили у вигляді 3 кластерів: цикл загальноосвітніх дисциплін, цикл дисциплін психолого-педагогічної підготовки вчителів та фахові дисципліни. Також ми окремо виділили педагогічну практику, додавши до неї 1 кредит, виділений в усіх ОПП на комплексний кваліфікаційний іспит.

На основі контент-аналітичного дослідження (сміслова категорія аналізу – тематичний кластер, одиниця розрахунку – кредит) було встановлено якісну своєрідність підходів до професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у різних коледжах (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

**Результати контент-аналітичного дослідження підходів до професійної
підготовки вчителів китайської каліграфії у коледжах КНР**

№	Назва коледжу	Розподіл кредитів за циклами дисциплін				Загальний обсяг ОПП (кредити)
		Загально-освітні дисципліни	Психолого-педагогічна підготовка	Фахова підготовка	Педагогічна практика	
1.	Педагогічний коледж Цзіньчжун	47 (29,0%)	21 (13,0%)	85 (52,5%)	9 (5,5%)	162
2.	Педагогічний коледж Сіньчжоу	50 (30,5%)	22 (13,4%)	83 (50,6%)	9 (5,5%)	164
3.	Педагогічний коледж Тайюаня	42 (26,1%)	22 (13,7%)	90 (55,9%)	7 (4,3%)	161
4.	Педагогічний коледж м. Шаньсі	51 (30,0%)	23 (13,5%)	87 (51,2%)	9 (5,3%)	170
5.	Сичуанський інститут кіно і телебачення	48 (28,3%)	23 (13,5%)	90 (52,9%)	9 (5,3%)	170
6.	Сичуанський коледж засобів масової інформації	45 (26,8%)	20 (11,9%)	94 (55,9%)	9 (5,4%)	168
7.	Педагогічний коледж м. Лешан	44 (26,7%)	22 (13,3%)	89 (53,9%)	10 (6,1%)	165
8.	Сичуанський національний коледж	51 (30,0%)	20 (11,7%)	91 (53,5%)	8 (4,8%)	170
9.	Нейцзянський педагогічний коледж	48 (28,9%)	21 (12,7%)	88 (53,0%)	9 (5,4%)	166
10.	Коледж Сучжоу	46 (28,0%)	20 (12,2%)	89 (54,3%)	9 (5,5%)	164

Для більшої наочності представимо дані у вигляді графіку (Рис. 1.2), де номер коледжу відповідає його номеру у Таблиці 1.3.2.

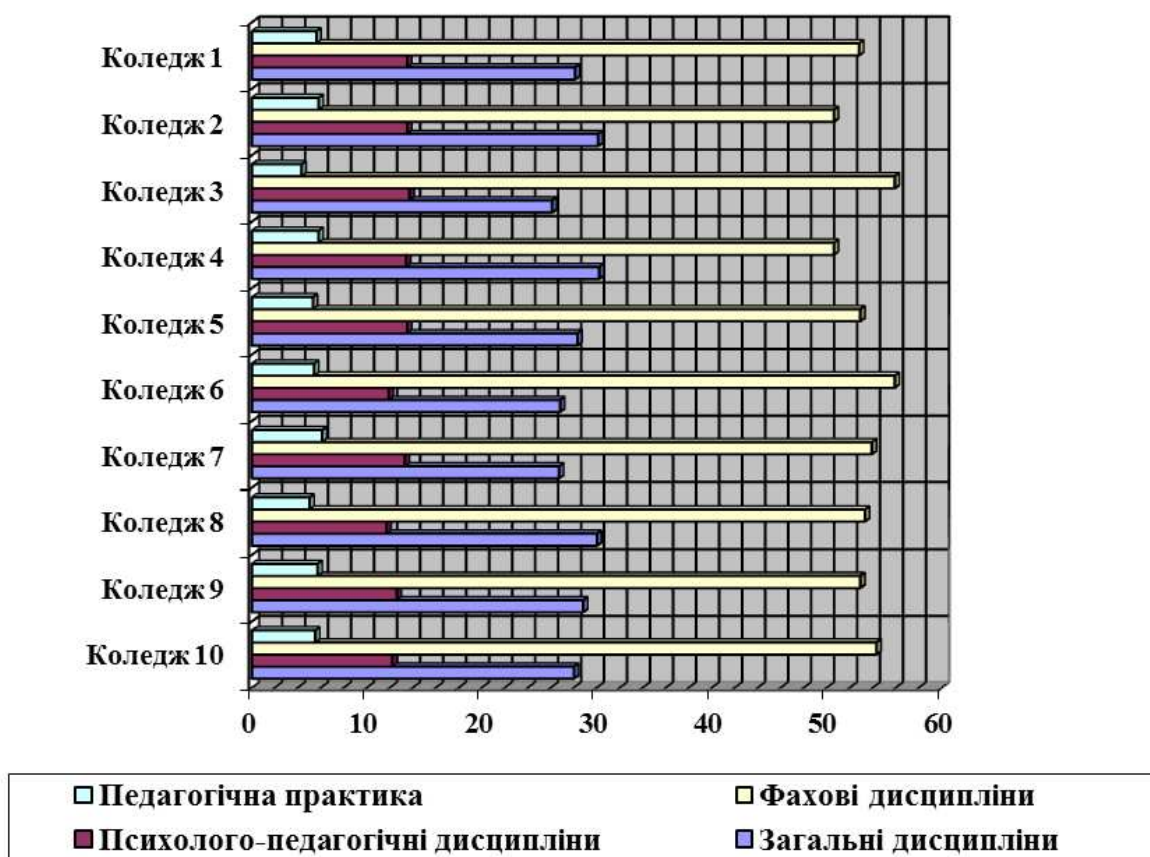

Рис. 1.2. Розподіл навчальних дисциплін за тематичними кластерами у системі підготовки вчителів китайської каліграфії у коледжах КНР

Як бачимо з наведених даних, фахові курси в усіх коледжах становлять не менш ніж 50% (50,6-58,5%) від загальної кількості кредитів. Частка дисциплін психолого-педагогічного циклу у навчальних планах підготовки бакалаврів напрямку «Педагогічна освіта» складає 10,8-13,7%, а загальноосвітніх дисциплін – 26,1-30,2% від загальної кількості кредитів. Такий розподіл навчальних дисциплін і годин, відведених на їх вивчення, є типовим для всіх педагогічних коледжів КНР. Тобто, для системи вищої художньо-педагогічної освіти, на відміну від системи художньої освіти, характерною є наявність педагогічних, психологічних та методичних дисциплін у галузі теоретичної підготовки та у процесі навчально-практичної діяльності, набуття досвіду не

лише художньої, а й професійно-педагогічної діяльності, тому що для майбутніх учителів каліграфії необхідною є активна навчально-дослідницька та науково-дослідницька діяльність, пов'язана з вивченням проблем художньої та культурної освіти школярів.

Китайські педагоги звертають увагу на те, що зараз в освітній системі КНР переважає дещо традиційне мислення стосовно здійснення підготовки майбутніх учителів, що має стабільний, але на сьогодні вже відсталий механізм [174]. Обговорюючи поточний стан професійно-методичної підготовки вчителів у Китаї, китайські вчені акцентують увагу на тому, що в освітніх професійних програмах зберігаються базові традиційні дисципліни, такі як «Педагогіка», «Психологія» та «Предметна методика» («Дидактика»), проте їх зміст застарів. Форма та методи навчання в закладах вищої освіти доволі часто виявляються однотипними, що знижує інтерес та мотивацію студентів до навчання, бо нерідко вони сприймають ці дисципліни як нудні, марні та надмірно теоретизовані [246, с. 79]. Будучи важливою частиною професійно-методичної підготовки вчителів, методика навчання як дисципліна та наука тривалий час прагнула лише до підвищення свого теоретичного рівня, тоді як її фактичний зв'язок з реаліями загальної освіти скорочується, що не сприяє розвитку вмінь майбутніх учителів вирішувати практичні проблеми у період своєї професійної роботи у школі. Її роль у процесі педагогічної підготовки була ослаблена, і практично єдиним мотивуючим чинником вивчення цієї дисципліни залишилося складання іспиту студентами [272].

Зроблений нами порівняльний аналіз ОПП підготовки майбутніх учителів каліграфії дає підстави зробити висновок, що у більшості коледжів проблемою організаційного характеру є також слабкий зв'язок між спеціальними та психолого-педагогічними дисциплінами. Провідна роль у навчальному процесі належить фаховим дисциплінам, тобто підготовці до образотворчої діяльності. У викладанні дисциплін педагогічної підготовки більшу частину займають теоретичні знання, що нерідко мають недостатній зв'язок із майбутньою практичною діяльністю студентів. Так, викладання класичної дидактики не дає

змогу повною мірою ознайомити майбутніх учителів із сучасними методиками розвитку творчих здібностей учнів, а методика викладання каліграфії часто не співвідноситься з певними напрямками в образотворчому мистецтві і має скоріше характер загальнотеоретичних рекомендацій.

На ті ж особливості підготовки шкільних вчителів вказує С. Гу, говорячи про те, що більшість курсів, які пропонуються майбутнім учителям у китайських педагогічних університетах і коледжах, мають здебільшого теоретично-абстрактний, ніж практичний характер, і нерідко не повністю відображають викладання саме у цій галузі, тому у студентів є обмежені можливості для психолого-педагогічної практики [204, с. 72]. За китайською освітньою традицією молоді вчителі здобувають педагогічний досвід не за рахунок власної практики, а шляхом переймання майстерності у старших колег, а цей процес потребує багато часу.

Ще одним негативним моментом є те, що значна кількість майбутніх учителів не вважає педагогічну підготовку важливою. На їхню думку, якість та професіоналізм учителя визначається його знанням предмету, а не майстерністю його викладання. Тобто, якщо вчитель відмінно знає свій предмет, вже одне це робить його найкращим учителем. Але не існує ні в Китаї, ні у світі інтегративних методик, які б поєднували в єдине ціле теорію та практику навчання каліграфії чи академічного живопису з навчанням студентів способам передачі отриманих знань та навичок учням середньої школи. Наше дослідження виявило, що з боку студентів-майбутніх учителів каліграфії часто спостерігається дещо формальне ставлення до вивчення циклу психолого-педагогічних дисциплін, що можна пояснити нерозумінням їх значення у діяльності вчителя каліграфії. Результатом цього часто є невдачі студентів під час педагогічної практики, що стає бар'єром для їхньої професійної самореалізації. Результати цього опитування буде докладно представлено у Розділі 3 нашого дослідження.

Як значущу проблему, що може істотно вплинути на якість професійної підготовки вчителів каліграфії у коледжах можна відзначити недоліки

організації їхньої педагогічної практики. в організації педагогічної практики студентів. За зауваженням О. Жерновникової та О. Налівайко, після оволодіння предметними знаннями, проходження психолого-педагогічних та методичних дисциплін майбутні вчителі у КНР мають достатній рівень володіння основними теоріями викладання, але основу цих освітніх програм складають лекції, що не розкриває перед студентами можливості для практики чи взаємодії. Ці шанси з'являються в них тільки в останній момент перед початком своєї викладацької діяльності [47, с. 54].

Навчальна педагогічна практика надає майбутнім учителям широкі можливості для втілення отриманих теоретичних знань у практичну професійну діяльність, але необхідно слідкувати за тим, щоб вона не стала формальною, що відбувається у випадку відсутності індивідуального підходу до студентів-практикантів.

Висловимо також свою думку щодо термінів педагогічної практики, які ми вважаємо надто короткими. Зазначимо, що в останні роки Міністерство освіти КНР неодноразово звертало увагу на актуальність цього питання та необхідність його вирішення, проте у багатьох коледжах ще домінує стереотипний погляд на педагогічну практику як на щось другорядне порівняно з аудиторними заняттями.

Відмітимо також виявлену нами невідповідність цілей, завдань та змісту методичної підготовки фахівців на факультетах художнього профілю педагогічних коледжів, що готують фахівців з каліграфії та живопису, цілям середньої школи з навчання дітей каліграфії й образотворчому мистецтву. Відповідно до державних нормативних рекомендацій, перед вчителями шкіл стоять завдання естетичного виховання та підвищення рівня сприйняття краси, розвиток творчих можливостей та фантазії школярів. Важливість цих завдань безумовна, але рівень готовності вчителів каліграфії до виховання естетичного смаку учнів є ще недостатнім. Через відсутність у багатьох студентів знання методів творчого розвитку, ці завдання в більшості випадків виявляються суто декларативними, а естетичний розвиток не йде поруч з навчанням дітей

образотворчій грамоті. Педагогі пропонують рішення шляхом створення естетичної атмосфери, поширення обсягу інформації про естетичну культуру у змісті навчальних предметів, проведення позааудиторних заходів, спрямованих на формування естетичної культури в учнів [19, с. 144]. Аналіз реального стану навчального процесу в китайських коледжах свідчить про їхню орієнтацію на традиційний підхід до викладання каліграфії, що не сприяє формуванню цілісних уявлень у студентів про засоби художньої виразності. Актуальними у навчанні каліграфії, але методично не розробленими у китайських профільних ЗВО є такі завдання, як розвиток творчих здібностей студентів, формування світогляду, методика виховання естетичних поглядів та художнього смаку учнів, формування власного художнього стилю майбутніх каліграфів-педагогів.

Реформування освіти, що активно здійснюється зараз китайським урядом, вимагає модернізації концепції підготовки майбутніх учителів, яка спрямована на всебічний розвиток особистості майбутнього педагога, розширення сфери знань, збагачення змісту викладання навчальних дисциплін, сприяння емоційній та професійній ідентифікації майбутніх учителів, культивування життєвих цінностей та ідеологічних поглядів тощо [272]. В. Лунячек зазначає, що уряд КНР визначив одними з головних пріоритетів у реформуванні освіти прискорення розвитку професійної освіти та постійне підвищення соціального статусу викладача, посилення поваги до нього [83, с. 49].

Все більш характерним для професійної підготовки вчителів стає орієнтованість на загальнокультурну та ідейно-моральну підготовку, посилення процесів інтеграції та перехід на загальносвітові стандарти навчання, спрямованість на розробку програм працевлаштування випускників. Г. Фен вважає, що для відповідності китайської освіти розвитку інновацій у цій сфері має бути оновлена концепція, що сприятиме стимулюванню ентузіазму та ініціативи студента, корекції ставлень викладачів до своєї діяльності, підвищенню рівня управління закладами освіти, посиленню комплексної підготовки викладацького складу, посиленню акценту на значущості обраної професії [250, с. 345].

На якісну професійну підготовку значно впливає зорієнтованість освітнього процесу ЗВО на формування як педагогічних, так і фахових компетентностей майбутнього вчителя, для чого обов'язковим є створення стимулюючого освітнього середовища.

Узагальнюючи вищесказане, зазначимо, що у педагогічних коледжах має бути створене відповідне комфортне освітнє середовище, що буде сприяти розвитку професіоналізму та становлення індивідуальності майбутніх учителів. В умовах такого середовища формування професіоналізму здійснюватиметься шляхом засвоєння студентами як професійного, так і загальнокультурного та соціального досвіду. Теоретичне підґрунтя важливості створення такого спеціально організованого педагогічного середовища ми знаходимо у праці Т. Тюльпи, яка бачить соціально-освітнє середовище «частиною об'єктивної для людини реальності, що надає особистості необхідних умов для реалізації себе як суб'єкта творчих можливостей» [159, с. 46].

Під створенням соціально-освітнього середовища ми розуміємо забезпечення у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу комплексу умов і зовнішніх обставин, що сприяють розширенню функціональності навчальної та позанавчальної діяльності, стимулюють розвиток важливих особистісних якостей в студентів, їх вмотивованості, творчого потенціалу, саморозвитку, самореалізації та, в результаті, формуванню професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії. Вплив соціально-освітнього середовища може бути впроваджений за допомогою педагогічної підтримки у вигляді педагогічного супроводу розвитку особистості студентів, визначення для кожного з них індивідуальної освітньої траєкторії, надання необхідної інформації, допомоги у формуванні педагогічного чи професійного досвіду.

Необхідним ми вважаємо розвиток в студентів потреби в сформованості головних професійних якостей, що можливо здійснити шляхом усвідомлення майбутніми вчителями цілей професійного навчання, включення студентів до різних форм навчальної й науково-дослідницької діяльності. З цих позицій ми розглядаємо формування професійної компетентності майбутніх учителів

китайської каліграфії як процес послідовних якісно-кількісних змін у саморозвитку особистості, прагненні професійної самореалізації та як сукупність систематичних педагогічних дій, метою яких є досягнення позитивного результату.

Недостатність навчальних годин, що відводиться в китайських коледжах на вивчення окремих дисциплін, зумовлює звернення до інтегрування елементів освіти. Інтеграція є реальною можливістю підвищити якість професійної підготовки майбутніх вчителів каліграфії та образотворчого мистецтва. Вважаємо, що важливою перспективою вдосконалення процесу навчання каліграфії у Китаї є його модернізація у межах інтегративного підходу, який у своїй основі передбачає поєднання різних видів навчальної діяльності. Творча діяльність студентів цього профілю складається з педагогічної (методичної) та образотворчої діяльності, тому природним є процес їх інтеграції. Інтегроване навчання передбачає два аспекти: по-перше, це комплексне системне предметне навчання, метою якого є професійна підготовка майбутнього вчителя-каліграфа чи вчителя-художника, що розуміється як формування певних професійних компетенцій різного рівня; по-друге, це особистісний аспект, який передбачає формування в студента потреби у своєму самопізнанні, розвитку та самоосвіті. Кінцевою метою інтегрованого навчання є виховання творчого, широко ерудованого вчителя-каліграфа, який має цілісний світогляд, здатний самотійно систематизувати наявні в нього знання та нетрадиційно підходити до вирішення різних проблем. При такому комплексному підході всі численні види навчальної діяльності поєднує домінуюча роль організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, що має на меті освіту, виховання та розвиток особистості, складається з планування, організації, стимулювання та контролю навчального процесу. Таким чином, з точки зору інтегративного підходу, процес навчання каліграфії та академічного живопису – це цілісна, динамічна система з безліччю взаємопов'язаних структурних компонентів, об'єднаних в єдиному процесі навчальної, художньої, педагогічної та творчої діяльності.

Цінним для майбутніх учителів може виявитися підтримка досвідчених педагогів. У цьому випадку корисним стане організація тренінгів-семінарів з метою спілкування майбутніх учителів з вчителями-практиками. Тому ефективним нам представляється доповнення курсів навчальними темами, що сприятимуть формуванню, вдосконаленню та активному виявленню набутих знань, вмінь і навичок майбутніми вчителями каліграфії та живопису.

Отже, досягнення позитивного результату процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя китайської каліграфії є можливим за умов реалізації її компонентів. Допомогти у цьому може створення комфортного соціально-освітнього середовища, приведення у відповідність до сучасних вимог професійної компетентності вчителів каліграфії змісту освітніх програм, методичного забезпечення навчального процесу, впровадження інноваційних методів навчання, врахування досвіду та майстерності творчих досвідчених вчителів.

Багатоаспектний аналіз професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії, здійснений у першому розділі дисертаційного дослідження, визначення її специфіки, змісту, сутнісних особливостей професійної компетентності фахівців цього профілю становить достатню теоретичну базу для розробки методики формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії.

Спираючись на визначені нами теоретичні положення дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії, презентуємо структуру процесу формування їхньої професійної компетентності (Рис. 1.3).

Професійна компетентність майбутнього вчителя каліграфії визначена нами як інтегрована професійно-особистісна характеристика, провідною якістю якої є практична готовність до реалізації професійно естетико-педагогічної діяльності з навчання каліграфії на базі поєднання психолого-педагогічних і спеціальних здібностей, здобутих професійних знань, умінь і навичок, накопиченого досвіду.

Рис. 1.3. Структура процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії

Метою процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії вважаємо підвищення значущості їхньої педагогічної підготовки, переведення її в ранг фахових пріоритетів і забезпечення успішності цього процесу з урахуванням визначених нами педагогічних принципів і запропонованих методів, форм і засобів навчання.

Здійснення процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії вважаємо доцільним проводити у межах компетентнісного, системного, особистісно-діяльнісного, синергетичного, аксіологічного, акмеологічного, середовищного методологічних підходів, дотримуючись при цьому принципів свідомості, активності та самостійності, систематичності, послідовності та наступності знань, науковості та доступності, об'єктивності, єдності теорії та практики, міжпредметної інтеграції, оптимальності та доцільності та принципу опори на попередній досвід.

Успішністю професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії ми вважаємо ефективне формування структурних компонентів професійної компетентності: особистісного, когнітивного, професійно-діяльнісного.

Організація процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії передбачає розробку методики їхньої професійної підготовки, її методів, засобів і форм. Визначною умовою у цьому процесі повинна стати єдність аудиторної та позааудиторної роботи, взаємопов'язана діяльність викладачів і студентів у ході реалізації програм дисциплін фахового та педагогічного циклів, а також під час педагогічної практики.

У результаті експериментальної перевірки запропонованої методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії ми очікуємо на підвищення рівня сформованості їхньої професійної компетентності, що підтвердить висунуту нами гіпотезу.

Висновки до розділу 1

У першому розділі, базуючись на дослідженні українських і зарубіжних наукових джерел, охарактеризовано досвід навчання бакалаврів зі спеціальності «Каліграфія» у КНР і розглянуто стан проблеми їх професійної підготовки у китайських педагогічних коледжах; проаналізовано наукові підходи вчених до базового поняття дослідження – «професійна компетентність», визначено його понятійно-категоріальний апарат, розкрито сутність та виокремлено компонентну структуру професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, визначено сучасні проблеми та тенденції, обґрунтовано теоретичні засади формування їхньої професійної компетентності як важливої мети та результату професійної підготовки.

1. Професійна підготовка майбутніх учителів китайської каліграфії визначено нами як психолого-педагогічний феномен, суть якого полягає в організації процесу формування професійних і педагогічних знань і навичок, розвитку художніх та культурних здібностей, особистісних якостей, необхідних майбутньому учителю каліграфії для плідного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу.

Професійна підготовка вчителів каліграфії є важливим аспектом сучасної китайської освітньої системи, у якій помітно проявляється національна китайська специфіка: вплив конфуціанства, концепції класичного навчання та виховання, висока оцінка ролі вчителя у суспільстві, великий освітній попит населення, диспропорція економічного та культурного розвитку між регіонами.

Науковці сходяться у думці, що професійна підготовка майбутнього вчителя повинна бути спрямована як на особистісний, так і на професійний розвиток студентів. Ця система змістових та організаційних заходів не може обмежуватися тільки формуванням знань, умінь і навичок, а має бути зорієнтована на формування готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності. З цих позиції професійну підготовку майбутніх вчителів каліграфії

ми розуміємо як процес розвитку загальної і професійної педагогічної культури та формування професійної компетентності, що є передумовою та головною метою ефективної професійної діяльності.

Каліграфічна освіта у КНР є важливою і для культурного, і для естетичного виховання нації, тому розвиток каліграфії у Китаї позиціонують як одну зі стратегій зміцнення країни через культуру. Сьогодні у КНР сформовано багаторівневу концептуальну систему каліграфічної освіти, а також удосконалюються та розвиваються уявлення про мету та значення каліграфічної освіти, її зміст, методи та підходи до її реалізації. Навчання каліграфії в КНР відбувається у профільних коледжах чи в університетах на факультетах каліграфії або китайського традиційного живопису.

У результаті дослідження наукової літератури та нормативних документів щодо професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у КНР нами зроблено певні висновки. Як абсолютне ядро підготовки вчителів каліграфії, професійні навички каліграфії є найважливішим змістом освіти та навчання. Але цикл педагогічних дисциплін, що є необхідною умовою формування кваліфікованих учителів каліграфії, а також достатній рівень отриманої викладацької практики не завжди відповідають необхідним вимогам. Тому навчальні плани підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії потребують оновлення відповідно до сучасних вимог щодо отримання ними професійної кваліфікації. Ці заходи не тільки оптимізують систему знань студентів в області мистецтва каліграфії, а й поліпшать їхні професійні вміння та навички, нададуть змогу адаптуватися у професійному просторі, підвищити свою конкурентоспроможність, тобто забезпечать ефективне формування їхньої професійної компетентності.

2. В українській та китайській науковій літературі з педагогіки компетентність постає як інтегративний особистісний ресурс, що має власну складну структуру, компонентами якої є компетенції як ті аспекти певного виду діяльності, від яких безпосередньо залежить кінцевий результат, за яким роблять висновок про компетентність людини в цілому. Професійна

компетентність учителя проявляється у здатності ефективно вирішувати стандартні та проблемні на основі використання професійних знань і умінь, навчального та життєвого досвіду відповідно до засвоєної системи цінностей.

Професійну компетентність майбутнього вчителя китайської каліграфії ми визначили як інтегровану професійно-особистісну характеристику, провідною якістю якої практична готовність до реалізації професійно естетико-педагогічної діяльності з навчання каліграфії на базі поєднання психолого-педагогічних і спеціальних здібностей, здобутих професійних знань, умінь і навичок, накопиченого досвіду. Загальну мету її формування вбачаємо у підвищенні значущості педагогічної підготовки майбутніх учителів каліграфії, переведенні її в ранг фахових пріоритетів і забезпечення успішності цього процесу з урахуванням визначених нами педагогічних принципів і запропонованих методів, форм і засобів навчання. Майбутні вчителі каліграфії повинні бути вмотивованими до отримання професійних знань, умінь і навичок, ерудованими, мати сформовані ціннісні орієнтації та професійно значущі особистісні якості, вміти адекватно оцінювати результати своєї діяльності.

Визначена нами структура професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії складається з особистісного компонента, показниками якого є професійно значущі якості особистості, мотиви та цінності, когнітивного компонента, який представлений професійно значущими знаннями і вміннями, що є необхідними для здійснення вчителем своїх професійних обов'язків, і професійно-діяльнісним, до якого відносимо функціональний, комунікативний і рефлексивний показники.

3. У процесі дослідження теоретичних засад формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії нами було визначено наукові методологічні підходи (компетентнісний, системний, особистісно-діяльнісний, синергетичний, аксіологічний, акмеологічний та середовищний), необхідні для здійснення наукової розвідки, аналітичного розгляду особливостей освітньо-професійних програм фахової підготовки бакалаврів-майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР, виокремлення проблемних питань, та

обґрунтування шляхів їх вирішення з метою успішного формування професійної компетентності.

Сьогодні в освітній системі КНР переважає дещо традиційне мислення стосовно здійснення підготовки майбутніх учителів каліграфії. Зроблений нами порівняльний аналіз ОПП також дає підстави зробити висновок, що для професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у більшості коледжів проблемою організаційного характеру є слабкий зв'язок спеціальних та психолого-педагогічних дисциплін. У процесі навчання вчителів каліграфії провідна роль належить фаховим дисциплінам, тобто підготовці студентів до образотворчої діяльності, а дисциплінам педагогічної підготовки приділяється недостатньо уваги. Акцент робиться на теоретичних знаннях, які, як правило, мають не виправдано абстрактний характер, слабкий зв'язок із практичною діяльністю вчителя. Викладається головним чином класична дидактика, що не дозволяє достатньо ознайомити студентів із сучасними способами розвитку творчих здібностей дітей.

Ще одним негативним моментом є те, що значна кількість майбутніх учителів не вважає педагогічну підготовку важливою. На їхню думку, якість та професіоналізм учителя визначається його знанням предмету, а не майстерністю його викладання.

Як значущу проблему, що може істотно вплинути на якість професійної підготовки вчителів каліграфії, відзначимо недоліки в організації педагогічної практики студентів, що іноді є надто короткою, при її організації часто відсутній індивідуальний підхід, унаслідок чого вона не виконує своїх завдань.

Відмітимо також виявлену нами невідповідність цілей, завдань та змісту методичної підготовки фахівців на факультетах художнього профілю педагогічних коледжів, що готують фахівців з каліграфії, цілям середньої школи з навчання дітей каліграфії й образотворчому мистецтву. Відповідно до державних нормативних установок, перед викладачами середніх шкіл стоять завдання естетичного виховання та підвищення рівня сприйняття краси, розвиток творчих можливостей та фантазії школярів, але через відсутність у

багатьох майбутніх учителів знання методів творчого розвитку, ці завдання в більшості випадків виявляються суто декларативними, а естетичний розвиток не йде поруч з навчанням дітей образотворчій грамоті.

Конкретні шляхи покращення професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії ми вбачаємо у розвитку в студентів стійкої потреби творчої самореалізації у майбутній професії, формуванні професійної компетентності на основі усвідомлення цілей професійної підготовки, створенні комфортного соціально-освітнього середовища, приведенні у відповідність до сучасних вимог професійної компетентності вчителів каліграфії змісту освітніх програм, методичного забезпечення навчального процесу, впровадженні інноваційних методів навчання, врахуванні досвіду та майстерності творчих досвідчених вчителів.

У розділі доведено, що представлена компонентна структура професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, визначені існуючі проблеми та можливі шляхи її формування стануть базою для розробки методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у китайських коледжах.

Висновки та результати досліджень автора, подані у першому розділі, оприлюднено у таких публікаціях [195; 196; 231; 232; 234; 235].

Список використаних у першому розділі джерел [2, 4, 5, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 19, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 37, 42, 43, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 60, 62, 63, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 75, 81, 82, 83, 85, 87, 89, 90, 91, 92, 95, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 106, 108, 110, 113, 114, 115, 117, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 136, [137, 141, 142, 146] 147, 148, 149, 151, 152, 153, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 166, 167, 169, 171, 172, 173, 174, 176, 179, 184, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 228, 229, 237, 239, 240, 241, 243, 244, 245, 247, 248, 250, 252, 254, 255, 256, 257, 262, 263, 265, 266, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 285, 288, 289, 291, 292, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 303, 304, 305, 306, 308, 309, 313, 314, 316, 317].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КИТАЙСЬКОЇ КАЛІГРАФІЇ

2.1. Розробка цілей формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії

Головною метою вищої освіти в Китайській Народній Республіці на сучасному етапі є професійний розвиток та формування компетентності майбутніх фахівців. Професійна компетентність фахівця у галузі освіти залежить від наявності в нього теоретичної та практичної готовності до виконання педагогічної діяльності, володіння необхідними компетенціями у професійній галузі.

Для досягнення цілей формування особистості фахівця у відповідності до загальновизнаної мети професійної освіти у закладі вищої освіти необхідно організувати таке навчання, що забезпечує перехід, трансформацію одного типу діяльності (пізнавальної) в інший (професійний), всередині якого відбувається також зміна мотиваційно-цілових, предметно-діяльнісних компонентів та, нарешті, результатів.

На думку дослідників [3; 26; 105; 139], для реалізації сучасних цілей освіти необхідний новий учитель – педагог-професіонал, який повинен мати такі професійні компетенції, як вмотивованість та усвідомлення соціальної значущості своєї професії; вміння використовувати теоретичні та практичні наукові знання у процесі вирішення соціальних і професійних завдань; відповідальність за результати професійної діяльності; мовленнєва професійна культура; вміння забезпечувати результативність та якість навчання учнів шляхом використання різних методик та розробляти власні педагогічні методики та технології; здійснювати педагогічний супровід учнів,

підтримувати самостійність учнів, розвивати їхні творчі здібності; вміння використовувати усі можливості, що надає йому освітнє середовище, для забезпечення якості навчально-виховного процесу.

Вчитель каліграфії, як і будь-який інший учитель, повинен відповідати цьому освітньому ідеалу, тобто мати високий рівень культурного, морального розвитку, стійку життєстверджуючу позицію, бути здатним до соціальної взаємодії як з індивідуальністю, так і з групою [45, с. 8]. Він має вміти за допомогою ієрогліфів передати наступним поколінням усі багатовікові духовні ідеали китайської нації. Це є можливим тільки за умов глибокої інтеграції спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін.

Як підкреслює Ван Юань, каліграфічна освіта одночасно виконує функції морального, інтелектуального, естетичного та культурного виховання, тому вона відіграє важливу роль не тільки для окремих людей, але й для суспільства та людини [291, с. 93].

Необхідністю сьогодні стає не трансляція предметних знань, а вміння навчити способам їх отримання, тобто організація освіти як системи, що створює умови для формування багатовимірної свідомості, самопроєктування, самовизначення у світовій культурі. З цієї точки зору необхідними професійними компетенціями майбутніх учителів китайської каліграфії можна назвати якість роботи, особистісні якості, здатність до самостійної роботи, розвинене логічне мислення, комунікативні та вербальні здібності, професійну гнучкість, професійні знання та здатність до їх використання, здатність до навчання. Як бачимо, на перший план виходять такі професійні знання, без яких неможлива жодна педагогічна діяльність.

Хоу Ювей зазначає, що кваліфікований вчитель китайської каліграфії має відрізнятися гарною професійною етикою та професійними якостями, оскільки каліграфічна освіта має подвійні характеристики «педагогічної освіти» та «художньої культурної освіти». В умовах сучасного всебічного просування якісної освіти вчителі китайської каліграфії повинні мати не лише багаті базові знання та вміння, а й мати здорову особистість. Тільки так вони можуть стати

кваліфікованими до виховної роботи, виховувати наступне покоління з благородними моральними почуттями, глибокими культурними і мистецькими досягненнями, здоровими психологічними якостями та правильним поглядом на життя [251, с. 68].

У якості цілей формування професійної компетентності вчителя каліграфії китайські джерела називають наявність благородної вчительської моралі, твердих освітніх ідеалів і любові до справи, сильного почуття соціальної відповідальності та важливості професійної місії; вміння встановлювати гармонійні стосунки з учнями; володіння базовою теорією, базовими знаннями, основними навичками каліграфії та міждисциплінарними знаннями, пов'язаними з розвитком каліграфії, наявність високих академічних досягнень, обізнаність у поточних тенденціях розвитку каліграфії, володіння сучасними освітніми технологіями в поєднанні з властивостями каліграфії; наявність навичок спілкування та координації, вміння співпрацювати з колегами та учнями; вмотивованість та усвідомлення необхідності постійного розвитку, що виявляється у вивченні сучасних освітніх технологій і своєчасному оновленні освітніх концепцій, активному засвоєнні методів навчання та наукових досліджень суміжних дисциплін, а також вмінні здійснювати рефлексію власної професійної діяльності [313, с. 52].

Сьогодні у китайських ЗВО, що готують педагогів, активно проводяться теоретичні дослідження актуальних проблем навчання та відбувається реалізація їх позитивних результатів на практиці. Метою організації навчання майбутніх учителів у КНР є підготовка педагогічних кадрів, які є професійно розвиненими у моральному, професійному, естетичному аспектах, ґрунтовно володіють теоретичними знаннями та практичними вміннями з фахових дисциплін, психології і педагогіки [182, с. 120].

У наукових розвідках китайських педагогів звертається увага на необхідність збалансування програм для навчання майбутніх педагогів, виділення реально потрібних годин як на теоретичну, так і на практичну підготовку майбутніх учителів [225, с. 194], посилення практичної підготовки,

надання більшої уваги розвитку практичних навичок [230, с. 117], оновлення вимог до педагогічної практики та збільшення її термінів [204, с. 72], що стане ключовим чинником підготовки кваліфікованих учителів.

Цілі професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії повинні відповідати державним документам КНР та бути узгодженими з цілями навчання, що означені у навчальних планах та освітньо-професійних програмах підготовки за цією спеціальністю. З цією метою ми вважаємо за потрібне дослідити цільову палітру, позначену в освітньо-професійних програмах китайських закладів вищої освіти, що здійснюють навчання студентів за цією спеціальністю (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Навчальні цілі, визначені в освітньо-професійних програмах китайських ЗВО

Назва ЗВО	Позначені в ОПП цілі навчання
Педагогічний коледж м. Шаньсі	Професійний розвиток висококваліфікованих викладачів і педагогів-дослідників із інноваційним духом і практичними здібностями, які можуть брати участь у викладанні каліграфії та навчанні у вищих і середніх школах. Підціль 1. Розвиток благородної моралі, твердих ідеалів та переконань, здатності до реалізації освітньої політики партії. Сформованість ентузіазму щодо впровадження каліграфічної освіти та відповідальності щодо успадкування культури каліграфії. Наявність доброзичливості, високої освіченості для здорового розвитку учнів. Підціль 2. Сформованість міцних знань з каліграфії та китайської традиційної культурної грамотності, міждисциплінарних знань, якісної всебічної базової освіти, вміння навчати та оцінювати каліграфію.
	Підціль 3. Володіння освітньою філософією морального виховання, орієнтованої на учня, вміння використовувати каліграфію як елемент естетичного виховання, що допомагає учням розвивати душу, розвиватися фізично та розумово. Підціль 4. Навчання впродовж життя та постійний професійний розвиток. Сформованість здатності до навчання і самонавчання, до спілкування та співпраці, прагнення до підвищення власної майстерності у каліграфії, постійного збагачення та розвитку власних знань з філософії освіти, здатності до наукових досліджень.
Педагогічний коледж Цзіньчжун	Підготовка висококваліфікованих фахівців для задоволення потреб економічного та соціального розвитку, а також для морального, інтелектуального, фізичного та естетичного розвитку школярів. Професійний розвиток фахівця, який має високий рівень професійної етики та китайської культурної грамотності, володіє базовими знаннями китайської каліграфії, здатний створювати й оцінювати каліграфічні роботи, володіє знаннями про викладання каліграфії в початковій і середній школах, а також у відділах культури, підприємствах та установах.

Продовження таблиці 2.1

Назва ЗВО	Позначені в ОПП цілі навчання
Сичуанський інститут кіно і телебачення	Виховання фахівців з твердим і правильним політичним напрямком, які реалізуватимуть освітню політику партії, всебічно розвиватимуть свою моральність, інтелект, фізичну форму, працездатність, любитимуть та поширюватимуть традиційну китайську культуру, володітимуть базовими знаннями та теоріями. Навчальна ціль 1. Наприкінці навчання студент повинен мати хороші ідеологічні та політичні якості та професійну етику; високі культурні досягнення та широке культурне бачення, любити традиційну китайську культуру. Навчальна ціль 2. Сформованість знань з історії та теорії китайської каліграфії, здатність критикувати та оцінювати каліграфію, вміння здійснювати глибокий аналіз літератури, проводити попередні теоретичні дослідження каліграфії. Навчальна ціль 3. Вміти використовувати наукові освітні теорії та методи навчання, бути компетентним у викладанні каліграфії в початковій та середній школах, вміти планувати виставки каліграфії та керувати діяльністю клубу каліграфії. Навчальна ціль 4. Бути обізнаним у сучасних інформаційних технологіях, інноваційних методах навчання, також розвивати та просувати курси каліграфії. Навчальна ціль 5. Відстежувати тенденції дослідження передової теорії каліграфії, естетичних і творчих тенденцій; знайомитися з новими концепціями та технологіями китайської й іноземної каліграфії та живопису.
Сичуанський коледж засобів масової інформації	Всебічний розвиток моральності, інтелекту, фізичних здібностей, мистецтва та праці, а також всебічної культурної грамотності. Формування міцної каліграфічної освіти та здібностей до викладання, естетичного виховання каліграфії, розуміння культури, художньої творчості та здатності до розвитку протягом усього життя. Підціль 1. Тверда віра та благородна мораль учителів. Бути здатним реалізовувати освітню політику партії, мати тверді ідеали та переконання. Бути ентузіастом у впровадженні каліграфічної освіти, усвідомлювати важливість місії збереження і поширення культури каліграфії. Підціль 2. Загальна грамотність і майстерність викладання. Міцні знання з каліграфії та китайської традиційної культурної грамотності, міждисциплінарні знання, вміння навчати та оцінювати знання та вміння учнів. Підціль 3. Життєве, естетичне виховання. Вміння здійснювати естетичне виховання школярів за допомогою каліграфії, сприяти всебічному розвитку учнів у навчально-предметній та практичній діяльності. Підціль 4. Усвідомлення необхідності навчання та професійного розвитку протягом життя, здатність до навчання та самонавчання, прагнення до постійного підвищення майстерності у каліграфії, збагачення власних знань протягом життя, здатність до наукових досліджень, здатність до інновацій, здатність до спілкування та співпраці як основи викладацької та дослідницької діяльності.

Продовження таблиці 2.1

Назва ЗВО	Позначені в ОПП цілі навчання
Педагогічний коледж м. Лешан	Підготовка кваліфікованих спеціалістів, які досягли всебічного розвитку в плані ідеології та моралі, ділової культури, фізичних і розумових якостей, таланту; мають необхідний рівень професійної підготовки, базові знання традиційної китайської культури, принципів китайської каліграфії, навички практики каліграфічного письма та базові вміння художньої практики; тенденції розвитку суміжних дисциплін; знайомі з вітчизняними та зарубіжними дослідженнями каліграфії, мають розвинені здатності до самостійного дослідження, можуть займатися дослідженнями мистецтва каліграфії, викладанням, створенням, управлінням мистецтвом на підприємствах та в установах, таких як соціальні групи, школи, відділи культури та мистецтва, музеї, в аукціонній індустрії та рекламних компаніях тощо.
	Підготовка кваліфікованих спеціалістів, які досягли всебічного розвитку в плані ідеології та моралі, ділової культури, фізичних і розумових якостей, таланту; мають необхідний рівень професійної підготовки, базові знання традиційної китайської культури, принципів китайської каліграфії, навички практики каліграфічного письма та базові вміння художньої практики; тенденції розвитку суміжних дисциплін; знайомі з вітчизняними та зарубіжними дослідженнями каліграфії, мають розвинені здатності до самостійного дослідження, можуть займатися дослідженнями мистецтва каліграфії, викладанням, створенням, управлінням мистецтвом на підприємствах та в установах, таких як соціальні групи, школи, відділи культури та мистецтва, музеї, в аукціонній індустрії та рекламних компаніях тощо.
Педагогічний коледж Сіньчжоу	Опанування системою професійних компетенцій, розвиток інноваційної обізнаності, практичних здібностей, прикладних талантів, що дозволяють не лише брати участь у викладанні каліграфії та наукових дослідженнях, а й служити поширенню високої моралі, політичних ідеалів, видатних досягнень традиційної китайської культури та мистецтва каліграфії, культурному сектору. Підціль 1. Сформувати тверді ідеали та переконання, спрямовані на вчительську етику, що базується на принципах доброзичливості, відповідальності, ентузіазму щодо навчання каліграфії. Підціль 2: Сформувати особистість, яка має високий рівень загальної грамотності та всебічної освіти, є добре обізнаною у традиційній китайській культурі, а також досягла майстерності у викладанні, оцінці знань учнів та естетичному вихованні каліграфії. Підціль 3: Сформувати вміння «виховувати людей красою». Просувати освітню філософію, орієнтовану на учня, вміти використовувати каліграфію для морального та естетичного виховання, сприяючи розвитку талантів і душі учнів, їх фізичному та розумовому розвитку. Сприяти всебічному розвитку учнів у навчально-предметній та практичній діяльності. Підціль 4: Сформувати вміння навчатися протягом життя, у тому числі самостійно, прагнути до постійного професійного розвитку, слідкувати за тенденціями розвитку освіти та навчання каліграфії, новими освітніми концепціями, розмірковувати, спілкуватися та співпрацювати, постійно збагачувати та розвивати власні здібності, навички каліграфії, свої науково-дослідницькі можливості.

Продовження таблиці 2.1

Назва ЗВО	Позначені в ОПП цілі навчання
Педагогічний коледж Тайюаня	Формування міцних знань предметів каліграфії, благородної вчительської етики, глибокої гуманістичної та наукової грамотності, інноваційного духу і практичних здібностей, а також всебічної освіти та здібностей до викладання, прагнення до самостійного навчання, майбутнього професійного та соціального розвитку, до викладання та дослідження каліграфії, міжнародного поширення культури каліграфії, її створення та оцінки.
Сіаньський політехнічний університет	Навчальна ціль 1. Мати високу вчительську етику, дух поваги та любові до своєї професії; любити освіту, мати сильне почуття соціальної відповідальності, тверді освітні ідеали; бути компетентним у навчанні та викладанні, вміти об'єднувати колег і встановлювати гармонійні стосунки з учнями; дотримуватись національних законів, правил та етики вчителя, розвивати моральну цілісність, застосовувати основні цінності та бути провідником у формуванні особистості учнів школи. Навчальна ціль 2. Мати міцні знання та серйозне ставлення до викладання. Володіти основними теоріями, базовими знаннями та основними навичками каліграфії, а також міждисциплінарними знаннями, пов'язаними з розвитком каліграфії, мати високі академічні успіхи, бути обізнаними у поточних тенденціях розвитку каліграфії та перевагах місцевого розвитку, вміти добре робити аналіз, підводити підсумки та своєчасно застосовувати їх під час викладання; володіти сучасними освітніми технологіями та враховувати характеристики предмета каліграфії у формулюванні планів навчання та викладання; вміти здійснювати викладацьку діяльність на основі сучасного світогляду, гуманістичних поглядів на життя, розуміння цінності учнів, а також врахування особливостей підліткового віку та фізіології учнів. Навчальна ціль 3. Мати командний дух та вміння всебічно навчати людей. Мати здатність формулювати і реалізовувати навчальні, викладацькі та дослідницькі плани, мати гарні навички організаційного управління та навички спілкування і координації, а також бути здатним створювати атмосферу співпраці та підтримувати командний дух у роботі зі школярами. Дотримуватися пріоритету морального виховання, визнавати різноманіття культури і повною мірою враховувати її виховне значення, вміти науково і раціонально проводити педагогічну та виховну класну роботу, оперативно й ефективно вирішувати проблеми учнів середньої школи в навчальному житті і духовному житті, а також бути кваліфікованим у предметній освіті та всебічній освіті. Навчальна ціль 4. Прагнути ретельно вивчати навчальні предмети, аналізувати та робити висновки, а також усвідомлювати необхідність постійного розвитку. Добре розуміти розвиток дисципліни каліграфії, своєчасно вивчати сучасні освітні технології та оновлені освітні концепції, активно засвоювати методи викладання та методи наукових досліджень у суміжних дисциплінах, уміти планувати і використовувати їх науково, прагнути до самостійного навчання та мислення, бути вправним у спеціалізованих дослідженнях, старанним у мисленні та невпинними зусиллями досліджувати свідомість; мати сильне почуття розвитку, добре рефлексувати, бути здатним проводити викладання і наукові дослідження, одночасно досягаючи добрих результатів, які мають теоретичну глибину.

Продовження таблиці 2.1

Назва ЗВО	Позначені в ОПП цілі навчання
Нейцзянський педагогічний коледж	Професійний розвиток вчителя, який адаптується до потреб національної стратегії розвитку базової освіти, має міцні знання каліграфії, благородну вчительську етику, глибоку гуманістичну та наукову грамотність, інноваційний дух і практичні здібності, освітню та педагогічну здатності; може адаптуватися до майбутньої кар'єри і соціального розвитку; здатний брати участь у дослідженнях, міжнародній комунікації з метою поширення культури каліграфії; є професіоналом високої якості у викладанні каліграфії, вміє створювати, критикувати й оцінювати каліграфію, а також має здатність до подальшого навчання або самостійної освіти.
Сичуанський національний коледж	Мета 1. Професійний розвиток учителя, відданого роботі, повного доброзичливості, з високою політичною грамотністю, ідеологічними та моральними почуттями, який має високі фізичні, наукові та культурні якості, з сильним почуттям соціальної відповідальності. Мета 2. Випускник повинен знати закони, правила та політику країни щодо освіти, розуміти відповідну політику країни щодо культури та мистецтва. Мета 3. Необхідними є здатність і прагнення до інновацій, бізнесу, сильний командний дух, сучасне мислення, стійкість і соціальна адаптованість. Мета 4. Знання сучасних освітніх концепцій, володіння методами навчання каліграфії та новітніми інформаційними технологіями, розвинена здатність до організації викладання та управління, певні дослідницькі здібності. Мета 5. Оволодіти базовими знаннями про спорт і основні методи наукових вправ; підтримувати фізичне і психічне здоров'я, досягати фізичної підготовленості, передбаченої державою.
Коледж мистецтв та наук м. Ченду	Професійний розвиток спрямований на високі культурні досягнення учителя, його розвинуті практичні навички каліграфії, таланти у викладанні каліграфії, створенні, оцінці, дослідженні та іншій роботі в школах, закладах культури та мистецтва, підприємствах та установах; зосередження на успадкуванні чудової традиційної культури каліграфії, а також на розвиток практичних та інноваційних здібностей протягом життя, знає медичні стандарти, володіє певними іноземними мовами і знаннями комп'ютера.
Педагогічний коледж Сучжоу	Широкий розвиток духовності, моральності, інтелекту, творчості, мистецьких і трудових компетенцій, широкої культурної грамотності та вмінь каліграфії, здібностей до викладання, здатність до розвитку протягом усього життя. Формування вчителя, метою діяльності якого є збереження і поширення каліграфії, естетичне виховання засобами каліграфії в системі базової освіти.

У більшості проаналізованих нами освітньо-професійних програмах головною метою визначено професійний розвиток висококваліфікованих вчителів, які мають належний рівень теоретичних і практичних знань з китайської каліграфії, володіють базовими методичними знаннями і вміннями її

викладання, необхідними для активної майбутньої професійної та суспільної діяльності.

Здійснений нами аналіз вибірки освітньо-професійних програм (ОПП) спеціальності «Каліграфія (вчитель початкової та середньої школи)» провідних китайських коледжів дає змогу стверджувати, що ці коледжі на основі підкреслення культури каліграфії у якості мети визначають навчання і виховання студентів, які здатні впроваджувати каліграфічну освіту, проводити теоретичні дослідження та поширювати китайську культуру. Серед основних завдань можна також виділити озброєння майбутніх учителів теоретичними знаннями методики навчання китайського каліграфічного письма; практичними вміннями з техніки правильного користування письмовим приладдям; вміннями визначати поелементну структуру кожного ієрогліфу, пояснювати та показувати послідовність його написання.

Для формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії необхідним, згідно до більшості проаналізованих ОПП, є наявність таких компетенцій:

- високий рівень розвитку ідеології та моралі, культурної грамотності та благородної вчительської етики, що базується на принципах доброзичливості, гуманізму, соціальної відповідальності, ентузіазму щодо навчання каліграфії, поваги і любові до своєї професії;
- всебічний розвиток інтелектуальних, фізичних, мистецьких і трудових компетенцій, для задоволення потреб економічного та соціального розвитку країни;
- сформованість міцних знань з історії, теорії каліграфії та китайської традиційної культурної грамотності, якісної всебічної базової освіти, міждисциплінарних знань, вміння здійснювати глибокий аналіз літератури, проводити попередні теоретичні дослідження каліграфії, критикувати та оцінювати каліграфію;

- вміння використовувати каліграфію як елемент естетичного виховання, сприяти всебічному розвитку учнів у навчально-предметній і практичній діяльності.
- сформованість здатності до навчання і самонавчання, усвідомлення необхідності навчатися впродовж життя та прагнення до постійного професійного розвитку;
- здатність до інновацій, обізнаність у сучасних інформаційних технологіях, інноваційних методах навчання;
- володіння сучасними освітніми технологіями та вміння враховувати характеристики предмета каліграфії у формулюванні планів навчання і викладанні; володіння науковою теорією навчання каліграфії та методами навчання, вміння навчати й оцінювати знання і вміння учнів, володіння методикою творчого розвитку учнів, вміння враховувати особливості вікової психології та фізіології учнів середньої школи у процесі викладання;
- здатність до організації викладання й управління, здатність формулювати і реалізовувати навчальні, викладацькі та дослідницькі плани, вміння науково і раціонально проводити педагогічну та виховну класну роботу;
- навички спілкування і координації, вміння створювати атмосферу співпраці та підтримувати командний дух у роботі зі школярами, вміння об'єднувати колег і встановлювати гармонійні стосунки з учнями;
- здатність до наукових досліджень, постійного збагачення і розвитку своїх науково-дослідницьких можливостей;
- наявність стійкої потреби творчої самореалізації у майбутній професії.

Ефективність процесу професійного розвитку вчителів китайської каліграфії у системі професійної підготовки залежатиме від повноти реалізації всіх складових професійних компетентностей, закладених у освітньо-професійних програмах цієї спеціальності. Найголовнішими для майбутнього вчителя китайської каліграфії ми вважаємо такі аспекти професійної

компетентності, як фундаментальність отриманих знань, гуманістичну спрямованість педагогічної освіти, культурологічний підхід у навчанні, вміння створювати творче навчальне середовище, оптимальне поєднання теоретичної та практичної підготовки майбутнього педагога, реалізацію багатоцільових функцій педагогічної освіти тощо.

Спираючись на зроблений аналіз наукових публікацій та порівняльний аналіз освітньо-професійних програм педагогічних коледжів за спеціальністю «Каліграфія» нами визначено низку цілей формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії.

Метою розробленої нами експериментальної методики професійного розвитку майбутнього вчителя китайської каліграфії ми встановлюємо підвищення значущості його педагогічної підготовки, переведення її в ранг фахових пріоритетів і забезпечення успішності формування професійної компетентності майбутніх вчителів каліграфії на основі запропонованих педагогічних принципів, педагогічних умов, методів та форм навчання.

Першочерговим у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії ми вважаємо утворення і розвиток її структурних компонентів (особистісного, когнітивного, професійно-діяльнісного), що поєднують знаннєво-функціональні й особистісні характеристики фахівця і були визначені нами у результаті теоретичного аналізу наукових праць та офіційних документів.

Так, головним у формуванні особистісного компонента професійної компетентності майбутніх вчителів каліграфії є розвиток професійно значущих для майбутнього вчителя каліграфії якостей особистості (духовної культури, відповідальності, працездатності, наполегливості, ініціативності, гнучкості та критичності мислення, розвиненості уяви, емпатійності), ціннісних орієнтацій (чесність, порядність, гуманізм, вихованість, добросовісність, прагнення до активності в оволодінні професійною діяльністю, ціннісне ставлення до педагогічної праці, соціальна відповідальність, конформізм тощо) та

мотиваційних (педагогічна спрямованість, постійний інтерес до професійного розвитку, самовдосконалення у професійній сфері) складових.

Ціллю формування когнітивного компонента професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії є утворення цілісного уявлення про педагогічну діяльність, сукупності професійно значущих знань і вмінь, необхідних для здійснення педагогічної діяльності з навчання каліграфії (необхідний обсяг знань з каліграфії, китайської історії, культури та мистецтва, психологічні, педагогічні, методичні знання, також знання освітніх програм, закономірностей формування і діагностики сформованості знань і вмінь каліграфії в учнів, основ організаційної та виховної роботи, навички володіння сучасними технологіями оволодіння інформацією, організації та проведення занять).

Мета формування професійно-діяльнісного компонента полягає у розвитку функціональної (сукупність умінь і навичок, необхідних для практичного вирішення навчальних і виховних задач у сфері майбутньої професійної діяльності: прогностичні, проєктивні, організаційні, мобілізаційні, інформаційні, аналітичні уміння), комунікативної (перцептивні вміння, вміння спілкування, здатність до ефективної комунікації, знання педагогічних технік) та рефлексивної (готовність до здійснення вчителем контрольної-оцінної діяльності, спрямованої на осмислення і аналіз своєї роботи з метою вдосконалення професійних якостей) складових.

Окрім головної мети – формування професійної компетентності майбутніх вчителів каліграфії, наша наукова розвідка передбачає також декілька проміжних цілей, пов'язаних із розробкою та апробацією методики формування професійної компетентності майбутнього вчителя каліграфії у процесі професійної підготовки. Найважливіші з них: визначення системи принципів та критеріїв відбору змісту навчання майбутніх учителів каліграфії; розробка методів і засобів формування професійної компетентності майбутніх вчителів каліграфії, розробка форм навчання майбутніх вчителів каліграфії; забезпечення формування специфічних особистісних якостей студента, що

сприяє виникненню потреби у безперервному професійному самовдосконаленні.

Реалізацію окреслених цілей формування професійної компетентності майбутнього вчителя китайської каліграфії ми вважаємо можливою у разі включення проблематики професійно-педагогічної компетентності до освітніх програм та навчальних планів підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії; коригування навчальних планів та програм з метою орієнтації на основні компоненти професійної компетентності вчителів китайської каліграфії; науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії з урахуванням основних видів компетенцій; розробки та впровадження нових методів і форм навчання та виховання з метою формування конкурентоспроможного вчителя китайської каліграфії; вивчення світового педагогічного досвіду, адаптації кращих прикладів формування педагогічної компетентності; засвоєння та ефективного застосування нових інтерактивних педагогічних технологій, впровадження нових засобів оцінки результатів навчання та нових форм контролю; використання засобів масової інформації з метою висвітлення найкращого педагогічного досвіду вчителів китайської каліграфії; використання творчого потенціалу вчителів-практиків китайської каліграфії та науковців з питань удосконалення освітнього процесу під час підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

2.2. Формування змісту професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії

Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців є одним з основних чинників, визначаючих успішність усього освітнього процесу, тому вимогами до нього є необхідність врахування накопиченого професійного досвіду та сучасних наукових досягнень. Неможливо уявити сучасне життя у будь-якій

сфері без інновацій. Тільки шляхом новаторства, генерування нових ідей, впровадження позитивних змін можна досягти розвитку всієї системи освіти, результатом чого стане вдосконалення професійної підготовки вчителів.

Як визнають китайські науковці, зараз у Китаї активно йде процес переходу від елітної освіти до більш доступної, орієнтованої на широкі маси населення. Причому акцент робиться на науковій грамотності молоді та оновленні змісту освіти [237]. Причиною цього є існуючі протиріччя між метою професійної підготовки, змістом навчальних програм, методикою викладання навчальних предметів і вимогами, що ставить перед системою вищої освіти сучасний ринок праці. Оскільки у сучасному освітньому процесі підготовки майбутніх учителів каліграфії у закладах вищої освіти Китаю зміст їхньої професійної підготовки не відображає усі необхідні професійні компетентності, що пов'язано зі зміною методичних підходів, стандартів, оновленням навчальних програм тощо, тому постає необхідність його переформування та оновлення.

За визначеннями науковців, зміст освіти є «системотворчим компонентом навчального процесу, базисом освіченості та культури всього населення» [135, с. 2], «системою наукових знань, практичних умінь і навичок, засвоєння та набуття яких закладає основи для розвитку та формування особистості» [176, с. 465].

Оновлення змісту навчання в закладах вищої освіти, як вважає О. Джеджула, має відбуватися у двох напрямках: оновлення змісту відповідно до змін в оточуючому середовищі й досягнень наук, що є базовими у підготовці майбутнього фахівця і генерація змісту підготовки шляхом виділення системотворчих понять, закономірностей, принципів із одночасним скороченням застарілого навчального матеріалу й другорядних понять [36, с. 24]. Дещо іншої точки зору дотримується Н. Щубелка, який також виокремлює два види формування змісту навчання: адаптування змісту освіти до умов соціального середовища, що реалізує соціальні вимоги суспільства, та його вдосконалення згідно до освітніх цілей, цінностей і переконань [186, с.12].

У Китаї немає єдиного для всіх ЗВО державного стандарту підготовки фахівців для певної спеціальності, тобто коледжі й університети мають власні стандарти. Це є одним із проявів автономії закладу вищої освіти, його відповідальності, самостійності, незалежності в управлінні, організації освітнього процесу та наукових досліджень тощо [117, с. 56]. Така відсутність єдиної освітньої програми дає можливість врахувати регіональну специфіку навчального процесу, особливості професорсько-викладацького складу ЗВО, наявність навчального обладнання тощо.

Сучасною тенденцією у китайських ЗВО є ущільнення навчальних курсів і скорочення навчальних годин, що надає студентам можливість вчитися самостійно, обирати факультативні курси для розширення кола своїх знань. Але ця тенденція призвела до деяких недоліків. Як відмічає Цзян Ін, у процесі скорочення загальної кількості навчальних годин у деяких ЗВО із різних причин відбулося надмірне скорочення годин, які відведені на теоретичні курси, а деякі базові теоретичні курси було навіть виключено [255, с. 72].

Аналіз змістового компоненту професійної підготовки бакалаврів освіти у Китаї засвідчив, що структурування та відбір змісту освіти відбувається на основі компетентнісного підходу, принципів предметної спеціалізації, міждисциплінарності, модульності, елективності [182, с. 62].

Зміст навчання втілює в собі цілі професійної підготовки та основні ціннісні орієнтири, визначає якість підготовки майбутніх учителів, що впливає на їхнє подальше професійне становлення та розвиток педагогічної освіти в цілому. Тому важливим завданням є науково-раціональна розробка навчального змісту, системний характер відбору дисциплін, що орієнтує на підвищення якості підготовки майбутніх учителів.

Дослідження К. Шевченко дозволяють широко й об'єктивно побачити питання змісту навчання майбутніх педагогів. На думку вченої, які ми повністю поділяємо, підготовка майбутніх учителів повинна включати теоретичний, методичний і практичний аспекти. Розглядаючи особливості професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних закладах вищої освіти Китаю

К. Шевченко висловлює думку, що вимогою для студентів є оволодіння базовими теоретичними психолого-педагогічними знаннями, вміннями здійснювати науково-дослідну роботу, професійними вміннями і навичками, а саме: «засвоїти основні принципи марксизму, основні ідеї вітчизняної та іноземної педагогічної науки, навчитися з любов'ю ставитися до своєї професії, бути високоморальною людиною, яка є добрим прикладом для наслідування; систематично оволодіти базовими знанням з основних дисциплін, вміннями і навичками, необхідними для роботи з дітьми, ознайомитись з політикою держави у галузі освіти, знати теперішній стан освіти, всі останні тенденції її розвитку в країні та за кордоном; мати здібності до педагогічної діяльності, бути спроможними до дослідницької діяльності, вміти складати навчальні плани, програми; оволодіти основними традиційними та інноваційними формами та методами навчання, бути спроможними використовувати їх у педагогічній діяльності; вивчити іноземну мову, використовувати її для розуміння останніх інновацій в педагогічній та професійній діяльності, вміти користуватись комп'ютером та Інтернетом» [181, с. 145-149].

Для досягнення необхідних цілей формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, необхідно врахувати як характеристики самої спеціальності «Каліграфія», так і відповідні нормативні документи, що розроблені Департаментом освіти КНР відносно педагогічної освіти бакалаврів взагалі та конкретні вимоги до цієї спеціальності.

У майбутній діяльності педагога спеціальності «Каліграфія» яскраво виражені та відокремлені одна від одної дві складові – професійно-мистецька та педагогічна, причому кожна з них може бути превалюючою у певні моменти роботи вчителя. Але у змісті освіти вони обов'язково повинні розглядатися збалансовано, тому що є рівнозначними частинами цілісного процесу професійної підготовки вчителя. За концепцією, запропонованою Ч. Пей, зміст професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького профілю має бути «зорієнтований на формування загальних і фахових компетентностей для

успішного здійснення професійної діяльності в галузі мистецтва і базуватися на засвоєнні таких основних аспектів, як загальні та мистецькі знання, художні концепції, принципи та правила художньої діяльності тощо; уміння, навички, практичний досвід набутих у процесі навчання методів спостереження й мислення, художнього сприйняття та діяльності; риси особистості, необхідні для особистісного та професійного розвитку студента (естетичний смак, чутливість до візуальних явищ, новаторський дух тощо)» [117, с. 108].

У якості загальних цілей педагогічної підготовки майбутніх учителів каліграфії можна назвати вивчення й розуміння перебігу освітнього процесу у навчальних закладах різних рівнів, сформованість професійно-педагогічних умінь проектування, здійснення, аналізу та корекції навчально-виховного процесу, виховання професійно важливих особистісних якостей.

Китайські педагоги впевнені, що зміст педагогічної підготовки «повинен інтегрувати дві важливі складові: теоретичні та практичні знання – навчальну практику та виконання дослідної практичної роботи у школі» [230, с. 117], оскільки засвоєння знань нерозривно пов'язане із застосуванням їх на практиці. Змістом практичної діяльності майбутнього вчителя є психолого-педагогічні явища, процеси, стани, що виявляються в різних галузях навчально-виховної діяльності, тому природнім є першочергове формування саме педагогічних умінь та навичок у майбутніх учителів.

Вивчення навчальних планів та освітньо-професійних програм педагогічних ЗВО Китаю свідчить про те, що за характером змісту навчальні курси поділяються на обов'язкові та вибіркові дисципліни. У свою чергу група обов'язкових дисциплін поділяється на цикл загальноосвітньої підготовки (обов'язкові курси, що вивчаються студентами будь-якої спеціальності) та цикл професійної підготовки (дисципліни підготовки учителів і дисципліни фахової підготовки).

У сучасній системі освіти КНР наголошується на забезпеченні усіх умов для особистісного розвитку студентів, заснованому на їхньому власному виборі. Така політика китайських ЗВО відповідає загальним тенденціям

багатьох країн світу, спрямованим на ущільнення викладання обов'язкових дисциплін на користь вибірових, що відповідають уподобанням та інтересам самих студентів. Вибіркові дисципліни передбачають наявність дисциплін як фахової, так і дисциплін педагогічної спрямованості та розробляються для задоволення потреб, інтересів студентів, їхнього всебічного розвитку. Вибіркові курси можуть створюватися викладачами ЗВО з урахуванням завдань фахової освіти, кадрового викладацького складу, навчального обладнання тощо. Визначення обов'язкових і вибірових курсів в основному відбувається управлінським складом ЗВО. Позиціонування курсів у структурі навчального плану може з часом змінюватися: навчальний курс з обов'язкового може стати як вибіровим, так і факультативним.

Цикл загальноосвітніх дисциплін, що входить до обов'язкових, не пов'язаний безпосередньо з певною спеціальністю та спрямований на всебічне виховання людини, її інтелекту, моральності, естетики, фізичну підготовку. Він містить блок обов'язкових предметів («Сучасна історія Китаю», «Наукова китайська мова», «Іноземна мова», «Основи права» («Ідеологічна мораль і правопорядок»), «Сучасна політична ситуація», «Основи роботи на ПК» («Програмування на Python»), «Фізичне виховання», «Працевлаштування та розвиток кар'єри» («Працевлаштування, інновації та підприємництво», «Планування кар'єри») тощо) та дисциплін за вибором (факультативних), наприклад, «Мистецтвознавство», «Китайська та іноземна культура», «Класична філологія», «Історія китайського та зарубіжного мистецтва».

До дисциплін психолого-педагогічної підготовки вчителів відносяться обов'язкові у всіх педагогічних коледжах «Основи педагогіки та психології» («Педагогіка», «Психологія», «Психологія розвитку та освіти»), «Професійна етика вчителя» («Етикет та мистецтво спілкування»), «Методика навчання каліграфії», «Класний менеджмент» («Класне керівництво») та група дисциплін за вибором, найчастіше це «Освітня політика та правила роботи вчителів», «Шкільне моральне виховання» («Ідейно-моральне виховання у школі»). Тільки два коледжі з тих, ОПІ яких були проаналізовані нами (Педагогічний коледж

Цзіньчжун і Педагогічний коледж м. Шаньсі) пропонують більш широкий спектр факультативних дисциплін психолого-педагогічного циклу. Це «Психологічна адаптація та розвиток студентів коледжу», «Педагогічна підтримка художньо обдарованих дітей», «Психологія художньої творчості», «Стандарти навчальних програм і підручників», «Сучасні освітні технології», «Проблеми художньо-естетичної освіти».

Дисципліни фахової підготовки з циклу професійної підготовки спрямовані на формування професійної компетентності майбутніх фахівців з каліграфії та живопису (мистецького профілю), формування спеціальних умінь і навичок, розвиток спеціалізованих талантів і відповідних здібностей, їхнього ціннісного ставлення до професійної діяльності. Їх можна поділити на дві групи: дисципліни з теорії каліграфії, що формують теоретичні знання, пов'язані з каліграфією («Історія китайської каліграфії», «Теорія каліграфії», «Стародавня китайська мова», «Дослідження еволюції та розвитку китайських ієрогліфів» та ін.; практичні дисципліни, спрямовані на навчання професійним навичкам і знанням, включаючи навички каліграфії, навички китайського живопису, навички китайського різьблення на печатках, навички китайського гравіювання, каліграфії пером тощо. До обов'язкових дисциплін фахової підготовки відносяться, наприклад, «Професійний базовий курс каліграфії», «Техніка письма пером і крейдою», «Каліграфія печатки», а до факультативних – «Керамічна каліграфія (експериментальна)», «Термінологія каліграфії», «Мистецький маркетинг» («Творчість і планування індустрії культури») тощо).

Специфічним у змісті професійних дисциплін є те, що оригінальні складні та різноманітні курси об'єднані в декілька великих курсів, розподілених на 2-3 академічні роки. Наприклад, «Професійний базовий курс каліграфії» (I-II курс), «Основний курс каліграфії (II-IV курс). Кожна з цих дисциплін на наступному курсі ґрунтується на досвіді, що був набутий студентами раніше. Відмітимо, що загальний великий курс найчастіше проводиться спільно двома-трьома викладачами, оскільки використання кількох підходів до викладання

збагачує досвід студентів, підвищує якість викладання й ефективність навчання.

Важливу роль у змісті професійної підготовки ми відводимо педагогічній практиці, що є обов'язковою в усіх китайських коледжах, де готують майбутніх вчителів. Вона проводиться у 2 семестрі II курсу та 1 семестрі IV курсу протягом 2-8 тижнів у залежності від закладу освіти. Педагогічна практика зазвичай складається зі збору методичного матеріалу для проведення уроків, відвідування занять провідних учителів навчального закладу, самі проводять заняття з учнями, отримують досвід практики класного керівництва. Важливим етапом є виконання звіту з практики, що складається з характеристики кожного школяра, групової характеристики, характеристики освітнього закладу, у якому студент проходив практику, оцінки з практики [112, с. 115].

У деяких педагогічних коледжах для студентів I-III курсів навчання обов'язковими також є пасивні чи пасивно-пропедевтичні практики, що теж відбуваються на базі шкіл. На I-III курсах така педагогічна практика здебільшого пов'язана з поглибленим вивченням педагогіки та психології, проведенням спостережень за поведінкою учнів, здійснення на цій основі наукових досліджень. Практика на III курсі спрямована на поширення знань методики навчання фахової дисципліни. Існує також необов'язкова соціальна практика, яку студент може проходити за власним бажанням у вільний від навчання час. Її зміст повністю відтворює загальнообов'язкову. Усвідомлюючи її значимість, студенти доволі часто вдаються до проходження цієї практики, за що отримують заохочення від викладачів університету [171, с. 265].

Приблизно такий розподіл навчальних дисциплін і годин, відведених на їх вивчення, є типовим для всіх ЗВО Китаю, які займаються підготовкою фахівців цієї спеціальності. Це відповідає основним цілям змісту підготовки майбутніх учителів каліграфії, а саме: орієнтованості на ідеологічно-моральну та загальнокультурну підготовку, посиленню процесів інтеграції до загальносвітових стандартів навчання, спрямованості на розробку програм працевлаштування випускників.

Одиницею вимірювання успішності студентів у китайських закладах вищої освіти є залікові одиниці, що відводяться на кожну дисципліну у відповідності до кількості годин за навчальним планом. Студент, який за семестр здобув достатню кількість залікових одиниць, переводиться на наступний курс навчання. Диплом про вищу освіту студент може отримати тільки за умов наявності означеної у навчальній програмі загальної кількості залікових одиниць.

Тривалість навчання за спеціальністю «Каліграфія (вчитель)» становить 4 роки. Студенти цієї спеціальності повинні заробити від 160 до 190 кредитів (в залежності від ОПП, що розроблена конкретним ЗВО). Серед них не менш ніж 42 кредити загальноосвітніх курсів, 83 кредити фахових курсів, 20 кредитів курсів психолого-педагогічного циклу та 7 кредитів педагогічної практики.

Для прикладу наведемо витяг з освітньої програми підготовки майбутніх учителів каліграфії рівня бакалаврату Педагогічного коледжу м. Шаньсі, що є найбільш типовою з проаналізованих нами ОПП (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Перелік компонентів освітньої програми підготовки майбутніх учителів каліграфії (на прикладі Педагогічного коледжу м. Шаньсі)

Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів	Кількість годин
Обов'язкові дисципліни		
1. Цикл загальноосвітньої підготовки		
Нарис сучасної історії Китаю	3	90
Наукова китайська мова	4	120
Іноземна мова	8	240
Ідеологічна мораль і правопорядок	3	90
Основні принципи марксизму	3	90
Вступ до думки Мао Цзедуна про теоретичну систему соціалізму з китайською специфікою	2	60
Вступ до думки Сі Цзіньпіна про соціалізм із китайською специфікою для нової ери	2	60
Сучасна політична ситуація та економіка	3	90

Продовження таблиці 2.2

Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів	Кількість годин
Основи застосування комп'ютера	2	60
Фізична культура (Студентський спорт)	4	120
Військова підготовка	4	120
Працевлаштування, інновації та підприємництво	2	60
Усього: 40 кредитів – 1200 годин		
2. Цикл професійної підготовки		
2.1. Дисципліни психолого-педагогічної підготовки		
Психологія розвитку та освіти	3	90
Основи педагогіки	3	90
Класний менеджмент	4	120
Професійна етика вчителя	3	90
Методика навчання каліграфії в середній школі	4	120
Усього: 17 кредитів – 510 годин		
2.2. Дисципліни фахової підготовки		
Історія китайської каліграфії	4	120
Теорія китайської каліграфії	4	120
Професійний базовий курс каліграфії	8	240
Основний курс каліграфії	10	300
Техніка письма пером і крейдою	6	180
Формальний шрифт ієрогліфів	6	180
Офіційний шрифт ієрогліфів	6	180
Швидкий шрифт ієрогліфів	6	180
Курсивний шрифт ієрогліфів	5	150
Створення ієрогліфів на печатці	8	240
Китайський скоропис	4	120
Сучасна китайська каліграфія	4	120
Усього: 71 кредит – 2130 годин		
Педагогічна практика	9	270
Усього: 9 кредитів – 270 годин		
Загальний обсяг обов'язкових компонент 140 кредитів – 4200 годин		
Вибіркові компоненти ОП		

Продовження таблиці 2.2

Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів	Кількість годин
3. Цикл вибірових дисциплін		
3.1. Цикл факультативних загальноосвітніх дисциплін		
Історія китайського та зарубіжного мистецтва	4	120
Історія давнього Китаю	4	120
Стародавня китайська література	3	90
Класична філологія	3	90
Мистецтво та візуальне сприйняття	2	60
Естетика	2	60
Ритм і творення віршів	2	60
Написання есе	2	60
3.2. Цикл факультативних дисциплін фахової підготовки		
Китайський живопис (пейзажі, квіти, птахи)	4	120
Штриховий малюнок	4	120
Термінологія каліграфії	3	90
Критика сучасної каліграфії	3	90
Написи та техніка втирання	3	90
Технологія монтажу	3	90
Комп'ютерне введення ієрогліфів	2	60
Почерки та стилі у китайській каліграфії	2	60
Стародавні китайські техніки нанесення ієрогліфів на печатках	2	60
Керамічна каліграфія (експериментальна)	2	60
Мистецтво каліграфії та малюнку у школі	2	60
Мистецький маркетинг	2	60
3.3. Цикл факультативних дисциплін психолого-педагогічної підготовки		
Психологія художньої творчості	2	60
Методика навчальної наочності	2	60
Педагогічна підтримка художньо обдарованих дітей	2	60
Ідейно-моральне виховання у школі	2	60
Стандарти навчальних програм і підручників	2	60
Сучасні освітні технології	2	60
Загальний обсяг вибірових компонент не повинен перевищувати 30 кредитів – 900 годин		
Загальний обсяг освітньої програми – 170 кредитів (5100 годин)		

Опитування китайських учителів, проведені у 2013 році, показали у результаті їх невдоволення тим, що більш ніж третину навчального часу займають саме загальноосвітні теоретичні курси. З виходом на практику майбутні педагоги стикаються з відсутністю практичних навичок роботи з дітьми та недостатньою сформованістю фахових компетентностей [226].

Аналіз даних таблиці свідчить, що у цьому коледжі на засвоєння усього курсу професійної підготовки вчителів каліграфії відводиться 170 кредитів, тобто 5100 навчальних годин. Зокрема загальноосвітні курси (обов'язкові та вибіркові загалом) вивчаються в обсязі приблизно 51 кредит (1530 годин), що складає 30 % від загальної кількості навчальних годин.

Програма підготовки вчителів містить 23 кредити (690 годин), тобто 13,5 %, а фахові курси – 87 кредитів (2610 годин), що складає 51,2 %. На педагогічну практику ОПП відводить 9 кредитів, що складає 5,3 % (270 годин).

Шляхом до формування змісту професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії ми вважаємо створення обґрунтованої комплексної, взаємопов'язаної системи організаційно-методичних заходів, головною метою яких є забезпечення готовності студентів до педагогічної діяльності. Ця готовність складається із отриманого студентом у період навчання комплексу знань з каліграфії, педагогіки, методики викладання фахової дисципліни, з психології і фізіології розвитку особистості – всього того, що є основою гуманістично-орієнтованого мислення педагога.

На основі здійсненого аналізу навчального процесу підготовки майбутніх учителів каліграфії ми визначили у якості необхідної умови його покращення оновлення та поширення змісту педагогічної складової. Зміст педагогічної підготовки майбутніх учителів каліграфії має містити такі складові елементи: систему наукових знань про сутність, структуру та технологію сучасної педагогічної діяльності вчителя, специфіку освітніх та педагогічних інновацій, - систему умінь щодо їх упровадження у практику діяльності вчителя, досвід творчої діяльності щодо генерування та реалізації авторських інноваційних ідей в освітньому виховному середовищі, досвід педагогічної рефлексії, оволодіння

способами самовдосконалення, досвід ціннісного ставлення до педагогічної діяльності.

Зміст професійної підготовки на рівні навчальної дисципліни має бути чітко орієнтованим на ті компоненти соціального досвіду, що є необхідними для успішної реалізації суб'єктом навчання його майбутньої професійної діяльності.

Основою професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії повинні бути навчальні дисципліни, провідною функцією яких є формування готовності фахівця до здійснення педагогічної діяльності. Підготовці майбутніх учителів каліграфії сприятимуть дисципліни циклу психолого-педагогічної та науково-предметної підготовки: «Вступ до фаху», «Основи педагогіки і психології», «Вікова та педагогічна психологія», «Методологія і методи науково-педагогічних досліджень», «Сучасні освітні технології», «Методика викладання каліграфії», «Організація і управління навчально-виховним процесом у навчальному закладі», «Тренінг розвитку комунікативної компетентності вчителя» та інші, а також проходження педагогічної практики обсягом не менш, ніж 8 тижнів.

Вважаємо, що послідовність вивчення цих навчальних дисциплін повинна визначатися психологічними закономірностями навчання, поетапним характером засвоєння знань. Так, на першому, пропедевтичному (орієнтуючому) етапі доречним є впровадження навчального курсу «Вступ до фаху», («Основи педагогічної майстерності») (1-2 кредити), що розкриває сутність та особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя каліграфії, сприяє формуванню в студентів мотиваційно-ціннісного ставлення до обраної спеціальності, усвідомленому оволодінню знаннями про об'єкт майбутньої педагогічної діяльності та про себе як її суб'єкта. Вивчення цієї дисципліни краще здійснювати у 1 семестрі навчання у ЗВО.

На другому, формуючому етапі (1-3 курси навчання) ефективними вважаємо дисципліни, зміст яких спрямований на формування фундаментальних педагогічних знань, такі як «Основи педагогіки», «Основи

психології», «Історія педагогіки та філософія освіти», «Вікова та педагогічна психологія», «Психологія розвитку та освіти», «Сучасні освітні технології».

Професійна підготовка студентів педагогічних спеціальностей передбачає озброєння майбутніх учителів як теорією, так і методикою здійснення навчально-виховного процесу. Третій, інтегруючий етап, включає навчальні дисципліни, які сприяють систематизації, узагальненню педагогічних знань, інтеграції професійної та педагогічної підготовки, виробленню професійних педагогічних умінь. Найважливішим завданням цього етапу є формування у майбутніх учителів каліграфії умінь проводити педагогічну, методичну та виховну діяльність, самодіагностику педагогічної діяльності, давати оцінку своїм особистісним якостям. Обов'язковими навчальними дисциплінами, які студенти повинні вивчати на 4 курсі, ми вважаємо «Методику виховної роботи» та «Методику викладання каліграфії». Оволодіння методикою виховного процесу органічно входить до складу педагогічної підготовки. Оскільки організація виховної роботи здійснюється вчителем як у навчальний, так і в позанавчальний час, необхідним є виділення методичної підготовки майбутніх учителів у якості самостійного елементу системи їхньої професійної підготовки. «Методику викладання каліграфії» ми розглядаємо як самостійну дисципліну, в якій на основі загальнодидактичних закономірностей розкриваються специфічні завдання, принципи, зміст, форми та методи навчання каліграфії. Важливим, на нашу думку, є також впровадження таких дисциплін, як «Методологія і методи науково-педагогічних досліджень», «Сучасні освітні технології», «Організація і управління навчально-виховним процесом у навчальному закладі», «Тренінг розвитку комунікативної компетентності вчителя».

Розглянемо більш детально у якості прикладу зміст основних педагогічних дисциплін, які вважаємо необхідними для підготовки майбутніх учителів каліграфії. Перелік тем був скоригований нами з урахуванням результатів дослідження та визначеними шляхами підвищення ефективності професійної підготовки.

Дисципліна «Вступ до фаху» – початок цілісної психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Метою її вивчення є орієнтування студентів у змісті майбутньої педагогічної діяльності, її значимості для соціального розвитку школярів, у шляхах і можливостях отримання педагогічного досвіду, отримання ними уявлення про навчання та виховання особистості; опанування знаннями про систему освіти в КНР; розвиток практичних умінь, що забезпечують творчість та ініціативу в різних видах професійно-педагогічної діяльності.

Завданням дисципліни є допомога студентам в адаптації до освітнього процесу у ЗВО, засвоєнні змісту педагогічної діяльності, її суспільного значення, оволодінні основною педагогічною термінологією, поняттями, а також сприяння здобуттю знань, виробленню вмінь і навичок, компетентностей для успішної самореалізації у майбутній професійній діяльності, розвитку професійного мислення, підготовці до усвідомленого оволодіння професійними вміннями та навичками необхідними для ефективної роботи у сучасній школі.

Наведемо перелік основних тем курсу «Вступ до фаху».

Тема 1. Сутність педагогічної діяльності вчителя.

Поняття педагогічної діяльності вчителя, її основні компоненти. Професійні функції вчителя. Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя каліграфії у контексті сучасної реформи освіти у КНР.

Тема 2. Професійно важливі якості педагога

Професійно важливі якості педагога. Педагогічна культура та педагогічний такт педагога. Кодекс професійної етики вчителя. Вимоги до сучасного вчителя. Професіограма вчителя каліграфії.

Тема 3. Педагогічна майстерність вчителя

Основні складові педагогічної майстерності вчителя. Педагогічна рефлексія. Професійне самовиховання вчителя. Основні техніки саморегуляції.

Тема 4. Педагогічна техніка як основа педагогічної майстерності

Поняття та види педагогічної техніки. Внутрішня техніка: формування вмінь психотехніки, управління емоційним станом, контроль фізичного стану

організму, виховання оптимізму і впевненості. Невербальні і вербальні засоби зовнішньої техніки. Прийоми вдосконалення техніки мовлення. Вимоги до зовнішнього вигляду педагога.

Тема 5. Культура педагогічного спілкування

Педагогічне спілкування, його особливості, функції, види. Рольові позиції вчителя. Стили педагогічного спілкування та керівництва. Професійна увага і спостережливість учителя у контексті виконання професійних функцій.

Тема 6. Конфлікт у педагогічній взаємодії

Причини й умови виникнення конфліктів учителя з учнями. Педагогічні тактики та стратегії вирішення конфліктних ситуацій.

Тема 7. Педагогічна творчість учителя в навчально-виховному процесі

Особливості педагогічної творчості. Майстерність учителя у виборі методів та форм навчання і виховання.

Тема 8. Можливості вдосконалення педагогічної майстерності вчителя.

Інноваційні педагогічні технології. Технології педагогічної підтримки, педагогічної творчості, розвитку творчої індивідуальності педагога.

Отже, навчальна дисципліна «Вступ до фаху» знайомить майбутніх учителів каліграфії з основними складовими педагогічної майстерності викладача. Суттєва увага приділяється формуванню навичок культури мови педагога, педагогічним методам забезпечення зворотного зв'язку з аудиторією, навичкам організації освітнього середовища, розвитку навичок професійного самовиховання і самодисципліни, знань і вмінь щодо можливостей контролювати поведінку в конфліктній ситуації.

Курс «Основи педагогіки» є фундаментальною дисципліною у циклі дисциплін педагогічної підготовки майбутніх учителів каліграфії, методологічною та методичною основою для викладання будь-яких професійно-орієнтованих дисциплін і проведення наукових досліджень. Навчальна дисципліна спрямована на формування в майбутніх учителів каліграфії цілісного бачення й адекватного розуміння процесу виховання і

навчання як ефективної педагогічної взаємодії вчителя та учнів, які виступають у ролі рівноправних партнерів освітнього процесу.

Мета вивчення курсу «Основи педагогіки» – формування педагогічного мислення; оволодіння знаннями, уміннями й навичками психолого-педагогічного аналізу освітнього процесу; розуміння сутності педагогічної діяльності як організації паритетної взаємодії вчителя й учнів; розвиток психолого-педагогічної готовності вчитися впродовж життя.

Зміст курсу орієнтований на оволодіння студентами системою знань, професійних умінь для організації освітнього процесу у закладах середньої освіти.

Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки

Тема 1. Місце педагогіки у системі наук про людину.

Педагогіка як наука про виховання. Предмет, функції, завдання та основні категорії педагогіки. Система педагогічних наук та їх зв'язок з іншими науками.

Тема 2. Методологія та методи педагогічних досліджень

Логіка і методика науково-педагогічних досліджень. Науковий апарат педагогічного дослідження. Організація педагогічного дослідження. Система методів та етапи педагогічного дослідження.

Тема 3. Загальні закономірності розвитку особистості як об'єкта педагогічного процесу.

Процес розвитку і формування особистості. Спадковість і розвиток. Вплив середовища на розвиток особистості. Вікові та індивідуальні особливості розвитку. Розвиток, виховання і формування особистості. Діяльність як головний чинник розвитку особистості.

Тема 4. Педагогічний процес.

Педагогічний процес, його етапи та закономірності. Основні напрямки всебічного виховання особистості. Інновації в педагогічному процесі.

Змістовий модуль 2. Дидактика

Тема 5. Дидактика – теорія освіти і навчання

Предмет і завдання дидактики. Предмет навчання, його структура та функції. Загальна теорія навчання і методики окремих предметів, їх взаємозв'язок. Зміст освіти. Головні документ, що визначають зміст загальної середньої освіти. Структура діяльності вчителя у навчальному процесі.

Тема 6. Закономірності та принципи навчання.

Закони процесу навчання. Об'єктивні і суб'єктивні закономірності навчання. Дидактичні принципи навчання, правила їх реалізації.

Тема 7. Методи навчання

Поняття про методи навчання. Їх класифікація. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання навчальної діяльності. Методи контролю і самоконтролю в навчанні. Засоби навчання. Здійснення вибору методів навчання у педагогічному процесі.

Тема 8. Форми організації навчального процесу

Види та форми навчання. Урок як основна форма організації навчання у школі. Типи та структура уроків. Класно-урочна система навчання. Підготовка учителя до уроку. Аналіз уроку. Рефлексія вчителем якості педагогічної діяльності. Позаурочні форми навчання. Альтернативні форми організації навчання, технології їх використання.

Тема 9. Контроль навчальної діяльності

Сутність контролю навчання. Принципи, методи і форми контролю. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі середньої освіти. Неуспішність учнів і шляхи її подолання.

Тема 10. Інноваційні технології навчання.

Поняття «технологія навчання». Види і можливості використання інноваційних технологій навчання. Ігрові технології навчання, дискусивні технології, мозкова атака, ситуаційне навчання, проектна технологія, кейс-метод. Педагогічний коучинг як інноваційна технологія.

Змістовий модуль 3. Теорія виховання

Тема 11. Суть процесу виховання

Мета виховання. Принципи, закономірності та умови виховного процесу. Суспільна спрямованість виховання, його рушійні сили. Основні напрями виховання. Індивідуальний підхід у вихованні. Самовиховання та перевиховання особистості.

Тема 12. Загальні методи і засоби виховання

Сутність методів, прийомів і засобів виховання. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання. Методи самовиховання. Взаємозв'язок методів і засобів виховання. Умови оптимального вибору методів виховання.

Тема 13. Форми виховної роботи

Загальна характеристика форм виховання та їх класифікація. Позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Основні дії педагога в організації виховного процесу. Вибір оптимальних форм виховання.

Тема 14. Роль колективу у формуванні особистості

Поняття колективу, його види. Дитячий виховний колектив. Функції, стадії та перспективи розвитку виховного учнівського колективу. Шляхи згуртування колективу. Органи учнівського самоврядування. Формальні та неформальні групи.

Тема 15. Взаємозв'язок школи, сім'ї та громадськості у виховному процесі

Завдання, зміст і методика сімейного виховання дітей. Шляхи підвищення педагогічних знань батьків. Види й методи роботи вчителя з батьками учнів. Залучення громадськості до виховання школярів.

Тема 16. Роль класного керівника у формуванні особистості учнів

Завдання і функції класного керівника, напрями і форми його роботи. Планування роботи класного керівника. Особливості виховної роботи з педагогічно занедбанними та хворими дітьми.

Змістовий модуль 4. Школознавство

Тема 17. Система освіти в Китаї та зарубіжжі

Поняття «система освіти». Фактори, що впливають на розвиток системи освіти. Основні нормативні документи про шкільну освіту. Стандарти освіти у КНР. Перспективи розвитку китайської національної освіти у XXI столітті. Сучасні тенденції та напрямки розвитку світових освітніх систем.

Тема 17. Основи теорії управління системою освіти

Сутність системного підходу в управлінні системою освіти. Принципи управління. Ієрархія органів управління системою освіти. Повноваження та обов'язки директора школи та його заступників. Атестація педагогічного персоналу. Особливості внутрішнього шкільного контролю.

Тема 18. Методична робота в школі

Основні форми методичної роботи в школі. Роль методичної роботи в підвищенні професійної підготовки вчителів. Наукова організація педагогічної діяльності. Впровадження передового педагогічного досвіду в шкільну практику.

У результаті вивчення курсу «Основи педагогіки» студенти повинні оволодіти базовими поняттями з педагогіки, з'ясувати для себе психолого-педагогічні процеси та явища; засвоїти теоретичні знання та виробити навички науково-дослідної роботи; сформувати навички організації продуктивного спілкування для реалізації професійно-педагогічної діяльності в освітніх закладах, ціннісні орієнтації, що визначають гуманістичну спрямованість педагогічної професії. Отримані в межах навчальної дисципліни навички ефективної роботи з джерелами інформації та інструментами педагогічної діяльності є фундаментом процесу самоосвіти та самовдосконалення вчителя, його готовності до професійної реалізації.

Зміст навчальної дисципліни «Методика викладання каліграфії» повинен включати методи, засоби та форми навчання школярів за такими темами: «Китайська ієрогліфіка та каліграфія», «Китайські ієрогліфічні риси як складові китайського ієрогліфа», «Китайські ієрогліфічні ключі/графіми як складові китайського ієрогліфа», «Композиційно-графічні правила написання рис

графем в ієрогліфі», «Товщина ієрогліфічних ліній», «Інструменти та матеріали для каліграфії», «Авторська геометрія ліній і рис ієрогліфа», «Особливості накреслення ієрогліфів з обрамляючим зовнішнім елементом», «Особливості накреслення ієрогліфів з охоплюючим зовнішнім елементом», «Крюк у китайському ієрогліфі», «Крапки в китайському ієрогліфі», «Особливості зображення ієрогліфів з вертикальним строєм», «Особливості зображення ієрогліфів з горизонтальним строєм», «Похили та відкидні риси ієрогліфа», «Геометрія та довгота ліній», «Особливості накреслення ієрогліфів із симетричною структурою», «Особливості накреслення ієрогліфів із зовнішніми точками», «Почерки та стилі в китайській каліграфії», «Особливості написання ієрогліфів при вертикально орієнтованому та горизонтально орієнтованому письмі», «Прізвищні ієрогліфи», «Каліграфія вітального послання китайською мовою», «Традиційний ієрогліф у порівнянні зі спрощеним», «Використання ієрогліфічних та лексичних словників китайської мови для аналізу та розуміння структури китайського ієрогліфа».

Зміст дисципліни «Методика викладання каліграфії» передбачає навчання майбутніх учителів:

- аргументувати особливості написання ієрогліфів на вертикально орієнтованих та горизонтально орієнтованих каліграфічних свитках, у заголовках, парних написах та підписах до послань;
- пояснювати смислове наповнення ієрогліфів у письмовій китайській мові, їх роль у створенні лексичних одиниць китайської мови;
- демонструвати глибинне розуміння форми та структури ієрогліфа як єдиного нормативу сучасної письмової китайської мови;
- аргументовано формулювати вимоги до авторської геометрії ліній та рис ієрогліфа, обґрунтовувати характер згинів, гостроти та м'якості елементів; демонструвати тверді знання з китайської писемної мови, пояснюючи логіку побудови китайського ієрогліфа;

- вміти пояснювати композиційно-графічні правила написання всіх характеристик і всіх ключів/графем в ієрогліфі (їх пропорції, правила зміни ключів/графем у різних варіантах їх розміщення у структурі ієрогліфа);
- демонструвати базові знання з почерків та стилів китайської каліграфії, обґрунтовувати практичну та естетичну цінність китайського скоропису; розбирати складові китайського ієрогліфа, впевнено аналізувати незнайомий ієрогліф, визначаючи його складові;
- знаходити стратегії написання ієрогліфа з урахуванням специфіки його складових частин; пояснювати роль та місце традиційних китайських ієрогліфів у китайській писемній мові;
- вміти демонструвати у традиційних ієрогліфах (у повному написанні) та в їх спрощених варіантах те, за якою системою відбулася заміна графем; виділяти причини реформи китайської писемності та її наслідки; демонструвати успішні навички у написанні освоєних та зрозумілих традиційних ієрогліфів;
- пояснювати, як практично використовувати словники з двома основними графічними способами знаходження ієрогліфів;
- описувати прізвищні ієрогліфи як інтегровану частину китайської писемності, демонструвати їхню відмінність від інших ієрогліфів, пояснювати техніку його вибору, описувати його культурні та стилістичні особливості;
- пояснювати смислове наповнення схожих ієрогліфів у письмовій китайській мові, їх роль у створенні одиниць мови та роль у житті китайців;
- показувати всі різновиди точок у китайському ієрогліфі й обґрунтовувати їх значення, роль та місце, демонструвати техніку написання основних видів точок;
- пояснювати особливості накреслення ієрогліфів із зовнішніми точками, виявляти і розпізнавати залежність стилю всього ієрогліфа від насиченості та стилю точок в ієрогліфах типу 没学黑常尝; уточнювати смислове наповнення подібних китайських ієрогліфів у письменній китайській мові, їх роль у створенні лексичних одиниць китайської мови;

- демонструвати особливості накреслення ієрогліфів з обрамляючим зовнішнім елементом типу 国 团 园, пояснювати смислове наповнення подібних китайських ієрогліфів у масиві письмової китайської мови, їх роль у створенні лексичних одиниць китайської мови;
- показувати особливості накреслення ієрогліфів з обрамляючим зовнішнім елементом типу 过 建造 闻 医, пояснювати смислове наповнення подібних китайських ієрогліфів у письмовій китайській мові, їх роль у створенні лексичних одиниць китайської мови;
- демонструвати особливості накреслення ієрогліфів із симетричною структурою, формулювати вимоги до каліграфічних світків, описувати традиції поєднання вертикальності ієрогліфа та нахилу горизонталі в ієрогліфах типу 回 高 员 巫, пояснювати смислове наповнення подібних китайських ієрогліфів у китайській мові, їх роль у створенні лексичних одиниць китайської мови;
- пояснювати особливості накреслення китайських ієрогліфів із вертикальним строєм графем, допомагати учням позбавлятися труднощів забезпечення взаєморозташування елементів із збереженням монолітності в ієрогліфах типу 谢 橄 椰 撕, пояснювати смислове наповнення подібних китайських ієрогліфів у письмовій китайській мові, їх роль у створенні лексичних одиниць китайської мови;
- демонструвати особливості накреслення китайських ієрогліфів з горизонтальним строєм графем, аргументувати варіанти стилістичних рішень, обґрунтовувати допустимі компроміси взаєморозташування елементів у ієрогліфах типу 喜 感 雪 霎, пояснювати смислове наповнення подібних китайських ієрогліфів у письмовій китайській мові, їх роль у створенні лексичних одиниць китайської мови;
- демонструвати техніку написання похилих та відкидних рис китайського ієрогліфа, техніку концентрації та стабілізації знаряддя письма, розрахунок траєкторії ліній;
- демонструвати написання елементу гак у китайському ієрогліфі, пояснювати складності та нюанси написання в ієрогліфах типу 木 戈 买 风 良,

пояснювати смислове наповнення подібних китайських ієрогліфів у письмовій китайській мові, їх роль у створенні лексичних одиниць китайської мови;

- практично виділяти та розпізнавати каліграфію вітального послання китайською мовою та каліграфію китайської печатки/штампу;
- постійно виявляти систематизований підхід до аналізу китайського ієрогліфа як основи лексичного фонду китайської писемної мови, аргументувати важливість управління товщиною ієрогліфічних ліній, з метою досягнення візуальної гармонії та посилення внутрішньої енергетики ієрогліфу;
- розрізняти складові китайського ієрогліфа як смисловий фундамент китайської писемної мови, впевнено описувати незнайомий китайський ієрогліф, визначаючи його складові з описом їх смислової ролі в мові;
- приймати рішення щодо стратегії написання ієрогліфа з урахуванням специфіки його складових частин та позиціонуванням китайського ієрогліфа як інтегрованої одиниці китайської писемної мови;
- порівнювати геометрію та довготу ліній, що використовуються в ієрогліфі, формулювати оптимальну техніку розрахунку, розпізнавати типові помилки, демонструвати правильні змикання ліній, прогнозувати результат; обґрунтовувати техніку підбору інструменту та матеріалу для каліграфії (їх перелік, можливі варіанти, переваги тощо);
- формулювати цілісну картину китайської писемності як основи китайської мови, пояснювати історію зародження ієрогліфіки в Китаї та сусідніх країнах, виявляти закони, за якими створювалися китайські ієрогліфи і роль, яку вони виконують у китайській мові, розрізняти різні типи ієрогліфів, аналізувати їх по ключам, рисам та регіону використання (Гонконг, Тайвань).

Курс «Методика викладання каліграфії», згідно з навчальним планом, проводиться у формі практичних та самостійних занять. На практичних заняттях студенти повинні оволодіти каліграфічним письмом написання ієрогліфів на листі та на класній дошці, тобто підготуватися до навчання дітей писати і виявляти помилки (неправильні за формою написання ієрогліфи), розібратися у закономірностях формування навичок чіткого і швидкого,

правильного письма, аналізувати можливості дітей щодо оволодіння цими навичками та глибоко засвоїти теоретичні положення з курсу каліграфії, а також дотримання санітарно-гігієнічних вимог, оскільки вчитель має піклуватися про здоров'я школярів.

Отже, у результаті нашого аналізу встановлено, що підготовка майбутніх учителів каліграфії у ЗВО Китаю здійснюється за державними стандартами вищої освіти. До її змісту включено обов'язкові дисципліни (поділяються на загальноосвітні, професійні (фахові та психолого-педагогічні) та блоки вибіркових дисциплін (загальноосвітні, фахові дисципліни, психолого-педагогічні дисципліни). Зміст підготовки майбутніх учителів каліграфії орієнтований на формування загальних і фахових компетентностей, необхідних для успішного здійснення професійної педагогічної діяльності. Це базується на засвоєнні таких основних аспектів:

а) загальні знання, знання каліграфії, художні концепції, принципи та правила художньої діяльності тощо;

б) уміння, навички, практичний досвід студентів (досвід набутих у процесі навчання методів спостереження й мислення, художнього сприйняття та діяльності);

в) формування якостей особистості, необхідних для особистісного та професійного розвитку студента.

Зміст професійної підготовки не можна поліпшити шляхом його механічного скорочення та посилення у такий спосіб практичної спрямованості навчання. Тому першочерговим завданням є науково-раціональна розробка навчального змісту, системний характер відбору дисциплін, що орієнтований на підвищення якості підготовки майбутніх учителів каліграфії.

Оновлення змісту навчання бачиться нами таким чином: переорієнтація цілей на підготовку вчителя каліграфії як професіонала, громадянина та моральну особистість, яка має установку на гуманно-особистісний підхід до дітей; актуалізація ціннісно-сміслових аспектів та інтеграція змісту з метою створення єдиного смислового поля педагогічної діяльності; розробка

системного критерію якості педагогічної освіти, що включає професійну компетентність та педагогічну культуру вчителя; надання майбутнім педагогам можливості брати активну участь у розробці індивідуального маршруту; забезпечення варіативного змісту, що зберігає високий рівень фундаментальних знань та одночасно орієнтує студентів на диференціацію та індивідуалізацію навчання.

2.3 Методи, форми та засоби формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії

Спираючись на обґрунтовані у Розділі 1 дисертаційної роботи теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у КНР, у цьому параграфі ми розглянемо практичну реалізацію нашого експерименту у реальному процесі формування їхньої професійної компетентності.

Реалізація особистісного складника структури професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії передбачала розвиток професійно значущих якостей особистості, ціннісних орієнтацій та мотиваційних складових. Формування когнітивного компонента передбачало створення в студентів цілісного уявлення про педагогічну діяльність, необхідний для її здійснення комплекс професійно значущих знань і вмінь з каліграфії, а професійно-діяльнісного компонента було спрямоване на розвиток функціональних, комунікативних та рефлексивних якостей.

Ефективними шляхами реалізації цих завдань є створення в освітньому просторі коледжу соціально-освітнього середовища, тобто забезпечення комплексу умов, що впливатиме на збагачення навчальної та позанавчальної діяльності, буде стимулювати розвиток необхідних особистісних якостей, сприятиме самореалізації, саморозвитку, розкриттю творчого потенціалу студентів, формуванню професійної компетентності майбутніх учителів

каліграфії; педагогічний супровід розвитку особистості, складання індивідуальної освітньої траєкторії студента, спрямованої на вирішення проблем, пов'язаних із формуванням педагогічного досвіду. Реальну можливість підвищити якість професійної підготовки ми бачимо в інтегруванні елементів освіти, поєднанні педагогічного (методичного) та образотворчого видів навчальної діяльності. За цих умов домінуючою є організація навчально-пізнавальної діяльності студентів, що має на меті освіту, виховання та розвиток особистості, складається з планування, організації, стимулювання та контролю навчального процесу. Важливим ми вважаємо також застосування сучасних освітніх методик та інноваційних технологій навчання.

Формування професійної компетентності припускає гармонійне поєднання форм аудиторної, самостійної та позааудиторної роботи студентів. Організація процесу їх професійної підготовки передбачає використання активних та інтерактивних (ігрових, практико-орієнтованих) методів навчання, технічних, мультимедійних, аудіовізуальних засобів. Важливим для отримання позитивного результату є також поєднання зусиль викладачів фахових і психолого-педагогічних дисциплін. У своїх наукових педагогічних дослідженнях китайські вчені не виділяють окремо форми і методи навчання, але у нашій роботі ми вважаємо за доцільне описати і форми, і методи, які були використані нами у процесі професійної підготовки студентів.

У навчальній діяльності завдання формувального етапу експерименту реалізовувалися здебільшого у традиційних формах лекцій, семінарів і практичних занять, використовувались також форми взаємонавчання, професійно-орієнтованих наукових досліджень, самостійної роботи студентів і таких інноваційних форм, як екскурсії, тренінги, проєктна діяльність тощо. Формами позанавчальної діяльності, головною метою якої було формування мотиваційної, комунікативної, рефлексивної складових професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, були організація майстер-класів, на яких досвідчені педагоги могли поділитися своїми знаннями зі студентами, та участь у виховних заходах, таких як «День коледжу», «День китайської

мови», «День китайської каліграфії», «Найкраща група», «Конкурс каліграфічних робіт» тощо.

Позиція китайських науковців щодо специфіки професійної підготовки фахівців мистецького профілю і ЗВО Китаю (Цзян Ін [255, с. 75], Цзян Цзявень [261, с. 91], Чанг Руйлун [243, с. 42], Чжао Хуейхуей [317, с. 121], Пей Чжиюнь [117] та ін.) та власний практичний досвід викладання каліграфії у коледжі дають нам змогу стверджувати, що основними формами організації навчання студентів під час викладання загально-гуманітарних і психолого-педагогічних навчальних дисциплін є лекції, практичні та семінарські заняття.

Лекція вважається основним інформаційним інструментом навчального процесу у вищій школі, оскільки вона «сприяє засвоєнню системи знань за фахом, формує широкий професійний світогляд і загальну культуру, є школою наукового мислення» [310, с. 112]. Звертають увагу педагоги й на те, що це «особлива форма спілкування, завдяки якій голос, рухи, жести, міміка та контакт очей доповнюють зміст навчання та можуть вплинути на аудиторію [318, с. 7]. Перевагою лекції як форми навчання є її цілісності з точки зору логіки презентації навчального матеріалу. Вона виступає основою для самостійної роботи студентів над темою.

Відповідно до вимог Болонської системи ми намагалися при організації навчального процесу з майбутніми вчителями китайської каліграфії зменшувати частку прямого інформування та поширювати інтерактивні форми роботи. Для цього в експериментальній групі нами активно використовувалися інноваційні види лекцій, такі, як лекція-конференція, бінарна лекція, відео-лекція.

Важливим для формування мотиваційних складників особистісного компонента професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, стимулювання розумової діяльності студентів та підвищення в них інтересу до навчання ми вважаємо початок лекції. З метою привернення уваги студентів експериментальної групи лектори використовували методи навіювання,

комунікативної атаки, наводили неочікувані аналогії, цитати відомих людей, інформували про новини, надавали цікаві приклади тощо.

Метод комунікативної атаки, головною метою якого є досягнення ініціативи та цілісної комунікативної переваги у спілкуванні, спрямований на мобілізацію уваги студентів, швидке зацікавлення та залучення студентської аудиторії. Він базується на активізації емоційної сфери студентів, викликанні в нього подиву завдяки ефекту несподіваності. Ефективним методом комунікативної атаки виявився у процесі викладання таких дисциплін, як «Історія китайської каліграфії» (перегляд відеоролику та обговорення «Китайські ієрогліфи: незвичне про звичне»), «Стародавня китайська література», «Нарис сучасної історії «Китаю» (наведення і обговорення висловлювань відомих людей про роль і місце каліграфії у світовому культурно-історичному процесі), «Наукова китайська мова», «Психологія розвитку та освіти» (наведення прикладів з життя викладача, пов'язаних із використанням каліграфії) та ін.

Ось приклад початку лекції з дисципліни «Історія китайської каліграфії»: «Чи можете ви сказати, що виникло у Китаї раніше: живопис, каліграфія чи писемність? Може, писемність? Чи все ж таки живопис у вигляді малюнка на скелі? Першою в Китаї народилася каліграфія! Адже спочатку написання ієрогліфів було магичною технікою, якою володіли лише жреці-шамани давнього царства Шан-Інь (III тис. до н.е.). Тоді вони знали, як викликати дощ написанням відповідного ієрогліфа. Ієрогліфи тих часів нагадують магичні знаки, вони зовсім не схожі на сучасну нам китайську писемність. Мене вони зачаровують своєю первісною містичною красою. Каліграфія у Китаї завжди вважалася найважливішим мистецтвом!». (Рис. 2.1).

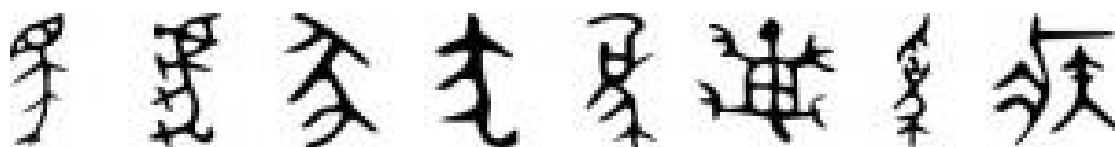

Рис. 2.1. Ієрогліфи, виконані почерком «Гу Вень». Епоха Шан-Інь (III тисячоліття до н.е.)

Метод навіювання чи сугестії у навчанні полягає у психологічному впливі на студента з метою створення в нього певного стану, мотивації до дії. Найбільш поширеною формою сугестії є мовленнєвий вплив, що здійснюється викладачем у процесі занять. Різниця між навіюванням і переконанням полягає у тому, що перше спрямовано на ірраціональну сферу психіки, а друге – на раціональну. Мотиваційне навіювання спрямоване на формування у студента інтересу до саморозвитку, формування певних рис характеру чи особистісних якостей. У якості прийомів сугестії викладачі в експериментальній групі задіяли такі формули навіювання, як періодичне використання лаконічних мотивуючих фраз («Ви можете досягнути бажаного», «Вам це під силу», «Це надасть Вам можливості самореалізуватися», «Ви зможете розкрити свої таланти» тощо), підкреслення інтонацією важливих моментів лекції, використання імперативних висловлювань («Давайте розглянемо...», «Погодьтеся зі мною, що ...», «Зверніть увагу ...»), використання динамічного темпу надання інформації з метою обмеження часу на обміркування необхідності матеріалу та ін.

Перед викладачами, які працювали в експериментальній групі, ми ставили завдання обов'язково записувати мету лекції на дошці, що, як вказують китайські дослідники, допомагає студентам зрозуміти зв'язок між темою та змістом лекції, пояснюють необхідність засвоєння матеріалу, мотивуючи студентів до його вивчення та роблячи його більш зрозумілим [243; 261]. Можливість сконцентруватися на матеріалі, спростити його сприйняття студентами надає демонстрація плану лекції, використання презентацій, схем, ілюстрацій, використання та ін.

Для створення позитивної емоційної атмосфери заняття, стимулювання в студентів інтересу до отримання нових знань викладачами активно використовувався прийом створення ситуації успіху, тобто моделювання такої ситуації, коли студентам надається можливість досягти значних результатів. Отримані емоції мотивують студентів, розвивають їх пізнавальний інтерес, стимулюють працездатність, розвивають такі особистісні якості, як

ініціативність, активність, корегують невпевненість у собі, низьку самооцінку тощо. Найпоширенішими прийомами створення ситуації успіху є похвала (як одного студента, так і групи), створення умов для того, щоб студенти, виконуючи завдання чи відповідаючи на питання, несподівано для себе прийшли до висновку, що розкриває невідомі їм факти.

Однією з основних форм організації викладання дисциплін «Професійна етика вчителя» і «Мистецтво та візуальне сприйняття» була міні-лекція інформаційно-проблемного характеру. Її особливістю є, крім послідовного викладу лекційного матеріалу, використання заздалегідь підготовлених викладачем проблемних та інформаційних питань, що є засобом управління мисленням студентів. Відповідь на проблемні питання не міститься ні в колишніх знаннях студентів, ні в лекційній інформації, що презентується викладачем. Ці питання формулюють проблему, для розкриття якої потрібні певні інтелектуальні дії. Інформаційні питання актуалізують вже наявні в студентів знання, сприяють кращому розумінню проблеми, а значить, прискорюють її вирішення. Такі форми міні-лекцій сприяють оперативному включенню студентів у навчальний процес, збагачують їхні знання та застосування їх на практиці, активізують самостійну роботу тощо.

Також у процесі реалізації експерименту викладачі активно використовували проблемні та бінарні лекції, лекції-конференції, лекції-дискусії та лекції зі заздалегідь запланованими помилками. Наприклад, проблемна лекція за темою «Історія становлення та розвитку дидактики» з дисципліни «Основи педагогіки» забезпечувала досягнення таких дидактичних цілей, як засвоєння студентами теоретичних знань, розвиток їхнього мислення та формування пізнавального інтересу та мотивації до оволодіння майбутньою професією. Викладач починав лекцію зі проблемних питань, зміст яких ґрунтувався на наведенні історичних фактів і вимагав від студентів аналізу традиційних і сучасних точок зору, пошуку об'єктивних протиріч та шляхів їх вирішення. Отже, завданням викладача було не передати нову інформацію, а

залучити студентів до пошуку нового знання шляхом взаємодії з ними, а метою студентів – не отримати нові знання, а «відкрити» їх для себе.

Лекція-дискусія теж ґрунтується на взаємодії викладача та студентів, на вільному обміні думками, ідеями. Її перевагами є активна емоційна участь студентів у занятті, розвиток їх самостійності, креативності мислення, змога систематизувати знання протягом дискусії, слухаючи аргументи інших студентів, а для викладача ця форма лекції надає змогу оцінити кожного студента. Ми використовували такий тип лекцій у викладанні дисципліни «Основи педагогіки» за темою «Взаємозв'язок школи, сім'ї та громадськості у виховному процесі».

Лекцію-конференцію «Естетика та філософія каліграфічного твору та процесу творчості» ми проводили у формі науково-практичного заняття. Студентам заздалегідь була оголошена тема конференції, надане завдання підготувати доповіді та презентації на цю тему тривалістю 4-5 хвилин. Сукупність представлених студентами робіт дозволила розкрити проблему з усіх боків. Наприкінці заняття викладач проаналізував виступи студентів, за необхідністю доповнив їх доповіді, сумісно зі студентами сформулював висновки.

Бінарна лекція (лекція «удвох») була проведена з дисципліни «Історія китайського та зарубіжного мистецтва». Заняття проводилося у формі діалогу двох викладачів як представників двох культур: китайської та європейської. Завданням студентів було вислухати обидва джерела інформації, порівняти різні точки зору, зробити вибір та висловити свою позицію. Бінарна лекція є ефективною для формування теоретичного мислення студентів, вміння вести діалог, надає наочне уявлення культури ведення дискусії тощо.

Лекція зі заздалегідь запланованими помилками « Основні матеріали та інструменти для письма. Методи підготовки інструментів» за дисципліною «Професійний базовий курс каліграфії» була розрахована на стимулювання майбутніх учителів каліграфії до контролю запропонованої викладачем інформації, а саме, пошук змістовних, методологічних, методичних помилок та

їх обговорення наприкінці лекції. Такий вид лекції викликає в студентів інтерес, емоції, змушує бути уважними, організованими.

Необхідною умовою ефективного навчання є постійна увага викладача до рівня зацікавленості студентів інформацією, що вивчається. З цією метою у процесі лекції викладач повинен слідкувати за тим, як реагують студенти на вербальні чи невербальні дії лектора. Їхня мимовільна реакція, жести, міміка наочно демонструє зацікавленість студентів у тематиці лекції, інформації, що надає лектор. Дуже важливим фактором для сприйняття лекції є її темп. Якщо темп мовлення лектора є дуже швидким, то студенти не встигнуть сприйняти зміст наданої інформації, а якщо, навпаки, темп буде дуже повільним, це призведе до втрати їх інтересу до виступу викладача [279, с. 101]. Необхідно також уникати ще однієї поширеної помилки – «передозування» інформації у лекції, що теж може призвести до втрати інтересу студентів не тільки до вивчення теми, а, навіть, усього курсу. За даними психологів, після того, як студенти більш ніж 10 хвилин пасивно слухали інформацію, концентрація їхньої уваги значно зменшується [181, с. 147], тому для викладачів, які брали участь в експерименті, важливою умовою було розробити план і зміст лекції таким чином, щоб не втрачати увагу студентів, постійно спілкуватися з ними під час лекції, наприклад, просити відповісти на питання чи надати коментар до твердження, висловити власну думку. Використання наочності теж дуже сприяє подоланню цих проблем. При завершенні лекції викладачі обов'язково робили висновки, демонструючи студентам, що мету заняття досягнуто, надавали їм завдання для самостійного поглиблення знань.

Такі форми занять, як практичні та семінарські заняття будуються на інтерактиві та спрямовані на розвиток пізнавальних здібностей, творчої активності та самостійності мислення студентів, передбачають їхню взаємодію з викладачем і між собою, вчать студентів відстоювати свою точку зору, поважаючи при цьому точку зору інших.

Проведення семінарських занять з китайськими студентами має певні складнощі, що пов'язано з їхніми етнопсихологічними особливостями. До них у

першу чергу можна віднести страх втрати авторитету через помилкову відповідь. Тому часто у китайській аудиторії можна побачити таку ситуацію, коли студенти на запитання викладача роблять вигляд, що не чули його а, наприклад, уважно читають підручник. К. Шевченко вважає, що це є проявом «недостатньої вмотивованості, невпевненості у собі, а звідси неможливості відстоювати власну думку, небажання бути критикованим іншими [181, с. 147]. З метою подолання цих складнощів ми об'єднували студентів у невеликі групи для попереднього колективного обговорення питання. Це надавало можливість студенту, який робив доповідь, бути більш впевненим у відповіді, оскільки він представляв точку зору всієї групи.

Важливим ми вважали продумане планування семінару. Планувати заняття треба заздалегідь, необхідною є дотримання логічної структури семінару, тобто одне питання повинно виникати з іншого, доповнювати його або розширювати. Наведемо деякі приклади різноманітних методик, що були задіяні нами у процесі формувального етапу експерименту.

На семінарському занятті за темою «Професійно важливі якості педагога» (дисципліна «Вступ до фаху») був задіяний метод конструювання правил, що передбачає проведення студентами на занятті дослідження за заданим викладачем алгоритмом, у результаті якого вони «відкривають» певні закономірності, у нашому випадку – найважливіші для майбутнього вчителя особистісні та професійні якості.

У процесі вивчення теми «Основні елементи педагогічної майстерності» була використана методика «ПАПВ-формула», спрямована на розвиток критичного мислення, формування в студентів вміння аргументувати свою позицію в дискусії. Ця методика дає можливість структурувати висловлювання, доводити свою позицію, спираючись на аргументи і факти. Так, виступ відповідно до цієї методики складається з таких елементів: П – позиція («Я вважаю, що», «Мені здається, що», «На мій погляд, ...»), А – аргументація, обґрунтування, пояснення позиції («...тому що ...», «Припустимо, що ...», «Вважається, що...»), П – приклади, фактичні підтвердження аргументації («Наведемо приклади ...», «По-перше, ...», «По-друге, ...», «Наприклад, ...», «Це можна підтвердити тим, що ...»), Висновок – наслідок

(«Таким чином, ...», «Отже, ...», «Тому, ...», «Виходячи з цього, можна зробити висновок про те, що ...»). Студентам було запропоновано зробити короткий виступ із певного питання, використовуючи ПАПВ-формулу. Проблемні питання для виступу стосувалися теми заняття «Педагогічна спрямованість», «Професійно-педагогічна компетентність», «Педагогічні здібності та вміння», «Педагогічна техніка» тощо.

На семінарі за темою «Педагогічна техніка як основа педагогічної майстерності» студентам була запропонована робота за методикою «мозковий штурм» («brainstorming») – колективний пошук рішення. Студентам оголошувалося завдання (навести якомога більше прикладів використання педагогічних технік у процесі викладання каліграфії), роз'яснювалися правила (заборона критики, не зупинятися на деталях, заохочення до висунення будь-якої, навіть абсурдної, ідеї), розподілялися ролі (обиралися модератор, експерти і консультанти). Потім відбувався сам «мозковий штурм». Модератор пропонував учасникам висловлювати свої ідеї по черзі, але за бажанням студенти мали можливість висловити свої думки у будь-який час. Якщо хто-небудь з учасників не знав, що запропонувати, то він оголошував фразу: «Я пропускаю» і право висловитися переходило до наступного учасника. Модератор фіксував висловлені ідеї на дошці. Таким чином усі ідеї були впорядковані. На завершальному етапі підключалися експерти з числа студентів, які оцінювали відповідність наданих ідей реальності. В кінці заняття викладач підводив підсумки та приділяв увагу рефлексії, обговорював, як проходив процес дискусії, що стало ефективним, а що не вдалося. При цьому надавав слово студентам, пропонуючи оцінити саме заняття і свою роботу в ньому. Підсумовуючи результати «мозкового штурму», зазначимо, що велика кількість студентів виказувала здивування щодо вражаючої різноманітності засобів комунікації педагога з учнями.

Цікавою формою роботи для студентів виявився міждисциплінарний семінар, головною особливістю якого була наявність проблемних запитань з декількох навчальних дисциплін. У нашому випадку це були дисципліни «Психологія розвитку й освіти» та «Основи педагогіки». Тема семінару –

«Особистість як об'єкт педагогічного процесу», що у невеликих розбіжностях є у навчальній програмі обох дисциплін. На семінарі обговорювались проблемні питання з точки зору психології та педагогіки: «Поняття про особистість. Закономірності фізичного і психічного розвитку та формування особистості. Взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх умов розвитку. Роль діяльності і спілкування у розвитку особистості. Поняття про саморозвиток особистості. Внутрішні суперечності як рушійні сили розвитку».

У якості ще одного прикладу завдання, що носило проєктний характер і стало основою для міждисциплінарного семінару, наведемо наступне: розповісти про розвиток китайської каліграфії на прикладі написання ієрогліфу в різні епохи, відмічаючи вплив історичних подій, винаходів, філософських течій на написання певних рис ієрогліфів, інструменти, що використовувались для написання, вказуючи на зв'язок китайської каліграфії, історії та філософії (дисципліни «Історія давнього Китаю», «Історія китайської каліграфії», «Теорія китайської каліграфії») (Табл. 2.3).

Практичні заняття як форма навчального процесу передбачають організацію викладачем «детального розгляду студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формування в них вмінь і навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань» [70, с. 11]. Практичні заняття можна представити як сполучну ланку, що з'єднує теоретичне навчання і навчальну практику. У процесі підготовки до практичного заняття викладачеві обов'язково потрібно проаналізувати та відібрати необхідний методичний матеріал, розрахований на різний ступінь оволодіння студентами знаннями. Етапами класичного практичного заняття є проведення попереднього контролю знань, виконання практичних завдань, постановка та обговорення загальної проблеми, розв'язання контрольних завдань, їх перевірка та оцінювання, надання завдань для самостійної роботи студентів.

Таблиця 2.3

Приклади написання ієрогліфу «Кінь» у різні епохи

Стиль написання ієрогліфу	Зображення ієрогліфу
Ієрогліф «Кінь», почерк «Гу Вень». Епоха Шань-Інь (III тисячоліття до н.е.)	
Ієрогліф «Кінь», почерк «Гу Вень». Епоха Чжоу (II тисячоліття до н.е.)	
Ієрогліф «Кінь», почерк «Та Чжуань». Епоха воюючих царств (VI століття до н.е.)	
Ієрогліф «Кінь», почерк «Сяо Чжуань». Епоха Цінь (III століття до н.е.)	
Ієрогліф «Кінь», почерк «Лі Шу» (сполучна ланка між сучасною каліграфією та стародавнім почерком «Джуань»)	
Ієрогліф «Кінь», почерк «Кайшу» до реформи Мао Цзедуна	
Ієрогліф «Кінь», напівскоропис	
Ієрогліф «Кінь», скоропис	
Ієрогліф «Кінь», почерк «Кайшу» після реформи Мао Цзедуна	

Розглянемо докладніше методи та педагогічні технології, що були використані нами на практичних і семінарських заняттях у процесі професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії. На формувальному етапі експерименту нами використовувалися такі методи навчання (за класифікацією китайських педагогів [243, с. 89]): словесні (метод пояснення, метод розповіді, метод обговорення, робота з книгою), наочні методи (спостереження,

ілюстрація, демонстрація), практичні (практична робота, експеримент, навчальна праця). Класична методика навчання у якості базових засобів передачі інформації пропонує словесні методи, але нами було враховано, що у викладанні мистецьких дисциплін, до яких відноситься каліграфія, водночас важливе значення має інтуїтивний спосіб передачі інформації. Отже словесні та візуальні методи доповнюють один одного. Тому точніше буде вказати, що нами використовувалися методи навчання на основі словесної передачі інформації, методи навчання на основі візуального передачі інформації, методи навчання на основі операційного навчання, методи навчання на основі оціночної діяльності, методи навчання, засновані на настановах поведінки [243 с. 92].

З методів навчання на основі словесної передачі інформації для передачі системних знань найчастіше нами були задіяні опис, пояснення, розповідь, бесіда, обговорення. Так, через розповідь ми описували об'єкт навчання, наприклад, художні особливості різних шрифтів ієрогліфів, розвиток китайської писемності тощо. Завдяки поясненню обґрунтовували певний підхід, концепцію чи принцип або конкретні аспекти китайської каліграфії, наприклад, пояснювали особливості постановки пензлика та формування базової лінії, принципи композиції каліграфії; сутність архаїчної естетики старовини; різницю між старовинним архаїчним письмом Чжуаньшу (篆书) та старовинним офіційним письмом Лишу (隶书).

При використанні метода бесіди ми обов'язково враховували, що поставлені викладачем системно розроблені запитання повинні спиратися на наявні в студентів знання та їхній досвід. Важливим також було надання студентам часу на роздуми, можливість висловити різні думки, мобілізувати ентузіазм усіх студентів, не віддаючи перевагу студентам із високою навчальною успішністю, не знижуючи самооцінку студента, спонукаючи його до дослідження й розвитку позитивного мислення. У ході формувального етапу нами використовувалися такі види бесід, як повідомлення нових знань

(викладач у процесі розповіді ставить питання, спрямовуючи аналіз й мислення студентів), закріплення знань (викладач ставить запитання на основі навчального матеріалу, який студенти вивчили), керована розмова (викладач ставить навчальні запитання, на які не потрібно відповідати, але які привертають увагу студентів, спрямовують їхнє мислення, спонукають до спостереження, порівняння тощо), постановка питань студентами для з'ясування незрозумілого змісту навчального матеріалу.

Наведемо приклад такого виду бесіди, як керована розмова. На заняттях із дисципліни «Вступ до фаху» викладач ставив перед студентами експериментальної групи запитання, спрямовуючи їхні міркування на правильну відповідь: «Чому знання каліграфії є важливим для китайців? У чому полягає суспільна значущість професії вчителя каліграфії? Якими є обов'язки вчителя каліграфії, його професійні функції? Які якості особистості є професійно важливими для вчителя каліграфії? Чи впливають провідні якості особистості вчителя каліграфії на успішність його педагогічної кар'єри? Якими є вимоги до сучасного вчителя каліграфії?»

Найбільш активно серед методів на основі словесної передачі інформації нами використовувався дискусійний метод обговорення, завдяки якому студенти могли дослідити та вирішити певну проблему під керівництвом викладачів, хоча спочатку через усталені китайські традиції викладання до методу обговорення студенти експериментальної групи звикали важко. Перед обговоренням викладач рекомендував студентам прочитати відповідні матеріали з обраної теми та підготувати запитання. Здатність студентів ставити запитання у процесі читання, а також характер і обсяг висунутих питань є важливими індикаторами того, чи є читання поглибленим. Після обговорення студентам було запропоновано шляхом аналізу й індукції різних думок і суджень зробити власні висновки, оголосити їх, покращуючи тим самим свої мовленнєві навички. З допомогою методу обговорення були розглянуті, наприклад, деякі теми з дисциплін «Вступ до фаху» (Кодекс професійної етики вчителя. Стилі педагогічного спілкування. Стилі педагогічного керівництва.

Основні правила поведінки вчителя у конфліктній ситуації.), «Основи педагогіки» (Роль діяльності та спілкування у розвитку особистості. Роль активності в особистісному розвитку. Сутність процесів виховання, самовиховання та перевиховання особистості. Учніське самоврядування.), «Психологія розвитку та освіти» (Значення дитячих переживань у розвитку особистості. Проблема біологічного та соціального в психіці людини. Відносність границь вікових періодів. Завдання розвитку в молодшому шкільному віці. Індивідуальність і професійна деформація педагога. Низька результативність в учінні, її причини та запобігання).

У процесі використання методів на основі словесної передачі інформації нами були враховані певні вимоги до викладачів [243,с. 95], зокрема: зміст навчального матеріалу повинен мати науковий (точне й перевірене тлумачення визначень, понять, принципів), систематичний (дотримання логічного зв'язку та чіткої організації викладу знань) та навчальний (відповідність завданням ідейного, морального, фізичного та розумового розвитку студентів) характер; дотримання культури мовлення (точність, стислість, чіткість, жвавість, цікавість, емоційність мовлення); використання демонстрацій, візуального тексту. Від студентів ми вимагали також дотримання певних умов, зокрема: слухати уважно, без негативних емоцій і відволікаючих думок, звертати увагу на ключові та складні моменти навчального змісту, не ставити запитання під час викладу матеріалу, своєчасно звертатися до викладача для з'ясування незрозумілих моментів.

Китайська каліграфія, як один з видів мистецтва, характеризується інтуїтивною образністю, що здебільшого залежить від сприйняття. Тому природнім ми вважали використання методів навчання, які базуються на візуальній передачі інформації (демонстраційний метод, метод спостереження й порівняння) і надають можливість отримати інтуїтивний образ естетичного сприйняття.

Дотримання принципів професійної спрямованості у процесі вивчення студентами циклу дисциплін фахової підготовки («Історія китайської

каліграфії», «Професійний базовий курс каліграфії», «основний курс каліграфії тощо), передбачало спеціальний підбір навчального матеріалу, докладне пояснення системного компонента ієрогліфів, що має формувати в студентів професійну компетентність. Проілюструємо це на прикладах.

Ієрогліфи в китайській мові зазвичай складаються з 214 кореневих ключів, що включають основні будівельні блоки для незліченних складових ієрогліфів. Деякі з цих ключів можуть виступати як самостійні ієрогліфи. Інші функціонують як компоненти з'єднання ієрогліфів. У поєднанні вони набувають варіантних або скорочених форм. Розуміючи основні значення елементів, що утворюють ієрогліф, можна розглянути значення всього ієрогліфа. Звідси випливає важливість вивчення графем чи ключів. Нижче наведено приклади [240, с.12], які ми використовували у якості завдань на практичних заняттях з дисципліни «Історія китайської каліграфії».

Завдання 1. Оригінальна піктограма жінки зображувала її у поклоні. Мабуть, для простоти написання людина звела це до скромнішої форми – жінка на колінах. Сучасна версія ієрогліфа графічно зображує широкий крок жінки, яка не відстає від чоловіка – 女 nǚ – жінка (Рис. 2.2).

Рис. 2.2. Піктограма та ієрогліф «Жінка»

Цей ієрогліф бере початок від зображення немовляти з витягнутими руками та ногами. Зрештою він був змінений на дві витягнуті руки і заплетені в тканинні стрічки ноги. Для китайських батьків секрет турботи про дітей полягає в тому, щоб один кінець залишався вологим, а інший був сухим. 子 zǐ – дитина (Рис. 2.3).

Рис. 2.3. Піктограма та ієрогліф «Дитина»

Людина об'єднала 女 nǚ – жінка і 子 zǐ – дитина, щоб утворити ієрогліф 好 hǎo добра та досконалості, оскільки чоловік знаходив найбільше благо в дружині та дитині. 好 hǎo – добрий, хороший (Рис. 2.4).

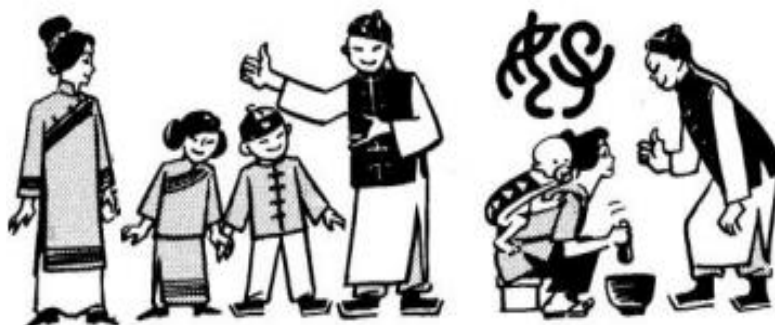

Рис. 2.4. Піктограма та ієрогліф «Добре»

Завдання 2. Складіть «словесний портрет» ієрогліфів та визначте, які риси відрізняють їх один від одного. 了 – закінчити; 子 – дитина; 孑 – сирота; 孑 – личинка комара; 孑 – я (стародавн.).

Ось декілька прикладів завдань до курсу «Професійний базовий курс каліграфії», що спрямовані на формування в студентів знань з каліграфії, китайської історії, культури та мистецтва, а також на розвиток уяви, фантазії, гнучкості і критичності мислення, прогностичні та аналітичні вміння та ін.

Завдання 1. Розподіліться на групи по 4-5 осіб. Виберіть копію документа Цзіньвень – стилю китайських ієрогліфів, відлитих або вирізаних на бронзі. Проведіть спільні дослідження, обговоріть їх. Оберіть представника, який пояснить іншим студентам зміст та особливості зразка літератури Цзіньвень, обраний вашою групою (Рис. 2.5).

Рис. 2.5 Різноманітні бронзові вироби Цзіньвень

Завдання 2. Цзіньвень відноситься до однієї з форм стародавніх китайських ієрогліфів і дуже відрізняється з тим, що ми використовуємо зараз. Але є багато подібних особливостей. Подивіться на картинку, та визначить, які сучасні китайські ієрогліфи їм відповідають (Рис. 2.6).

Рис. 2.6. Ієрогліфи Цзіньвень

Завдання 3. Цзіньвень має тенденцію до абстракції. Але його суть – ієрогліф. Будь ласка, подивіться на ці картинки, щоб визначити за їх формою, що вони означають (Рис. 2.7).

Рис. 2.7 Ієрогліфи Цзіньвень: сонце, луна, гора

Завдання 4. Китайські ієрогліфи постійно розвиваються. Історія ієрогліфів, яку ми знаємо, налічує понад 3000 років. У цьому процесі існує безліч форм прояву, але ці форми мають схожість. Подивіться на ці ілюстрації та розкажіть про свої думки щодо розвитку ієрогліфів (Рис. 2.8).

Рис. 2.8 Приклади ієрогліфів різних епох

Завдання 5. Подивіться на фотографії. Це витвори мистецтва, створені сучасними людьми у стилі Цзіньвень. Як студент, який вивчає мистецтво каліграфії, опишіть свої почуття і розуміння цих творів мистецтва (Рис. 2.9).

Рис. 2.9 Сучасні документи з текстом Цзіньвей

Завдання 6. Старовинні документи Цзіньвень є важливими історичними матеріалами. Завдяки цим документам ми можемо зрозуміти Китай, яким він

був понад три тисячі років тому. Прочитайте ці документи за допомогою словника Цзіньвень. Зробіть повідомлення для одногрупників (Рис. 2.10).

Рис. 2.10 Документи Цзіньвень

Завдання 7. Знайдіть своє ім'я за допомогою словника Цзіньвень. Напишіть цей підпис у своєму зошиті (Рис. 2.11).

Рис. 2.11 Підпис у стилі Цзіньвень «Ян Хун Хао»

Завдання 8. Візуальне конструювання писемних знаків з окремих графем використовувалося в китайській культурі протягом майже всієї історії існування китайської писемності. Однак прагнення до стиснення і виразності переданої візуальної інформації, а також поява нових ідіом і мемів, що відносяться до субкультури Інтернету, породжує потребу в нових знаках. Виповніть творче завдання: складіть нові ієрогліфи з існуючих графем.

Ось приклад роботи студента, який запропонував для позначення оргтехніки прості піктографічні ієрогліфи, придумані ним самим, які, на його думку, могли б замінити складні назви, колись запозичені з англійської мови

шляхом перекладу на китайську. На рис. 2.3.12 ми бачимо прості піктограми, складені з рис і графем, характерних для китайської писемності, що наочно зображують предмети, яким у сучасній китайській мові відповідають досить складні в написанні назви: 鼠标 – комп’ютерна миша, 键盘 – клавіатура, 路由器 – роутер, 打印机 – принтер, 显示器 – монітор (Рис. 2.12).

Рис. 2.12 Приклад виконання завдання студентом.

Сучасний світовий розвиток інформаційних технологій не обходить стороною і навчання майбутніх педагогів у Китаї, прикладом чого є широке використання мультимедійних засобів в освіті. Особливо актуальним є використання мультимедійного методу навчання у процесі презентації навчального матеріалу, що сприяє посиленню його інформаційної насиченості та підвищенню ефективності усього освітнього процесу.

У своїй роботі ми застосовували деякі нові технології, такі як веб-платформи, наприклад, «学习通» (Xue Xi Tong), «QQ», «WeChat», «蓝墨云» (Blue Merry Cloud), «职教云» (Zhi Jiao Yun). Необхідні навчальні матеріали (фотографії, текстові матеріали, документи, відео, контрольні матеріали та ін.) перед заняттями завантажувалися на веб-платформу, щоб студенти могли їх

використовувати для попередньої підготовки. Під час занять ці програми використовуються для спільного перегляду певної інформації. Після занять це програмне забезпечення використовувалося, наприклад, для того, щоб надати студентам домашнє завдання або скласти іспит на цих програмних платформах. При викладанні практичних курсів каліграфії найбільш ефективними є такі сучасні мультимедійні пристрої, як проектор, «виставковий майданчик», «розумний письмовий стіл», які дозволяють краще показати студентам технічні деталі та розвинути навички каліграфії.

За допомогою веб-платформ нами були організовані студентські виставки творів каліграфії: студентам пропонувалося сфотографувати свої роботи, а потім завантажити їх на веб-платформу, де викладачі коледжу переглядали їх та надавали остаточні оцінки.

Методи навчання, засновані на операційному навчанні (метод керованої практики та метод творчого керівництва), спрямовують студентів на практичну мистецьку діяльність, що дає їм змогу опанувати мистецькі навички, уміння та розуміння мистецтва [117, с. 164]. Використовуючи ці методи у ході експерименту ми ставили перед викладачами завдання навчати студентів певних операцій, які б вони відпрацьовували відповідно до інструкції. Без такої практики студенти не сформують творчих навичок написання ієрогліфів, не матимуть глибокого розуміння духовного підтексту каліграфії.

З методів навчання на основі оціночної діяльності у своїй експериментальній роботі ми використовували метод оцінювання класичних зразків каліграфічного письма та метод оцінювання каліграфічних робіт студентів. Навчальними матеріалами виступали реліквії каліграфічного мистецтва, завдяки оцінці яких студенти могли навчитися розуміти філософію китайських ієрогліфів, проводити мистецтвознавчу критику, розвинути естетичне сприйняття тощо. Також ефективним виявився метод самооцінювання власних досягнень майбутніми учителями каліграфії, що передбачав аналіз уважності студента, правильності та коректності його відповідей, результатів виконання завдань, який координувався викладачем.

Методи навчання, засновані на настановах поведінки, відносяться до методів, завдяки яким викладачі через своє відношення, увагу, поради та вчинки впливають на студентів у процесі викладання дисциплін. Це висуває високі вимоги до викладачів, оскільки надання правильних поведінкових настанов учням та виправлення їхньої помилкової поведінки є конкретним проявом реалізації єдиного принципу виховання й навчання в образотворчому мистецтві [255, с. 71].

Одна з нових методик, що була застосована нами, – мікровикладання. Методика була запозичена із американської освітньої системи. Вона має на увазі спрощення навчальної ситуації. Це заняття, які проводяться в «лабораторних» умовах з метою опрацювання професійних умінь та навичок для засвоєння певного навчального матеріалу та показу на практиці різних методів викладання. На заняттях за цією методикою ведеться відеозапис, що дозволяє посилити контроль за педагогічною діяльністю та при перегляді проаналізувати допущені помилки.

Також ефективною сучасною методикою, що була використана у ході експериментального етапу роботи, стало застосування ментальних карт. Ця методика виявилася важливою у процесі формування когнітивного компонента професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, тому що допомагала студентам зрозуміти, як відбувається рух значення від графеми до ієрогліфа, як вони пов'язані єдиним смисловим ланцюгом з культурою, філософією, історією.

Ментальна карта має такі переваги: об'єкт вивчення чи уваги винесений як центральний образ; вихідні гілки позначаються і пояснюються ключовими словами (це так само поширюється і на вторинні, третинні, четвертинні і т. ін. гілки вищого порядку); всі гілки формують пов'язану вузлову систему. Безумовно, важливою особливістю цього методу є кольорові рішення, малюнки, закодовані повідомлення, ефект тривимірної глибини. Наведемо приклад застосування ментальних карт, який ми використовували у роботі зі

студентами експериментальної групи під час вивчення дисципліни «Професійний базовий курс каліграфії».

Серед культурно значущих графем нами було відібрано найбільш частотні, які є складовим елементом багатьох ієрогліфів та активно використовуються для утворення нових слів: 人 rén (людина); 女 nǚ (жінка); 子 zǐ (дитина, син); 手 shǒu (рука); 足 zú (нога, ступня); 土 tǔ (земля), 水 shuǐ (вода), 文 wén (текст, письмена) та деякі інші. Для кожної з наведених графем викладачу сумісно зі студентами необхідно було створити унікальну ментальну карту.

Розглянемо процес створення ментальної карти з семантичним ядром 人 (людина). Графема «людина, обличчя, персона» складається з двох рис, має прозору етимологію: «фігура людини у профіль». Зазначимо, що «людина» має варіацію написання ліворуч у складному ієрогліфі – 亻, внизу – 乚, «сидяча людина» внизу – 尸. Позначивши графему як центральний образ, починаємо створювати семантичне ядро (Рис. 2.13).

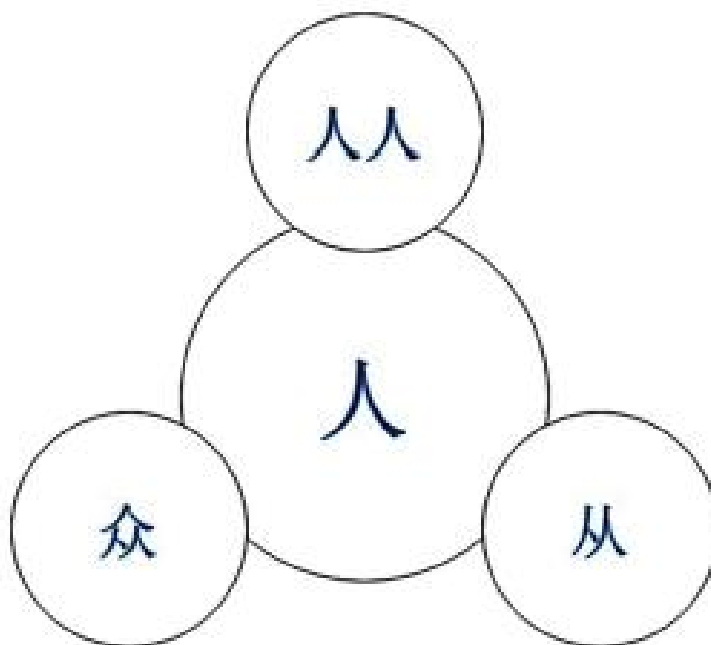

Рис. 2.13. Перший етап побудови ментальної карти з семантичним ядром «людина» (人 rén)

У китайській мові один із способів словотвору – це подвоєння графеми або ієрогліфа (редуплікація (疊字 diézi)). Внаслідок редуплікації може бути утворена нова лексична одиниця або подвоєне слово. Подвоєні слова першого типу – це слова з новим значенням, наприклад, 花花 huāhuā різнокольоровий, сліпучий (花 huā квітка).

Незважаючи на те, що редуплікованих слів у китайській мові не дуже багато, проте вони є певним шаром лексики, отже, ми пропонуємо при складанні ментальних карт починати саме з них. У семантичне ядро ми включаємо графему та слова-редуплікації, яких з цією графемою є: 1) 人人 rén rén (усі), 2) 众 zhòng (натовп), 3) 从 cóng (слідувати, слухатися, вчора, займатися) (рис. 2.13).

Гілки першого порядку – це графеми, що етимологічно пов'язані з графемою «людина»: 1) 大 dà (великий), 2) 太 tài (занадто), 3) 天 tiān (небо), 4) 夫 fū (чоловік), 5) 木 mù (дерево) (рис. 2.14).

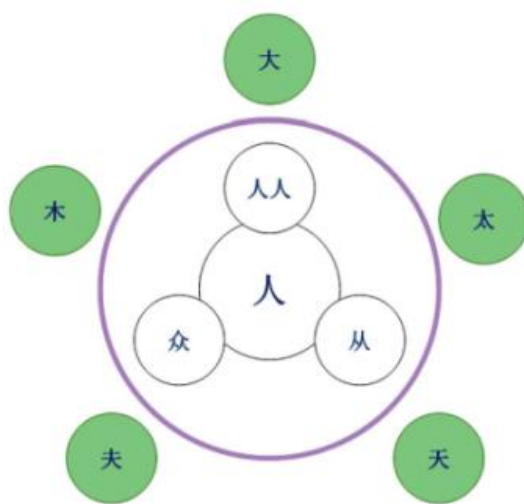

Рис. 2.14. Другий етап побудови ментальної карти з семантичним ядром
людина 人 rén (гілки першого порядку)

Графема 大 dà (великий, важливий, широкий, старший) зображує людину з широко розкинутими руками, якими вона показує щось велике. 太 tài (занадто,

шановний, імперський) – складається з графеми «великий» і риси під ним, тобто щось більше, ніж великий. Графема 天 tiān (небеса, день) зображувала людину з головою, яка згодом на древніх печатках перетворилася на горизонтальну лінію. 夫 fū (чоловік) складається з великого ієрогліфу з додатковою рисою зверху, що символізує довгі шпильки, якими скріплювали вузол у старовинній китайській чоловічій зачісці. Графема 木 mù (дерево) дозволяє представити базову концепцію китайської натурфілософії через утворення семантичної мережі з 五行 wǔxíng (п'ятьма першоелементами), п'ятьма стихіями або п'ятьма основними елементами природи – 水 shuǐ (вода), 火 huǒ (вогонь), 土 tǔ (земля) та 金 jīn (метал). Їм надається важливого значення у традиційній китайській філософії, науці, медицині та астрології. Вони значаться у нумерології, бойових мистецтвах, фен-шуй. Ця графема може стати самостійним семантичним ядром іншої ментальної карти, але в цьому завданні ми включили її в гілки першого порядку графеми 人 через їхню «схожість».

Гілки другого порядку – це ієрогліфи, що складаються з частин центрального образу і першої гілки: 天天, 夫人, 木人 大人, 大众, 太太, 天人, 天天, 夫人, 木人 та інші (рис. 2.15).

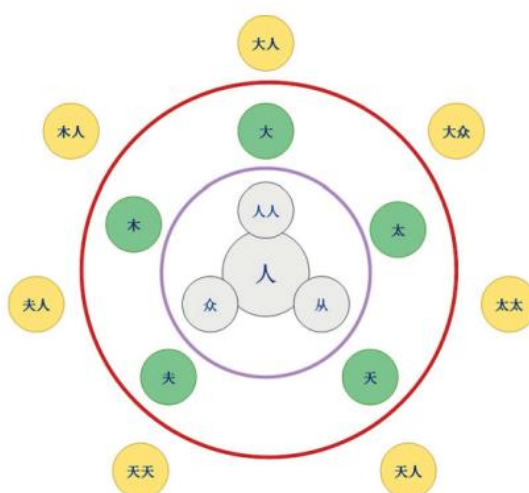

Рис. 2.15. Третій етап побудови ментальної карти з семантичним ядром людина 人 rén (гілки другого порядку)

大人 dàren (повнолітня доросла людина); 大人 dàrén (високопоставлена людина, сановник). Слово має два смислові відтінки. У першому випадку графема 大 dà несе сенс «старший», тоді як у другому – «важливий». 大众 dàzhòng – широкі маси. 太太 tàitai – дружина; пані, мадам (форма шанобливого звернення), що є ще одним прикладом редуплікації. Ієрогліф 天人 tiānrén – видатна (фізично чи морально) людина; (високоморальна людина) складається з графем «небо» і «людина» відображає розуміння китайцями принципу світового порядку, з яким пов'язане значення графема 天. 天天 tiāntiān (кожного дня, щодня) – «день змінюється днем». 夫人 fūrén (дружина); fūren (пані, леді, мадам, місіс). Незважаючи на багатозначність тлумачень, основний сенс – це людина, яка стоїть за чоловіком, тобто жінка (уточнюється лише її соціальна роль або статус). 木人 mùrén (дерев'яна статуя). Існує ще трактування з негативною конотацією – дурень, бовван.

Гілки третього порядку – це ієрогліфи, до складу яких входить графема ядра (人, 人人, 众, 从), графема першого і другого порядку, а також вже вивчені графема, за якими паралельно складаються ментальні карти. Наприклад: 自大 zìdà (хизуватися, чванитися), 大小 dàxiǎo (розмір), 天气 tiānqì (погода), 天主 tiānzhǔ (Бог), 天子 tiānzǐ (імператор), 工人 gōngrén (робочий), 人工 réngōng (рукотворний), 太多 tàiduō (надто багато), 大夫 dàifu (лікар), 人口 rénkǒu (населення), 文人 wénrén освічена, культурна людина), 男人 nánrén (чоловік), 女人 nǚrén (жінка) та інші (рис. 2.16).

Наступне «коло гілок» – фоноідеограми, що становлять близько 80% ієрогліфів китайської мови і складаються з двох частин: одна частина – ключ (семантичний множник, ієрогліфічний ключ), який визначає приналежність ієрогліфа до певної групи семантично споріднених знаків; друга частина – фонетик, який дозволяє визначити зразкове звучання слова. Цю гілку представляють культурно значущі ієрогліфи, що включають графеми та ієрогліфи попередніх гілок та багато інших (рис. 2.17).

Проаналізуємо кілька фоноідеограм. Ієрогліф 仁 rén (людинолюбність, гуманність) складається з двох графем: 人 rén (людина) і 二 èr (два), він пов'язаний з конфуціанською філософією. Значення міститься в образному понятті – «дві людини», відношення між людьми, що будуються лише на основі справедливості. Таким чином, ментальна карта дозволяє легко вводити інформацію про етико-філософське вчення, про конфуціанство, яке й досі пронизує багато сфер діяльності в Китаї.

们 mén (суфікс множини). Він складається з графем 人 rén (людина) і 门 mén ворота. Якщо хтось стоїть біля воріт, значить, загальна кількість осіб збільшується, можна говорити про множину. 俩 liǎ (два, обидва; удвох, пара) – графема 人 rén (людина) та монограма 两 liǎng (два). Дві людини – пара.

认 rèn (знати (в обличчя)) Ієрогліф представлений двома частинами: графемами 讠 yán (мова, говорити) і 人 rén (людина). Коли люди розмовляють, вони пізнають один одного. Це характерно для китайської культури, де дізнатися і зрозуміти людину можна виключно спілкуючись із нею.

Таким чином, створення ментальної карти включало чотири фази: формування семантичного ядра графеми (ієрогліфа), розширення семантичного поля графеми (ієрогліфа), формування асоціативних та прецедентних зв'язків. Використання ментальних карт у процесі викладання курсу каліграфії дозволяє не тільки закласти основи розуміння китайського ієрогліфу, а й основи його семантичного та логічного структурування. Ментальні карти розвивають аналітичні здібності, оскільки відбувається відкриття прихованих смислів

китайських графем та ієрогліфів. Завдяки використанню розглянутої методики здійснюється осмислення мовної одиниці, її взаємозв'язку з культурними патернами китайської культури. Звичайно, на рисунках представлені лише елементи моделі ментальної карти (фонетична транскрипція, лексичне значення), а візуальні образи студенти вже достворювали самостійно.

Наведемо ще декілька прикладів різноманітних методів та прийомів, що були застосовані нами у ході формувального етапу експерименту.

У процесі вивчення теми «Психологічні теорії взаємодії» ми використовували метод проєктів. Робота виконувалась таким чином. На підготовчому етапі, за 2 тижні до заняття, академічна група була поділена на мікрогрупи по 4-5 осіб для виконання дослідницького проєкту, були роздані теми проєктів (теорія обміну, структурно-функціоналістична теорія взаємодії, символічний інтеракціонізм, трансактний аналіз, теорія структурного балансу, теорія конфлікту, теорія управління враженням (соціодраматургія)), складено план проєктної роботи і сформульовані її цілі, розподілені завдання. Основний етап роботи включав пошук студентами джерел необхідної інформації та збір матеріалу, аналіз способів роботи у групі та труднощів, що виникають у процесі виконання проєкту. Заключний етап передбачав презентацію та захист готових проєктів, обговорення отриманих результатів.

З метою розвитку в майбутніх учителів каліграфії комплексу професійно значущих якостей особистості, таких як духовна культура, відповідальність, наполегливість, ініціативність, ціннісне ставлення до педагогічної праці, емпатійність, розвиненості уяви, здатність до самоаналізу і рефлексії у процесі викладання дисциплін «Основи педагогіки», «Психологія розвитку та освіти», «Професійна етика вчителя» викладачі пропонували студентам виконати завдання, оформивши його у вигляді есе: «Складіть портрет успішної людини, яка змогла реалізувати себе у професії та у житті», «Уявіть, що ви є ідеальним вчителем, опишіть себе як професіонала», «Як Ви розумієте поняття «професійна компетентність учителя?»».

Розвитку психолого-педагогічної спостережливості та емпатії сприяло виконання такого завдання за темою «Професійна увага і спостережливість учителя у контексті виконання професійних функцій» (дисципліна «Вступ до фаху») [166, с. 206]: «Для формування в себе психолого-педагогічної спостережливості, необхідно уважно слідкувати за мімікою та пантомімікою у поведінці учнів і вчитися її правильно інтерпретувати, щоб за необхідністю вміло використовувати прийоми педагогічного впливу. Спробуйте визначити емоційний стан людей, зображених на малюнку» (рис. 2.18).

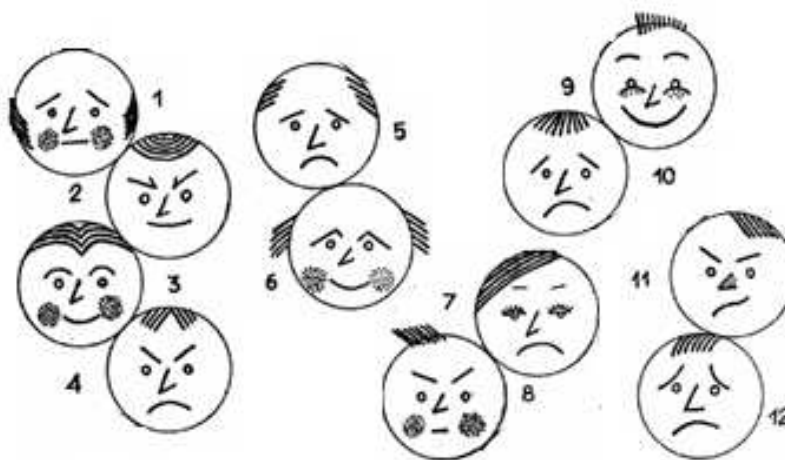

Рис. 2.18. Мімічні вирази обличчя

Застосування навчальних ігор виявилось корисним у якості способу подолання скутості й напруженості студентів, поштовхом для їх саморозкриття. Як стверджує О.Кокун, «у рольових іграх найбільшою мірою реалізуються принципи активності, об'єктивації поведінки і всі принципи особистісних проявів: емпатійності, відкритості, довіри переживанням, динамічності досвіду тощо. Організація рольової гри передбачає надання чітких інструкцій учасникам, перерахування ролей і їх вибір учасниками, виклад сюжету гри. Тренер виступає як активний спостерігач» [128, с. 196].

1. Наведемо приклад навчальної гри, що була організована нами на практичному занятті з дисципліни «Основи педагогіки». Основою гри стали матеріали, авторами яких є І. Холковська, О. Волошина, С. Губіна [166, с. 23-26], нами було внесено декілька змін.

Тема заняття: Професійні якості особистості учителя

Мета заняття: розкрити основні вимоги до сучасного педагога, створити мотивацію до формування професійно значущих якостей учителя та потребу у самопізнанні та самовдосконаленні.

I. Актуалізація опорних знань

1. Розкрийте зміст понять «самосвідомість», «самооцінка», «самоконтроль», «самопізнання» та встановіть співвідношення між ними.
2. Уточніть поняття «педагог», «учитель», «викладач».
3. Назвіть основні етапи і способи самовиховання.
4. Складіть узагальнений перелік якостей ідеального вчителя. Які з них є, на ваш погляд, найбільш суттєвими? Як їх сформувати?

II. Практичне завдання

1. Заповніть таблицю. Поставте собі оцінки від 1 до 3 (1 – якість відсутня, 2 – якість виражена недостатньо, 3 – якість стійко сформована).
2. Оцініть за цим зразком трьох своїх однокласників.
3. Обміняйтеся заповненими анкетами та виставте оцінку у графі «оцінка експерта» (середнє арифметичне з трьох отриманих анкет).
4. Порівняйте самооцінку і середню експертну оцінку з кожної якості.
5. Придумайте завдання для формування якостей та вмінь.

Таблиця 2.4

Професійне становлення особистості педагога

Якість особистості	Рівень сформованості		Вправи з формування якостей
	Самооцінка	оцінка експерта	
<i>Культура зовнішнього вигляду</i>			
1. Осанка			
а) пряма			
б) уміння сидіти прямо і вільно			
в) підтягнутість, зібраність			
2. Одяг			
а) акуратність			
б) скромність			

Продовження таблиці 2.4

Якість особистості	Рівень сформованості		Вправи з формування якостей
	Самооцінка	оцінка експерта	
в) гармонія кольорів			
г) відповідність одягу віку, умовам роботи			
г) відповідність моді			
3. Макіяж (помірність)			
4. Зачіска (акуратність)			
5. Міміка			
а) вираз доброзичливості, спокою, впевненості (але не самовпевненості)			
б) погляд при спілкуванні спрямований на співрозмовника			
в) емоційна виразність			
г) відповідність виразу обличчя характеру мовлення			
6. Пантоміміка			
а) жести доречні, органічні, природні			
б) хода пружна, ритмічна, легка			
в) рухи гнучкі, розмірені, невимушені; відсутність скутості			
г) уміння безшумно вставати і сідати			
<i>Культура педагогічного спілкування</i>			
1. Дотримання спокійного, доброзичливого тону в спілкуванні			
а) уміння слухати співрозмовника			
б) уміння ставити питання			
в) уміння аналізувати виступ			
г) уміння встановлювати контакт з іншою людиною			
г) уміння розуміти іншу людину			
д) уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, що склалася			
2. Прагнення до встановлення зорового контакту			
а) ви дивитеся на співрозмовника (аудиторію)			
б) уміння бачити і розуміти реакцію слухачів			
3. Уміння зацікавити, захопити виступом, розповіддю, повідомленням			

Продовження таблиці 2.4

Якість особистості	Рівень сформованості		Вправи з формування якостей
	Самооцінка	оцінка експерта	
а) уміння висловлюватися вільно і логічно, без опори на конспект			
б) зовнішній вигляд відображає готовність і бажання спілкуватися, вести бесіду, виступати			
в) уміння передавати своє ставлення до того, що повідомляється			
<i>Саморегуляція</i>			
1. Уміння знімати зайву напругу, хвилювання			
2. Уміння долати в собі нерішучість перед виступом			
3. Уміння створювати необхідний настрій			
4. Уміння стримувати себе в стресових ситуаціях			
<i>Культура мовлення</i>			
1. Граматична правильність мовлення			
2. Лексичне багатство			
3. Виразність, образність мовлення			
<i>Техніка мовлення</i>			
а) польотність, дзвінкість голосу			
б) гнучкість голосу, багатство інтонації			
в) правильно обрана сила голосу			
г) чітка дикція			
г) дотримання необхідного темпу мовлення			

Інтерес та повагу до обраної спеціальності у студентів викликала і така форма навчальних занять, як екскурсія – спеціальна форма навчально-виховного заняття, що дозволяє з певною освітньою або виховною метою вивчати процеси, явища у природніх умовах, у нашому випадку, наприклад, на виставці чи в музеї. Як і будь-яке заняття, екскурсія передбачала особливу організацію взаємодії викладача і студента. На занятті-екскурсії поряд із спостереженнями студентів використовувалися розповідь, бесіда, демонстрація та інші методи. Освітньо-виховне значення таких занять полягало у

встановленні зв'язку теорії з практикою; сприянні накопиченню наочних уявлень та життєвих фактів, збагаченні чуттєвого досвіду студентів, вирішенні завдання естетичного виховання.

Для розвитку в майбутніх учителів каліграфії вмінь вести науково-дослідну діяльність ми використовували таку форму роботи, як написання та захист ними науково-дослідних робіт. Ця робота сприяла формуванню в студентів навичок до поглибленого вивчення наукової літератури та достовірних джерел з обраної теми, розвитку самостійного творчого мислення, опануванню інноваційними методами наукових досліджень.

Самостійна робота студентів – це ключова форма як позааудиторної, так і аудиторної роботи. Її рушійною силою є пізнавальна мотивація та рефлексія, а головними цілями – поглиблення знань, розвиток ініціативи, самостійності, творчого мислення, формування навичок самостійного рішення завдань тощо. З цієї точки зору доречним стало використання такого сучасного метода навчання, як створення студентами портфолію власних каліграфічних витворів, що заохочувало їх до активності, дозволяло підтримувати високу навчальну мотивацію, розширювало можливості самонавчання, розвивало навички рефлексивної і оціночної (самооціночної) діяльності.

Також у процесі викладання дисциплін «Історія китайської каліграфії», «Сучасна китайська каліграфія», «Основи педагогіки», «Сучасні освітні технології» активно використовувався такий метод самостійної роботи студентів, як веб-квест, основою якого є проектний метод. В.Кокун називає його «своєрідним міні-проектом, що використовує посилання на істотно важливі ресурси в Інтернеті й автентичні завдання з метою мотивації студентів до дослідження певної проблеми з неоднозначним рішенням, розвиваючи тим самим їхні уміння працювати як індивідуально, так і в групі (на завершальному етапі), вести пошук інформації і перетворювати її у більш складне знання (розуміння)» [218].

При використанні у своїй роботі методу веб-квесту важливим ми вважали дотримання чітких умов його виконання та контролю й корегування,

за необхідністю, дій студентів. По-перше, студентам необхідно було обґрунтувати актуальність завдання, сформулювати проблемну задачу, надати необхідну інформацію для її вирішення, список інтернет-ресурсів, що стануть у нагоді при виконання веб-квесту, обговорити з ними сценарій квесту, план його виконання, очікуваний результат самостійної роботи та форма, у якій він буде оприлюднений (виступ на конференції, семінарі, диспуті, презентація чи слайд-шоу, написання есе або реферату). По-друге, викладач курирував хід дослідницької діяльності студентів, оцінював їх дій, стимулюючи при цьому самооцінку студентів з опорою на раніше обговорені критерії оцінки веб-квесту. По-третє, при обговоренні результатів веб-квесту обов'язковим етапом було підведення підсумку щодо того, який досвід отримав студент у процесі виконання самостійної роботи.

Важливу роль у здійсненні професійної підготовки майбутніх учителів відігравала педагогічна практика у школі, головною метою якої була творча реалізація отриманих теоретичних знань і практичних вмінь з психолого-педагогічних і фахових предметів в умовах майбутньої діяльності студентів.

В експериментальних групах терміни практики були збільшені та доданий такий тип практики, як пропедевтична. Пропедевтична практика передбачає занурення майбутніх педагогів у реальні ситуації психолого-педагогічної взаємодії зі школярами, надання їм допрофесійної допомоги, що дає змогу студентові зрозуміти сутність своєї професії та змодельовати свою майбутню педагогічну діяльність. Отже, у процесі професійної підготовки на I-IV курсах майбутні вчителі каліграфії пройшли пасивну (I-II курси), пропедевтичну (III курс) та активну навчальну (IV курс) практики. На I-II курсах практики складала по 1 кредиту і тривали 1 тиждень, активна педагогічна практика на IV курсі проводилася протягом 8 тижнів та складала 6 кредитів. Структура активної педагогічної практики була наступною: 1-2 тижні – відвідування занять вчителя-керівника практики, збір навчальних інформаційних і наочних матеріалів для проведення власних занять; 3-7 тижнів – проведення власних занять та практика у ролі класного керівника; 8

тиждень – складання звіту з педагогічної практики, обов’язковою частиною якого була характеристика кожного учня, групова характеристика класу, самооцінка проведених занять та оцінка педагогічної практики загалом.

Доцільним ми вважали, за рекомендацією К. Шевченко [183], обов’язкове ведення студентами експериментальної групи щоденника педагогічної практики, що сприяв формуванню в студентів навичок рефлексії. У щоденнику студенти повинні були записувати свої фактичні дії, виникаючи проблеми, аналізувати їх, шукати можливі шляхи їх подолання, обґрунтовувати свій вибір, здійснювати самоаналіз своєї діяльності за результатами прийнятих рішень. Рефлексивне спостереження, відвідування та проведення уроків, їх аналіз та оцінка відносяться до практичної частини діяльності майбутніх учителів каліграфії. Цю форму організації ми вважаємо найважливішою, оскільки вона сприяє саморозвитку майбутнього вчителя у професійному вдосконаленні, вмінню «скріплювати» вже отримані знання з новим матеріалом, займатися самоаналізом та оцінкою власної професійної діяльності, а також розвитку творчих здібностей, що веде до формування його педагогічної майстерності. У процесі навчання на практичних прикладах та ситуаціях студенти у самостійній формі вивчають, роблять аналіз ситуацій та намагаються знайти оптимальне вирішення проблеми. Це дозволяє їм максимально наблизитись до реально існуючих ситуацій, які можуть зустрітись у педагогічній практиці, і самостійно знайти вихід із проблеми, що склалася. Аналіз конкретних навчальних ситуацій сприяє формуванню професійних та особистісних якостей, знань, умінь та навичок, що є необхідними у педагогічній роботі. У цьому методі поєднуються теорія та практика, його широко застосовують у провідних навчальних закладах Китаю.

Якщо розглянути форми навчальної роботи, що використовувалися нами в експерименті, з позиції численності учасників, то можна виділити колективні (семінари з теорії та практики, тренінги, предметні тижні, науково-практичні конференції), групові (ділові ігри, взаємовідвідування відкритих уроків у період практики та їх рефлексія, творчі групи, перегляд та обговорення відеозаписів

«показових» уроків) та індивідуальні (робота над індивідуальною творчою темою, свідомий аналіз власних уроків, самоосвіта, консультування, співбесіда, наставництво, коучинг).

Дуже важливим є психолого-педагогічний супровід професійного становлення майбутнього вчителя, який науковцями визначений як «цілісний процес формування, розвитку і корекції професійного становлення фахівця з урахуванням його особистісних і психологічних особливостей, а також права особистості нести відповідальність за своє професійне життя» [44, с. 53].

Одним з різновидів психолого-педагогічного супроводу можна назвати навчальну технологію коучингу. Педагоги визначають коучинг як «освітню технологію розвитку, що проявляється у творчій взаємодії рівноправних учасників освітнього процесу, спрямована на виявлення та реалізацію потенціалу студентів для досягнення ними високого освітньо-професійного, соціального, особистісного розвитку» [121, с. 106]. Загальними принципами коучингової діяльності є те, що «коуч несе відповідальність за процес досягнення результату, а студент – за результат; разом із коучем студент розробляє індивідуальну поетапну стратегію особистісного і професійного розвитку; коуч інформує студента, не нав'язуючи йому при цьому власної позиції» [93, с. 136]. Отже, коучинг базується на принципах партнерства, взаємоповаги та має на меті досягнення максимальних результатів шляхом ефективного розкриття потенціалу студентів. Його використання дозволяє студенту чітко поставити мету, самостійно визначити план дій для досягнення мети.

Ефективною та дієвою методикою коучингу виявилось використання «колеса балансу», запропонованого американським коуч-тренером із саморозвитку П.Майером. Плюсом цієї методики є її наочність. Щоб створити індивідуальне колесо балансу, необхідно поділити коло на рівні частини, кожна з яких відображає якусь компетенцію. На осіх кола студентам потрібно було відмітити наявний рівень знань (9від 1 до 10 балів). Після з'єднання цих позначок вони отримували фігуру, яка зовсім не була схожою на коло. У результаті бесіди з коучем студент, проаналізувавши наявний в себе рівень

професійної компетентності, визначав цілі, які він повинен був досягти, та шляхи, потрібні для цього.

Найбільш наочною та дієвою методикою для виявлення лакун у знаннях студентів та формування мети виявилось «колесо балансу», що запропонував коуч-тренер із саморозвитку П. Майер. Ми використовували цю методику наступним чином: для створення індивідуального «колеса балансу» студента коло ділили на рівні частини, кожна з яких символізувала певну компетенцію. Потім на осях кола студенти відмічали свій наявний рівень знань у балах від 1 до 10. Після з'єднання відрізків вони отримували фігуру, що не була схожою на коло. У бесіді з коучем студент аналізував, як зробити, щоб ця фігура перетворилася на колесо і «поїхала», які компетенції необхідно було підвищити, який шлях міг виявитися найкращим для цього. При оцінці роботи студента ми теж використовували це колесо, тому що воно виявилось найбільш ілюстративним.

Ось приклад першої версії такого «колеса балансу» студента, складеного на основі вимог «Програми підготовки майбутніх учителів каліграфії» (рис. 2.19).

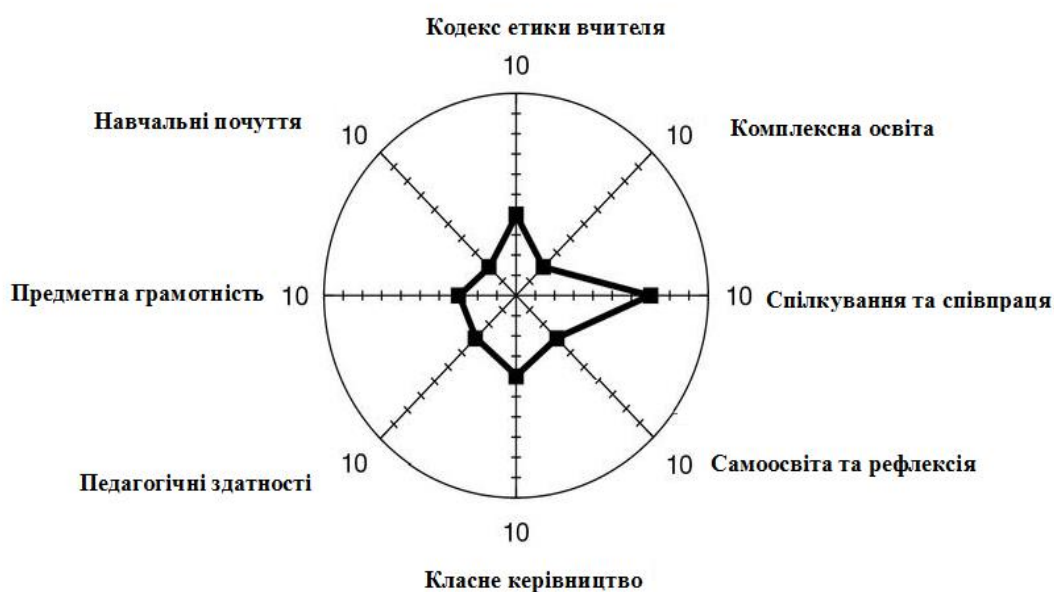

Рис. 2.19. Колесо балансу

1. Кодекс етики вчителя (ціннісна ідентичність, моральність, відповідальність, професійна етика вчителя тощо).

2. Навчальні почуття (освітні ідеали, бажання навчати, гуманістичне підґрунтя та науковий дух, повага до особистості учнів, наполеглива праця, терпіння, новаторське мислення).

3. Предметна грамотність (художня майстерність та естетичний смак, міцні професійні теоретичні знання каліграфії, здатність копіювати та створювати різні стилі каліграфії, володіння базовою теорією інтегрованої педагогіки та психології, інформаційна грамотність, здатність адаптуватися до змін у методах викладання та навчання).

4. Педагогічні здатності (володіння базовими професійними навичками вчителя на етапі базової освіти, високий рівень навичок письма, висловлювання та застосування інформаційних технологій, володіння знаннями та концепціями викладання та навчання, знання каліграфії та стандартів навчальних програм з каліграфії, методів та стратегій навчання, включаючи планування, організацію та реалізацію навчання, її оцінку та рефлексію, вміння інтегрувати курси каліграфії, здатність створювати та застосовувати інформаційне навчальне середовище).

5. Комплексна освіта (вміння навчати школярів протягом усього навчального процесу (фізичний і розумовий розвиток учнів), органічно поєднувати навчання каліграфії з проведенням виховної роботи, брати участь в організації тематичної освіти та діяльності клубів каліграфії для навчання та спрямування учнів).

6. Спілкування та співпраця (мати дух командної роботи, опанувати навички слухання, висловлювання, спілкування, вміти ефективно організувати учнів, мати хорошу соціальну адаптивність, досвід групової взаємодопомоги).

7. Самоосвіта та рефлексія (здатність накопичувати дослідницький досвід, оволодівати методами дослідження каліграфії, навчатися протягом усього життя, мати звичку до самостійного навчання та здатність до самоуправління, рефлексії, адаптації до вимог часу та розвитку освіти, мати

почуття інновацій, навчитися використовувати критичне мислення, відкривати, аналізувати, розв'язувати проблеми виховання та навчання каліграфії).

8. Класне керівництво (знати основні методи морального виховання, оволодіти правилами роботи класного керівника та основними методами організації виховної роботи, побудови класу та керування класним колективом).

Важливою у процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії виявилася і кураторська діяльність. Під час кураторських годин були організовані і пізнавальні заходи, які надавали можливість студентам повторити та поширити свої знання з педагогіки, каліграфії. Прикладом такого позанавчального заходу може слугувати «Брейн-ринг з педагогіки», що містив питання з 4 блоків: I блок «Думки відомих людей про педагогіку», II блок «Дидактика», III блок «Охорона праці та безпека життєдіяльності», IV блок «Виховна робота».

Отже, нами описано мету, завдання та практичне впровадження професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії, деталізовано методи, форми та засоби, що сприяли ефективній реалізації моделі формування їхньої професійної компетентності. Підсумовуючи розглянуті приклади, зазначимо, що реалізація формального етапу експерименту дозволила зробити висновок про доцільність запропонованих методик і технологій у навчальний процес підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії, що буде статистично підтверджено у наступному розділі дисертаційного дослідження.

Висновки до розділу 2

У другому розділі розкрито сутність проведення формувального етапу педагогічного експерименту, який передбачав обґрунтування та реалізацію у

навчально-виховний процес закладу вищої освіти методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

Розроблено цілі формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, які відповідають державним документам КНР та узгоджені з цілями навчання, що означені у навчальних планах та освітньо-професійних програмах підготовки за цією спеціальністю. Представлено аналіз значної кількості освітньо-професійних програм, у більшості яких головною метою визначено професійний розвиток висококваліфікованих вчителів, які мають належний рівень теоретичних і практичних знань з китайської каліграфії, володіють базовими методичними знаннями і вміннями її викладання, необхідними для активної майбутньої професійної та суспільної діяльності.

Метою розробленої нами експериментальної методики професійної підготовки майбутнього вчителя китайської каліграфії встановлено підвищення значущості його педагогічної підготовки, переведення її в ранг фахових пріоритетів і забезпечення успішності формування професійної компетентності на основі запропонованих педагогічних принципів, педагогічних умов, методів та форм навчання.

Сформульовано цілі формування структурних компонентів професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії:

- особистісний компонент – розвиток якостей особистості, ціннісних орієнтацій і мотиваційних складових, професійно значущих для майбутнього вчителя каліграфії;
- когнітивний компонент – утворення цілісного уявлення про педагогічну діяльність, сукупність професійно значущих знань і вмінь, необхідних для здійснення педагогічної діяльності з навчання каліграфії;
- професійно-діяльнісний – розвиток функціональної, комунікативної та рефлексивної складових.

Оскільки діяльність майбутнього вчителя каліграфії характеризується професійною спрямованістю, поєднуючи дві складові – професійно-мистецьку та педагогічну, зміст їхньої підготовки повинен втілювати в собі цілі

професійної підготовки та основні ціннісні орієнтири, визначати якість підготовки майбутніх учителів каліграфії, що впливає на їхнє подальше професійне становлення та розвиток професійно-мистецької освіти в цілому.

На основі здійсненого аналізу навчального процесу підготовки майбутніх учителів каліграфії у якості необхідної умови його покращення визначено оновлення та поширення змісту педагогічної складової. Зміст педагогічної підготовки майбутніх учителів каліграфії має містити такі складові елементи: систему наукових знань про сутність, структуру та технологію сучасної педагогічної діяльності вчителя, знання закономірностей соціалізації і розвитку особистості, законів анатомо-фізіологічного та психічного розвитку дітей, підлітків, юнацтва, специфіку освітніх та педагогічних інновацій, систему умінь щодо їх упровадження у практику діяльності вчителя, досвід творчої діяльності щодо генерування і реалізації авторських інноваційних ідей в освітньому виховному середовищі, досвід педагогічної рефлексії, оволодіння способами самовдосконалення, досвід ціннісного ставлення до педагогічної діяльності.

Основою професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії повинні бути навчальні дисципліни, провідною функцією яких є формування готовності фахівця до здійснення педагогічної діяльності. Підготовці майбутніх учителів каліграфії сприятимуть дисципліни циклу психолого-педагогічної та науково-предметної підготовки: «Вступ до фаху», «Основи педагогіки і психології», «Вікова та педагогічна психологія», «Методологія і методи науково-педагогічних досліджень», «Сучасні освітні технології», «Методика виховної роботи», «Методика викладання каліграфії», «Організація і управління навчально-виховним процесом у навчальному закладі», «Тренінг розвитку комунікативної компетентності вчителя» та інші, а також проходження педагогічної практики обсягом не менш, ніж 8 тижнів.

У розділі також наведено приклади змісту основних педагогічних дисциплін, що вивчають майбутні вчителі каліграфії. Перелік тем був

скоригований з урахуванням результатів дослідження та визначеними шляхами підвищення ефективності професійної підготовки.

Оновлення змісту навчання було здійснено шляхом переорієнтації цілей на підготовку вчителя каліграфії як професіонала, громадянина та моральну особистість, яка має установку на гуманно-особистісний підхід до дітей; актуалізації ціннісно-сміслових аспектів та інтеграції змісту з метою створення єдиного смислового поля педагогічної діяльності; розробки системного критерію якості педагогічної освіти, що включає професійну компетентність та педагогічну культуру вчителя; надання майбутнім педагогам можливості брати активну участь у розробці індивідуального маршруту; забезпечення варіативного змісту, що зберігає високий рівень фундаментальних знань та одночасно орієнтує студентів на диференціацію та індивідуалізацію навчання.

Також у розділі здійснено опис експериментальної роботи щодо реалізації наведених теоретичних позицій на практиці у реальному процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії.

Обґрунтовано методику професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії, яка передбачає створення в освітньому просторі коледжу соціально-освітнього середовища, тобто забезпечення у навчально-виховному процесі комплексу умов і зовнішніх обставин, що впливають на збагачення навчальної та позанавчальної діяльності, переходять у внутрішні стимули, сприяючи розвитку необхідних особистісних якостей, саморозвитку, розкриттю творчого потенціалу, формуванню професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії; коригування навчальних планів та програм з метою орієнтації на основні компоненти професійної компетентності учителів китайської каліграфії; науково-методичне забезпечення підготовки з урахуванням основних видів компетенцій; впровадження нових методів і форм навчання та виховання, ефективне застосування інтерактивних педагогічних технологій, впровадження нових засобів оцінки результатів навчання; педагогічний супровід розвитку особистості, складання індивідуальної освітньої траєкторії студента, спрямованої на вирішення проблем, пов'язаних із формуванням

педагогічного та професійного досвіду тощо.

Показано, що формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії повинно здійснюватися через чітко сплановану інтеграцію аудиторної, самостійної та позааудиторної роботи, педагогічної практики студентів; об'єднання зусиль викладачів психолого-педагогічних і фахових дисциплін.

Описано практичне впровадження методики професійної підготовки майбутніх вчителів китайської каліграфії, деталізовано методи, форми та засоби, що сприяли ефективній реалізації моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії.

Підсумовуючи, зазначимо, що спостереження за діяльністю викладачів та студентів у процесі формувального етапу експерименту дозволило зробити висновок про доцільність упровадження запропонованої методики у навчальний процес підготовки майбутніх учителів каліграфії, що буде статистично підтверджено у наступному розділі дисертаційного дослідження.

Висновки та результати досліджень автора, подані у другому розділі, оприлюднено у таких публікаціях [189; 190; 192; 194; 210; 233; 236].

Список використаних джерел у другому розділі [3, 26, 36, 44, 45, 70, 105, 106, 112, 117, 121, 128, 135, 139, 151, 166, 171, 176, 181, 182, 186, 204, 218, 225, 226, 230, 237, 240, 243, 251, 255, 261, 279, 284, 291, 294, 310, 313, 317, 318].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КИТАЙСЬКОЇ КАЛІГРАФІЇ

3.1. Організація дослідження та методика проведення констатувального експерименту

Із метою перевірки обґрунтованої у дослідженні методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії нами був здійснений педагогічний експеримент, який проходив у природних умовах навчально-виховного процесу коледжів КНР протягом 2021-2024 років.

Сучасними науковцями під поняттям «експеримент» розуміється певний комплекс методів емпіричного дослідження, який базується на активному та цілеспрямованому втручанні суб'єкта у процес наукового пізнання явищ і предметів реальної дійсності, здатний забезпечити об'єктивність та наукову доказовість правильності висунутої гіпотези за рахунок створення умов, що контролюються та управляються [23, с. 36]. Педагогічний експеримент «передбачає активний вплив на педагогічні явища шляхом створення нових умов, що відповідають меті дослідження» [78, с. 83]. Його проведення реалізується через низку дій: розробка принципів і завдань експерименту, теоретичне обґрунтування умов, визначення етапів його проведення та характеристик навчально-виховного процесу на цих етапах, контроль та фіксація змін, статистична обробка отриманих результатів, їх порівняння.

Програма нашого дослідження відповідала традиційній послідовності проведення експерименту: початковий (констатувальний), формувальний і завершальний (контрольний) етапи. На завершальному етапі здійснювався контроль за результатами впливу зовнішніх чинників на об'єкт дослідження з урахуванням його стану, особливостей впливу та очікуваного ефекту.

Перший, констатувальний етап експерименту, що проводився у 2021 році, мав за мету аналіз стану проблеми дослідження, формулювання його гіпотези, мети та завдання, теоретичне обґрунтування сутності досліджуваних понять «професійна підготовка майбутніх учителів китайської каліграфії», «професійна компетентність майбутніх учителів китайської каліграфії», складання програми дослідження, визначення його методів, технологій, форм, засобів, встановлення кількісного та якісного складу учасників педагогічного експерименту, відбір діагностичних методик, проведення попереднього анкетування студентів і викладачів з метою встановлення наявних психолого-педагогічних особливостей контингенту та рівня знань студентів до проведення формульовального експерименту.

Другий, формульовальний етап експерименту (2022-2024 рр.) включав дослідно-експериментальну перевірку висунутої гіпотези та впровадження розробленої нами методики у навчально-виховний процес коледжів.

Метою завершального, контрольного етапу (2024 р.) було формулювання загальних висновків експериментального дослідження на основі порівняння результатів його констатувального та формульовального етапів. Він здійснювався на основі даних, отриманих від експериментальної групи та контрольної групи, студенти якої знаходилися в аналогічних умовах навчання, але з ними не проводився формульовальний експеримент. Аналіз результатів експерименту здійснювався шляхом використання методів математичної статистики.

Головною базою для проведення педагогічного експерименту нами було обрано Сичуанський інститут кіно і телебачення (Китай). Експеримент здійснювався зі студентами I-IV курсів, які навчалися за спеціальністю «Китайська каліграфія (вчитель)». Також з метою підтвердження розробленої нами методики до педагогічного експерименту були залучені студенти Сичуанського коледжу засобів масової інформації (Китай) і Сіаньського політехнічного університету, де проводилося попереднє опитування студентів аналогічного напрямку підготовки та викладачів. Також у цих закладах вищої освіти було впроваджено деякі запропоновані нами рекомендації щодо

оновлення змісту навчальних дисциплін, методик, технологій та форм їх викладання, що сприяло покращенню рівня професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

Метою процесу професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії нами було визначено забезпечення успішності формування професійної компетентності майбутніх фахівців цієї спеціальності.

Реалізація плану дослідно-експериментальної роботи передбачала наступні завдання:

- провести аналіз сучасного стану дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у наукових джерелах, розкрити психолого-педагогічні особливості цього процесу та визначити основні поняття дослідження;
- установити суть, визначити критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії;
- визначити мету формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, обґрунтувати структуру та зміст їхньої професійної підготовки;
- проаналізувати освітньо-професійні програми (ОПП) підготовки бакалаврів-учителів китайської каліграфії з метою визначення навчальних дисциплін, під час вивчення яких студенти набувають професійних компетенцій;
- визначити методи, форми та засоби формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії та реалізувати їх у навчально-виховному процесі;
- провести експериментальне дослідження з метою визначення динаміки змін показників рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у результаті впровадження розробленої нами методики їх професійної підготовки та здійснити кількісну та якісну оцінку отриманих результатів експерименту;
- впровадити у педагогічний процес навчально-методичні рекомендації,

отримані у результаті проведеного дослідження.

Констатувальний етап нашої дослідно-експериментальної роботи включав обґрунтування мети і завдання експериментального дослідження; визначення місця та термінів його проведення; обґрунтування вибору складу експериментальної і контрольної груп у відповідності до вимог експерименту; підбір методик об'єктивного дослідження особистісного, когнітивного та професійно-діяльнісного структурних компонентів професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії; визначення методів обґрунтування достовірності результатів дослідно-експериментальної роботи.

На констатувальному етапі дослідження нами був здійснений аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури за обраною проблематикою, уточнені формулювання основних понять дисертаційної роботи. Також ґрунтовно вивчено педагогічний досвід професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у закладах вищої освіти Китаю. Визначені критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, а також її наявний вихідний рівень у студентів контрольної та експериментальної груп.

Головними теоретичними методами проведення цього етапу дослідження було обрано аналіз, синтез, порівняння, вивчення педагогічних особливостей процесу професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії. Для визначення рівня сформованості професійної компетентності ми задіяли відповідні діагностичні методики, такі, як спостереження, бесіди, методи незалежних характеристик та експертних оцінок, анкетування й опитування, тестування, ранжування тверджень, інтерв'ю. Також для статистичної та аналітичної обробки отриманих результатів констатувального та формувального етапів експерименту нами було використані методи математичної статистики.

На першому етапі констатувального експерименту ми вважали за необхідне розкрити стан проблеми професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії безпосередньо у педагогічних коледжах КНР. З цією

метою було проведено анкетування студентів та викладачів коледжів. Анкета, що передбачала визначення вихідного рівня знань студентів щодо професійної компетентності вчителя китайської каліграфії та сутнісних характеристик цього поняття, містила 20 питань у відкритій та закритій формах (Додаток А). Анкета для викладачів, яка складалася з 10 питань, мала за мету вивчення ставлення викладачів до професійної підготовки майбутніх вчителів китайської каліграфії (Додаток Б). Анкетування проводилося серед викладачів, які здійснювали підготовку майбутніх учителів китайської каліграфії у коледжах (74 викладача) та студентів, які навчалися на 1-3 курсах цих закладів освіти за спеціальністю «Китайська каліграфія (вчитель)» (260 осіб).

Анкета являє собою 3 блоки питань. Метою I блоку є визначення наявних в студентів знань щодо професійної компетентності вчителя китайської каліграфії, її рівнів та складових. II блок питань орієнтований на виявлення наявних в студентів теоретичних знань та можливість застосування набутих ними педагогічних вмінь. III блок питань спрямований на виявлення рівню самооцінки студентами своїх професійних знань і вмінь.

Анкетування викладачів коледжів розпочалося з визначення 4 головних якостей, які повинен мати, на думку опитуваних, конкурентоспроможний учитель. Думки викладачів розподілилися наступним чином: володіння професійними знаннями та вміннями (70 викладачів – 95%); відповідальність (66 викладачів – 89 %); педагогічна індивідуальна сутність вчителя (60 опитуваних – 81%); здатність до самоаналізу та саморозвитку (52 викладача – 70%); вміння адаптуватися до вимог сучасного життя (50 викладачів – 68 %); авторитет серед колег, учнів, батьків (49 викладачів – 66%); результативність роботи (47 викладачів – 64%); соціальна активність (42 викладача – 57%); творчість у роботі (40 викладачів – 54%); висока мотивація до роботи (30 викладачів – 41%); розуміння світогляду та настрою учнів (20 викладачів – 27%); досвідченість (17 викладачів – 23%).

Викладачам пропонувалося також проранжувати в порядку значущості компетентності, які необхідно сформувати майбутньому учителю китайської

каліграфії для успішної професійної реалізації. Отримані дані свідчать, що викладачі найбільш значущими у складі професійної компетентності учителів китайської каліграфії вважають систему цінностей, мотивацію вчителя щодо виконання завдань педагогічної діяльності; володіння відповідними знаннями з китайської каліграфії, китайської історії, культури та мистецтва та уміннями їх застосовувати на практиці; особистісну зрілість, педагогічну майстерність; методичну компетентність, вміння відповідно до освітніх завдань планувати ефективну і практично здійсненну навчальну дисципліну, враховуючи індивідуальний характер учнів; здатність до самоаналізу та самооцінки професійної діяльності. Ці компетенції 96% (71 викладач) назвали самими важливими.

Наступну за важливістю групу компетентностей склали комунікативні та організаторські здібності, здатність навчати в колективі, враховуючи при цьому індивідуальний характер кожного учня, здатність до оволодіння інноваціями; вмотивоване прагнення до самовдосконалення, самоосвіти протягом життя, які на 6-7 позицію рейтингу поставили 73% опитуваних (54 викладача).

Третю групу компетентностей склали загальнокультурна компетентність (толерантність, педагогічний такт, мовленнєві навички, гуманістичний стиль педагогічного спілкування), володіння ефективними прийомами вирішення психологічних проблем учнів; вміння діагностувати проблеми учнів і пропонувати ефективні методи їх усунення, які при ранжуванні здебільшого займали 8-9 позиції (61% відповідей – 45 викладачів).

Громадянська компетентність; аналітичне і синтетичне, понятійне та дедуктивне мислення; концентрація і стійкість уваги, короткочасна і довготривала пам'ять; схильність до науково-дослідницької діяльності були визнані більшістю викладачів менш важливими для професійної компетентності учителів китайської каліграфії (54% – 40 респондентів).

Анкетування викладачів також передбачало ранжування найважливіших особистісних якостей, які вони вважають за необхідне розвивати майбутньому вчителю каліграфії з метою формування професійної компетентності. Вибір

респондентів розподілився таким чином: духовна культура (74 викладача – 100%), відповідальність (70 викладачів – 95%), самовдосконалення (68 викладачів – 92%), ерудованість (57 викладачів – 77%), розвиненість уяви (54 викладача – 73%), рефлексія (47 викладачів – 64%), гнучкість та критичність мислення (42 викладача – 57%), ініціативність (34 викладача – 46%), наполегливість (30 викладачів – 41%), емпатійність (26 викладачів – 35%), самоконтроль (20 викладачів – 27%), об'єктивність (17 викладачів – 23%), працездатність (14 викладачів – 19%). Отже, найважливішими викладачі визнали якості, що спрямовують людину до саморозвитку, творчості, відповідальності.

Позитивну відповідь на запитання «Чи визнаєте Ви необхідність покращення знань щодо формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії?» надали 92 % (68 респондентів) викладачів. Свій особистий рівень розвитку професійної компетентності 42 респондента (56%) оцінили як високий, 30 викладачів (41%) – як достатній, а 3% (2 викладача) вважають, що їхній рівень розвитку професійної компетентності є недостатнім. Серед відповідей на запитання «Що перешкоджає вашому професійному розвитку?» викладачі називали такі причини, як недостатня матеріально-технічна база (18,5% – 14 викладачів); відсутність матеріального заохочення з боку керівництва (7% – 5 викладачів); погані умови праці (4% – 3 викладача); опір з боку керівництва (1,5% – 1 викладач). Але слід зазначити, що 69 % викладачів (51 людина) вважають, що не мають жодних перешкод для свого професійного розвитку.

Серед варіантів відповідей на питання «Яку підтримку Ви надаєте студентам в їхньому навчанні?» викладачі називали індивідуальні та групові консультації, додаткові заняття, корисні посилання на Інтернет-ресурси, створення ситуації успіху, надання психологічної підтримки здобувачам освіти в їхньому навчанні, впровадження творчих, пошукових завдань, застосування в процесі навчання сучасних форм та прийомів для кращого засвоєння інформації.

Позитивні відповіді від 62 % викладачів (46 чоловік) отримано нами на питання «Чи запроваджували у вашому коледжі протягом останніх 3 років будь-які інновації?». На питання «Чи задоволені Ви мотиваційними заходами, які практикуються у вашому закладі освіти?» відповіді викладачів розподілилися наступним чином: «так» – 27% (20 викладачів); «переважно так» – 35% (26 викладачів); «переважно ні» – 34% (25 викладачів); «ні» – 4% (3 викладача).

Проведене нами анкетування викладачів дало змогу зробити такі висновки. Більшість опитуваних нами викладачів вважають необхідним приділяти окрему увагу формуванню саме професійної компетентності в майбутніх учителів китайської каліграфії, для чого вони надають студентам підтримку та готові впроваджувати інновації у своїй педагогічній діяльності. Серед складових професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії найбільш важливими викладачами були названі цінності, володіння необхідними професійними знаннями та вміннями застосування їх на практиці, особистісна зрілість, педагогічна майстерність, методична компетентність і здатність до самоаналізу. У якості першочергових особистісних якостей, які необхідно розвивати майбутньому вчителю каліграфії, викладачами визнано духовну культуру, відповідальність, працездатність, ерудованість і рефлексію.

Також на цьому етапі констатувального експерименту було проведено анкетування 260 студентів 1-3 курсів вищеназваних педагогічних коледжів. Перші питання були спрямовані на виявлення ставлення студентів до поняття «професійна компетентність», розуміння її значущості для досягнення успіху в професійній діяльності. За отриманими результатами 71% опитуваних (185 студентів) вважають професійну компетентність необхідною умовою для досягнення успіху у професії. 50 % (151 студент) погоджуються з важливістю саме педагогічної підготовки у складі процесу професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

Наступним завданням анкети було визначення характеристик, які, на думку студентів, найповніше відповідають суті поняття «професійна

компетентність педагога». Більшість опитуваних обрали таке визначення терміну: «сукупність особистісних якостей, загальної культури, кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності» – 35 % (91 студент). 86 опитуваних (33 %) обрали таке формулювання: «цілісне компетентнісне утворення з системи теоретичних знань та способів їх застосування, ціннісних орієнтацій, загальної культури педагога». Високий процент (21 % – 55 студентів) отримало визначення поняття професійної компетентності вчителя як результату його творчої педагогічної діяльності та особистісно-діяльнісної природи. 11% (28 студентів) обрали характеристику професійної компетентності як особистісних можливостей педагога, що надають йому змогу самостійно та ефективно реалізовувати завдання навчально-виховного процесу.

Розглянемо відповіді майбутніх учителів китайської каліграфії, отримані на запитання щодо сутності навчального процесу. Головним у процесі навчання студенти цієї спеціальності вважають передачу знань учням (29 % – 76 студентів), процес навчальної взаємодії вчителя та учня (23 % – 58 студентів), управління процесом пізнання (20 % – 53 студенти), процес засвоєння знань 19 % – 49 студентів), контроль за цим процесом (9 % – 24 студенти). Педагогічну майстерність 40 % (103 особи) майбутніх вчителів розуміють як науку про професійно компетентну діяльність педагога, 30 % (79 осіб) – про навчання як спеціально організовану діяльність, 21 % (55 осіб) – про навчання та виховання студентів, 9 % (23 особи) – як науку про учня.

Серед запропонованих сутнісних характеристик професійної компетентності вчителя каліграфії студенти виділили наявність широкого спектру професійних знань (предметних, психолого-педагогічних, мистецьких, моральних тощо) – 29 % (75 студентів), міцні знання та вміння в китайській каліграфії (18 % – 47 студентів), високій рівень педагогічних умінь (16 % – 41 студент), прагнення до міжнародної популяризації мистецтва каліграфії (9 % – 21 студент), здатність до реалізації поставлених професійних завдань (6 % – 16 студентів), педагогічну етику (5 % – 13 студентів), адекватну оцінку своєї

діяльності – (4 % – 11 студентів), прагнення до самоосвіти та інновацій – (3 % – 8 студентів), гуманістичну та наукову грамотність – (2 % – 5 студентів).

Студентам також було запропоновано проранжувати в порядку зниження значущості компетентності, які вони вважають за необхідне розвивати майбутньому учителю китайської каліграфії для успішної професійної реалізації у професії. На перше місце більшість студентів поставили сформованість міцних знань з історії, теорії каліграфії та китайської традиційної культурної грамотності, якісної всебічної базової освіти, міждисциплінарних знань (26,5% – 69 студентів) та вміння використовувати каліграфію як елемент естетичного виховання, сприяти всебічному розвитку учнів у навчально-предметній і практичній діяльності (18,8% – 49 студентів). На 3 и 4 місці відповідно опинилися володіння науковою теорією навчання каліграфії та методами навчання, вміння навчати й оцінювати знання і вміння учнів, володіння методикою творчого розвитку учнів (8,5% – 22 студенти) та всебічний розвиток інтелектуальних, фізичних, мистецьких і трудових компетенцій для задоволення потреб економічного та соціального розвитку країни (7,7% – 20 студентів). На 5 місце студенти поставили високий рівень розвитку ідеології та моралі, культурної грамотності та благородної вчительської етики, що базується на принципах доброзичливості, гуманізму, соціальної відповідальності, ентузіазму щодо навчання каліграфії, поваги і любові до своєї професії (6,5% – 17 студентів), на 6 – вміння враховувати особливості вікової психології та фізіології учнів середньої школи у процесі викладання (5,8% – 16 студентів), на 7 місце – сформованість здатності до навчання і самонавчання, усвідомлення необхідності навчатися впродовж життя та прагнення до постійного професійного розвитку (5% – 13 студентів), на 8 місце – наявність стійкої потреби творчої самореалізації у майбутній професії (4,6% – 12 студентів), 9 та 10 місце поділили здатність до інновацій, обізнаність у сучасних інформаційних технологіях, інноваційних методах навчання та здатність до організації викладання й управління, здатність формулювати і реалізовувати навчальні, викладацькі та дослідницькі плани,

вміння науково і раціонально проводити педагогічну та виховну класну роботу (по 4% – 10 студентів). Найменші бали за ранжуванням отримали вміння здійснювати глибокий аналіз літератури, проводити попередні теоретичні дослідження каліграфії, критикувати та оцінювати каліграфію (3,5% – 9 студентів), володіння сучасними освітніми технологіями та вміння враховувати характеристики предмета каліграфії у формулюванні планів навчання і викладанні (3,1% – 8 студентів), навички спілкування і координації, вміння створювати атмосферу співпраці та підтримувати командний дух у роботі зі школярами, вміння об'єднувати колег і встановлювати гармонійні стосунки з учнями (1,2% – 3 студенти) та здатність до наукових досліджень, постійного збагачення і розвитку своїх науково-дослідницьких можливостей (0,8% – 2 студенти).

Цікави результати були отримані нами на прохання до майбутніх учителів китайської каліграфії визначити в себе наявний на цей момент рівень професійної компетентності. Позитивним виявилось те, що 68 % (177 студентів) самокритично визнали, що рівень розвитку їхньої професійної компетентності є ще недостатнім, але 28 % (72 студенти) вважають, що мають достатній рівень, а 4 % (11 студентів) оцінили свій рівень як високий.

В анкетуванні ми використовували й питання відкритого типу, пропонуючи студентам визначити недоліки, які вони могли спостерігати у процесі своєї професійної підготовки у коледжі. Але на це питання відповідь надали тільки 33 % опитуваних (86 студентів), назвавши у якості недоліків невідповідність структури дисциплін у навчальних планах реаліям практичної роботи вчителя каліграфії у школі, недостатню практичну підготовку, обмеженість інновацій у навчанні та слабку мотивацію до педагогічної праці взагалі. На питання щодо можливості запропонувати шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії відповіли лише 21 % студентів (55 осіб), назвавши здебільшого корегування навчальних планів у бік збільшення частки педагогічної теорії та практики.

Як свідчать результати опитування, більшість студентів досить поверхово розуміє сутність понять професійна компетентність і педагогічна майстерність, а деякі навіть нечітко уявляють сутність навчального процесу. Це доказує, що в студентів ще не сформувалася потреба у педагогічному професіоналізмі. Але необхідно відмітити, що значна кількість студентів усвідомлюють цінність педагогічної складової у професійній компетентності вчителя каліграфії для успішної майбутньої роботи.

Отже, за результатами пілотажного дослідження можна зробити висновок про актуальність проблеми формування професійної компетентності вчителя китайської каліграфії у процесі професійної підготовки як для студентів, які навчаються за спеціальністю «Китайська каліграфія (вчитель)», так і для викладачів. Проблема потребує вирішення, оскільки студенти виявили поверхневі та обмежені знання щодо сутності професійної компетентності вчителя каліграфії, недостатню обізнаність відносно шляхів її формування та використання у майбутній професійній діяльності, але при цьому більшість з них висловили готовність працювати над створенням своєї професійної компетентності. У свою чергу викладачі відчують потребу в покращенні своїх знань щодо методів, технологій і засобів формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії. Ґрунтуючись на отримані результати, ми вважаємо доцільним упровадження розробленої нами методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії до навчально-виховного процесу педагогічних коледжів КНР.

Наступний етап констатувального експерименту мав за мету обчислення вихідного рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, для чого методом тестування визначався наявний рівень кожного з її компонентів у студентів контрольної та експериментальної груп. Для цього у Сичуаньському інституті кіно і телебачення було організовано контрольну групу зі 131 студента та експериментальну групу зі 134 студентів, які навчаються за спеціальністю «Китайська каліграфія (вчитель)». Об'єкт, методика (квотна вибірка як метод неймовірнісного відбору) та якість вибірки,

умови навчально-виховного процесу, у яких здійснювався експеримент, повністю відповідали цілям і завданням дисертації.

Особливістю формування складу контрольної та експериментальної груп стало те, що експериментальна група навчалась не паралельно, а йшла на рік пізніше, ніж контрольна, а порівняльно-зіставний аналіз результатів робився після повного завершення експерименту. Ця методика також доволі часто використовується у науці і, як відмічають дослідники [8; 78; 79; 184], є більш зручною в плані організації навчально-виховного процесу, оскільки не передбачає поділ лекційних курсів на потоки. Наш вибір цієї методики був обумовлений тим, що кількісний склад студентів на курсі за цією спеціальністю складав приблизно 130 осіб, тому поділ цієї кількості студентів на контрольну та експериментальну групи однозначно міг позначитися на достовірності результатів експерименту. Саме тому ми визначили у якості контрольної групи II курс, де навчання здійснювалося за традиційною, раніше прийнятою системою, без змін та інновацій, а експериментальної групи – I курс, на якому навчальний процес був реалізований з уведенням запропонованих нами змін.

На формувальному етапі нашого експерименту, який проходив у 2022-2024 роках, нами було здійснено впровадження розроблених теоретичних позицій професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії, а саме: проведено дослідно-експериментальну перевірку правильності висунутої гіпотези, зроблено аналіз проміжних результатів контрольних зрізів та на основі цих даних скориговано експериментальні методики дослідження, здійснено консультації викладачів, які брали участь у впровадженні нашої методики у навчально-виховний процес та, у підсумку, реалізовано методику професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у закладі вищої освіти.

Незалежний фактор (запропонований комплекс педагогічних дій, метою якого було формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії) вводився нами тільки в експериментальній групі.

У якості завдань формувального етапу експерименту ми висунули наступні:

1. Формування в студентів інтересу до проблеми дослідження, розвиток у майбутніх учителів каліграфії ціннісних орієнтації, що сприяли б мотивації до професійної підготовки, потребі у творчій самореалізації в майбутній професії, розвитку професійно значущих якостей особистості (особистісний компонент професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії).

2. Домогтися оволодіння майбутніми вчителями системою знань щодо сутності, принципів, особливостей здійснення педагогічної діяльності з навчання каліграфії, її методик, технологій і різноманітних форм (когнітивний компонент).

3. Розвиток у студентів специфічних професійно значущих для виявлення професійної компетентності якостей (функціональних, комунікативних і рефлексивних), що сприяють формуванню потреби у безперервному професійному самовдосконаленні (професійно-діяльнісний компонент).

На третьому – контрольному – етапі (2024 р.) нами було здійснено моніторинг результатів впровадження методики формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, їх якісний і кількісний аналіз за допомогою методів математичної статистики та узагальнення висновків. Для отримання достовірної інформації з поставленої проблеми нами було передбачено ідентичність усіх параметрів експерименту (кваліфікація професорсько-викладацького складу, рівень попередньо набутих умінь та навичок студентів, умови практики тощо) для студентів контрольних та експериментальних груп.

З метою розв'язання головного завдання нашого дослідження у навчально-виховному процесі в експериментальній групі ми впроваджували розроблену нами програму із застосуванням запропонованих змін та інноваційних методик, а в контрольній групі професійна підготовка майбутніх учителів китайської каліграфії здійснювалася згідно з типовими програмними вимогами.

Для виявлення рівня знань щодо професійної компетентності в майбутніх учителів китайської каліграфії нами були використані питання стосовно визначення суті таких основоположних феноменів, як професійна компетентність учителя, педагогічна майстерність, процес навчання, професійна компетентність учителя китайської каліграфії та компетентностей, що є необхідними для успішної реалізації педагогу цієї спеціалізації у професії.

Узагальнені показники проведеного нами констатуючого дослідження вихідного стану професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії та визначення рівня знань щодо професійної компетентності в студентів-учасників дослідження представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Узагальнені показники рівня професійної компетентності на початковому етапі експерименту

Рівень професійної компетентності	Кількість студентів контрольної групи	%	Кількість студентів експериментальної групи	%
високий	30	23,1	32	23,6
середній	53	40,2	54	40,4
низький	48	36,7	48	36,0
Всього	131	100	134	100

Грунтуючись на дані таблиці 3.1.1 визначимо середню арифметичну величину (H^0), тобто узагальнений рівень професійної компетентності студентів-майбутніх учителів китайської каліграфії на початковому етапі експерименту. Отже, узагальнений рівень професійної компетентності студентів на початковому етапі у контрольній групі (КГ) дорівнював $H_k^0 = 2,81$, а в експериментальній групі (ЕГ) він складав $H_e^0 = 2,63$. Тобто, на початку проведення експерименту в контрольній групі він виявився на 0,18 % вищим, ніж в експериментальній, але цю різницю не варто вважати суттєвою.

3.2. Критерії, показники та методи експериментального педагогічного дослідження результативності методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії

Для підведення підсумків педагогічного експерименту необхідним було визначення критеріально-діагностичного інструментарію. До нього входять критерії, показники та діагностичні методики дослідження, за допомогою яких можливо оцінити сформованість професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії та отримати об'єктивні результати щодо ефективності використання розробленої нами методики професійної підготовки студентів.

Підсумовуючи підходи науковців з питань якості освіти і кваліметрії (О. Дубасенюк, В. Козлов, М. Кухта, М. Лазарєв, Г. Макарова, О. Рацюк тощо) зазначимо, що більшість з них під поняттям «критерії» розуміють певні фактори, за якими оцінюють навчальні досягнення студентів в оволодінні професійними знаннями, навичками та вміннями [76; 21; 187] та вважають їх сукупністю ознак, які характеризують конкретний аспект рівня професійної підготовки [179, с. 233] і є найсуттєвішими для оцінювання та порівняння педагогічних явищ [183, с. 40].

Вчені [38; 80; 86] наполягають на необхідності врахування певних вимог у процесі визначення критеріїв дослідження, з яких найважливішими ми вважаємо такі: наявність сталих суттєвих ознак предмета дослідження та здатність до об'єктивного відображення основних закономірностей його функціонування; відповідність дидактичній меті та відображення зв'язку між нею і результатами навчання; узгодженість із навчальним процесом; простота, адекватність і доступність у процесі використання, нейтральність самої оцінки; інформативність обраних показників, що забезпечують реальну картину наявності цього критерію; єдність і взаємодоповнювання якісних і кількісних показників.

У багатьох роботах науковці (К. Волков, О. Горобець, С. Давидова, С. Ізбаш, Л. Фрідман та ін.) наполягають на обов'язковій наявності у будь-якій розумовій діяльності мотиваційного, операційного та рефлексивно-оцінного компонентів, виходячи з чого головне завдання навчання вбачають у тому, щоб навчити студентів організовувати свою діяльність таким чином, щоб сформувати комплексне поєднання усіх цих компонентів [56, с. 266].

Оригінальною є точка зору О. Гандабури [24, с. 22], який звертає увагу на необхідність функціонального зв'язку між критеріями оцінювання професійної діяльності вчителя і називає серед них ціннісно-мотиваційний, діяльнісний, когнітивний і рефлексивний компоненти.

Науковці Н. Литвинова, О. Петрикей, Л. Гриценко оцінюють професійну компетентність майбутніх учителів за мотиваційним, ціннісно-мотиваційним (педагогічна спрямованість), когнітивним (педагогічне мислення), комунікативним, операційно-діяльнісним (сформованість загальнопедагогічних вмінь), рефлексивним (експертне оцінювання та самооцінювання процесу набуття загальнопедагогічних вмінь) критеріями [80, с. 144].

Розглядаючи професійну компетентність учителя гуманітарних та мистецьких предметів В. Сидоренко визначає такі критерії: професійно-діяльнісний, індивідуально-особистісний і акмеологічний або мотиваційно-рефлексивний критерії [141, с. 215]. Мотиваційно-рефлексивний критерій проявляється в професійно-фаховому й особистісному зростанні. Індивідуально-особистісний включає професійно важливі цінності, якості, здібності. Характеристикою професійно-діяльнісного критерію є гуманістичність, професійно-педагогічна компетентність, якість, продуктивність і системність професійно-педагогічної дії, художньо-педагогічна творчість.

С. Давидова у визначенні критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва спирається на основні сфери особистості та виділяє мотиваційних, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний критерії [34, с. 56].

Спираючись на проаналізовані позиції вчених і результати теоретичного дослідження нами визначено такі критерії сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії: мотиваційно-ціннісний, знаннєвий і праксіологічно-рефлексивний критерії, що відповідає визначеною нами на попередньому етапі дослідження (параграф 1.3) компонентною структурою професійної компетентності, до якої ми відносимо особистісний, когнітивний і професійно-діяльнісний компоненти.

Враховуючи особливості кожного з компонентів, визначені нами критерії сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії характеризують наступне:

- мотиваційно-ціннісний критерій – сформованість професійної спрямованості студентів, її мотиваційно-ціннісних орієнтирів і професійно значущих особистісних якостей;
- знаннєвий критерій – ступінь обізнаності (загальнотеоретичні знання з каліграфії та педагогіки, соціокультурні знання, сформованість професійно значущих вмінь, що є необхідними для навчання учнів каліграфії);
- праксіологічно-рефлексивний критерій – сформованість функціональної (прогностичні, організаційні, аналітичні вміння, здатність застосовувати теорію на практиці), комунікативної (перцептивність і спілкування), рефлексивної (самоконтроль, самооцінка рівня професійної компетентності, прагнення до самовдосконалення) складових.

Кожен із визначених критеріїв необхідно обґрунтувати та описати через систему показників. Якщо критерій можна визначити як засіб, ознаку, що слугує основою оцінки якості, то показник є кількісним і якісним способом її оцінювання [179, с. 233]. Таким чином, в певних показниках виявляється якісна сформованість і визначеність критеріїв. Показники сформованості професійної компетентності в майбутніх учителів китайської каліграфії ілюструють міру вияву її компонентів і розвитку особистісно-професійних якостей у студентів. Визначення показників за кожним критерієм здійснювалося нами на основі

сутнісних характеристик усіх компонентів професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії.

Вважаємо, що такий підхід до розуміння взаємозв'язку між критеріями та показниками уможливорює розгляд цієї системи як ідеальної моделі для порівняння результатів емпіричного дослідження та визначення рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії

Мотиваційно-ціннісний критерій складають показники сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, що впливають на формування бажання стати педагогом: наявність мотивації та ціннісних орієнтацій, необхідних для педагогічної діяльності, професійно важливих якостей (організованості, відповідальності, патріотизму, емпатії, гуманності, людові до дітей, гнучкості мислення, креативності, розвиненості уяви тощо).

У якості показників сформованості за знаннєвим критерієм нами визначено наявність професійно значущих знань (психолого-педагогічних, дидактико-методичних, спеціальних предметних (з китайської філософії та літератури, з історії каліграфії, техніки та інструментів її виконання), управлінських) і сформованість вмінь працювати з інформацією, тобто виконувати операції аналізу, синтезу, систематизації, порівняння та узагальнення інформації.

Праксіологічно-рефлексивний критерій надає можливість встановити рівень дієвості наявних в студентів знань, вмінь, навичок професійної педагогічної діяльності, і складається з таких показників, як дієвість отриманих професійних знань (сформованість комплексу професійних і педагогічних умінь (прогностичних, когнітивних, організаторських, комунікативних, рефлексивних), володіння інноваційними педагогічними технологіями тощо), сформованість комунікативних вмінь і навичок (знання особливостей використання різних форм комунікації і поведінки, норм професійної етики), сформованість рефлексії, прагнення до професійного саморозвитку, аналізу та корегування недоліків, самовдосконалення.

Усі наведені критерії та показники були враховані нами у процесі розробки моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, а результати їх перевірки представлені в експериментальному дослідженні.

Критерії та відповідні критеріальні показники сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Критерії та критеріальні показники оцінки сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії

<i>Структура професійної компетентності</i>	<i>Критерії</i>	<i>Критеріальні показники</i>
Особистісний компонент	Мотиваційно-ціннісний критерій	– <i>розвиненість ціннісних орієнтацій і мотивації до майбутньої професійної діяльності;</i> – <i>наявність професійно значущих особистісних якостей (організованість, відповідальність, патріотизм, емпатія, гуманність, любов до дітей, гнучкість мислення, креативність, розвиненість уяви та ін.).</i>
Когнітивний компонент	Знаннєвий критерій	– <i>комплекс знань, необхідних для здійснення професійної діяльності (психолого-педагогічних, дидактико-методичних, спеціальних предметних, управлінських);</i> – <i>сформованість вмінь працювати з інформацією (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення).</i>
Професійно-діяльнісний компонент	Праксіологічно-рефлексивний критерій	– <i>дієвість отриманих професійних знань (сформованість комплексу професійних і педагогічних умінь, володіння інноваційними педагогічними технологіями;</i> – <i>сформованість вмінь і навичок педагогічного спілкування;</i> – <i>сформованість рефлексивних вмінь.</i>

Виділення критеріїв і показників оцінки професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії потребує визначення рівнів її сформованості в студентів. Рівні ми розуміємо як величини, що вимірюють об'єкт оцінювання та встановлюють ступінь сформованості відповідних компетенцій, знань, умінь і навичок. У науково-педагогічній літературі більшість дослідників обирають трирівневу або чотирирівневу класифікації. Так, за чотирма рівнями (низький, середній, достатній, високий) оцінюють наявну компетентність учителя В. Баркасі [4, с. 143], О. Остряньська [108, с. 128], О. Фесенко (низький (імітаційно-репродуктивний), середній (репродуктивний), достатній (моделювально-конструктивний), високий (творчий)) [163, с. 236], Є. Карпенко (низький, задовільний, високий, вищий) [57, с. 151], В. Черноус (низький (адаптивний), достатній (репродуктивний), середній (продуктивний), високий (творчий) [179, с. 236]. Зустрічаються й п'ятирівневі класифікації, наприклад, Є. Павлютенков виділяє репродуктивний (дуже низький), адаптивний (низький), локально-моделюючий (середній), системно-моделюючий (високий), творчий (дуже високий) рівні професійної компетентності вчителів [110, с. 78]. Найбільш поширеним є розподіл на три рівні: низький, середній і високий. Три рівні сформованості професійних умінь майбутніх учителів (високий, середній, низький) виділяють О. Бульвінська [13, с. 98], О. Дуднік [40, с. 114], Л. Теряєва [156, с. 9], М. Васильєва [17, с. 19], Н. Єсіна (високий, достатній та елементарний) [46, с.18] та інші.

У нашому дослідженні ми обрали трирівневу класифікацію, але врахували принципи поділу на чотирьох та п'ятирівневу класифікацію, що дозволяє оцінити сформованість професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії за динамікою її розвитку: фрагментарний (низький) рівень, на якому розвинені менш від половини якостей, що є показниками критерію, репродуктивний (середній) рівень, який передбачає розвиненість більше з половини показників цього критерію, і продуктивний (високий) рівень, що демонструє розвиненість майже всіх показників. Характеристику рівнів

сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії подано нами у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Характеристика рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у процесі професійної підготовки

Кри- терії	Рівні		
	продуктивний (високий)	репродуктивний (середній)	фрагментарний (низький)
Мотиваційно-ціннісний	У студента сформовані: - стійкий характер сформованості свідомих професійних мотивів, чітке усвідомлення педагогічного ідеалу вчителя; - стійкі ціннісні ідеали, необхідні до педагогічної діяльності; - активне, творче відношення до навчальної діяльності; - наявність високих естетичних прагнень; - спрямованість на творчий розвиток школярів; - високий рівень сформованості професійно важливих особистісних якостей (організованість, відповідальність, патріотизм, емпатія, гуманність, любов до дітей, гнучкість мислення, креативність, розвиненість уяви).	У студента наявні: - вибірковість окремих внутрішніх і зовнішніх мотивів у процесі професійної підготовки, недостатньо стійка сформованість педагогічного ідеалу вчителя; - готовність до ціле покладання у сфері професійної підготовки за умов підтримки з боку значущих інших; - ситуативна, стимульно-продуктивна інтелектуальна активність у навчальній діяльності; - вираженість естетичних прагнень; - прагнення до врахування інтересів та особистості учнів; - середній рівень розвиненості та ситуативний прояв професійно важливих якостей особистості.	Студент виявляє: - незначну вираженість і дієвість свідомих професійних мотивів; - пасивне ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності; - відсутність кореляції пізнавальних, навчальних професійних інтересів зі змістом професійної підготовки; - фрагментарну репродуктивну активність, що визначається лише зовнішніми чинниками; - інтелектуальну пасивність, відсутність інтересу до навчальної діяльності; невизначену потребу до врахування інтересів та особистості учнів; - фрагментарно сформовані професійно важливі якості особистості.

Продовження таблиці 3.3

Кри- терії	Рівні		
	продуктивний	репродуктивний	фрагментарний
знаннєвий	Студент має високий рівень: – ґрунтовних, стійких знань з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, з організаційно-виховної роботи; – глибоких, систематизованих знань про закономірності, принципи, форми та засоби ефективної професійно-педагогічної діяльності; – спеціальних предметних знань; – самостійності пізнавальної діяльності; – стійких знань індивідуальних і вікових особливостей розвитку особистості учнів; – зацікавленості, ініціативності в оволодінні професійно значущими знаннями, уміннями, навичками; – прагнення до пошуку творчих шляхів виконання завдань; – вмінь працювати з інформацією (аналіз, синтез, систематизація, порівняння, узагальнення).	Студент виявляє середній рівень: – ґрунтовності, гнучкості та практичності знань з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, організаційно-виховної роботи; – системності професійно-педагогічних знань, залежність їх повноти від навчальної дисципліни та викладача; – спеціальних предметних знань; – виявляє певну ситуативність пізнавальної діяльності; – знань вікових і психологічних особливостей школярів; – зацікавленості, ініціативності оволодіння професійно важливими знаннями; – відчуває певні труднощі у виконанні творчих завдань, потребує зовнішнього регулювання навчальної діяльності; – вмінь роботи з інформаційними джерелами.	У студента наявні: – неусвідомленість значущості оволодіння знаннями з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, організаційно-виховної роботи; – поверхневий, нестійкий характер наявних професійно-педагогічних знань; – низький рівень спеціальних предметних знань; – відсутність самостійності пізнавальної діяльності; – необізнаність в індивідуальних і вікових особливостях розвитку школярів; – пасивність в оволодінні професійно значущими знаннями; – значні труднощі у виконанні творчих завдань; – недостатній рівень вмінь пошуку інформації та її аналітичної обробки.

Продовження таблиці 3.3

Кри- терії	Рівні		
	продуктивний	репродуктивний	фрагментарний
практичологічно-рефлексивний	У студента сформовані: – високий рівень розвитку комплексу загально-педагогічних вмінь (прогностичних, когнітивних, організаторських, комунікативних, рефлексивних та ін.); – досконале володіння професійними каліграфічними техніками; – досконале володіння інноваційними педагогічними технологіями, вміння творчо їх використовувати; – стійка потреба реалізації професійних педагогічних здібностей; – високий рівень розвитку комунікативних умінь і культури педагогічного спілкування; – сформованість вольових регуляторів поведінки; – високий рівень рефлексивності; – висока розвиненість саморегуляції та самоконтролю, адекватна самооцінка, – стійке прагнення до підвищення професійної компетентності, професійного саморозвитку.	У студента наявні: – середній рівень розвитку комплексу загально-педагогічних вмінь; – достатній рівень розвитку професійних технічних каліграфічних вмінь; – достатній рівень володіння інноваційними педагогічними технологіями, вміння застосовувати їх у типових ситуаціях; – інтерес до самореалізації у професійній діяльності виявляється внаслідок педагогічного впливу; – середній рівень розвитку комунікативних умінь, виражене прагнення до оволодіння культурою педагогічного спілкування; – достатній рівень розвитку регуляторів вольової сфери; – середній рівень прояву рефлексивності; – здатність до поверхневого самоаналізу, самооцінки, часткова здатність до саморегуляції; – наявність прагнення до підвищення рівня професійної компетентності, професійного самовдосконалення, але здебільшого внаслідок педагогічного впливу.	Студент має: – поверхневий рівень розвитку комплексу загально-педагогічних вмінь; – низький рівень володіння професійними каліграфічними техніками; – недостатнє володіння інноваційними педагогічними технологіями, пасивне, виконавське ставлення до їх використання; – відсутність інтересу до реалізації власних педагогічних здібностей; – низький рівень розвитку комунікативних вмінь, культури педагогічного спілкування; – слабкий рівень розвитку вольових регуляторів поведінки; – низький рівень розвитку рефлексивних вмінь; – оцінка власних можливостей не є об'єктивною; – фрагментарне володіння вміннями саморегуляції та самоконтролю; – епізодична потреба в підвищенні рівня професійної компетентності, професійному самовдосконаленні та саморозвитку.

Представимо опис рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії за кожним з визначених нами критеріїв. Основою для показників стали сутнісні характеристики компонентів професійної компетентності та професійно-кваліфікаційні вимоги до вчителя китайської каліграфії, що були визначені у програмах підготовки фахівців цієї спеціальності.

Виходячи з мотиваційно-ціннісного критерію професійної компетентності майбутнього вчителя каліграфії студенти з продуктивним (високим) рівнем її сформованості мають стійкі свідомі професійні діяльнісні мотиви, серед яких переважають сталий інтерес до цієї діяльності, чітко усвідомлюють педагогічний ідеал учителя. В них наявні стійкі ціннісні ідеали, домінують гуманістичні погляди на педагогічну діяльність, сформовані активне, творче ставлення до навчальної діяльності, високі естетичні прагнення та усвідомлення суспільної важливості мистецтва. Вони відрізняються спрямованістю на творчий розвиток школярів. Характерним для студентів з продуктивним рівнем є високий ступінь сформованості професійно важливих особистісних якостей (організованості, відповідальності, патріотизму, емпатії, гуманності, любові до дітей, гнучкості мислення, креативності, розвиненості уяви тощо).

Для репродуктивного (середнього) рівня сформованості професійної компетентності характерними є вибірковість окремих внутрішніх і зовнішніх мотивів у процесі професійної підготовки, недостатньо стійка сформованість педагогічного ідеалу вчителя, ситуативна зацікавленість професією, хоча при цьому відмічається добре визначене ставлення до себе як до майбутнього вчителя китайської каліграфії. У студентів наявна готовність до цілепокладання у сфері професійної підготовки за умов підтримки з боку значущих для нього інших людей, поряд із загальними, домінують психолого-педагогічні цінності та цінності, пов'язані з розумінням значущості професійних знань. Проявляють ситуативну, стимульно-продуктивну інтелектуальну активність у навчальній діяльності, що залежить від випадкових обставин і стимулюється зовнішніми

мотивами. Достатньо виражені естетичні прагнення та інтерес до мистецтва. Прагнуть до врахування інтересів та особистості учнів. Характерним є ситуативний прояв професійно важливих якостей особистості (організованості, відповідальності, патріотизму, емпатії, гуманності, любові до дітей, гнучкості мислення, креативності, розвиненості уяви тощо).

В студентів із визначеним фрагментарним (низьким) рівнем сформованості професійної компетентності за мотиваційно-ціннісним критерієм наявна незначна вираженість і дієвість свідомих професійних мотивів, неусвідомленість як пізнавальних, так і соціальних мотивів, переважають прагматичні мотиви діяльності, а мотиви вибору професії спрямовані на предметний бік діяльності. Вони не мають чітко визначеного гуманістичного ідеалу професії вчителя та не виявляють зацікавленість у педагогічній діяльності. Їхнє ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності можна визначити як пасивне, навчання підпорядковане особистим цілям, домінують загальні людські цінності. Відмічається відсутність кореляції пізнавальних, навчальних професійних інтересів зі змістом професійної підготовки. Студенти виявляють фрагментарну, репродуктивну активність, що визначається лише зовнішніми чинниками, інтелектуальну пасивність, відсутність інтересу до навчальної діяльності, не звертають уваги на необхідність врахування інтересів та особистості учнів. Професійно важливі якості особистості сформовані фрагментарно, особливо проявляється у навчанні недостатність організованості, ініціативності, відповідальності, творчого відношення до діяльності тощо.

За знансьвим критерієм майбутні вчителі каліграфії, які мають продуктивний (високий) рівень сформованості професійної компетентності характеризуються ґрунтовними, стійкими знаннями з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, з організаційно-виховної роботи; глибокими, систематизованими знаннями про закономірності, принципи, форми та засоби ефективної професійно-педагогічної діяльності. Відрізняються спеціальними предметними знаннями з історії китайської каліграфії, її естетичних

теоретичних стандартів, знаннями китайської філософії та літератури, системи китайських ієрогліфів тощо. Студенти відрізняються самостійністю пізнавальної діяльності, зацікавленістю, ініціативністю в оволодінні професійно значущими знаннями, уміннями, навичками. Мають високий рівень знань індивідуальних і вікових особливостей розвитку учнів. Прагнуть до пошуку творчих шляхів виконання завдань. Характеризуються високим рівнем вмінь працювати з інформацією, тобто аналізувати, синтезувати та систематизувати її, порівнювати й узагальнювати.

У майбутнього вчителя каліграфії, який має репродуктивний (середній рівень) знаннєвого критерію наявні середні показники ґрунтовності, гнучкості та практичності знань з професійних і психолого-педагогічних дисциплін, організаційно-виховної роботи, тобто студент володіє цими знаннями, але не завжди розуміє сутність понять у повному обсязі. Системність і повнота професійно-педагогічних знань часто залежить від навчальної дисципліни і викладача. Має середній рівень спеціальних предметних знань з історії, філософії, літератури, естетики, теоретичних стандартів китайської каліграфії та її ієрогліфів. Пізнавальна діяльність відрізняється певною ситуативністю, а програмний матеріал здебільшого вивчається тільки в межах окреслених викладачем вимог. Може відчувати деякі труднощі під час виконання творчих завдань, потребує зовнішнього регулювання навчальної діяльності. Має достатній рівень знань вікових і психологічних особливостей школярів, закономірностей оволодіння ними каліграфією в умовах сучасної китайської школи. Рівень сформованості вмінь роботи з інформаційними джерелами є середнім.

Студенти, які мають фрагментарний (низький) рівень сформованості професійної компетентності за знаннєвим критерієм відрізняються неусвідомленістю значущості здобуття знань з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, організаційно-виховної роботи, несистематичністю оволодіння ними, поверхневим, нестійким характером наявних професійно-педагогічних знань. У них переважає задовільний і незадовільний рівні

навчальної успішності зі спеціальних дисциплін, таких як історія та естетика китайської каліграфії, теоретичні стандарти каліграфії, система китайських ієрогліфів та ін. У цих студентів відсутня самостійність пізнавальної діяльності, вони пасивні в оволодінні знаннями з обраної професії, відчують значні труднощі у виконанні творчих завдань. Виявляють необізнаність в індивідуальних і вікових особливостях розвитку школярів, відсутність знань щодо специфіки професійно-педагогічної діяльності вчителя китайської каліграфії. Мають недостатній рівень розвитку вмінь пошуку інформації та її аналітичної обробки.

Для майбутнього вчителя каліграфії з продуктивним (високим) рівнем сформованості професійної компетентності характерним є високий рівень розвитку комплексу загально-педагогічних вмінь, прогностичних, що уможливають його зорієнтованість на кінцевий результат, проєктивних (складання конкретних планів навчання і виховання учнів), організаційних (організація різних видів діяльності окремих учнів і всього класного колективу), мобілізаційних (привертання уваги учнів і розвиток в них стійких інтересів до навчання), орієнтаційних (формування в учнів морально-ціннісних установок), аналітичних (швидкий і правильний аналіз педагогічних явищ), комунікативних, рефлексивних вмінь тощо. Йому властиве досконале володіння сучасними педагогічними технологіями та вміння творчо їх використовувати, відмінне володіння професійними каліграфічними техніками (інструментами китайської каліграфії, майстерність виконання каліграфічних робіт), стійка потреба в реалізації професійних і педагогічних здібностей. Він демонструє високі показники розвитку комунікативних умінь, володіння культурою педагогічного спілкування, здатен до подолання педагогічних конфліктів шляхом пошуку компромісу, швидко адаптується до нових соціальних умов, толерантний, готов до співпереживання, співпраці. Студенти з продуктивним рівнем сформованості професійної компетентності відрізняються розвиненістю регуляторів вольової сфери поведінки, постійним прагненням до самовдосконалення, володінням вміннями самоконтролю,

саморегуляції, самоорганізації. Їм притаманна адекватна самооцінка, стабільність установки до рефлексивної діяльності, її інтенція на себе й на інших, стійке позитивне ставлення до педагогічної рефлексії, усвідомленість своїх сильних і слабких сторін у процесі опанування професією та спрямованість на підвищення рівня професійної компетентності, професійного саморозвитку.

Студенти з репродуктивним (середнім) рівнем сформованості професійної компетентності за праксіологічно-рефлексивним критерієм мають необхідний для здійснення професійної діяльності рівень розвитку комплексу загально-педагогічних вмінь (прогностичних, проєктивних, організаційних, мобілізаційних, орієнтаційних, аналітичних, комунікативних, рефлексивних та ін.). В них сформований достатній рівень розвитку професійних технічних вмінь і навичок каліграфії (хороше володіння інструментами китайської каліграфії, здатність добре використовувати техніку каліграфії для створення каліграфічних робіт). В таких студентів наявні систематизовані знання та вміння їх застосовувати у типових педагогічних ситуаціях, навички використання педагогічних методик, вміння використовувати сучасні технології навчання китайської каліграфії в типових ситуаціях, але при цьому лише ситуативні вміння адаптувати їх під певну навчальну мету. Студенти з репродуктивним рівнем сформованості професійної компетентності згідно цього критерію демонструють середній рівень розвитку комунікативних вмінь, виражене прагнення до оволодіння культурою педагогічного спілкування, здатність до уникнення конфліктів, до пошуку компромісу. Відрізняються достатнім рівнем розвитку регуляторів вольової сфери, мають середній рівень прояву рефлексивності, здатні здебільшого до поверхневого самоаналізу, самооцінки, ситуативної саморегуляції. Вони не завжди адекватно оцінюють рівень власних можливостей і професійної компетентності, мають середній рівень самодіагностики, саморозвитку, вміють здійснювати загальний аналіз та оцінку власної професійної діяльності, але не завжди здатні до корекції власної поведінки. Прагнення до підвищення рівня професійної компетентності,

самореалізації, професійного самовдосконалення виявляються здебільшого внаслідок педагогічного впливу.

У студентів-майбутніх учителів каліграфії з визначеним фрагментарним (низьким) рівнем сформованості професійної компетентності за практиологічно-рефлексивним критерієм наявний поверхневий рівень розвитку комплексу загально-педагогічних вмінь (прогностичних, проєктивних, мобілізаційних, організаційних, аналітичних та ін.) і низький рівень володіння професійними каліграфічними техніками, навичками володіння каліграфічними інструментами та виконання каліграфічних робіт. В них відмічається поверхнева орієнтація у доцільності сучасних педагогічних технологій, пасивне, виконавське ставлення до їх використання, відсутність інтересу до реалізації власних педагогічних здібностей, формальне ставлення до професійної діяльності у період педагогічної практики. Ці студенти відрізняються низьким рівнем розвитку комунікативних вмінь, культури педагогічного спілкування, а при розв'язанні конфліктів в них простежується зорієнтоване збереження власної позиції (уникнення неприємностей). Вони мають слабкий рівень розвитку вольових регуляторів поведінки. Також вони не визначені в своїх інтересах, можливостях, здібностях, оцінка власних можливостей не є об'єктивною, самооцінка власного рівня сформованості професійної компетентності є неадекватною (здебільшого заниженою), нестійкою, а володіння вміннями саморегуляції та самоконтролю є фрагментарним. У професійній діяльності ставлять мету, що не відповідає реальним можливостям, тому їх діяльність, як правило, виявляється безуспішною, а причини невдач вони пояснюють зовнішніми факторами, критично сприймають оцінки інших. Не вміють, або не виявляють бажання критично аналізувати власну діяльність, мають лише епізодичну потребу у самовдосконаленні та саморозвитку, подальшому вдосконаленні професійної діяльності. Мають низький рівень розвитку рефлексивних вмінь (відсутність схильності замислюватися над власною діяльністю, з'ясовувати причини і наслідки своїх дій, активність визначається ситуативними, неусвідомленими

мотивами, відсутня установка до рефлексії), негативне ставлення до педагогічної рефлексії.

Для презентованої нами системи критеріїв, показників і рівнів нами обрано діагностичний інструментарій оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, що здатна забезпечити можливість проведення моніторингу цієї проблеми через порівняння емпіричних показників зі змодельованими рівнями.

Діагностика сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії проводилася нами за допомогою комплексу таких методів, як спостереження, опитування, бесіда з метою цілеспрямованого та систематичного сприйняття дій і поведінки студентів у процесі професійної підготовки, анкетування у формі закритих і відкритих запитань для виявлення поглядів студентів на проблему формування професійної компетентності у процесі професійної підготовки, тестування, які дозволили виявити рівень знань, умінь і навичок, здібностей та інших якостей особистості студентів, метод експертних оцінок тощо. Цей комплекс діагностичних методик став інструментарієм для визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії за всіма критеріями та показниками, що їх складають і дав змогу отримати об'єктивні дані з проблеми дослідження. Діагностичні методики, що були використані нами у дослідженні, презентовано у таблиці 3.4.

Вимірювання рівня сформованості особистісного компонента професійної компетентності за мотиваційно-ціннісним критерієм здійснювався за допомогою таких методик: анкетування, спостереження, бесіди, методика діагностики реальної структури мотиваційно-ціннісних орієнтацій особистості за С. Бубновим і методики вивчення особистості (Тест Кеттелла (16 КР-опитувальник)).

Сформованість когнітивного компонента професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії за знаннєвим критерієм визначався нами на підставі Діагностичного опитувальника на визначення рівня сформованості

системи знань, необхідних для здійснення професійної діяльності та Методики визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона [128, с. 41-44].

Таблиця 3.4

Діагностичні інструменти для визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії

<i>Критерії</i>	<i>Основні показники</i>	<i>Діагностичні методики</i>
Мотиваційно-ціннісний	– сформованість мотивації та ціннісних орієнтацій на майбутню професійну діяльність; – сформованість професійно значущих якостей особистості.	○ Діагностика реальної структури мотиваційно-ціннісних орієнтацій особистості (за С. Бубновим); ○ Методика вивчення особистості (Тест Кеттелла (16 КР-опитувальник))
Знаннєвий	– наявність знань, необхідних для здійснення професійної діяльності; – сформованість вмінь працювати з інформацією.	○ Діагностичний опитувальник для визначення рівня професійних знань; ○ Методика визначення стилю мислення (А. Харрісон, Р. Бремсон)
Праксіологічно-рефлексивний	– дієвість знань, необхідних для здійснення професійної діяльності; – сформованість комунікативних умінь і навичок; – сформованість рефлексивних умінь.	○ Діагностична карта професійної підготовленості вчителя ○ Методика визначення комунікативних та організаторських здібностей (КОС-2) ○ Діагностика рефлексивності А. Карпова в адаптації О. Ільїної

Рівень сформованості професійно-діяльнісного компонента професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії за праксіологічно-рефлексивним критерієм було визначено нами за допомогою Діагностичної карти професійної підготовленості вчителя, що складалася зі спостережень за вміннями студентів застосовувати отримані теоретичні знання у практичній діяльності, бесід, аналізі виконання педагогічної практики, написання звітної документації з метою визначення рівнів оволодіння майбутніми фахівцями педагогічними

методиками і технологіями, вмінням розв'язувати проблемні ситуації у процесі професійної діяльності; методики визначення комунікативних та організаторських здібностей (КОС-1) та діагностики рефлексивності за А. Карповим в адаптації О. Ільїної.

Діагностику рівня сформованості професійної компетентності студентів ми розпочали за першим, *мотиваційно-ціннісним*, критерієм, що містить у собі такі показники, як сформованість професійно значущих якостей особистості, мотивації та ціннісних орієнтацій на майбутню професійну діяльність.

Визначення наявного рівню мотивації та необхідних ціннісних орієнтацій здійснювалось за допомогою опитувальника С. Бубнова «Діагностика реальної структури мотиваційно-ціннісних орієнтацій особистості» (<https://studfile.net/preview/5130863/>). Метою діагностики автор вважає визначення ціннісних орієнтацій і мотивів діяльності особистості в реальних умовах життя. Серед мотиваційно-ціннісних орієнтацій автор називає пізнання нового, матеріальний добробут, приємне проведення часу, допомога іншим, досягнення високого соціального статусу, повага людей, вплив на оточуючих, здоров'я, спілкування та ін. Для розподілу рівнів сформованості мотивації та ціннісних орієнтацій на майбутню професійну діяльність ми обрали високі результати за такими показниками, як пошук і насолода прекрасним, пізнання нового у світі, природі, людині, допомога і милосердя до інших людей, визнання і повага людей і вплив на оточуючих, спілкування, соціальна активність з метою досягнення позитивних змін у суспільстві. У результаті високий рівень сформованості мотиваційно-ціннісних орієнтацій був визначений лише у 19,1 % (25 студентів) КГ і 19,4 % (26 студентів) ЕГ, середній рівень мали 38,9 % (51 студент) КГ і 38,8 % (52 студенти) ЕГ, а низький рівень 42,0 % (55 студентів) КГ і 41,8 % (56 студентів) ЕГ.

Вихідний рівень сформованості професійно значущих якостей особистості майбутніх учителів каліграфії був визначений нами за допомогою тесту Кеттела [128, с. 409-427] – методики, спрямованої на вивчення характеристик особистості: інтелектуальних, емоційно-вольових особливостей та особливостей міжособистісної взаємодії. Критеріями сформованості

професійно важливих особистісних якостей виступали такі антонімічні поняття, як організованість – неорганізованість, відповідальність – безвідповідальність, стриманість – експресивність, підпорядкованість – домінантність, гнучкість – інертність мислення, підвладність почуттям – нормативність поведінки, практичність – розвинутість уяви, впевненість у собі – тривожність, консерватизм – радикалізм та ін. За отриманими результатами високий рівень сформованості професійно важливих якостей мали 19,1 % (25 представників) КГ і 20,1 % (27 представників) ЕГ, середній рівень 39,7 % (52 студенти) КГ і 40,3 % (54 студенти) ЕГ, а низький рівень був зафіксований у 41,2 % (54 осіб) КГ і 39,6 % (53 особи) ЕГ.

Таблиця 3.5

Результати діагностики сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії за мотиваційно-ціннісним критерієм

Показники/рівні	КГ (131)		ЕГ (134)	
	%	кількість	%	кількість
<i>Мотиваційно-ціннісні орієнтації</i>				
високий	19,1	25	19,4	26
середній	38,9	51	38,8	52
низький	42,0	55	41,8	56
<i>Професійно значущі якості особистості</i>				
високий	19,1	25	20,1	27
середній	39,7	52	40,3	54
низький	41,2	54	39,6	53
<i>Загальні показники за мотиваційно-ціннісним критерієм</i>				
високий	19,1	25	19,8	27
середній	39,3	51	39,5	53
низький	41,6	55	40,7	54

Загальні показники за мотиваційно-ціннісним критерієм склали такі результати: високий рівень продемонстрували 19,1 % (25 представників) КГ і 19,8 (27 представників) ЕГ, середній рівень виявлений у 39,3 % (51 студента) КГ і 39,5 % (53 студентів) ЕГ, а низький рівень сформованості професійної компетентності за цим критерієм був відзначений у 41,6 % (55 осіб) КГ і 40,7 % (54 осіб) ЕГ. Отже, засоби об'єктивної діагностики підтвердили приблизно

однаковий (здебільшого низький) вихідний рівень сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії за цим критерієм. (Табл. 3.6).

Метою діагностики знаннєвого критерію професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії було виявлення в студентів наявного рівня їх загальнотеоретичних знань із дисциплін фахової підготовки, пов'язаних з каліграфією, педагогічних дисциплін, соціокультурних знань і на основі цього визначення загального рівня сформованості знань, необхідних для здійснення педагогічної діяльності з навчання китайської каліграфії. Перший показник знаннєвого критерію визначався нами на основі діагностичного опитувальника, спрямованого на виявлення рівня сформованості системи знань, необхідних для здійснення професійної діяльності вчителя (знання теоретичних основ організації та управління навчальним процесом, універсальних способів пізнання та практичної діяльності тощо) (<https://naurok.com.ua/test/test-na-viznachennya-rivnya-profesiyno-kompetentnosti-pedagoga-3057588.html>).

За результатами діагностики високий рівень сформованості професійно важливих знань, що є необхідними для здійснення професійної діяльності з навчання каліграфії, продемонстрували по 32 % студентів КГ (42 особи) та ЕГ (43 особи), середній рівень – по 38,1 % студентів КГ (50 представників) та ЕГ (51 студент), а низький рівень, який характеризує людину, знання якої сформовані недостатньо, здебільшого некомпетентну і пасивну в професійній діяльності, було діагностовано в 29,8 % студентів КГ (39 осіб) та також 29,8 % ЕГ (40 осіб).

За допомогою методики визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона [128, с. 41-44] нами проводилося діагностування вмінь роботи з інформацією (розвитку та спрямованості інтелектуальних стратегій (стилю мислення)). Високий рівень сформованості вмінь працювати з інформацією був виявлений у 16,0 % (21 студента) КГ і 17,2 % (23 студентів) ЕГ, середній – у 45,1 % (59 студентів) КГ і 47,7 % (64 студентів) ЕГ, а низький рівень – у 38,9 % (51 студента) КГ і 35,1 % (41 студента) ЕГ.

У сукупності обох показників знаннєвого критерію високий рівень виявили 24,1 % (31 студент) КГ і 24,6 % (33 студенти) ЕГ, середній – 41,6 % (55

осіб) у КГ і 42,9 % (57 осіб) в ЕГ, низький рівень – 34,3 % (45 студентів) КГ і 32,5 % (44 студенти) ЕГ.

Таблиця 3.6

**Результати діагностики сформованості професійної компетентності
майбутніх учителів каліграфії за знаннєвим критерієм**

Показники/рівні	КГ (131)		ЕГ (134)	
	%	кількість	%	кількість
<i>Рівень знань, необхідних для здійснення професійної діяльності</i>				
високий	32,1	42	32,1	43
низький	38,1	50	38,1	51
середній	29,8	39	29,8	40
<i>Рівень сформованості вмінь працювати з інформацією</i>				
високий	16,0	21	17,2	23
низький	45,1	59	47,7	64
середній	38,9	51	35,1	47
<i>Загальні показники знаннєвого критерію</i>				
високий	24,1	31	24,6	33
низький	41,6	55	42,9	57
середній	34,3	45	32,5	44

Діагностику сформованості праксіологічно-рефлексивного критерію ми проводили за показниками дієвості знань, необхідних для здійснення професійної діяльності та сформованості в студентів комунікативних і рефлексивних умінь і навичок.

Показник дієвості знань ми визначили за допомогою діагностичної карти професійної підготовленості вчителя (<https://naurok.com.ua/proekt-proektuvannya-gotovnosti-vchitelya-do-innovaciyno-diyalnosti-64223.html>) за наступними напрямками професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії: науково-теоретична підготовка (знання і вміння китайської каліграфії, знання історії і філософії каліграфії, її сучасних досягнень), психолого-педагогічна підготовка (психологічні закономірності навчання і розвитку учнів, їх діагностування, планування), методичні вміння навчання китайської каліграфії (методи, прийоми, засоби, форми організації навчання школярів). Показниками оцінки підготовленості вчителя ми обрали такі параметри як, наприклад,

орієнтація у меті, завданнях, логіці науки, володіння її основними закономірностями, термінологією, різноманітністю методів наукового пізнання, вміння використання знань щодо сучасні наукові досягнення, розуміння ролі та місця каліграфії як навчального предмета у системі шкільного навчання, орієнтація у навчальних планах і програмах навчальної дисципліни, володіння психолого-педагогічними прийомами навчання, виховання, розвитку особистості учнів різних вікових груп, прийомами планування та організації навчально-виховної роботи, специфіці їх використання у процесі викладання каліграфії, вміння виділення провідних компетенцій, які необхідно сформувати в учнів у процесі навчання каліграфії, управління навчально-пізнавальною діяльністю школярів.

Діагностика дієвості знань, тобто функціональної складової (прогностичних, проєктивних, організаційних, орієнтаційних, мобілізаційних, аналітичних вмінь, вміння застосовувати теорію на практиці тощо) здійснювалась методами бесіди і спостереження за діяльністю майбутніх учителів китайської каліграфії під час педагогічної практики та оцінювалась 1,2,3 балами, що відповідає високому, середньому та низькому рівням професійної підготовленості вчителя. Загальний рівень сформованості дієвості знань визначався як середнє арифметичне кількісних значень кожного показника. За отриманими результатами високий рівень дієвості знань продемонстрували 24,4 % (32 студента) КГ і 26,1 % (35 студентів) ЕГ, середній рівень було виявлено у 34,4 % (45 осіб) КГ і 32,8 % (44 осіб) ЕГ, а низький – у 41,2 % (54 студентів) КГ і 41,1 % (55 студентів) ЕГ.

Дослідження сформованості в майбутніх учителів китайської каліграфії комунікативних умінь і навичок здійснювалося за методикою визначення комунікативних і організаторських здібностей (КОС-1) [128, с. 217-221], мета якої полягала у вивченні комунікативних і організаторських схильностей студентів, а саме: вміння встановлювати ділові відносини, вступати у міжособистісні стосунки, брати участь у громадських та колективних заходах, здійснювати вплив на учнів, бути ініціативним та ін.). За результатами діагностування комунікативної складової

(перцептивних вмінь та вмінь спілкування) високий рівень був виявлений у 29,8 % (39 студентів) КГ і 30,6 % (41 студента) ЕГ, середній рівень – у 41,2 % (54 осіб) КГ і 40,3 % (54 осіб) ЕГ, а низький рівень визначений у 29,0 % (38 представників) КГ і 29,1 % (39 представників) ЕГ.

Наявні показники сформованості рефлексивної складової професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії (здатність майбутнього педагога до самоконтролю, самооцінки рівня своєї професійної компетентності та самовдосконалення) ми визначали за методикою А. Карпова в адаптації О. Ільїної [58, с. 158-160], методикою якої є визначення рівня розвитку рефлексивності особистості. За результатами тестування отримано такі результати: високий рівень визначено в 23,7 % (31 особа) КГ і 26,4 (35 осіб) ЕГ, середньо розвинена рефлексивність виявлена в 43,5 % (57 осіб) КГ і 43,3 % (58 осіб) ЕГ, а низький рівень розвитку рефлексивності – в 32,8 % (43 студенти) КГ і 34,3 % (46 студентів) ЕГ.

Сукупність показників праксіологічно-рефлексивного критерію визначила наявність високого рівня сформованості професійної компетентності в майбутніх учителів каліграфії за цим показником у 26,0 % (34 студентів) КГ і 25,4 % (35 студентів) ЕГ, середнього рівня у 39,7 % (52 осіб) КГ і 38,8 % (52 осіб) ЕГ, а низького рівня у 34,3 % (45 студентів) КГ і 34,8 % (47 студентів) ЕГ (Табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Результати діагностики сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії за праксіологічно-рефлексивним критерієм

Показники/рівні	КГ (131)		ЕГ (134)	
	%	кількість	%	кількість
<i>Дієвість знань</i>				
високий	24,4	32	26,1	35
середній	34,4	45	32,8	44
низький	41,2	54	41,1	55
<i>Комунікативні вміння та навички</i>				
високий	29,8	39	30,6	41
середній	41,2	54	40,3	54
низький	29,0	38	29,1	39

Продовження таблиці 3.7

Показники/рівні	КГ (131)		ЕГ (134)	
	%	кількість	%	кількість
<i>Рефлексивність</i>				
високий	23,7	31	22,4	30
середній	43,5	57	43,3	58
низький	32,8	43	34,3	46
<i>Загальні показники за праксіологічно-рефлексивним критерієм</i>				
високий	26,0	34	26,4	35
середній	39,7	52	38,8	52
низький	34,3	45	34,8	47

Отже, здійснений нами аналіз узагальнених результатів пілотажного дослідження компонентів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії за всіма критеріями засвідчує, що, по-перше, показники студентів як контрольної, так й експериментальної груп є близькими, майже однаковими, по-друге, студенти обох груп виявили здебільшого недостатній початковий рівень сформованості всіх показників, що свідчить про необхідність здійснення педагогічного впливу, метою якого стане підвищення як рівня сформованості конкретного показника, так і професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у цілому.

Резюмуємо, що отримані дані констатувального етапу експерименту дали можливість визначити орієнтири проведення наступного, формувального етапу експерименту, який проводився зі студентами експериментальної групи.

3.3. Експериментальна перевірка результативності розробленої методики формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії

Третій, контрольний етап педагогічного експерименту (2024 р.) був присвячений моніторингу реалізації методики формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, якісному і кількісному аналізу

отриманих результатів шляхом їх опрацювання за допомогою методів математичної статистики, обґрунтуванню ефективності запропонованої нами методики. Порівняння вихідних та кінцевих результатів формувального експерименту було проведено після отримання результатів другого етапу експерименту від групи студентів, які знаходилися в подібних до експериментальної групи умовах навчання, але на них не було здійснено впливів, означених в нашій експериментальній програмі.

Доведення правильності висунутої нами гіпотези передбачало порівняння результатів констатувального та контрольного етапів педагогічного експерименту з впровадження методики формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії. Аналіз отриманих результатів відбувався за допомогою мотиваційно-ціннісного, знаннєвого, праксіологічно-рефлексивного критеріїв. Моніторинг виявлених за кожним критерієм змін здійснювався нами шляхом використання методик, наведених у підрозділі 3.2. З метою виявлення ефективності проведеної експериментальної роботи була проаналізована динаміка змін як в окремих складниках кожного з критеріїв, так і в рівнях сформованості професійної компетентності у студентів в цілому. Рівні розвитку професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії були визначені нами як продуктивний (високий), репродуктивний (середній) і фрагментарний (низький). Здійснені перевірка та аналіз продемонстрували позитивні зміни у студентів контрольної та експериментальної групи, але з різною їхньою ефективністю. Результати сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії за кожним критерієм презентовано у таблиці 3.8.

Отримані дані засвідчують наявність позитивних змін за показником мотиваційно-ціннісних орієнтацій студентів. В експериментальній групі кількість осіб, які виявили високий рівень за цим показником, збільшилася на 11,2 %, а кількість осіб з низьким рівнем уменшилась на 25,4 %. У контрольній групі значних змін не відбулося: кількість осіб із високим рівнем збільшилася на 1,5 %, а з низьким рівнем за цим показником зменшилася на 4,6 %.

Таблиця 3.8

**Сформованість показників професійної компетентності майбутніх
учителів китайської каліграфії**

Показники/ рівні	КГ (131)			ЕГ (134)		
	До експ.	Після експ.	Прирі- ст	До експ.	Після експ.	Приріст
<i>Мотиваційно-ціннісний критерій</i>						
Мотиваційно-ціннісні орієнтації						
високий	19,1/25	20,6/27	+1,5/2	19,4/26	30,6/41	+11,2/15
середній	38,9/51	42,0/55	+3,1/4	38,8/52	53,0/71	+14,2/19
низький	42,0/55	37,4/49	-4,6/6	41,8/56	16,4/22	-25,4/34
Професійно значущі якості особистості						
високий	19,1/25	21,3/28	+2,2/3	20,1/27	31,3/42	+11,2/15
середній	39,7/52	43,5/57	+3,8/5	40,3/54	54,5/73	+14,2/19
низький	41,2/54	35,2/46	-6,0/8	39,6/53	14,2/19	-25,4/34
<i>Знансвий критерій</i>						
Сформованість професійно-діяльнісних знань						
високий	32,1/42	34,4/45	+2,3/3	32,1/43	41,0/55	+8,9/12
середній	38,1/50	42,7/56	+4,6/6	38,1/51	49,3/66	+11,1/15
низький	29,8/39	22,9/30	-6,9/9	29,8/40	9,7/13	-20,1/27
Сформованість вмінь працювати з інформацією						
високий	16,0/21	19,9/26	+3,9/5	17,2/23	29,1/39	+11,9/16
середній	45,1/59	49,6/65	+4,5/6	47,7/64	58,2/78	+10,5/14
низький	38,9/51	30,5/40	-8,4/11	35,1/47	12,7/17	-22,4/30
<i>Пракіологічно-рефлексивний критерій</i>						
Дієвість знань (результативність свідомого оперування знаннями)						
високий	24,4/32	28,3/37	+3,9/5	26,1/35	38,8/52	+12,7/17
середній	34,4/45	38,9/51	+4,5/6	32,8/44	49,3/66	+16,5/22
низький	41,2/54	32,8/43	-8,4/11	41,1/55	11,9/16	-29,2/39
Комунікативні уміння і навички						
високий	29,8/39	32,1/42	+2,3/3	30,6/41	40,3/54	+9,7/13
середній	41,2/54	46,6/61	+5,4/7	40,3/54	53,0/71	+12,7/17
низький	29,0/38	21,3/28	-7,7/9	29,1/39	6,7/9	-22,4/30
Рефлексивність						
високий	23,7/31	25,1/33	+1,4/2	22,4/30	29,8/40	+7,4/10
середній	43,5/57	46,6/61	+3,1/4	43,3/58	53,8/72	+10,5/14
низький	32,8/43	28,3/37	-4,5/6	34,3/46	16,4/22	-17,9/24

Також в ЕГ відбулося зростання кількості студентів з високим рівнем сформованості професійно значущих якостей особистості. Воно склало 11,2%.

Значне збільшення зафіксованої в середньому рівні – приріст в ньому склав 14,2 %. Це відбулося за рахунок зменшення студентів з низьким показником сформованості професійно значущих якостей особистості на 25,4 %. У КГ такі зміни були несуттєвими: приріст студентів з високим рівнем склав 2,2 %, з середнім – 3,8 % за рахунок зменшення студентів з низьким рівнем сформованості цього показника на 6,0 %.

Динаміку зрушень за мотиваційно-ціннісним критерієм за показниками мотиваційно-ціннісні орієнтації та професійно значущі якості особистості представлено на рис. 3.1 та 3.2 відповідно.

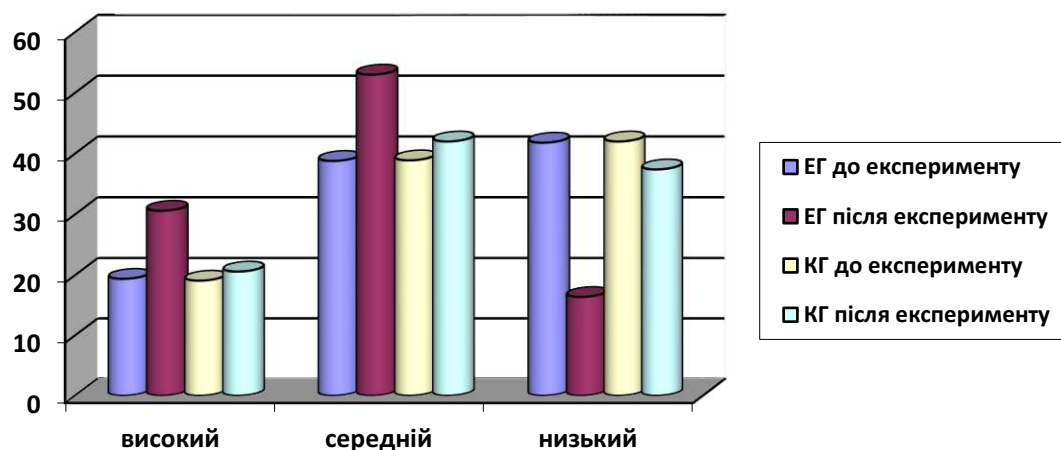

Рис. 3.1. Порівняльні гістограми зрушень за мотиваційно-ціннісним критерієм (показник «мотиваційно-ціннісні орієнтації») в ЕГ і КГ

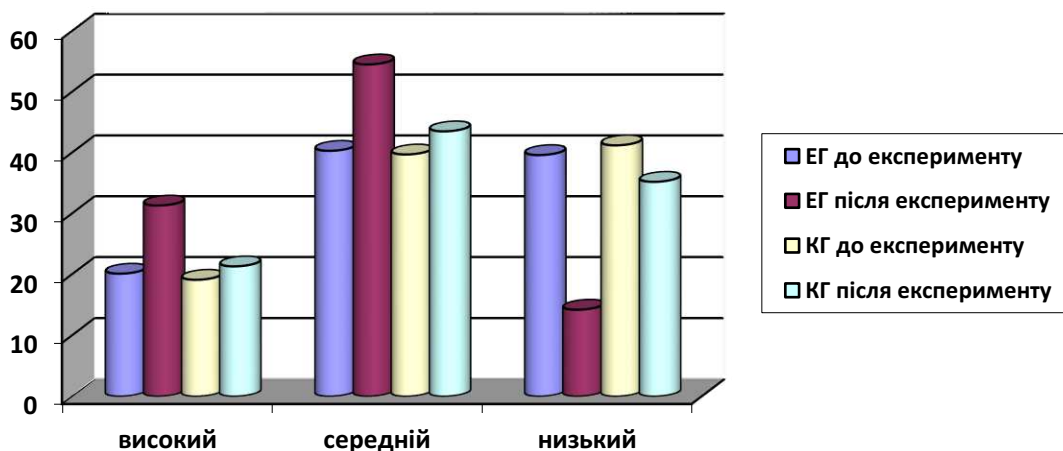

Рис. 3.2. Порівняльні гістограми зрушень за мотиваційно-ціннісним критерієм (показник «професійно значущі якості особистості») в ЕГ і КГ

Позитивна динаміка за мотиваційно-ціннісним критерієм, яку ми можемо спостерігати у результаті експериментального дослідження, стала результатом впровадження у навчально-виховному процесі коледжу запропонованого нами комплексу умов і зовнішніх обставин, що впливають на збагачення навчальної та позанавчальної діяльності, стають внутрішніми стимулами, актуалізують ціннісно-сміслові аспекти, сприяють розвитку необхідних особистісних якостей, переорієнтації цілей на підготовку вчителя каліграфії як професіонала, громадянина та моральну особистість, яка має установку на гуманно-особистісний підхід до дітей. Суттєвий вплив на формування мотивації, цінностей і професійно значущих якостей особистості справило забезпечення сприятливих умов навчання і виховання, спрямування студентів на активне й усвідомлене оволодіння знаннями та вміннями, доведення значущості сформованості професійної компетентності для самореалізації особистості як у професійній діяльності, так і у житті, наведення кращих прикладів формування педагогічної компетентності, формування необхідних мотивів. Усе це здійснювалося шляхом поєднання традиційних та інноваційних педагогічних методів, сучасних технологій і форм навчальної роботи як, наприклад, комунікативна атака, сугестія, доведення і переконання, ситуаційні практико-орієнтовані завдання тощо.

Зміни у рівнях загального показника сформованості мотиваційно-ціннісним критерієм у студентів КГ і ЕГ на контрольному етапі педагогічного експерименту презентовані в табл. 3.9

Таблиця 3.9

**Зміни рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного критерію
контрольної та експериментальної групи до та після експерименту**

Етапи	Констатувальний етап		Контрольний етап		Приріст, %	
Рівні	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
	%	%	%	%	%	%
високий	19,1	19,8	21,0	31,0	+1,9	+11,2
середній	39,3	39,5	42,7	53,7	+3,4	+14,2
низкий	41,6	40,7	36,3	15,3	-5,3	-25,4

Подальша діагностика результатів формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії відбувалася за знаннєвим критерієм. Аналіз динаміки змін виявив, що кількість студентів ЕГ з високим рівнем сформованості професійно-діяльнісних знань збільшилась на 8,9% , а з середнім – на 11,1 % за рахунок зменшення кількості студентів з низьким рівнем на 20,1 %. В той же час у студентів КГ таких значних змін ми не спостерігаємо: приріст студентів з високим рівнем склав 2,3 %, з середнім – 4,6 %, а зменшення студентів з низьким рівнем склало 6,9 %. Динаміка цих зрушень представлена на рис. 3.3.

Відзначимо збільшення в майбутніх учителів каліграфії рівня сформованості вмінь працювати з інформацією. Так, в ЕГ значно збільшилася кількість студентів з високим рівнем розвиненості цих вмінь, приріст склав 11,9 %, з середнім – 10,5 %, а кількість студентів з низьким рівнем сформованості зменшився на 22,4 %. У КГ відбулися невеликі зміни у динаміці: студентів з високим рівнем сформованості вмінь працювати з інформацією побільшало на 3,9 %, з середнім – на 4,5 % за рахунок зниження студентів з низьким рівнем на 8,4 %. Динаміка змін сформованості вмінь працювати з інформацією в студентів ЕГ і КГ представлена на рис. 3.4.

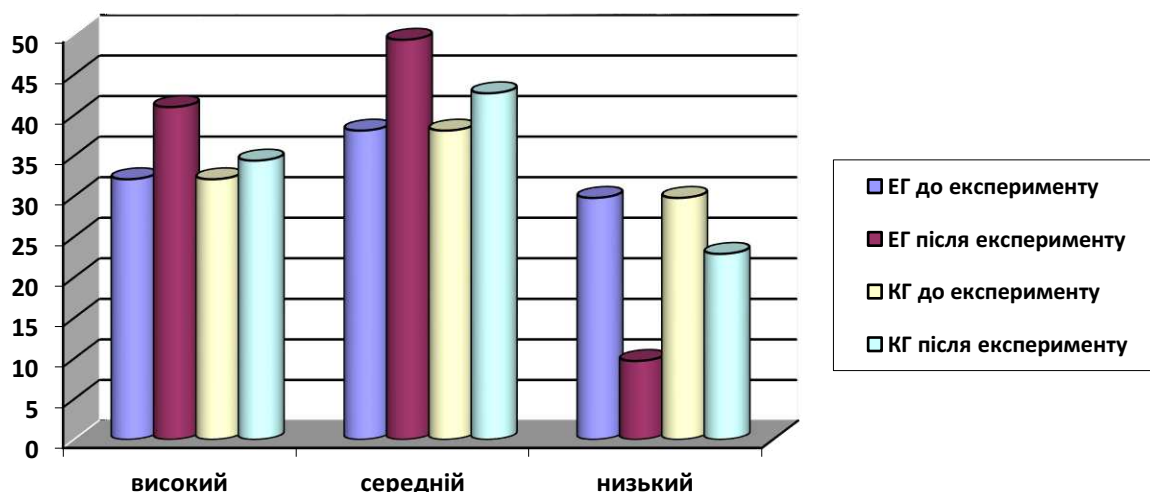

Рис. 3.3. Порівняльні гістограми змін за знаннєвим критерієм (показник «сформованість знань, необхідних для здійснення професійної діяльності») в ЕГ і КГ

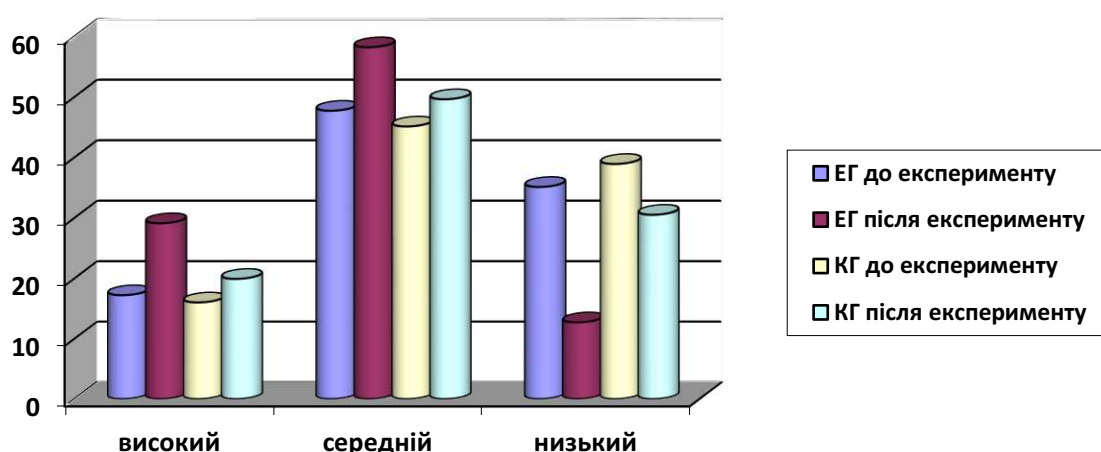

Рис. 3.4. Порівняльні гістограми змін за знаннєвим критерієм (показник «сформованість вмінь працювати з інформацією») в ЕГ і КГ

Отримані позитивні результати змін, що відбулися у знаннєвому критерії сформованості професійної компетентності студентів ЕГ, підвищення рівню їх загальнотеоретичних професійно значущих знань з каліграфії, педагогіки, методики викладання цієї навчальної дисципліни, а також соціокультурних знань, сформованість умінь працювати з інформацією, що є необхідними для здійснення педагогічної діяльності з навчання китайської каліграфії, свідчать про ефективність здійсненого нами корегування навчальних планів і програм підготовки майбутніх учителів каліграфії з метою орієнтації їх на основні компоненти професійної компетентності, впровадження запропонованого нами науково-методичного забезпечення, що створювалося з урахуванням основних видів компетенцій майбутніх учителів китайської каліграфії, розробки та впровадження нових навчальних методик і форм роботи, складання індивідуальної освітньої траєкторії професійної підготовки студента, надання йому можливості брати активну участь у розробці індивідуального маршруту, гармонійним поєднанням форм аудиторної, самостійної та позааудиторної роботи з метою формування конкурентоспроможного вчителя каліграфії.

Зрушення, що відбулися у рівнях загального показника сформованості знаннєвого критерію в студентів КГ і ЕГ відображено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Зміни рівнів сформованості знаннєвого критерію контрольної та експериментальної групи до та після експерименту

Етапи	Констатувальний етап		Контрольний етап		Приріст, %	
Рівні	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
	%	%	%	%	%	%
високий	24,1	24,7	27,2	35,1	+3,1	+10,4
середній	41,6	42,9	46,2	53,7	+4,6	+10,8
низкий	34,3	32,4	26,7	11,2	-7,7	-21,2

Проаналізуємо зрушення, які відбулися з показниками практиологічно-рефлексивного критерію в результаті проведення експерименту. Виявлення рівня дієвості знань майбутніх учителів китайської каліграфії в експериментальній групі відобразило позитивну динаміку, оскільки продемонструвало збільшення студентів з високим рівнем на 12,7 %, а з середнім – на 16,5 %, що відбулося за рахунок зниження студентів з низьким рівнем результативності оперування знаннями на 29,2 %. При цьому в контрольній групі зміни стали незначними: кількість студентів з високим рівнем збільшилась на 3,9 %, приріст у середньому рівні склав 4,5 %, а студентів з низьким рівнем поменшало на 8,4 %.

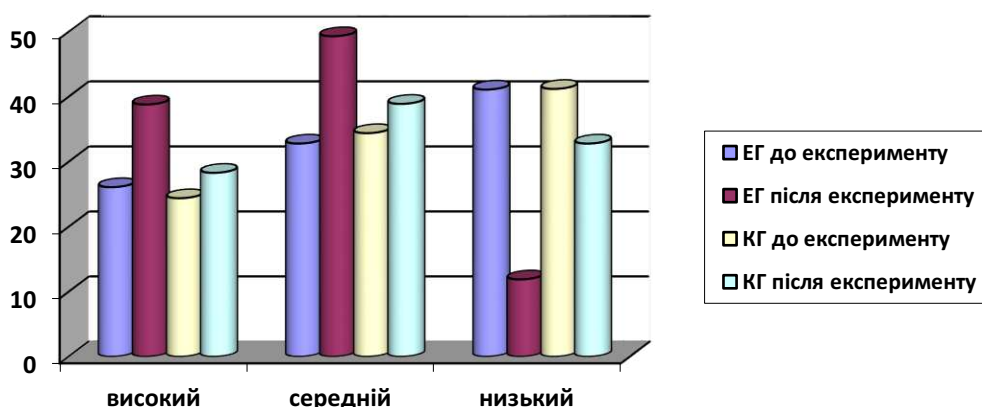

Рис. 3.5. Порівняльні гістограми змін за практиологічно-рефлексивним критерієм (показник «дієвість знань») в ЕГ і КГ

Результати змін рівнів сформованості за показником комунікативних умінь і навичок у праксіологічно-рефлексивному критерії продемонстрували якісні зміни, що відбулися в експериментальній групі. В ЕГ кількість студентів, які виявили високий рівень розвитку комунікативних вмінь і навичок підвищилася на 9,7 %, середній рівень – 12,7 %, а студентів з низьким рівнем поменшало на 22,4 %. У КГ спостерігаємо незначне підвищення кількості студентів з високим рівнем розвитку комунікативних вмінь і навичок, що збільшилося на 2,3 %, з середнім – на 5,4 %, та зменшення студентів з низьким рівнем на 7,7 %, що є суттєво меншим показником, ніж в ЕГ.

Діагностування сформованості рефлексивних вмінь майбутніх учителів китайської каліграфії за праксіологічно-рефлексивним критерієм показало наявність значної позитивної динаміки в експериментальній групі студентів. Збільшення кількості студентів з високим рівнем в ЕГ відбулося на 7,4 %. На середньому рівні збільшення склало 10,5 %. Кількість студентів з низьким рівнем знизилася на 17,9 %. У КГ теж відбулося зростання кількості студентів з високим (на 1,4 %) та середнім (на 3,1 %) рівнями, але воно не є істотним. Студентів з низьким рівнем у КГ зменшилося на 4,5 %.

Динаміка описаних нами змін у праксіологічно-рефлексивному критерії представлена на рис. 3.5,3.6,3.7.

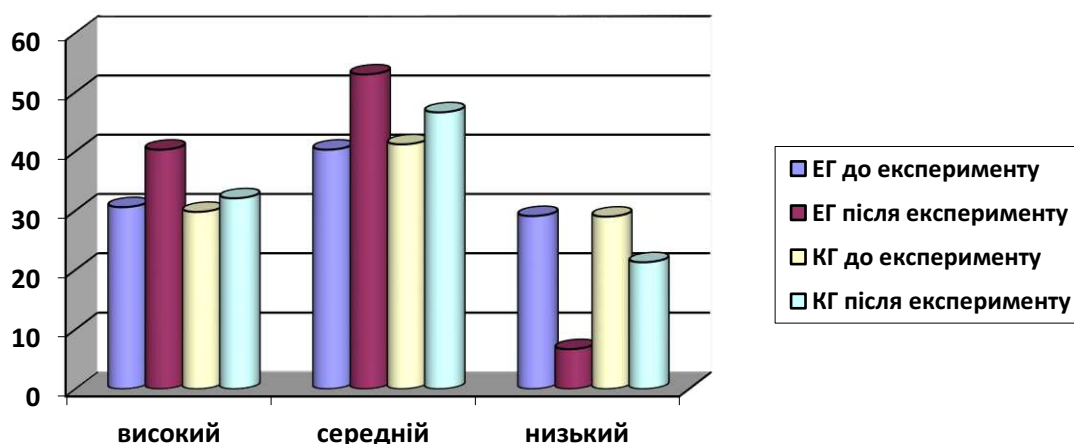

Рис.3.6. Порівняльні гістограми змін за праксіологічно-рефлексивним критерієм (показник «комунікативні вміння і навички») в ЕГ і КГ

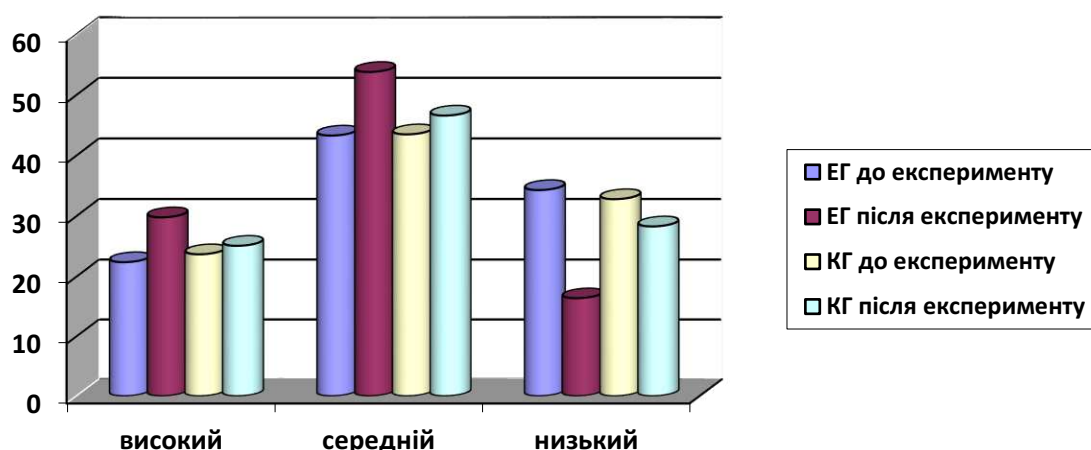

Рис 3.7. Порівняльні гістограми змін за праксіологічно-рефлексивним критерієм (показник «рефлексивність») в ЕГ і КГ

Зафіксовані суттєві позитивні зміни, що відбулися в ЕГ у праксіологічно-рефлексивному критерії у порівнянні з констатувальним етапом експерименту. Вважаємо, що ці зрушення відбулися за рахунок впливу на розвиток функціональної, комунікативної та рефлексивної складових створеного в освітньому просторі коледжу відповідного соціально-освітнього середовища, педагогічним супроводом розвитку особистості, спрямованим на вирішення проблем, пов'язаних із формуванням педагогічного та професійного досвіду, розкриттям творчого потенціалу студентів. Це реалізовувалося завдяки інтегруванню елементів освіти, поєднанню педагогічного (методичного) та образотворчого видів навчальної діяльності, використанню інноваційних активних та інтерактивних (ігрових, практико-орієнтованих) методів навчання, технічних, мультимедійних, аудіовізуальних засобів, впровадженню нових засобів оцінки результатів навчання майбутніх учителів каліграфії, використанню творчого потенціалу вчителів-практиків китайської каліграфії під час педагогічної практики студентів.

Зрушення, що відбулися у рівнях загального показника сформованості праксіологічно-рефлексивного критерію в студентів КГ і ЕГ відображено в табл. 3.11.

Таблиця 3.11

**Зміни рівнів сформованості праксіологічно-рефлексивного критерію
контрольної та експериментальної групи до та після експерименту**

Етапи	Констатувальний етап		Контрольний етап		Приріст, %	
Рівні	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
	%	%	%	%	%	%
високий	26,0	26,4	28,5	36,3	+2,5	+9,9
середній	39,7	38,8	44,0	52,0	+4,3	+13,2
низкий	34,3	34,8	27,5	11,7	-6,8	-23,1

Отже, можна зробити загальний висновок, що за всіма визначеними критеріями й показниками спостерігалася позитивна динаміка формування професійної компетентності у студентів ЕГ, що підтверджує позитивний вплив запропонованої у гіпотезі дослідження методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

Узагальнення отриманих даних дозволило визначити кількість студентів на початку та наприкінці експериментальної роботи, сформованість професійної компетентності яких відповідала одному з визначених рівнів: продуктивному (високому), репродуктивному (середньому) та фрагментарному (низькому). Ці дані представлено у табл. 3.12 та на рис. 3.8.

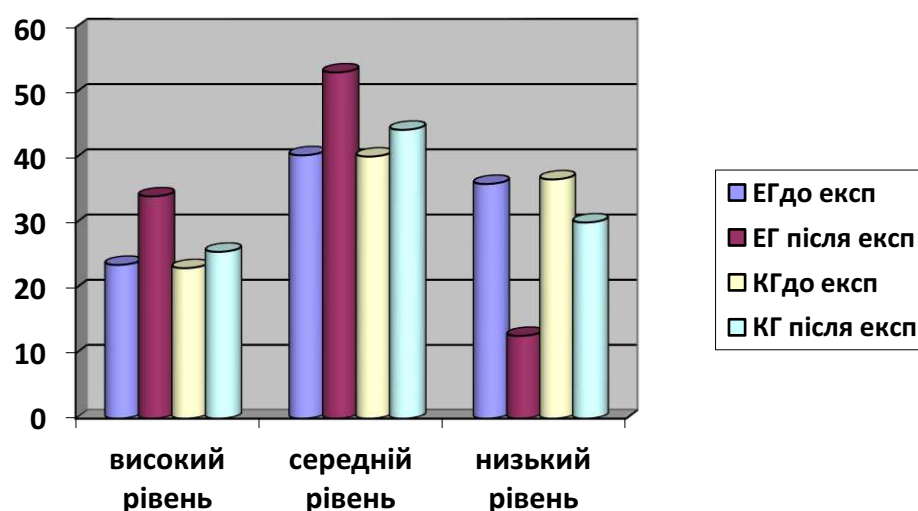

Рис. 3.8. Порівняльні гістограми змін сформованості професійної компетентності студентів ЕГ і КГ

Таблиця 3.12

**Сформованість професійної компетентності майбутніх учителів
китайської каліграфії**

Рівні/зміст виявлення	КГ до експерименту, %	КГ після експерименту, %	ЕГ до експерименту, %	ЕГ після експерименту, %
високий	23,1	25,6	23,6	34,1
Продуктивний (високий) рівень - Студенти мають стійкі свідомі професійні мотиви, ціннісні ідеали, сталий інтерес до педагогічної діяльності, чітко усвідомлюють педагогічний ідеал учителя; домінують гуманістичні погляди на педагогічну діяльність, сформовані активне, творче ставлення до навчальної діяльності, високі естетичні прагнення та усвідомлення суспільної важливості мистецтва; виражена спрямованість на творчий розвиток школярів; високий ступінь сформованості професійно важливих особистісних якостей (організованості, відповідальності, патріотизму, емпатії, гуманності, любові до дітей, гнучкості мислення, креативності, розвиненості уяви тощо). - Мають ґрунтовні, стійкі знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, з організаційно-виховної роботи; систематизовані знання про закономірності, принципи, форми та засоби ефективної професійно-педагогічної діяльності; глибокі спеціальні предметні знання з історії китайської каліграфії, її естетичних теоретичних стандартів, знання китайської філософії та літератури, системи китайських ієрогліфів тощо; відрізняються самостійністю пізнавальної діяльності, ініціативністю в оволодінні професійно значущими знаннями, уміннями, навичками; мають високий рівень знань індивідуальних і вікових особливостей розвитку учнів; прагнуть до пошуку творчих шляхів виконання завдань; характеризуються високим рівнем вмінь працювати з інформацією (аналіз, синтез, систематизація, порівняння, узагальнення). - Відрізняються характерним високим рівнем розвитку комплексу загально-педагогічних вмінь (прогностичних, проєктивних, організаційних, мобілізаційних, орієнтаційних, аналітичних тощо; їм властиве досконале володіння сучасними педагогічними технологіями та вміння творчо їх використовувати, відмінне володіння професійними каліграфічними техніками (інструментами китайської каліграфії, майстерність виконання каліграфічних робіт), стійка потреба в реалізації професійних і педагогічних здібностей; демонструють високі показники розвитку комунікативних умінь, володіння культурою педагогічного спілкування; відрізняються розвиненістю регуляторів вольової сфери поведінки, постійним прагненням до самовдосконалення, володінням вміннями самоконтролю, саморегуляції, самоорганізації; адекватністю самооцінки; стабільністю установки до рефлексивної діяльності; стійким позитивним ставленням до педагогічної рефлексії; спрямованістю на підвищення рівня професійної компетентності, професійного саморозвитку.				

Продовження таблиці 3.12

Рівні/зміст виявлення	КГ до експерименту, %	КГ після експерименту, %	ЕГ до експерименту, %	ЕГ після експерименту, %
середній	40,2	44,3	40,4	53,1
Репродуктивний (середній) рівень - Для студентів характерними є вибірковість внутрішніх і зовнішніх мотивів, недостатньо стійка сформованість педагогічного ідеалу вчителя, ситуативна зацікавленість професією; готовність до цілепокладання у сфері професійної підготовки за умов підтримки з боку значущих для нього інших людей; проявляють ситуативну, стимульно-продуктивну інтелектуальну активність у навчальній діяльності; достатньо виражені естетичні прагнення та інтерес до мистецтва; прагнуть до врахування інтересів та особистості учнів; характерним є ситуативний прояв професійно важливих якостей особистості (організованості, відповідальності, патріотизму, емпатії, гуманності, любові до дітей, гнучкості мислення, розвиненості уяви тощо). – В них наявні середні показники ґрунтовності, гнучкості та практичності знань з професійних і психолого-педагогічних дисциплін, організаційно-виховної роботи; системність і повнота професійно-педагогічних знань часто залежить від навчальної дисципліни і викладача; мають середній рівень спеціальних предметних знань з історії, філософії, літератури, естетики, теоретичних стандартів китайської каліграфії та її ієрогліфів; пізнавальна діяльність відрізняється певною ситуативністю, а програмний матеріал здебільшого вивчається тільки в межах окреслених викладачем вимог; можуть відчувати деякі труднощі під час виконання творчих завдань, потребують зовнішнього регулювання навчальної діяльності; мають достатній рівень знань вікових і психологічних особливостей школярів; рівень сформованості вмінь роботи з інформаційними джерелами є середнім. – Мають необхідний для здійснення професійної діяльності рівень розвитку комплексу загально-педагогічних вмінь; достатній рівень розвитку професійних технічних вмінь і навичок каліграфії (хороше володіння інструментами китайської каліграфії, здатність добре використовувати техніку каліграфії для створення каліграфічних робіт); систематизовані знання та вміння їх застосовувати у типових педагогічних ситуаціях, навички використання педагогічних методик, вміння використовувати сучасні технології навчання китайської каліграфії в типових ситуаціях, але при цьому лише ситуативні вміння адаптувати їх під певну навчальну мету; середній рівень розвитку комунікативних вмінь, виражене прагнення до оволодіння культурою педагогічного спілкування; достатній рівень розвитку регуляторів вольової сфери; середній рівень прояву рефлексивності, здатність здебільшого до поверхневого самоаналізу, самооцінки, ситуативної саморегуляції; середній рівень самодіагностики, саморозвитку; прагнення до підвищення рівня професійної компетентності, самореалізації, професійного самовдосконалення виявляються здебільшого внаслідок педагогічного впливу.				

Продовження таблиці 3.12

Рівні/зміст виявлення	КГ до експерименту, %	КГ після експерименту, %	ЕГ до експерименту, %	ЕГ після експерименту, %
низький	36,7	30,1	36,0	12,7
Фрагментарний (низький) рівень - В студентів наявна незначна вираженість і дієвість свідомих професійних, пізнавальних і соціальних мотивів; переважають прагматичні мотиви діяльності; вони не мають чітко визначеного гуманістичного ідеалу професії вчителя; ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності можна визначити як пасивне, навчання підпорядковане особистим цілям, домінують загальні людські цінності. Відсутність кореляції пізнавальних, навчальних професійних інтересів зі змістом професійної підготовки; виявляють фрагментарну активність, що визначається лише зовнішніми чинниками, не звертають уваги на необхідність врахування інтересів та особистості учнів. Професійно важливі якості особистості сформовані фрагментарно, відчувається недостатність організованості, ініціативності, відповідальності, творчого відношення до діяльності тощо. – Студенти відрізняються неусвідомленістю значущості здобуття знань з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, організаційно-виховної роботи, несистематичністю оволодіння ними; в них переважає задовільний і незадовільний рівні навчальної успішності зі спеціальних дисциплін, таких як історія та естетика китайської каліграфії, теоретичні стандарти каліграфії, система китайських ієрогліфів та ін.; відсутня самостійність пізнавальної діяльності, відчувають значні труднощі у виконанні творчих завдань; необізнаність в індивідуальних і вікових особливостях розвитку школярів; недостатній рівень розвитку вмінь пошуку інформації, її аналітичної обробки. – Наявний поверхневий рівень розвитку загально-педагогічних вмінь і низький рівень володіння професійними каліграфічними техніками, навичками володіння каліграфічними інструментами та виконання каліграфічних робіт; поверхнева орієнтація у доцільності сучасних педагогічних технологій, пасивне, виконавське ставлення до їх використання; низький рівень розвитку комунікативних вмінь, культури педагогічного спілкування; слабкий рівень розвитку вольових регуляторів поведінки, самооцінка власного рівня сформованості професійної компетентності є неадекватною (здебільшого заниженою), нестійкою, а володіння вміннями саморегуляції та самоконтролю є фрагментарним. Не вміють, або не виявляють бажання критично аналізувати власну діяльність, мають лише епізодичну потребу у самовдосконаленні та саморозвитку. Мають низький рівень розвитку рефлексивних вмінь (відсутність схильності замислюватися над власною діяльністю, з'ясовувати причини і наслідки своїх дій, активність визначається ситуативними, неусвідомленими мотивами, відсутня установка до рефлексії), негативне ставлення до педагогічної рефлексії.				

Отже, статистичні дані свідчать про те, що за всіма показниками сформованості професійної компетентності у студентів експериментальної групи було зафіксовано значну позитивну динаміку змін, у той час як у контрольній групі ці зрушення не стали такими вагомими.

На завершальному етапі нашого педагогічного експерименту достовірність отриманих результатів перевірялась за допомогою статистичної оцінки даних. Кожен з критеріїв оцінювався за допомогою усієї сукупності рівнів, отриманих для кожного показника окремо. Інтерпретація рівнів сформованості показників професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії здійснювалася відповідно до оцінного балу за сукупністю критеріїв.

З метою визначення статистичної значущості різниці в змінах рівнів сформованості показників професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії нами було використано статистичний аналіз узагальнених даних таблиці 3.13 з використанням описових характеристик – середнього арифметичного $\bar{x}$, вибіркової дисперсії σ^2 , вибіркового середньоквадратичного відхилення σ рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії.

Для отримання цих даних використано формули:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^k x_i n_i, \quad \sigma^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^k (x_i - \bar{x})^2 n_i,$$

де x_i – це рівні показників (низькому рівню відповідає значення $x_1 = 0$, середньому рівню – значення $x_2 = 1$, а високому рівню – значення $x_3 = 2$);

k – число рівнів відповідного показника;

n_i – кількість студентів відповідного рівня (n дорівнює 134 для ЕГ та 131 для КГ).

Також обчислимо відповідні вибіркові коефіцієнти варіації V для кожного з показників з формулою:

$$V = \frac{\sigma}{\bar{x}}.$$

Таблиця 3.13

Статистичні результати узагальнених даних

Показники/ Критерії		Мотива- ційно- ціннісні орієнтації	Профе- сійно значущі якості особис- тості	Профе- сійно- діяль- нісні знання	Вміння працю- вати з інформа- цією	Дієвість знань	Кому- нікати- вні навич- ки	Рефлексив- ність
КГ до експери- менту	Сер знач.	0.771	0.779	1.023	0.771	0.832	1.008	0.908
	Дис- перс.	0.558	0.554	0.618	0.497	0.628	0.588	0.556
	Сер. відх.	0.747	0.744	0.786	0.705	0.793	0.767	0.746
	Коеф. вар.	0.969	0.956	0.768	0.915	0.953	0.761	0.821
КГ після експери- менту	Сер знач.	0.832	0.863	1.115	0.893	0.954	1.107	0.969
	Дис- перс.	0.552	0.546	0.559	0.492	0.609	0.523	0.533
	Сер. відх.	0.743	0.739	0.748	0.702	0.780	0.723	0.730
	Коеф. вар.	0.893	0.857	0.671	0.786	0.818	0.653	0.753
ЕГ до експери- менту	Сер. знач.	0.776	0.806	1.022	0.821	0.851	1.015	0.881
	Дис- перс.	0.562	0.559	0.619	0.490	0.649	0.597	0.553
	Сер. відх.	0.750	0.748	0.787	0.700	0.806	0.773	0.744
	Коеф. вар.	0.966	0.928	0.769	0.853	0.947	0.761	0.844
ЕГ після експери- менту	Сер.з нач.	1.142	1.172	1.313	1.164	1.269	1.336	1.134
	Дис- перс.	0.450	0.426	0.409	0.391	0.435	0.357	0.445
	Сер. відх.	0.671	0.653	0.640	0.625	0.660	0.598	0.667
	Коеф. вар.	0.588	0.557	0.487	0.537	0.520	0.448	0.588

Для аналізу результатів обробки отриманих даних в експериментальній (ЕГ) і контрольній (КГ) групах до і після впровадження експериментальної роботи з формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії розглянемо головні статистичні показники (середнє значення,

дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації та коефіцієнт асиметрії) (табл. 3.13).

Зробимо основні висновки за показниками визначених нами критеріїв.

За показником мотиваційно-ціннісних орієнтацій у контрольній групі середнє значення зросло з 0.771 до 0.832, а в експериментальній групі зріст був більш значним, а саме: з 0.776 до 1.142. Коефіцієнт варіації у КГ зменшився з 0.969 до 0.893, а в ЕГ – з 0.966 до 0.588.

У показнику професійно значущих якостей особистості відбулися наступні зміни: у КГ середнє значення збільшилось з 0.779 до 0.863, в ЕГ збільшення було більш помітним – з 0.806 до 1.172. Коефіцієнт варіації знизився відповідно з 0.956 до 0.857 в КГ та з 0.928 до 0.557 в ЕГ.

Зрушення у формуванні професійно-діяльнісних знань відображають такі цифри: середній рівень у КГ зріс з 1.023 до 1.115, в ЕГ – з 1.022 до 1.313, що є значно більшим. Коефіцієнт варіації став меншим у КГ з 0.768 до 0.671, а в ЕГ з 0.769 до 0.487.

Щодо здатності працювати з інформацією, то у контрольній групі середній рівень зріс з 0.771 до 0.893, що свідчить про покращення. Але в експериментальній групі зріст став значнішим: з 0.821 до 1.164. Коефіцієнт варіації у КГ зменшився з 0.915 до 0.768, що вказує на зменшення розкиду даних. В ЕГ він також зменшився з 0.853 до 0.537.

За показником дієвості знань у КГ середнє значення зросло з 0.832 до 0.954. В ЕГ ці зміни стали помітнішими: з 0.851 до 1.269. Коефіцієнт варіації у КГ зменшився з 0.953 до 0.818, а в ЕГ – з 0.947 до 0.520.

Зміни за показником сформованості комунікативних навичок продемонстрували збільшення середнього значення у КГ з 1.008 до 1.107, а в ЕГ – з 1.015 до 1.336, що є більш значним. Коефіцієнт варіації у КГ зменшився з 0.761 до 0.653, а в ЕГ – з 0.761 до 0.448.

За показником рефлексивності середній рівень у КГ збільшився з 0.908 до 0.969, в ЕГ цей зріст став значнішим: з 0.881 до 1.134. Коефіцієнт варіації у КГ зменшився з 0.821 до 0.753, а в ЕГ – з 0.844 до 0.588.

Аналіз статистичних даних дозволив зробити висновок, що в експериментальній групі найбільший приріст спостерігається у високому та середньому рівнях для показників мотиваційно-ціннісної орієнтації (+ 11,2 % на високому рівні), професійно значущі якості особистості (+ 14,2 % на середньому рівні), дієвість знань (+ 16,5 % на середньому рівні). На низькому рівні зафіксовано значне зниження, наприклад, у показнику дієвості знань (- 29,2 %).

За всіма критеріями спостерігається зростання середнього рівня як у контрольній, так і в експериментальній групах, але в ЕГ цей приріст є більш значним. В ЕГ після реалізації запропонованої нами методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії розсіювання навколо середнього значення для всіх показників усіх компонентів стало меншим, а в КГ за цей період зміни не виявилися суттєвими.

Далі для порівняння отриманих даних констатувального та контрольного етапів педагогічного експерименту нами було застосовано такий метод математичної статистики, як критерій Пірсона (χ^2), що дозволило зіставити емпіричні розподіли одного показника і незалежних вибірках.

Для узгодженості критерію Пірсона було сформульовано нульову та альтернативну гіпотези. Як нульова гіпотеза була обрана наступна: «Розроблена методика формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії дозволяє отримати такі ж результати, що й при традиційному навчанні».

Для альтернативної гіпотези було обрано твердження: «Розроблена методика формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії призводить до статистично значущого збільшення кількості студентів з високим рівнем професійної компетентності після її впровадження».

Перевірка гіпотези експериментального дослідження здійснювалася за допомогою порівняння значення статистики критерію χ^2 з критичним значенням статистики за таблицею «Критичне значення статистик, що мають

розподіл χ^2 » (М. Грабарь, К. Краснянська) [25]. Відповідно до цієї таблиці робився висновок про прийняття або відхилення гіпотези H_0 та прийняття гіпотези H_1 .

За таблицею критичних значень для ступеня свободи 2 ($\nu = c - 1 = 3 - 1 = 2$) на рівні значущості 0,05 критерій $\chi_{кр}^2 = 5,991$.

Для обчислення критерію $\chi_{екс}^2$ використовували формулу (3):

$$\chi_{екс}^2 = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 o_{1i} - n_2 o_{2i})^2}{o_{1i} + o_{2i}},$$

де n_1 – кількість студентів першої вибірки;

n_2 – кількість студентів другої вибірки;

o_{1i} – кількість студентів, які знаходяться на певному рівні першої вибірки;

o_{2i} – кількість студентів, які знаходяться на певному рівні другої вибірки.

Отримані дані критерію $\chi_{екс}^2$ відображено у таблиці 3.14.

Відмінності між цими розподілами можна вважати достовірними, якщо

$$\chi_{екс}^2 \geq \chi_{кр}^2.$$

Таблиця 3.14

Значення χ^2 для різних критеріїв

Критерій	Значення χ^2
Мотиваційно-ціннісні орієнтації	21.113681
Професійно-значущі якості особистості	22.158945
Професійно-діяльнісні знання	17.147182
Вміння працювати з інформацією	19.571814
Дієвість знань	29.144374
Комунікативні навички	22.840947
Рефлексивність	11.406852

Статистичний аналіз експериментальних даних підтвердив достовірність отриманих результатів. Динаміка зрушень у рівнях навчальних досягнень студентів, які навчалися в експериментальній групі, є статистично значущою, що дає підстави зробити висновок про правильність висунутої гіпотези. Отже, робимо висновок про доцільність розробленої нами методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

Також для перевірки отриманих результатів ми застосовували критерій Фішера. Для використання цього метода математичної статистики ми переклали відсоткові частини рівнів даних таблиці 3.13 у величини центрального кута, що вимірюється в радіанах, за формулою (4):

$$\phi_i = 2\arcsin(\sqrt{m_i}),$$

де $m_i = \frac{n_i}{100}$ – відсоткові частки відповідного рівня для експериментальної або контрольної групи до і після застосування методик, що виражена у частках одиниці.

Відповідно емпіричне значення критерію одержуємо за формулою (5):

$$\phi_i^* = (\phi_i^1 - \phi_i^2) \sqrt{\frac{N_1 \cdot N_2}{N_1 + N_2}},$$

де: ϕ_i^1 – кут, що відповідає більшій відсотковій часті m_i ;

ϕ_i^2 – кут, що відповідає меншій відсотковій часті m_i ;

N_1 – кількість спостережень у першій вибірці;

N_2 – кількість спостережень у другій вибірці.

Визначимо табличне значення критерію Фішера при рівні статистичної значущості 0,01: $\phi_{кр}^* = 2,31$.

На основі даних таблиці проведено аналіз динаміки змін у контрольній та експериментальній групах за критерієм Фішера. Нижче надано ключові висновки.

Таблиця 3.15

Результати застосування критерію Фішера

Критерій	Рівень	$\phi_{\text{ЕГ}}^*$	$\phi_{\text{КГ}}^*$	$\phi_1^{\text{ЕГ}}$	$\phi_2^{\text{ЕГ}}$	$\phi_1^{\text{КГ}}$	$\phi_2^{\text{КГ}}$	Знач. (ЕГ)	Знач. (КГ)
Мотиваційно-ціннісна орієнтація	високий	2.62	0.37	1.39	1.07	1.09	1.05	Так	Ні
	середній	3.22	0.65	2.00	1.61	1.67	1.59	Так	Ні
	низький	5.85	0.97	1.69	0.98	1.67	1.55	Так	Ні
Професійно-значущі якості	високий	2.60	0.55	1.41	1.09	1.12	1.05	Так	Ні
	середній	3.26	0.81	2.05	1.65	1.71	1.61	Так	Ні
	низький	5.97	1.30	1.63	0.90	1.65	1.49	Так	Ні
Професійно-діяльнісні знання	високий	1.97	0.49	1.67	1.43	1.47	1.41	Ні	Ні
	середній	2.50	0.97	1.90	1.59	1.69	1.57	Так	Ні
	низький	5.17	1.54	1.37	0.74	1.35	1.16	Так	Ні
Вміння працювати з інформацією	високий	2.85	0.96	1.35	1.00	1.07	0.95	Так	Ні
	середній	2.54	1.00	2.17	1.85	1.88	1.75	Так	Ні
	низький	5.41	1.79	1.51	0.85	1.59	1.37	Так	Ні
Дієвість знань	високий	2.82	0.85	1.61	1.27	1.31	1.20	Так	Ні
	середній	3.65	0.97	1.90	1.45	1.59	1.47	Так	Ні
	низький	6.94	1.78	1.67	0.82	1.65	1.43	Так	Ні
Комунікативні навички	високий	2.14	0.49	1.65	1.39	1.41	1.35	Так	Ні
	середній	2.89	1.15	2.00	1.65	1.79	1.65	Так	Ні
	низький	6.05	1.73	1.35	0.61	1.33	1.12	Ні	Ні
Рефлексивність	високий	1.72	0.35	1.37	1.16	1.22	1.18	Так	Ні
	середній	2.41	0.66	2.03	1.73	1.79	1.71	Так	Ні
	низький	4.21	0.99	1.49	0.98	1.43	1.31	Так	Ні

Статистична значущість:

- критичне значення $\phi_{\text{кр}}^* = 2.31 = 2,31$ (рівень значущості 0,01);
- для ЕГ усі зміни, крім показника професійно-діяльнісних знань (високий рівень) і рефлексивності (високий рівень), є статистично значущими ($\phi_{\text{ЕГ}}^* > 2.31$);
- для КГ жоден з показників не досяг статистичної значущості ($\phi_{\text{КГ}}^* < 2.31$).

Гіпотеза щодо ефективності впровадження методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії підтверджується результатами математичної статистики.

Отже, на основі підтвердженої статистичної значущості одержаних результатів методика, застосована у навчально-виховному процесі з експериментальною групою може вважатися ефективною для підвищення показників на високому та середньому рівнях. Відсутність значущих змін у контрольній групі підтверджує необхідність активних втручань.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі дисертаційного дослідження розкрито сутність проведення усіх етапів педагогічного експерименту, висвітлено його організаційні аспекти, представлено кількісні результати методики формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії та проаналізовано отримані результати.

Здійснено опис процесу та результатів проведеного опитування студентів і викладачів, метою якого було визначення вихідного стану професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії, їхнього рівня знань на цьому етапі, відношення студентів щодо професійної компетентності вчителя китайської каліграфії та уявлень про її сутнісні характеристики, а також вивчення ставлення викладачів і студентів до реальностей професійної підготовки учителів китайської каліграфії в їхніх ЗВО.

Результати опитування виявили, що більшість викладачів цих коледжів впевнені у необхідності приділяти особливу увагу формуванню професійної компетентності у майбутніх учителів китайської каліграфії, надають підтримку здобувачам освіти в їхньому навчанні, готові до впровадження інновацій у своїй педагогічній роботі. Найбільш значущими у складі професійної компетентності учителів китайської каліграфії викладачі вважають цінності, володіння відповідними знаннями та уміннями їх застосовувати на практиці, особистісну зрілість, педагогічну майстерність, методичну компетентність,

здатність до самоаналізу. Найважливішими особистісними якостями, що необхідно розвивати майбутньому вчителю китайської каліграфії для формування професійної компетентності й успішної реалізації у професії, викладачі вважають духовну культуру, відповідальність, працездатність, ерудованість та рефлексію. Анкетування також показало, що більшість студентів дещо поверхово розуміють поняття «професійна компетентність учителя», «педагогічна майстерність», а деякі нечітко розуміють сутність самого процесу навчання, виявили недостатню обізнаність відносно шляхів формування професійної компетентності. Але більшість опитуваних усвідомлюють цінність педагогічної складової у професійної компетентності учителя каліграфії для майбутньої професійної педагогічної діяльності.

Результати проведеного пілотажного дослідження підтвердили, що проблема формування професійної компетентності учителя китайської каліграфії у процесі професійної підготовки є дуже актуальною для викладачів і студентів, які навчаються за спеціальністю «Китайська каліграфія (вчитель)».

Обґрунтовано і розроблено систему оцінки сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у вигляді критеріїв та показників результативності запропонованої нами методики, за допомогою яких можна визначити якість їхньої професійної підготовки. Виділено мотиваційно-ціннісний критерій, що розкриває рівень сформованості професійної спрямованості особистості, її мотиваційних та ціннісних орієнтирів, професійно значущих якостей; знаннявий критерій, який характеризує рівень обізнаності майбутнього вчителя китайської каліграфії; праксіологічно-рефлексивний критерій, що діагностує рівень сформованості функціональної, комунікативної, рефлексивної складових. Відповідно до цих критеріїв визначено рівні їх сформованості: продуктивний (високий), репродуктивний (середній) та фрагментарний (низький), розкрито їхнє змістовне наповнення. В свою чергу, кожен із зазначених критеріїв був описаний та конкретизований через систему показників, за ступенем вияву яких можна судити про більший чи менший ступінь вираження цього критерію.

Також у цьому розділі було схарактеризовано діагностичні методики щодо визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, які у сукупності дозволяють отримати об'єктивну інформацію про ефективність використання запропонованої нами методики професійної підготовки студентів.

Описано процес визначення вихідного рівню сформованості компонентів професійної компетентності в майбутніх учителів китайської каліграфії методом тестування в студентів експериментальних і контрольних груп. Цей етап дослідження було здійснено в умовах навчально-виховного процесу підготовки майбутніх учителів каліграфії у Сичуаньському інституті кіно і телебачення, де було організовано експериментальну групу зі 134 студентів і контрольну групу зі 131 студента, які навчалися за спеціальністю «Китайська каліграфія (вчитель)».

Здійснені і описані у третьому розділі систематизація та узагальнення результатів дослідження, порівняння даних діагностичних вимірювань, якісний аналіз результатів і статистична обробка даних, яка підтвердила статистичну значущість одержаних результатів, дозволили зробити висновок про ефективність впровадження методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

Узагальнення отриманих результатів дозволило констатувати, що мету дисертаційної роботи було досягнуто, а вирішені нами завдання та підтверджена гіпотеза дали змогу сформулювати загальні висновки.

Висновки та результати досліджень автора, подані у третьому розділі, оприлюднено у таких публікаціях [191; 193].

Список використаних джерел у дтретьому розділі [4, 13, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 34, 35, 38, 40, 46, 56, 57, 76, 78, 80, 86, 95, 108, 110, 119, 141, 155, 156, 157, 163, 179, 183, 187].

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР і запропоновано її практичне вирішення, що реалізується в обґрунтуванні й експериментальній перевірці розробленої методики, яка здатна забезпечити ефективність цього процесу. Результати наукового пошуку підтвердили основні положення нашого наукового задуму та свідчать про ефективність вирішення завдань дослідження та надають можливість зробити загальні висновки.

1. У результаті зробленого аналізу сучасного стану досліджуваної проблеми в науковій літературі визначено теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР, з'ясовано суть та ознаки ключових понять дослідження, а саме: професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії як процесу формування професійних і педагогічних знань і навичок, розвитку художніх та культурних здібностей, особистісних якостей, необхідних майбутньому учителю каліграфії для плідного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу, професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії як інтегрованої професійно-особистісної характеристики, провідною ознакою якої є практична готовність фахівця до здійснення професійної естетико-педагогічної діяльності з навчання школярів каліграфії на основі інтеграції психолого-педагогічних і спеціальних здібностей, отриманих професійних знань, умінь, навичок і досвіду.

2. У ході дослідження визначено мету, методологічні підходи та принципи формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії, компонентно-структурний зміст цього феномену. Доведено, що структура процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії є сукупністю таких рівноцінних взаємопов'язаних компонентів: когнітивного, особистісного, професійно-діяльнісного.

3. Визначено критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії: мотивційно-ціннісний критерій, що розкриває рівень сформованості професійної спрямованості особистості, її мотиваційних і ціннісних орієнтирів, професійно-значущих якостей; знаннявий критерій, який характеризує рівень загальнотеоретичних фахових, психолого-педагогічних, соціокультурних знань, необхідних для здійснення педагогічної діяльності з навчання китайської каліграфії; практиологічно-рефлексивний критерій, що діагностує наявний рівень функціональної, рефлексивної та комунікативної складових. Відповідно до цих критеріїв визначено рівні їх сформованості: продуктивний (високий), репродуктивний (середній) і фрагментарний (низький); розкрито їхнє змістовне наповнення, підібрано джерела для діагностування (опитувальники, анкети, тести, діагностичні методики тощо).

4. Теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально апробовано у Сичуаньському інституті кіно та телебачення (КНР) методику професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії, яка полягає у створенні в освітньому просторі коледжу відповідного соціально-освітнього середовища, що забезпечує в навчально-виховному процесі комплекс умов і зовнішніх обставин, спрямованих на розвиток необхідних особистісних професійно важливих якостей, самореалізацію, саморозвиток, розкриття творчого потенціалу, формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії.

У процесі проведення педагогічного експерименту доведено ефективність розробленої методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії, її змісту та методичного забезпечення. Це підтверджується статистичними даними, оскільки рівень професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії збільшився в студентів експериментальної групи на 23,3 %, а в студентів контрольної групи лише на 6,6 %.

4. Розроблено та впроваджено у навчально-виховний процес навчально-методичні та організаційні матеріали, що забезпечують реалізацію

методики професійної підготовки майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНО, зокрема оновлення освітньо-професійної програми та змісту педагогічної підготовки (включаючи педагогічну практику), впровадження сучасних методів і форм навчання, інноваційних інтерактивних педагогічних технологій, нових засобів контролю та оцінки результатів навчання тощо.

5. Практична цінність наукових розробок підтверджена результатами їх впровадження в освітній процес закладів вищої освіти КНР, зокрема у Сичуаньському інституті кіно та телебачення – методика професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії (довідка від 25.11.2024 р.), Сичуаньському коледжі засобів масової інформації (довідка від 24.11.2024 р.) і Сіаньському політехнічному університеті (довідка від 28.11.2024 р.) – оновлення навчальних програм і змісту навчальних дисциплін, методів їх викладання, контрольнo-діагностичний комплекс вимірювання показників сформованості професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної нами проблеми. Подальші наукові пошуки плануємо проводити у бік розробки механізмів формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, які мають різний рівень її сформованості на момент вступу на навчання до магістратури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анненкова І. Моніторинг якості освіти у ВНГ: кваліметричний підхід. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки*. 2012. № 10. С. 9-15.
2. Антонова О. Є., Маслак Л. П. Європейський вимір компетентнісного підходу та його концептуальні засади. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир, 2011. С. 81-109.
3. Баранець Я. Види професійної компетентності сучасного педагога. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. «Філософія. Педагогіка»*. 2022. № 2. С. 47-53.
4. Баркасі В. В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукр. держ. пед. ун-т імені К. Д.Ушинського. Одеса, 2005. 524 с.
5. Бахов І. С. Проблема формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх перекладачів. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. Серія «Педагогічні науки»*. 2009. Вип. 47. С. 56-60.
6. Безбородих С. М. Формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Луган. нац. ун-т імені Т. Шевченка. Старобільськ, 2016. 272 с.
7. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія. Київ : Генезис, 2009. С. 21-24.
8. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
9. Болюбаш Н. М. Формування педагогічної компетентності магістрантів ІТ-спеціальностей засобами освітніх інформаційних технологій. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 71. № 3. С. 70-91.

10. Братанич О.Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Криворізьк. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг, 2001. 238 с.
11. Брюханова Н. Підходи до розуміння компетентності та компетенцій в освіті. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2007. № 4. С. 40-49.
12. Бубнова М. Готовність майбутніх учителів математики до проблеми підготовки сучасного вчителя до професійної діяльності. *Дидактика математики: проблеми і дослідження* : Міжнародний збірник наукових робіт. Вип. 33. Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2010. С. 17-20.
13. Бульвінська О. І. Формування дидактичних умінь у студентів педагогічних університетів України : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 1998. 185 с.
14. Вайнола Р. Х. Реалізація особистісно орієнтованого підходу в процесі професійно-орієнтованої практики майбутніх соціальних педагогів. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2011. Вип. 15. С. 28-32.
15. Ван Сяофей. Актуальні проблеми педагогічної освіти учителів фізичної культури Уйтайської Народної Республіки. *Педагогіка та психологія: збірник наукових праць* / за заг. ред. : академіка І. Ф. Прокопенка, проф. С. Т. Золотухіної. Харків: ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2018. Вип. 62. С. 48-57.
16. Ван Юе. Аналіз професійної компетентності майбутнього вчителя музики у контексті системного підходу. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. Кіровоград, 2016. Вип. 143. С. 174-176.
17. Васильєва М. П. Формування комунікативних умінь як компонента педагогічної культури майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Харків, 1997. 23 с.
18. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
19. Вітвицька С. С. Естетичне виховання майбутнього вчителя в контексті ідей В. О. Сухомлинського. Естетичне виховання дітей та молоді:

теорія, практика, перспектива розвитку: зб. наук. праць / за ред. О.А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2012. С. 142-150.

20. Вітюк В. В. Теоретико-методичні засади формування правописної компетентності майбутніх учителів початкової школи: дис. докт. пед. наук 13.00.02 / Волинськ. нац. ун-т імені Л. Українки. Луцьк, 2021. 595 с.

21. Галімов А. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом : монографія. Хмельницький, 2004. 376 с.

22. Галузяк В. М., Сметанський М. І., Шахов В. І. Педагогіка : навч. посіб. Вінниця : ДКФ, 2007. 400 с.

23. Гальченко С. І., Силка О. З. Основи наукових досліджень : навчально-методичний посібник. Черкаси : АММО, 2015. 93 с.

24. Гандрабура О. М. На шляху до компетентності. *Директор школи*. 2008. № 46. С. 21-26.

25. Гаркуша С. В. Методи математичної статистики в педагогічних дослідженнях : навчально-методичний посібник для аспірантів. Чернігів : Національний університет «Чернігівський колегіум», 2019. 72 с.

26. Гевко І. Професійні компетенції сучасного вчителя технологій як основи його самореалізації. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2017. № 15. С. 233-242.

27. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3. С. 23-30.

28. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008, 278 с.

29. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

30. Григораш В. В. Кваліметричний підхід до експертного оцінювання навчально-виховного процесу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 34 (87). С. 140-146.

31. Гриньова В.М. Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка». *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць / за заг. ред. : академіка І. Ф. Прокопенка, проф. С. Т. Золотухіної. Харків : ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2014. Вип. 45. С. 74-84.

32. Гришина І. В. Компетентнісний підхід до аналізу освітніх результатів. *Управління школою* : наук.-метод. журнал. 2005. № 28-29. С. 53-54.

33. Грищенко І. М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 7. С. 56-61.

34. Давидова С. Модель формування професійної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами творчої проектної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : збірник наукових праць. 2019. Вип 1(19). С. 54-63.

35. Демченко С. О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2005. 20 с.

36. Джеджула О. М. Сучасні підходи до проектування змісту професійної підготовки інженерів-механіків у сучасних освітніх університетських середовищах. *Педагогіка безпеки*. 2017. № 1. С. 21-27.

37. Драч І. І. Основні підходи до визначення професійної компетентності педагога. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2012. № 3. С. 9-14.

38. Дубасенюк О. А., Вознюк О. В. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : ЖДУ імені І. Франка, 2011. 180 с.

39. Дударьов В. В. Професійна компетентність соціальних працівників: методи управління. *Грані*. 2015. № 4. С. 27-32.

40. Дуднік О.М. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2018. № 6 (320). С. 110-115.

41. Дурманенко О. Теоретичний аналіз поняття «педагогічні умови» в контексті моніторингу виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Молодь і ринок*. 2012. № 7 С. 135-138.

42. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

43. Євдокимов В. І. Пономарьова Г. Ф. Покроєва Л. Д., Луценко В. В. Підготовка вчителя в умовах євроінтеграції : навч. посіб. Харків : ХОНМІБО, 2006. 217 с.

44. Євдокімова О.О. Соціально-психологічні особливості студентського віку та їх урахування в системі психологічного супроводу. *Наука і освіта*. 2009. № 1-2. С. 52-57.

45. Євтух М. Б., Скорик Т. В. Акмеологічний підхід до становлення професійної успішності майбутнього вчителя. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2020. Вип. 7 (163). С. 8-13.

46. Єсіна Н. О. Формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2009. 20 с.

47. Жерновникова О., Наливайко О. Особливості підготовки вчителів у Китайській Народній Республіці. *Професійна ідентичність і майстерність педагога. Наукові записки. Серія: «Педагогіка»*. 2022. № 3. С. 51-56.

48. Жигайло О. Психологічні аспекти формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2012. Вип. 1. С. 100-108.

49. Жигір В. І. Методологічні підходи як основа науково-педагогічних досліджень у професійній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості*

у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2016. Вип 48 (101). С. 107-115.

50. Життєва компетентність особистості / за ред. : Л. В. Сохань, І.Г. Єрмакова. Київ : Богдан, 2003. 517 с.

51. Завалевський Ю. Сутність професійної компетентності вчителя в реалізації Концепції Нової української школи. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 1. С. 11-15.

52. Закон України «про вищу освіту» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html

53. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. Київ : МАУП, 2000. 312 с.

54. Іванюк Г.І. Аксіологічний концепт нової освітньої стратегії підготовки педагогів. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 3-4. С.22-23.

55. Ігнатенко Н. Новій школі – учитель нового типу. *Рідна школа*. 2020. № 7. С. 10-11.

56. Ізбаш С.С., Давидова С. В. Критерії оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2019. Вип. 1. С. 264-273.

57. Ільїна О. В. Діагностика рівнів педагогічних здібностей та рефлексивності у студентів, майбутніх корекційних педагогів і вчителів загальноосвітніх шкіл. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*: зб. наук. праць. 2016. Вип. 31. С. 154-160.

58. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків : ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 2004. 19 с.

59. Касярум К.В. Формування комунікативної компетенції майбутніх викладачів вищої школи. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини*. 2011. Ч.1. С. 54-59.

60. Качеровська Т. В. Навчально-ігрове проектування у професійній підготовці майбутніх менеджерів організацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2005. 21 с.

61. Клімова К.Я. Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів : монографія. Житомир, : РУТА, 2010. 560 с.

62. Коберник О. М. Формування ключових компетентностей в учнів основної школи у процесі інтерактивного трудового навчання. *Вісник ГНПУ* : зб. наук. праць. Вип. 19. 2012. С. 111-118.

63. Коваленко Л. В. Сутність і компоненти професійної компетентності вчителя української мови та літератури. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи* : зб. наук. пр. Ін-ту пед. освіти і освіти дорослих Нац. акад. пед. наук України. Київ : Ін-т пед. освіти і освіти дорослих Нац. акад. пед. наук України, 2016. Вип. 1. С. 130-137.

64. Ковальчук В. А. Формування у майбутніх вчителів професійної компетентності здійснювати педагогічну діяльність в умовах варіативності освітньо-виховних систем. *Проблеми освіти* : зб. наук. пр. Вінниця-Київ, 2015. Спецвипуск. С. 41-46.

65. Козлов В. Є., Козлов Ю. В. Метод вирішення завдань педагогічної кваліметрії. *Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України*. 2018. Вип. 2 (32). С. 34-39.

66. Колесник Н. Є. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості учнів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Житомирськ. держ. пед. ун-т імені І. Франка. Житомир, 2007. 335 с.

67. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : К. І. С., 2004. 112 с.

68. Корінна Г. О. Особливості професійної підготовки соціальних педагогів до статево-рольової соціалізації дошкільників. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2015. Вип. 37. С. 80-82.

69. Корінна Г. О. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів в умовах закладів вищої освіти. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки».* 2017. № 17-18. С. 100-106.

70. Корнєшук В. В., Федірчик Т. Д. Професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти : навч. посібник. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2018. 110 с.

71. Король В. П., Марущак О. В. Термінологічні аспекти формування професійної компетентності майбутнього фахівця. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. Вінниц. держ. пед. ун-ту імені М. Коцюбинського.* 2014. Вип. 37. С. 421-427.

72. Корчагіна Г. С., Ян Чженьюй. Проблеми професійної підготовки вчителів музики в КНР. *Інноваційна педагогіка.* 2021. Вип. 36. С. 17-20.

73. Кошонько Г.А. Сутність та структура професійної компетентності педагога. *Теорія і практика професійної підготовки фахівців у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів : зб. наук. праць.* Житомир : ФОП Левковець, 2016. С. 30-37.

74. Кубанов Р. Якість вищої освіти: порівняльний аналіз поглядів зарубіжних і вітчизняних науковців. *Порівняльно-педагогічні студії.* 2014. Вип. 2-3. С. 27-32.

75. Кузь В. Г. Готуємо кадри для сільської школи. *Педагогічні вісті.* 2001. № 3. С. 1.

76. Курлянд З. Н. Методика діагностики і формування професійної усталеності майбутніх учителів. Одеса, 1993. 242 с.

77. Кухта М., Рацюк О. Основи педагогічної кваліметрії у змісті професійної підготовки майбутнього вчителя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота.* 2009. Вип. 16-17. С. 63-64.

78. Лаврук М. М. Методика науково-педагогічних досліджень : навч.-метод. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 148 с.
79. Лаппо В. В. Основи педагогічних досліджень : навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2016. 284 с.
80. Литвинова Н. В., Петрикей О. О., Гриценко Л. Г. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 12. Т. 2. С. 143-146.
81. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник для вузів. Харків : Освіта. Виховання. Спорт, 2002. 398 с.
82. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Київ : СПД Богданова А. М., 2009. 404 с.
83. Лунячек В. Е. Сучасна освіта Китаю: проблеми і перспективи розвитку. *Постметодика*. 2013. № 1. С. 47-54.
84. Лю Чан. Формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти КНР : дис. ... д-ра філософії : 011 – освітні, пед. науки. Харків. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. Харків, 2021. 246 с.
85. Май Вень. Визначення поняття професійної компетентності майбутнього викладача музики у працях китайських та українських науковців. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22. Т. 2. С. 22-24.
86. Макарова Г. Г. Критерії, показники та рівні професійного розвитку студентів педагогічних ВНЗ. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2013. Вип. 113. С. 178-183.
87. Манойленко Н. В. Дефінітивний аналіз формування професійних компетентностей майбутніх учителів технологічної освіти. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2019. Вип. 183. С. 118-122.
88. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація*

особистості : зб. наук. праць Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. 2000. Вип. 2. С. 153-161.

89. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка*. 2016. Вип. 11. С. 97-108.

90. Мельник Н. І. Феномен «професійної компетентності» в українській та європейській педагогічній теорії: порівняльний аспект. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Серія «Психологія. Педагогіка»*. 2017. № 28. С. 54-60.

91. Михаськова М. А. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2007. 20 с.

92. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. Київ : Кондор, 2007. 655 с.

93. Моргунова Н. С. Коучингова модель навчання іноземних студентів мови професійного спілкування як чинник їх особистісного та професійного розвитку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 85. С. 134-138.

94. Моргунова Н., Ян Хунхао. Врахування психолінгвістичних аспектів у навчанні китайських студентів української мови як іноземної. *Sociálna práca v súčasnej spoločnosti II. Zborník príspevkov z on-line medzinárodnej vedeckej konferencie (29 november 2022, Spišské Podhradie, Slovensko)*. Teologický inštitút v Spišskom Podhradí. 2022. С. 118-127.

95. Моркотун С. Б. Педагогічні умови формування презентаційних умінь студентів магістратури у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Житомирськ. держ. пед. ун-т імені І. Франка. Житомир, 2011. 316 с.

96. Мороз М. О. Структурно-компонентний аналіз професійної компетентності вчителя музики. *Андрагогічний вісник*. Житомир : Вид. ЖДУ імені І. Франка. 2019. Вип. 10. С. 73-86.

97. Навроцька М. М. Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... д-ра філософії : 011 – освітні, пед. науки. Тернопіль, ТНПУ імені В. Гнатюка, 2019. 250 с.

98. Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.09.2007 року № 800 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі загальноосвітньої школи I-III ступенів № 123 м. Харкова». URL: http://www.mon.gov.ua/laws/MON_800_07.doc

99. Напрями реформування системи професійно-технічної освіти в умовах європейської інтеграції (досвід, аналіз, прогнози) : монографія / В.М. Аніщенко, Д. О. Закатнов, С. І. Здіорук та ін. Київ, 2016. 196 с.

100. Наукові підходи до педагогічних досліджень : колективна монографія / за заг. ред. д. пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України В.І. Лозової. Харків : Вид-во А. П. Віровець «Апостроф», 2012. 348 с.

101. Нищак І. Д. Методична система навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій : монографія / за наук. ред. проф. Оршанського Л. В. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. 264 с.

102. Овсієнко Л. М. Сутність понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», «якість освіти» у світлі освітньої парадигми. *Науковий вісник Донбасу* : електрон. наук. фах. вид. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. 2013. № 2 (22). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_2_32

103. Овчарук О. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики*. Київ : К. І. С., 2003. С. 13-42.

104. Олексюк М. П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення народних художніх ремесел: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2015. 20 с.

105. Онаць О. Практика формування професійної компетентності молодого вчителя. *Шлях до освіти*. 2005. № 3. С. 34-38.

106. Онищук Л. Теоретико-методологічні засади конструювання та реалізації змісту освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2016. № 1 (12). С. 45-53.

107. Орап М. Мовленнєва компетентність як структурний елемент мовленнєвої організації суб'єкта: теоретичний аналіз. *Психолінгвістика : наук.-*

теорет. зб. Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-ту імені Г. Сковороди. 2009. Вип. 4 С. 81-89.

108. Остряньська О.А. Формування комплексних педагогічних умінь у майбутніх учителів початкових класів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 Полт. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2002. 281 с.

109. Павлик О. Ю. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх перекладачів до використання офіційно-ділового мовлення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2004. 19 с.

110. Павлютенков Є. М. Моделювання в системі освіти (у схемах і таблицях) Харків : Вид. група «Основа», 2008. 128 с.

111. Пазюра Н. В. Тенденції розвитку вищої освіти у Китайській Народній Республіці. *Професійна освіта: ціннісні орієнтири сучасності.* 2009. С. 248-257.

112. Пазюра Н. В. Особливості розвитку професійно-технічної освіти в Китаї (остання чверть ХХ століття) : монографія / Н. В. Пазюра ; за ред. Н.Г. Ничкало. Київ : Альфа – ПК, 2009. 206 с.

113. Пальшкова І. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи в умовах сучасного закладу вищої освіти. *Гірська школа Українських Карпат.* 2018. № 19. С. 95-99.

114. Пастушенко Л.А. Педагогічні технології розвитку професійної компетентності майбутнього вчителя музики. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* 2015. Вип. 1-2. С. 82-87.

115. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л.В. Карамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.

116. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Пед. думка, 2001. 514 с.

117. Пей Чжиюнь. Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців мистецького профілю у ЗВО КНР та України : дис. ... д-ра філософії : 011 – освітні, пед. науки. 13.00.04. Харків, ХНПУ імені Г. Сковороди, 2023. 223 с.

118. Пеньковець Д. В. Компоненти професійної компетенції у майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Нац. ун-ту «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки*. Чернігів : Вид-во ЧДПУ, 2013. Вип. 125. С. 212-215.

119. Перець О. Основні критерії, рівні та показники сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2010. № 2. С. 119-125.

120. Пехота О. М., Старєва А. М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія. Миколаїв : Іліон, 2005. 272 с.

121. Поберезська Г. Коучинг як педагогічна технологія студентоцентричного навчання у ВНЗ. *Технологія і техніка друкарства*. 2017. № 4 (58). С. 100-118.

122. Поліщук Л.П. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців у педагогічних закладах України. *Вісник Житомирського державного університету*. 2009. № 48. С. 112-115.

123. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. / Під заг. ред. О. В, Овчарук. Київ : К. І. С., 2004. С. 15-24.

124. Поскрипко Ю. А., Данченко О. Б. Компетенція і компетентність: консенсус. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 3 (55). С. 117-127.

125. Професійна освіта: Словник : навч. посіб. / Уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища шк., 2000. 380 с.

126. Проценко І. Аналіз проблеми формування професійної компетентності вчителя нової української школи. *Інноватика у вихованні*. 2021. Вип. 13. Т. 1 С. 184-191.

127. Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник / уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. 616 с.

128. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця у професіях типу «людина-людина» : монографія / за ред. О. М. Кокуна. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 266 с.

129. Пухно С. В. Особливості формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 56. Т.2. С. 111-116.

130. П'янківська І. В. «Компетенція» та «компетентність» як провідні поняття компетентнісного підходу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2010. Вип. 15. С. 202-211.

131. Раковець О., Раковець С. Компетентність педагога як основа його професійної майстерності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1 (105). С. 50-60.

132. Резван О.О. Формування професійно-рефлексивної позиції майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі : монографія. Харків : «Точка», 2015. 400 с.

133. Рудницька К. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 1. С. 241-244.

134. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. е-журнал *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. Вип. № 3. http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/

135. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Початкова школа*. 2001. № 7. С. 1-4.

136. Садовий М. І., Трифонова О. М. Становлення понять компетенція та компетентність. *Наукові записки. Серія: «Педагогічні науки»*. 2015. Вип. 141. Ч. 1 С. 11-14.

137. Саяук В. І. Професійна компетентність як основа розвитку сучасного викладача в системі післядипломної педагогічної освіти. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 3 (71). С. 57-61.

138. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2004. 335 с.

139. Сергієнко Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя. URL: <http://tme.umo.edu.ua>

140. Серьожникова Р. К., Пархоменко Н. Д., Яковицька Л. С. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 243 с.

141. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України. Київ, 2013. 486 с.

142. Сидорчук Н. Г. Порівняльний аналіз понять «компетенція» та «компетентність» як складних психолого-педагогічних феноменів. *Проблеми освіти : зб. наук. праць. Спецвипуск*. Вінниця-Київ, 2015. С. 78-81.

143. Сисоєва С. О., Соколова І. В. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження : наук. видання. Київ : ВД ЕКМО, 2010. 250 с.

144. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття. *Наука і освіта*. 2009. № 4. С. 93-94.

145. Скорик Т. Емоційна компетентність як необхідна складова професійної успішності сучасного вчителя. *Освіта майбутнього: концепції, методи, підходи* : колективна монографія / кол. авт.; гол. ред. В. В. Любарець, В. В. Бахмат. Київ : Міленіум, 2020. С. 277-287.

146. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред.-упоряд. А.В. Семенова. Одеса : Пальміра, 2006. 272 с.

147. Собченко Т. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах змішаного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Т. 5. С. 282-287.
148. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології : навч.-метод. посіб. Харків, 2002. 128 с.
149. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. Київ : «ЕксОб», 2004. 304 с.
150. Стрельников В. Ю. Технологія безпосереднього управління процесом виховання студента. *Сучасні аспекти виховання студентської молоді*. 2012. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/29567/>
151. Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 2. С. 19-28.
152. Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні та прикладні аспекти : монографія / Редкол. : В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоева, Я. С. Фруктова. Київ : Ун-т імені Б. Гринченка, 2016. 912 с.
153. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / ХДПУ імені Г. С. Сковороди. Харків, 2004. 41 с.
154. Тарарак Н. Г. Еволюція аксіологічних концепцій формування «ціннісних орієнтацій» в науковій думці. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: Філософія*. 2013. Вип. 1 (41) С. 151-160.
155. Терещук Г. В. Сидоренко В. К. Основи педагогічних досліджень. Ольштин : Wydaw. uczelniane Wyższej szkoły informatyki i ekonomii TWP, 2010. 326 с.
156. Теряєва Л. Формування методичної компетентності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2019. 22 с.

157. Тимків Б. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Т. 5. С. 307-312.

158. Томашівська М. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами українського народного музичного мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кременецька гум.-пед. акад. імені Т. Шевченка; Житомир. держ. ун-т імені І. Франка. Кременець, 2019. 280 с.

159. Трачук С., Пальчук М., Ген Янь, Ши Янь Цзе. Складові професійної компетентності вчителів фізичної культури Китаю. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. Вип. 3. С. 59-63.

160. Тюльпа Т. М. Соціокультурне середовище вищого педагогічного навчального закладу як умова успішної соціалізації студентської молоді. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені М. Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 3. С. 45-48.

161. Ушаков А. Образ гуманної людини в аспекті виховання моральної особистості. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди» : науково-теоретичний збірник*. Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 16. С. 238-240.

162. Фесенко О. С. Дослідження феномена «професійна компетентність» вчителя у науковій літературі. *Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки*. 2015. Вип. 32 (365). С. 133-138.

163. Фесенко О. Критерії, показники й рівні методичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Наукові записки Центрально-українського державного педагогічного університету імені В. Винниченка*. Кропивницький. 2018. Вип. 166. С. 233-237.

164. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 1997. 192 с.

165. Хлебнікова Т. М. Організація особистісно зорієнтованого навчання в системі післядипломної освіти. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 128 с.

166. Холковська І. Л., Волошина О. В., Губіна С. І. Основи педагогічної майстерності. Практикум : посібник. Вінниця : Твори, 2019. 240 с.
167. Хомич Л. Аксіологічні засади педагогічної підготовки вчителів мистецьких дисциплін. *Педагогічні науки : зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту*. 2011. Вип. 1. С. 309-314.
168. Хоружа Л. Л. Теоретичні засади формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 2004. 365 с.
169. Ху Ціїн. Погляди китайських та європейських науковців на структуру та зміст етноестетичної культури особистості. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2015. № 52. С. 60-63.
170. Цзян Сяоянь. Висококваліфіковані вчителі як ключовий фактор якості освіти. Практика у Китайській Народній Республіці. 2016. URL: <https://www.hse.ru/data/2016/03/17/1127403847/Цзян%20Сяоянь.docx>
171. Цінь Шен. Зміст професійної підготовки майбутніх учителів музики в КНР та Україні. *Інноватика у вихованні*. 2021. Вип. 13. Т. 1. С. 262-269.
172. Ціпан Т.С. Професійна компетентність сучасного вчителя. *Інноватика у вихованні : зб. наук. праць Рівн. держ. гуманітар. ун-ту*. 2016. Вип. 3. С. 174-181.
173. Цісарук В. Ю., Цісарук І. В. Проблеми формування професійної компетентності майбутнього вчителя в педагогічній теорії та практиці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 83. С. 188-191.
174. Цимбал С. В. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Хмельницький, 2006. 20 с.
175. Цуй Лун. Аналіз сучасного стану розвитку професіоналізму майбутніх учителів фізичної культури в коледжах КНР. *Інноватика у вихованні*. 2021. Вип. 14. С. 342-349.

176. Червінська І. Б., Никорак Я. Я. Модернізація змісту підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Наука і освіта : наук.-практ. журнал*. 2011. № 4. С. 464-467.

177. Чжан Лун. Тенденції розвитку та перспективи використання досвіду особистісно-професійного розвитку китайських учителів в умовах неперервної педагогічної освіти України. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2016. Вип. 47. С. 98-113.

178. Чжоу Чен. Китайська каліграфія: від традиції до практики застосування в сучасному дизайні : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.07. Харків, 2016. 23 с.

179. Чорноус В. Основні критерії та показники сформованості професійної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 31. Т. 4. С. 232-237.

180. Чорноус В. П. Сутність поняття «професійно-педагогічна компетентність» майбутнього вчителя початкової школи. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. пр.* 2020. Вип. 33. С. 179-182.

181. Шевченко К. В. Зміст і форми організації підготовки бакалаврів освіти в Китаї та Україні. *Вісник Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького. Серія : «Педагогічні науки»*. 2017. № 10. С. 145-149.

182. Шевченко К. В. Підготовка бакалаврів освіти у педагогічних університетах КНР : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України. Київ, 2018. 343 с.

183. Шевчук Л. І. Критерії визначення рівнів професійної компетентності викладачів професійної школи. *Педагог професійної школи : зб. наук. пр. / редкол. Н. Г. Ничкало (голова) та ін.* Київ : Наук. світ, 2002. Вип. IV. С. 40-44.

184. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. Київ : Знання, 2004. 307 с.

185. Шпарик О. М. Пошук китайськими освітянами парадигми забезпечення якісної освіти у доробках американських науковців. *Рідна школа*. 2014. № 8-9 (серпень-вересень). С. 41-45.

186. Щубелка Н. Зміст та методи освіти в контексті проблем сучасної освітньо-педагогічної діяльності. *Проблеми освіти*. 2002. Вип. 27. С. 9-14.

187. Ягупов В. В. Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості. *Наукові записки НаУКМА. Серія «Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота»*. 2015. Т. 175. С. 22-28.

188. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки Нац. ун-ту «Києво-Могилянська академія». Серія «Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота»*. 2007. Т. 71. С. 3-8.

189. Ян Хунхао. Інноваційні методи формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 7 (25). С.1179-1192.

190. Ян Хунхао. Мета професійного розвитку майбутніх вчителів каліграфії у КНР. *Наукова ініціатива іноземних студентів та аспірантів у світі інтеграції освіти і науки України у міжнародний освітній простір* : збірник наукових статей за матеріалами XI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (15 лютого 2024 р.). – Харків : ХНАДУ, 2024. С. 99-104.

191. Ян Хунхао. Результати дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти* : зб. наук. ст. за матеріалами XIX Міжнар. наук.-практ. конф. (17 жовтня 2024 р.) – Харків : ХНАДУ, 2024. С. 206-211.

192. Ян Хунхао. Розробка цілей формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії як основа для змістовного наповнення їх підготовки. *Education via Distance Learning and other Pedagogical Challenges: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Internet*

Conference, September 9-10, 2024. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine, P. 158-161.

193. Ян Хунхао. Система оцінки результативності методики формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр.. / [редкол.: А. В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 95. С. 71-77.

194. Ян Хунхао. Системний підхід як основа формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії в Китаї. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62. Т. 2. С. 118-122.

195. Ян Хунхао. Особливості освітньо-професійних програм фахової підготовки бакалаврів-майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР. *Proceedings of The 2nd International Scientific Conference «Sustainable development strategy: global trends, national experience and new goals»*, and dedicated to the 100th anniversary of the National Leader of the Azerbaijani people Heydar Aliyev. Vol. II Mingachevir, 8-9 December 2023. P. 629-632.

196. Ян Хунхао. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів у КНР. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів*: зб. наук. ст. за матеріалами XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (19 жовтня 2023 р.). – Харків : ХНАДУ, 2023. С. 218.-222.

197. Biemans H., Wesselink R., Gulikers J., Schaafsma S., Verstegen J. and Mulder, M. Towards Competence-Based VET: Dealing with the Pitfalls. *Journal of Vocational Education and Training*, 2009. Vol. 61(3), P. 267-286.

198. Biyun Z.. Traditions and innovations in applied art: calligraphy as an essential part of Chinese artistic culture and its therapeutic effect on mental health. *Українська академія мистецтва: Дослідницькі та науково-методичні праці Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури*. 2019. Вип. 28. С. 187-191.

199. China Statistical Yearbook. 2016. National Bureau of Statistics of China. URL: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/nds/2016/indexeh.htm>.

200. Chiu Y. J. Facilitating Asian students' critical thinking in online discussions. *British Journal of Educational Technology*. 2009. Vol. 40(1). P.42-57.
201. Comparación de Países. Tasa de alfabetizació <https://www.indexmundi.com/g/r.aspx?c=sp&v=39&l=es>
202. Feiman-Nemser S. Teacher learning: How do teachers learn to teach. *Handbook of Research on Teacher Education: Enduring Questions in Changing Contexts*. Routledge, 2008. P. 697-706.
203. Gao Y. C. Investigating into the college students' intercultural communicative competence and the strategies for future improvement. *Foreign Languages and Their Teaching*. 2006. Vol. 1. P. 26-28.
204. Guo S. Exploring Current Issues in Teacher Education in China. *Alberta Journal of Educational Research*. 2005. Vol. 51 (1). P. 69-84. URL: <https://doi.org/10.11575/ajer.v51i1.55101>
205. Han H. Cross-cultural concept of foreign language teaching in Globalized context. *Foreign Language Research*. 2002. № 1. P. 105-111.
206. Holmes L.. Understanding Professional Competence: Beyond the Limits of Functional Analysis. URL: <http://www.re-skill.org.uk/relskill/profcomp.htm>
207. Hu W., Hu Y. On the Normal Education and the Curriculum Reform of University in China. *Journal of Shanxi Teacher University. Social Science Edition*. 2004. № 3. P. 129.
208. Huoping C., Tan H. P. Fun with Chinese characters. Singapore: Federal Publications, 1986. 176 p.
209. Jing L. Students' Construal of Intercultural Communication Competence and Intercultural Communication Teaching. *Intercultural Communication Studies*. 2009. Vol. XVIII. № 2. P. 88-102.
210. [Jisheng, B.](#), [Honghao, Y.](#), [Caijing, Z.](#), [Morhunova, N.](#) The influence of the national mentality of Chinese students on the formation of professional and communicative competence using innovative technologies. *Problems and prospects of training in higher school: Pedagogical, philological, psychological and intercultural aspects*, 2023, Pp. 122–141.

211. Lee R.M., Yuan Y. Innovation Education in China: Preparing Attitudes, Approaches, and Intellectual Environments for Life in the Automation Economy. *Higher Education in the Era of the Fourth Industrial Revolution*. Palgrave Macmillan, Singapore. 2018. P.93-118.
212. Li H., Li J. Normal professional standards: guarantee of teacher education quality. *Journal of Minnan Normal University (Philosophy and Social Sciences)*. 2019. № 1. P. 107-111.
213. Liang H., Nicholas S. P., Ya-Ting H.. Building school capacity for teacher learning in China. *Professional Development in Education*. 2019. № 9. P. 1-15.
214. List of Regular Institutions of Higher Education in China as of August 30, 2010. URL: http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2812/200906/48836.html
215. Liu J. A critical history of new music in China. Hong Kong: Chinese University Press, 2010. 911 p.
216. Liu Z. W. International business communication. Beijing : University of International Business and Economics Press, 2012. 241 p.
217. Mansfield R. Functional Analysis - a Personal Approach. Competence and Assessment' (quarterly bulletin of Employment Department's Occupational Standards Branch), Special Issue 1, December 1989. P. 5.
218. March T. Criteria for Assessing Best WebQuests. URL: <http://www.bestwebquests.com/bwq/matrix.asp>
219. Mulder M. Conceptions of Professional Competence. *International Handbook of Research in Professional and Practice-based Learning*. Dordrecht: Springer. 2014. pp. 107-137.
220. New calligraphy classes for China's internet generation. BBC News URL: <http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-14693677>
221. Pan Z. X. Contents and principles of cultural teaching in ELT. *Journal of Zhejiang Normal University*. 2001. № 26 (2). P. 68-71.

222. Research Team of National Teacher Education Institution Surveys. A National Investigation Report and Policy Analysis on Cultivation Status of Normal University Students in China. *Education Research*. 2014. № 11. P. 97.

223. Sargent T., Hanuum E. Keeping teachers happy: job satisfaction among primary school teachers in rural northwest China. *Comparative education review*. 2005. Vol. 49. № 2. P. 173-204.

224. Shaharabani Y. F., Tal T. Teachers' Practice a Decade After an Extensive Professional Development Program in Science Education. *Research in Science Education*. 2017. 47(5). P. 1031-1053.

225. Tanase M.F., Leavitt T.A. The Impact of Teacher Education Programs on In-service Teachers in China and USA. *US-China Education Review*. 2011. Vol.8 (2). P. 184-197.

226. Tingjie Y. Teacher Education in China: Current Situation & Related Issues. 2013. 48 p.

227. Van Der Vleuten C. P. M. The assessment of professional competence: Developments, research and practical implications. *Advances in Health Sciences Education*. 1996. Vol. 1. P. 41-67.

228. Wang B., Liu A. Z. On implementing culture teaching in college English classroom based on the model of intercultural communicative competence. *Journal of Higher Education Management*. 2008. № 30 (2). P. 83-86.

229. Wang X., Che L. Responsibility and Mission of Local Normal University: Based on the Survey Research on Teacher Education of Shandong Normal University. *Journal of Shandong Normal University (Humanities and Social Sciences)*. 2016. № 2. P. 102.

230. Yang T. The Problems and Some Suggestions in the Current System Reform of Teacher Education in China. *US-China Education Review*. 2011. P. 117-125.

231. Yang Honghao. Aesthetic education and art education in Chinese universities. *Наукова ініціатива іноземних студентів та аспірантів у світі інтеграції освіти і науки України у міжнародний освітній простір: матеріали*

X Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (02 березня 2023 р.). – Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2023. С. 166-169.

232. Yang Honghao. Contemporary Chinese calligraphy art higher education status. *Educational and scientific activity in a new time: realities and challenges: Proceedings of The International Scientific Conference. VOL. I. Mingachevir, Azerbaijan. Mingachevir state university, Azerbaijan. 16-17 December 2022. P. 594-597.*

233. Yang Honghao. Curriculum settings in Chinese high calligraphy education. *Edukácia vo vysokoškolskom prostredí : Zborník vedeckých recenzovaných prác s medzinárodnou účasťou. Technická univerzita v Košiciach. (Košice, Slovensko). 2022. P. 121-125.*

234. Yang Honghao. Educational programs for Chinese calligraphy teachers as a component of quality education in Chinese Universities (on the example of Shanxi Institute of applied sciences and technology). *Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2021. № 73. С. 145-157.*

235. Yang Honghao. The current situation of calligraphy education in Chinese universities. *Global Scientific Innovations: From Idea to Implementation: Proceedings of III International Scientific and Practical Conference (23-25 September 2024). Chernivtsi, Ukraive, 2024. P. 30-34.*

236. Yang Honghao. The impact of using modern methods and forms of teaching future calligraphy teachers on the effectiveness of the educational process. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management). 2024. № 5 (65). С. 32-39.*

237. Zhu X, Hu Y. China Education Reform and Opening-up 40 years. Beijing: Beijing Normal University Publishing Group. 2018. P. 361.

238. Zhou Y. A study of chinese university efl teachers and their intercultural competence teaching. *Electronic Theses and Dissertations. 2011. P. 428.*

239. Zhu Z. Teachers' Professional Development in Technology-Pedagogy Integration: Experiences and Suggestion from China. 2003. URL: http://www.unescobkk.org/education/ict/ict_in-education-projects/training-

[ofteachers/training-of-teachers-and-facilitators/experts-meeting-june-2003/papers/china/](#).

240. 陈振濂. 书法学学科研究. 京: 江苏凤凰美术出版社, 2019 年, 第 12 页.

241. 丁增銓. 由教師專業談精進教學. URL : <http://www.nhu.edu.tw/~society/e-j/63/63-44.htm>

242. 陈文, 吴秋莲. 新世纪教师素质结构初探 [J]. 现代教育论丛. 2001 (3) : 141-145.

243. 常瑞龙. 艺术教育学科. 首都师范大学. 北京. 2000. 428 页.

244. 丁黎俐. 关于高校书法课程中技能训练的教学反思 URL: https://www.sohu.com/a/542184374_121119355

245. 叶澜. 新世纪教师专业素养培养初探. [J]. 教育研究与实验. 1988 (1): 41-46.

246. 复旦大学教育改革 URL: <https://baijiahao.baidu.com/s?id=157K1339852507019&wfr=spider&for=pc>

247. 高永安. 县级教师进修学校构建综合性培训模式的实验报告. [J]. 文教资料. 2005 (35): 66-67.

248. 国务院关于基础教育改革与发展的决定. 国发. (2001) [Рішення Державної ради про реформу та розвиток базової освіти]. URL: http://www.gov.cn/gongbao/content/2001/content_60920.htm

249. 高校书法教育发展变迁与创新路径探析. URL: <https://www.scholarmate.com/S/UDD2HN>

250. 郭峰. 高校体育教学改革与发展的探讨. 2021 URL: <https://chn.oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CJFD&dbname=CJFDAUTN&filename=BXYT202114022&v=1%25mmd2F0jyGYq2nymK5FFXhqSxjgwt%25mmd2FsIWH%25mmd2F5C9byoU8OIy89ESF0HV7vPQ3ACEQCS0Zk>

251. 侯雨薇. 书法教育对教师专业发展的重要性. [J]. 科技创新导报 2013 (12): 68-72.

252. 何源. 艺术类高校辅导员职业认同提升途径研究. [J]. 艺术教育. 2015 (9): 38-39.
253. 黄云珍 全球化时代的高等教育 . -北京: 北京大学出版社. 2006. 194 页.
254. 艾伦. 教师在职培训: 一项温和的建议, 教育学文集•教师, 人民教育出版社. 1991: 494-512.
255. 蒋英. 困境与出路: 中国美术史课程研究. 南京市: 南京艺术学院出版. 2008 年.172 页.
256. 教育部. 中华人民共和国教师法 (1993). [Закон Китайської Народної Республіки про вчителів]
257. 教育部[MOE] (2011). 中小学教师国家级培训计划取得显著成效 URL: http://www.moe.edu.cn/jyb_xwfb/xw_zt/moe_357/s3582/s3922/s4568/201105/t20110530_120285.html.
258. 教育部关于印发《中小学书法教育指导纲要》的通知. URL: http://old.moe.gov.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_714/201301/xxgk_147389.html
259. 教师数字能力培养路径探究 URL: https://www.ictdedu.cn/sknews/jcjyck/neirong/n20231221_83407.shtml
260. 教育部: 2022年5月后书法艺术教育将纳入教师素质考核 . URL: <https://www.msmjkt.com/article/912>
261. 姜嘉文. 高校美术教育专业油画风景写生教学改革探析. [J]. 文化创新比较研. 2021 (3): 91-92. 年三期. 第 91-92.
262. 刘秀. 应用型高校书法教育发展路径探析. [J]. China Academic Journal. 2022 (9):126-128. URL: <http://www.cnki.net>.
263. 刘婕, 谢维和. 栅栏内外: 中国高等师范教育百年省思. 北京: 北京师范大学出版社, 2002. 114 页.

264. 梁振威. 淺談音樂教育與教師的教育專業通識. URL : <https://www.master-insight.com/淺談音樂教育與教師的教育專業通識>
265. 卢宁, 陈雪梅, 丁小明. 通本科应用型人才培养模式改革初探 [J]. 高教论坛. 2007 (1) : 26-34.
266. 李军. 终身教育视角下的教师教育体系. [J]. 教师教育研究. 2008. (3): 10-13.
267. 林炊利. 教学反思:教师专业发展的有效途径. [J]. 教育实践与研究. 2006 (7): 16-18.
268. 李伊慧. 團體班音樂老師專業發展之敘事研究. URL: <https://www.airitilibrary.com/Publication/alDetailedMesh?docid=U0014-2102201023240700>.
269. 李玉芳. 教师专业精神的含义及意义 [J]. 湖北大学成人教育学院学报. 2012 (2): 61-73.
270. 林瑞钦. 师范生任教职志之理应与实证研究. 复文图书出版社, 1990. 263頁.
271. 王力军.中国高等书法教育与教师培养的现状考察.东京学艺大学书道教育研究会. 2017, P. 31.
272. 刘少雪 高等教育改革 上海: 上海交通大学出版社, 2007. 202 页.
273. 李娜,高云芳. 基于核心能力培养的高校书法课程改革与实践 URL: <file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B0%D1%88%D0%B0/Downloads/124591-247787-1-SM.pdf>
274. 能力(汉语词语). URL : <https://baike.baidu.com/item/能力/33045>
275. 能力到底是什麼? — 能力的定義及內涵的必要說明. URL : <https://kknews.cc/psychology/2vovkog.html>
276. 普通高等学校师范类专业认证实施办法 [Стандарт професійної акредитації дошкільної освіти / початкової освіти / середньої освіти] URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A10/s7011/201711/t20171106_318535.html

277. 譙健.职业. 大力开展多元职业培训, 突出特色. [J]. 服务经济发展. 2021(07).

278. 全球教师关键能力框架 URL: file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B0%D1%88%D0%B0/Downloads/GTKCchinese.pdf

279. 容健辉. 教师专业学习共同体的成立与实施——以尊孔独中为例. 独中教育研究期刊. [J]. 教育研究杂志. 2022 (1): 83-105.

280. 书法进课堂: 敷衍者众 艺术头条. 04.11.2013. URL: [https : //news.arttron.net/20131104/n528985 .html](https://news.arttron.net/20131104/n528985.html)

281. 受志敏.中国教师专业精神的缺失与对策. [J]. .河北大学. 2006 (1): 14-18.

282. 书法学专业人才培养方案. URL: https://chinese.hjnu.edu.cn/__local/1/9E/D1/FF235FC073B7B15EE0C3210BFAF_5B2D5E5C_9F97C.pdf

283. 苏智欣.美国师范教育改革中反复争议的问题 [J]. 外国教育动态. 1987 (1) : 39-45.

284. 师范生教育实习总结 URL: http://www.hujiang.com/shixi_s/p521417/

285. 谭静,覃永县. 师范生教学技能培养的问题与对策: 以小学教育语文教育方向本科专业为例. [J]. 河池学院学 报. 2012 (32 (3)): 94-98页.

286. 童富勇, 黄文芳 试论教师专业素质及其发展 [J]. 教育评论. 2004 (4): 54.

287. 唐玉光.瓜林 高等教育改革问题: 广西十帆大学出版社. 2002. 320 页.

288. 我国已为近4000名中小学书法教师提供培训. URL: http://www.gov.cn/xinwen/2018-07/04/content_5303306.htm

289. 吴林峰. 当代高等教育书法尖端人才的培养

290. 我国已为5500余名书法教师提供培训 新华通讯社.新华网. 08.07.2019. URL: [http : //www.xinhuanet.com/ttgg/2019—07/08/c_1124724710.htm](http://www.xinhuanet.com/ttgg/2019—07/08/c_1124724710.htm).

291. 王愿. 书法教育价值、功能浅论. [J]. 期龙源期刊网.中国校外教育•理论. 2009 (13). URL: <http://www.qikan.com.cn>

292. 王建国. 合作、评价.—高等书法教育与基础书法教育的双向影响刍议
URL: <https://m.fx361.cc/news/2022/1020/10660945.html>
293. 王瑞青. 也是音樂：教學路上 [J]. Teaching & Learning. 美育雙月刊. 2006 (146) : 44-49.
- 294.王麗菱. 國際觀光旅館餐飲外場工作人員應具 備專業能力之分析研究. 臺灣師範大學家政教育學系學位論文. 2000. 291 页.
295. 吴志华 柳海民. 论教师专业能力的养成及高师 教育课程的有效教学途径. [J]. 教师教育研究.. 2004 (3). URL: <http://www.cnki.com.cn/Article/CJFD2004-GDSZ200403005.htm>.
296. 王凯. 教师应具备什么素质 [J]. 第一文库. 2022 (4). URL: <http://www.wenku1.com/view/E2C50A299A88C618.html>
297. 王卓, 杨健云. 教师专业素质内涵新诠释. [J]. 教育科学 2004 (5): 52.
298. 吴思孝. 教师专业精神：内涵、价值与培养 [J]. 教育理论与实践. 2013 (34): 91-100.
299. 吴加澍. 语文练习册，一年级上，上册. 长春: 长春出版社. 2018.
300. 魏敬红. 高校中华优秀传统文化美育教育研究. [J]. 文化产业. 2021 (6). 63-65.
301. 向红. 可持续发展教育和教师专业化发展. URL : <http://www.esdinchina.org/newsitem/271006857>
302. 徐群超. 如何成为一位称职的老师. URL: <https://www.uensemble.org/writings-details.php?title=&classsn=8&sn=120>.
303. 谢欣然. 高校美育课程建设存在的问题及对策. 西部学刊. 教育。2021 (146): 92-94.
304. 杨丽 地方高校实施公共艺术教育的价值观与策略认知方略 [J]. 江 苏高等教育. 2019 (10) : 36-76.
305. 中华人民共和国高等教育法. (1998). [Закон Китайської Народної Республіки про вищу освіту]. URL: http://www.npc.gov.cn/wxzl/wxzl/2000-12/05/content_4712.htm

306. 左崇良, 吴云鹏. 教师专业发展研究. [J]. 进展与方向. 中国成人教育. 2019 (19): 74-79.
307. 周桂瑾, 吴兆明. 基于育训互促理念的高职院校职业培训模式研究与实践 [J]. 教育与职业, 2021(22).
308. 曾轶. 高校书法教育面临的挑战与对策. [J]. 开封文化艺术职业学院学报. 2021(9): 148-149.
309. 张克. 高校书法教育发展变迁与创新路径探析. [J]. 艺术评鉴. 2021(17):4-6.
310. 张伦. 探索以就业为导向的高职教材建设思路[A]. 探索的脚步 – «十一五» 北京高等教育教材建设论文集. 2010 年.
311. 郑群. 关于人才培养模式的概念与构成. [J]. 河南师范大学学报 (哲学社会科学版). 2004 (1): 39-45.
312. 张凯歌. 特级教师专业精神结构及特征研究 – 以浙江省第十批特级教师为例. [J]. 杭州师范大学. 2012 (14): 41-45.
313. 张杰. 中国高等师范院校师范生培养状况调查与政策分析报告. 上海教育 URL: http://www.nies.net.cn/jyyj/jyyj_tbtj/201412/t20141211_317512.html
314. 赵莉. 电大教师素质结构浅析. [J]. 中国电大教育. 1997 (9): 39.
315. 张华军, 朱旭东. 论教师专业精神的内涵 [J]. 教师教育研究. 2012 (3): 39-41.
316. 张文. 如何做一名让学生喜欢的老师. 第一文库 . URL: <http://www.wenku1.com/view/BC1732CBCEC2AA8D.html>
317. 赵会会. 创新美术教学方式提高学生学习兴趣 [J]. 艺术评鉴. 2019 (15):121-122.
318. 中国教育部网站 [Сайт Міністерства освіти КНР]. URL: <http://www.moe.edu.cn/>
319. 张田若. 集中识字. 大量阅读. 分步习作. 教学体系的理论与实践. 郭林, 张田若(编), 集中识字教学的理论与实践. 北京: 教育科学出版社, 1991. 93 页.

ДОДАТКИ

Опитувальник для визначення вихідного рівня усвідомлення майбутніми учителями китайської каліграфії сутності ключових педагогічних понять та рівня власної професійної підготовки

- а) педагогічні знання;

Продовження додатку А

- б) гуманістична спрямованість;
 - в) педагогічні здібності;
 - г) педагогічні вміння.
8. Аналітичні, проєктивні, конструктивні, організаційні, комунікативні вміння утворюють групу ... умінь.
- а) психолого-педагогічних;
 - б) спеціальних;
 - в) фахово-методичних;
 - г) творчих.
9. Що з наведеного нижче не є напрямком самовдосконалення вчителя?
- а) розвиток педагогічної майстерності;
 - б) підвищення компетентності;
 - в) розвиток педагогічної техніки;
 - г) актуалізація власного творчого потенціалу.
10. Педагогічні умови, які сприяють ефективності спілкування – це ...
- а) володіння психолого-педагогічними якостями та вміннями;
 - б) дидактичні прийоми;
 - в) організаторські вміння;
 - г) методи навчання.
11. Слово педагога як могутній засіб впливу на вихованців лежить в основі методів
- а) організації діяльності, спілкування та формування позитивного досвіду суспільної поведінки;
 - б) формування свідомості особистості;
 - в) стимулювання діяльності і поведінки;
 - г) самовиховання.
12. Професійна функція, що здійснює регулювання в системі діяльності педагога, називається ...
- а) інформаційна; б) рефлексії; в) нормативна; г) діагностико-прогностична.
13. Названі методи важливі для вивчення рівня професійної компетентності вчителя. Зазначте, без якого з них неможливо одержати об'єктивну інформацію?
- а) самоаналіз;
 - б) педагогічне спостереження;
 - в) аналіз результатів педагогічної діяльності, тестування;
 - г) проведення атестації.
14. Зазначте, який вид контролю Ви вважаєте найкращим для визначення справжнього стану навчальних досягнень учнів:
- а) поточний;
 - б) підсумковий;
 - в) випереджальний;
 - г) контроль результатів.
15. Віднесіть до педагогічної категорії поданий перелік понять:
- усна форма перевірки знань або усне опитування;
 - письмова форма перевірки знань або письмова робота;
 - співбесіда у формі інтерв'ю;
 - тестування;
- а) методи діагностики рівня знань;
 - б) методи вимірювання рівня знань;
 - в) форми контролю якості наданих освітніх послуг;
 - г) форми оцінювання рівня наданих освітніх послуг;
 - г) традиційний контроль знань.

Продовження додатку А

16. Оберіть найважливіші, на вашу думку, сутнісні орієнтири поняття «професійна компетентність учителя каліграфії» (міцні знання китайської каліграфії; вчительська етика; глибока гуманістична та наукова грамотність; інноваційний дух і практичні здібності; високі педагогічні вміння; прагнення до самоосвіти та міжнародної популяризації культури каліграфії; висока мотивація; здатність і готовність педагога реалізовувати поставлені професійні завдання; можливість адекватно оцінювати результати власної професійної діяльності; наявність професійних знань (предметних, мистецьких, моральних, суспільних, психолого-педагогічних), прикладних умінь і навичок) та, якщо вважаєте за потрібне, додайте характеристики, які вважаєте важливими.

17. Проранжуйте в порядку зниження значущості (1—найважливіше, 2—менш важливе і т. ін.) компетентності, які, на вашу думку, необхідно розвивати майбутньому учителю китайської каліграфії для успішної професійної реалізації у професії:

а) високий рівень розвитку ідеології та моралі, культурної грамотності та благородної вчительської етики, що базується на принципах доброзичливості, гуманізму, соціальної відповідальності, ентузіазму щодо навчання каліграфії, любові до професії;

б) всебічний розвиток інтелектуальних, фізичних, мистецьких і трудових компетенцій, для задоволення потреб економічного та соціального розвитку країни;

в) сформованість міцних знань з історії, теорії каліграфії та китайської традиційної культурної грамотності, якісної всебічної базової освіти, міждисциплінарних знань;

г) вміння використовувати каліграфію як елемент естетичного виховання, сприяти всебічному розвитку учнів у навчально-предметній і практичній діяльності;

г) сформованість здатності до навчання і самонавчання, усвідомлення необхідності навчатися впродовж життя та прагнення до постійного професійного розвитку;

д) здатність до інновацій, обізнаність у сучасних інформаційних технологіях, інноваційних методах навчання;

е) володіння сучасними освітніми технологіями та вміння враховувати характеристики предмета каліграфії у формулюванні планів навчання і викладанні;

е) володіння науковою теорією навчання каліграфії та методами навчання, вміння навчати й оцінювати знання і вміння учнів, володіння методикою їх творчого розвитку;

ж) вміння враховувати особливості вікової психології та фізіології учнів середньої школи у процесі викладання;

з) здатність до організації викладання й управління, здатність формулювати і реалізовувати навчальні, викладацькі та дослідницькі плани, вміння науково і раціонально проводити педагогічну та виховну класну роботу;

и) навички спілкування і координації, вміння створювати атмосферу співпраці та підтримувати командний дух у роботі зі школярами, вміння об'єднувати колег і встановлювати гармонійні стосунки з учнями;

і) вміння здійснювати глибокий аналіз літератури, проводити попередні теоретичні дослідження каліграфії, критикувати та оцінювати каліграфію;

ї) здатність до наукових досліджень, постійного збагачення і розвитку своїх науково-дослідницьких можливостей;

й) наявність стійкої потреби творчої самореалізації у майбутній професії.

18. Визначте шляхом самооцінки наявність у Вас професійної компетентності вчителя китайської каліграфії.

а) наявний високий рівень розвитку професійної компетентності;

б) наявний достатній рівень розвитку професійної компетентності;

в) наявний недостатній рівень розвитку професійної компетентності

Продовження додатку А

19. Чи можете Ви визначити якісь недоліки у процесі професійної підготовки у вашому коледжі? _____

20. Чи можете Ви запропонувати якісь шляхи вдосконалення підготовки вчителів китайської каліграфії? _____

Додаток Б

Опитувальник для вивчення думки викладачів щодо професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у коледжі

Шановні колеги! Просимо Вас відповісти на запитання анкети. Відповіді на питання анкети будуть використані лише у наукових цілях. Сподіваємось, що ваші відповіді допоможуть удосконалити процес професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії у процесі навчання в коледжі.

1. «Конкурентоспроможній вчитель повинен мати наступні якості ... ». Розташуйте варіанти відповідей від найбільш важливого, на вашу думку, до найменш важливого.

- а) володіння професійними знаннями та вміннями;
- б) відповідальність;
- в) творчість у роботі; 5
- г) вміння адаптуватися до вимог сучасного життя;
- ґ) педагогічна індивідуальна сутність вчителя;
- д) авторитет серед колег, учнів, батьків;
- е) здатність до самоаналізу та саморозвитку;
- є) результативність роботи;
- ж) соціальна активність;
- з) висока мотивація до роботи;
- и) розуміння світогляду та настрою учнів
- і) досвідченість.

2. Чи створені, на Ваш погляд, у вашому коледжі педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії у процесі їх фахової підготовки ?

- а) так;
- б) ні.

3. Чи відчуваєте Ви потребу покращити знання щодо формування професійної компетентності у майбутніх учителів китайської каліграфії?

- а) так;
- б) ні.

4. Оцініть рівень вашої особистої професійної компетентності:

- а) наявний високий рівень розвитку професійної компетентності;
- б) наявний достатній рівень розвитку професійної компетентності;
- в) наявний недостатній рівень розвитку професійної компетентності.

5. Що перешкоджає вашому професійному розвитку? (можливо обрати декілька варіантів відповідей)

- а) опір з боку керівництва;
- б) відсутність матеріального заохочення з боку керівництва;
- в) недостатня матеріально-технічна база;
- г) погані умови праці;
- ґ) жодних перешкод;
- д) інше (вкажіть, що саме) _____

6. Яку підтримку Ви надаєте здобувачам освіти в їхньому навчанні?

7. Проранжуйте в порядку зниження значущості (1–найважливіше, 2–менш важливе і т. ін.) компетентності, які, на Вашу думку, необхідно розвивати майбутньому учителю китайської каліграфії для успішної професійної реалізації у професії:

- а) система цінностей, мотивація майбутнього вчителя щодо виконання завдань педагогічної діяльності;
- б) аналітичне і синтетичне мислення (вміння отримувати та обробляти потрібну інформацію, оцінювати, порівнювати і засвоювати її);

Продовження додатку Б

в) понятійне та дедуктивне мислення (володіння науковими поняттями, уміння робити висновки від загального до конкретного);

г) концентрація і стійкість уваги (здатність протягом тривалого часу зосереджуватися на визначеному виді діяльності), короткочасна і довготривала пам'ять;

г) володіння відповідними знаннями з китайської каліграфії, китайської історії, культури та мистецтва та уміннями їх застосовувати на практиці;

д) комунікативні та організаторські здібності; здатність навчати в колективі, враховуючи при цьому індивідуальний характер кожного учня;

е) особистісна зрілість; педагогічна майстерність;

е) здатність до самоаналізу, самооцінювання професійної діяльності; здатність до оволодіння інноваціями;

ж) вмотивоване прагнення до безперервної самоосвіти й самовдосконалення, навчання протягом життя;

з) схильність до науково-дослідницької діяльності;

и) загальнокультурна компетентність (толерантність, педагогічний такт, мовленнєві навички, гуманістичний стиль педагогічної діяльності);

і) володіння ефективними прийомами вирішення психологічних проблем учнів; вміння діагностувати проблеми учнів і пропонувати ефективні методи їх усунення;

ї) громадянська компетентність (патріотизм, активна громадянська позиція, нормативно-правова компетентність);

й) методична компетентність, вміння відповідно до освітніх завдань планувати ефективну і практично здійсненну навчальну дисципліну, враховуючи індивідуальний характер учнів.

8. Оберіть 5 найважливіших, на Вашу думку, особистісних якостей, що необхідно розвивати майбутньому вчителю китайської каліграфії для формування професійної компетентності й успішної реалізації у професії (духовна культура, відповідальність, працездатність, наполегливість, ініціативність, гнучкість та критичність мислення, розвиненість уяви, рефлексія, емпатійність, ерудованість, об'єктивність, самоконтроль, прагнення до самовдосконалення)

9. Ви задоволені мотиваційними заходами, які практикуються у вашому закладі освіти?

а) так;

б) переважно так;

в) переважно ні;

г) ні.

10. Чи впроваджувалися у вашому коледжі протягом останніх трьох років інновації? Якщо так, поясніть, які саме. Чи проводиться їх оцінювання?

а) так;

б) ні;

в) не знаю.

Дякуємо за співпрацю!

Додаток В

Діагностична карта професійної підготовленості вчителя

Діагностичні блоки	Склад діагностичних блоків	Діагностичні параметри	Бали 1, 2, 3
Напрямки професійної підготовки вчителя	Зміст підготовки вчителя	Показники оцінки підготовленості вчителя	
Науково-теоретична підготовка	I. Основи науки, предмета, що викладається	1. Орієнтація у меті і завданнях науки. Володіння її основними закономірностями. 2. Оперування науковою термінологією. 3. Орієнтація у виборі змісту навчання на підставі наукових даних, фактів, понять, законів. 4. Розуміння логіки науки.	
	II. Методи науки, предмета, що викладається	1. Орієнтація у різноманітності методів наукового пізнання. 2. Розуміння суті методів, що використовуються в науці. 3. Уявлення про можливості використання методів науки у процесі викладання предмета.	
	III. Знання історії розвитку науки, її сучасних досягнень	1. Вміння використання історії розвитку науки, окремих фактів у процесі викладання предмета. 2. Володіння знаннями про сучасні досягнення науки. Вміння використання цих знань.	
Психолого-педагогічна підготовка	I. Психологічні закономірності навчання і розвитку школярів	1. Орієнтація у психологічних особливостях школярів і вміння їх врахування під час відбору змісту, форм і методів навчання. 2. Орієнтація в діагностичних методах оцінки розвитку різних сторін психіки особистості школяра. 3. Розуміння психологічних основ навчання, виховання, розвитку особистості школярів різних вікових груп.	
	II. Педагогічне діагностування, планування	1. Орієнтація у методах педагогічної діагностики рівня знань і вихованості учнів. 2. Володіння прийомами планування і організації особистої праці і праці школяра. 3. Вміння управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів. 4. Орієнтація у змісті контрольної-аналітичної діяльності учителя у процесі навчання учнів.	

Продовження додатку В

Діагностичні блоки	Склад діагностичних блоків	Діагностичні параметри	Бали 1, 2, 3
Напрямки професійної підготовки вчителя	Зміст підготовки вчителя	Показники оцінки підготовленості вчителя	
Методичні вміння навчання	I. Зміст освіти учнів з навчального предмета	1. Розуміння ролі навчального предмета в системі навчання, виховання і розвитку школяра. Розуміння мети і завдань навчання. 2. Орієнтація у навчальних планах і програмах предмета, що викладається. 3. Вміння виділення провідних знань, умінь і навичок, які необхідно сформувати в учнів у процесі викладання навчального предмета.	
	II. Методи і прийоми навчання школярів	1. Адекватність використання методів і прийомів навчання. 2. Орієнтація у різноманітності і цільовому напрямку різних методів і прийомів навчання учнів. 3. Розуміння суті різних методів навчання школярів і специфіки їх використання у процесі викладання навчального предмета.	
	III. Форми організації навчання школярів	1. Розуміння взаємного зв'язку змісту, форм і методів навчання. 2. Орієнтація у різноманітності і специфіці різних форм організації навчання школярів. 3. Орієнтація в нових формах організації навчання, їх суті й умовах успішного використання у викладанні.	
	IV. Засоби навчання школярів	1. Орієнтація у різноманітності, специфіці та умовах використання різних засобів навчання учнів. 2. Адекватність використання засобів навчання з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів і розвитку їх інтересу до навчального предмета, у розв'язанні інших педагогічних завдань.	

Обробка результатів

1 бал – низький рівень; 2 бали – середній рівень; 3 бали – високий рівень.

Додаток Г

**Протокол з визначення рівня професійної усталеності студента
(за З. Н. Курлянд)**

Дата:_____ Клас_____ Студент_____

№	Ознаки професійної усталеності	самооцінка	оцінка суддів
1.	Упевненість у собі як учителі		
2.	Відсутність емоційної напруженості, страху перед дітьми		
3.	Володіння своїм голосом, мімікою, жестами		
4.	Наявність вольових якостей		
5.	Швидкість реакції на поведінку класу і окремих учнів		
6.	Уміння приймати правильні рішення в нестандартній ситуації		
7.	Властивості та характеристики, які визначають спрямованість особистості вчителя (ідейна, педагогічна, пізнавальна)		
8.	Знання й уміння учителя		
9.	Задоволеність діяльністю		
10.	Нормальна втомлюваність		

Середній бал за всіма ознаками_____

Висновок: у студента_____ рівень розвитку професійної усталеності.

Оцінювання проводиться за п'ятибальною системою

Додаток Д

**Витяг з Освітньо-професійної програми за спеціальністю
«Каліграфія» (вчитель), розробленої автором дисертації для впровадження
методики професійної підготовки майбутніх учителів китайської
каліграфії у Сичуаньському інституті кіно і телебачення**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
СИЧУАНЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«Каліграфія» (вчитель)**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 130405Т Мистецька освіта (Каліграфія)
галузь знань Мистецтво
кваліфікація Бакалавр з мистецької освіти (Каліграфія)

1. ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

1 – Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти та кафедри, відповідальної за реалізацію ОП	Сичуаньський інститут кіно і телебачення Кафедра китайської каліграфії
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Форми навчання	Інституційна (очна (денна), заочна)
Ступінь вищої освіти та назва освітньої кваліфікації мовою оригіналу	Ступінь вищої освіти – бакалавр Освітня кваліфікація – Бакалавр з мистецької освіти (Каліграфія)
Кваліфікація у дипломі	Ступінь вищої освіти – бакалавр Спеціальність – Мистецька освіта Спеціалізація – Каліграфія
Офіційна назва освітньої програми	Мистецька освіта. Каліграфія
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом бакалавра, одиничний, 180 кредитів ЄКТС (термін навчання 4 роки)
Передумови	Наявність атестату про повну загальну середню освіту
Термін дії освітньої програми	4 роки

2. ЦІЛІ НАВЧАННЯ

Надати освіту в галузі «Мистецтво» з широким доступом до працевлаштування. Забезпечити теоретичну, практичну та педагогічну підготовку висококваліфікованих кадрів, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми при виконанні професійних завдань та обов'язків прикладного характеру в галузі «Мистецтво», що передбачає застосування теоретичних знань та практичних навичок з каліграфії та мистецької освіти за спеціалізацією «Каліграфія». Сформувати здатності до мистецької, педагогічної та наукової діяльності.

Цілями навчання є виховання фахівців з твердим і правильним політичним напрямком, які реалізуватимуть освітню політику партії, всебічно розвиватимуть свою моральність, інтелект, фізичну форму, працьовитість, любитимуть та поширюватимуть традиційну китайську культуру та мистецтво, володітимуть базовими знаннями та базовими теоріями каліграфії, а також розвиватимуть здібності до викладання каліграфії, до розвитку протягом усього життя.

Мета 1. Наприкінці навчання студент повинен мати тверді ідеали та переконання, хороші ідеологічні та політичні якості та професійну етику; благородну мораль учителів, високі культурні досягнення та широке культурне бачення, любити традиційну китайську культуру, прагнути до високих культурних досягнень та прояву ентузіазму щодо каліграфічної освіти, мати розвинене почуття відповідальності своєї місії щодо успадкування культури каліграфії.

Мета 2: Сформованість знань з історії та теорії китайської каліграфії, оволодіння базовою теорією та практичними навичками китайської каліграфії, розвиток високоякісних складних талантів каліграфії, оволодіння надійним умінням писати пензлем і твердим пером, створювати каліграфічні роботи, здатність критикувати та оцінювати каліграфію, вміння здійснювати глибокий аналіз літератури, проводити попередні теоретичні дослідження каліграфії.

Мета 3: Формування вміння використовувати наукові освітні теорії та методи навчання, вміло проводити викладання каліграфії та бути компетентним у навчанні та викладанні каліграфії в початковій та середній школах, вміння проводити виставки каліграфії та керувати діяльністю клубу каліграфії, а також поширювати каліграфію у відділах культури, мистецьких підприємствах та установах.

Мета 4: Виховання усвідомлення необхідності навчання протягом життя та професійного розвитку, здатності до самонавчання і постійного збагачення та розвитку власних знань, надання можливості глибоко інтегруватися в сучасні інформаційні технології, впроваджувати інноваційні

Продовження додатку Д

методи навчання, а також розвивати та просувати курси каліграфії, враховувати у діяльності тенденції передової теорії каліграфії, естетичні

тенденції та творчі тенденції; знайомитися з новими концепціями та технологіями китайської та іноземної каліграфії і живопису.

3. ВИМОГИ ДО ЗАКІНЧЕННЯ НАВЧАННЯ

Вимоги до випуску 1: Кодекс етики вчителя

1.1. Ціннісна ідентичність: практикуйте основні цінності соціалізму, покращуйте ідеологічне розуміння соціалізму з китайською специфікою; ідентичність, політична ідентичність, теоретична ідентичність та емоційна ідентичність;

1.2. Розвивайте моральність і виховуйте людей: будьте лояльні до партійної просвітницької справи, впроваджуйте освітню політику партії та виховуйте людей з високою мораллю;

1.3. Професійні якості: дотримуйтесь професійної етики вчителів початкової та середньої школи, усвідомлюйте, що необхідно викладати згідно з законодавством, мати здорові психологічні якості;

1.4. Будьте зразком для наслідування, прагніть стати вчителями з ідеалами, переконаннями, моральними почуттями та міцними основами, бути керівником для здорового розвитку учнів на етапі базової освіти.

Вимоги до випуску 2: Освітні ідеали.

2.1. Мати бажання навчати, визнавати важливість і професіоналізм роботи вчителів, мати здатність популяризувати каліграфію;

2.2. Мати гуманістичний досвід і науковий дух, поважати особистість студентів, бути сповненим любові та відповідальності, бути уважним і терплячим у роботі, бути орієнтиром для студентів у формуванні характеру, засвоєнні знань, новому мисленні, сприянні Батьківщині.

Вимоги до випуску 3: Предметна грамотність

3.1 Володіти широкою міждисциплінарною комплексною грамотністю та знаннями в гуманітарних науках, мистецтві, інформації тощо; розуміти загальну ситуацію китайської культури та володіти базовими знаннями китайської літератури, особливо класичної поезії; розуміти контекст розвитку китайських ієрогліфів та мати базові знання з філології, розуміти зв'язок між суміжними дисциплінами, такими як наука та історія;

3.2. Знати найвідоміших каліграфів та їхні репрезентативні роботи в кожен період історії китайської каліграфії та оволодіти основною історією китайської каліграфії;

3.3 Розуміти основну теорію китайської каліграфії в різні періоди, а також оволодіти естетичними характеристиками різних стилів каліграфії;

Продовження додатку Д

3.4. Мати знання про мистецтво, музику та інші суміжні предмети мистецтва, розширювати горизонти знань і постійно збільшувати культурні та мистецькі досягнення.

Вимоги до випуску 4: Володіння практичними навичками каліграфії.

4.1. Мати високі каліграфічні професійні теоретичні знання та базові навички; оволодіти основними техніками п'яти стилів каліграфії: гербового письма, офіційного письма, звичайного письма, бігучого письма та скоропису, а також вміти майстерно копіювати твори різних художніх стилів; оволодіти технікою копіювання та створення різьблення на печатці;

4.2. Вміти вміло та красиво писати ієрогліфи ручкою та крейдою, а також уміти створювати високоякісні каліграфічні роботи з п'ятьма елементами;

4.3. Попередньо оволодіти традиційними техніками, пов'язаними з каліграфією, такими як написи, гравіювання на камені, малювання та кріплення каліграфії.

4.4. Оволодіти основними методами оцінки каліграфії, вміти об'єктивно та професійно оцінювати каліграфічні роботи, мати професійне естетичне бачення;

4.5. Володіти попередніми інноваційними та підприємницькими здібностями в галузі каліграфії; постійно звертати увагу на тенденції розвитку каліграфії; усвідомити, що навчання відбувається протягом усього життя; вдосконалювати можливості професійного розвитку; засвоїти принцип: «Вимоги до випуску – цілі розвитку».

Вимоги до випуску 5: Основні професійні навички вчителя

5.1. Володіти основними теоріями педагогіки та психології, чітко розуміти сутність педагогічної професії, усвідомлювати значимість роботи вчителя, поважати особистість учнів, бути турботливим, відповідальним, ініціативним;

5.2. Мати здатність інтегрувати теоретичні знання: володіти базовою теорією інтегрованої педагогіки та психології для підтримки навчання студентів каліграфії; адаптуватися до змін у методах викладання та навчання, розуміти зміни в методах викладання та навчання в середовищі «Інтернет + освіта»; володіти базовими професійними навичками застосування інформаційних технологій; знати етапи базової освіти, такі як розробка освітніх ресурсів, включаючи цифрові ресурси, інтеграцію навчальних програм тощо.

5.3. Мати базові навички педагогічної освіти та вміти викладати та керувати курсами каліграфії; вміти організовувати виставки та конкурси каліграфії; мати здібності до організації діяльності з каліграфії;

5.4. Знати стандарти навчальної програми та зміст підручників з каліграфії на етапі базової освіти, володіти ефективними методами та стратегіями навчання каліграфії, а також бути здатним створити навчальне

середовище, орієнтоване на учня; сприяти навчанню та розвитку учнів; вміти оцінювати знання і вміння учнів, володіти методикою творчого розвитку учнів, вміти враховувати особливості вікової психології та фізіології учнів;

Продовження додатку Д

5.5. Бути здатним проектувати, організовувати, впроваджувати та оцінювати міждисциплінарну навчальну діяльність та комплексне навчання.

Вимоги до випуску 6: Організація та спрямування виховної діяльності (класне керівництво)

6.1. Засвоїти основні методи морального виховання; встановити концепцію морального виховання на першому місці та дотримуватися принципів і методів морального виховання.

6.2. Вміти керувати класом: оволодіти правилами роботи класного керівника та основними методами організації та побудови класу, керівництвом моральним вихованням і психічним здоров'ям учнів; вміти організовувати виховні заходи;

6.3. Розуміти фізичний і розумовий розвиток учнів; брати участь у розвитку шкільної культури, організовувати такі заходи, як тематична освіта з каліграфії та клуби каліграфії для навчання та спрямування учнів, органічно поєднувати дисципліну каліграфії та комплексно-виховну роботу.

Вимоги до випуску 7: Самоаналіз та саморозвиток

7.1. Дотримуватись академічної етики, академічної доброчесності, оволодіти стандартизованою освітою та методами дослідження каліграфії;

7.2. Мати стійку потребу творчої самореалізації у професії;

7.3. Оволодіти усвідомленням навчання протягом усього життя, звичками самостійного навчання, здатністю до рефлексії, самоуправління, здатністю адаптуватися до вимог часу та розвитку освіти;

7.4. Здійснювати навчання та планувати кар'єру; мати певне почуття інновацій, використовувати методи критичного мислення, навчитися відкривати, аналізувати та досліджувати каліграфію та процеси її викладання.

Вимоги до випуску 8: Спілкування та співпраця

8.1. Розуміти роль навчального співтовариства, мати дух командної роботи, вміти слухати, висловлюватись;

8.2. Мати організаційно-комунікативні навички для ефективної організації учнів для здійснення групової взаємодопомоги та кооперативного навчання; ефективно спілкуватися з учнями, батьками та громадою.

*Продовження додатку Д
Таблиця Д.1*

4. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ТА ЇХ ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

Перелік компонентів ОП

№	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
ОБОВ'ЯЗКОВІ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ			
I. Цикл загальної підготовки			
1.	Історія давнього Китаю	3	екзамен
2.	Історія китайського та зарубіжного мистецтва	3	екзамен
3.	Сучасна історія Китаю	2	екзамен
4.	Наукова китайська мова	2	екзамен
5.	Іноземна мова	6	екзамен
6.	Класична філологія	2	екзамен
7.	Ідеологічна мораль і правопорядок	2	екзамен
8.	Теорія соціалізму з китайською специфікою для нової ери	3	КР, екзамен
9.	Сучасна політична ситуація та економіка	2	екзамен
10.	Фізична культура (Студентський спорт)	4	екзамен
11.	Комп'ютерна графіка	3	КР, екзамен
12.	Охорона праці	2	екзамен
13.	Працевлаштування та підприємництво	2	екзамен
14.	Військова підготовка	4	екзамен
Усього за циклом загальної підготовки		40	
II. Цикл професійної підготовки			
2.1. Дисципліни фахової підготовки			
1.	Історія китайської каліграфії	3	КР, екзамен
2.	Теорія китайської каліграфії	3	екзамен
3.	Професійний базовий курс каліграфії	6	КР, екзамен
4.	Основний курс каліграфії	8	КП, екзамен
5.	Техніка письма пером і крейдою	6	екзамен
6.	Формальний шрифт ієрогліфів	4	екзамен
7.	Офіційний шрифт ієрогліфів	4	екзамен
8.	Швидкий шрифт ієрогліфів	4	екзамен
9.	Курсивний шрифт ієрогліфів	4	екзамен
10.	Створення ієрогліфів на печатці	6	КР, екзамен
11.	Китайський скоропис	3	екзамен
12.	Сучасна китайська каліграфія	3	екзамен
13.	Китайський живопис (пейзажі, квіти, птахи)	3	екзамен

Продовження додатку Д
Продовження таблиці Д.1

№	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
14.	Термінологія каліграфії	3	екзамен
15.	Комп'ютерне введення ієрогліфів	2	екзамен
16.	Мистецька практика	3	екзамен
Усього дисципліни фахової підготовки		65	
№	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
2.2. Дисципліни психолого-педагогічної підготовки			
1.	Вступ до фаху	2	екзамен
2.	Основи психології та педагогіки	3	екзамен
3.	Історія педагогіки та філософія освіти	2	екзамен
4.	Професійна етика вчителя	2	екзамен
5.	Психологія розвитку та освіти	2	екзамен
6.	Вікова та педагогічна психологія	3	екзамен
7.	Методика навчання каліграфії в середній школі	4	КП, екзамен
8.	Методика виховної роботи	3	КР, екзамен
9.	Класний менеджмент	2	екзамен
10.	Організація і управління навчально-виховним процесом у навчальному закладі	2	екзамен
11.	Сучасні освітні технології	2	екзамен
12.	Педагогічна практика	10	екзамен
Усього дисципліни психолого-педагогічної підготовки		37	
Усього за циклом професійної підготовки		102	
Загальний обсяг обов'язкових компонентів		142	
ВИБІРКОВІ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ			
I. Цикл загальної підготовки			
1.	Мистецтво та візуальне сприйняття	2	екзамен
2.	Естетика	2	екзамен
3.	Мистецький маркетинг	2	екзамен
4.	Методологія і методи науково-педагогічних досліджень	2	екзамен
Усього за циклом загальної підготовки		8	

Продовження додатку Д
Продовження таблиці Д.1

№	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
II. Цикл професійної підготовки			
2.1. Дисципліни фахової підготовки			
1.	Стародавні китайські техніки нанесення ієрогліфів на печатках	2	екзамен
2.	Написи та техніка втирання	3	екзамен
3.	Штриховий малюнок	3	екзамен
4.	Почерки та стилі у китайській каліграфії	2	екзамен
<i>Продовження таблиці</i>			
5.	Керамічна каліграфія (експериментальна)	2	екзамен
6.	Критика сучасної каліграфії	2	екзамен
Усього дисципліни фахової підготовки		14	
№	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
2.2. Дисципліни психолого-педагогічної підготовки			
1.	Сучасні освітні технології	2	КР, екзамен
2.	Методика навчальної наочності	2	екзамен
3.	Педагогічна підтримка художньо обдарованих дітей	2	екзамен
4.	Ідейно-моральне виховання у школі	2	КР, екзамен
5.	Психологія художньої творчості	2	екзамен
6.	Мистецтво каліграфії та малюнку у школі	2	екзамен
7.	Стандарти навчальних програм і підручників	2	екзамен
8.	Тренінг розвитку комунікативної компетентності вчителя	2	екзамен
Усього дисципліни психолого-педагогічної підготовки		16	
Усього за циклом дисциплін професійної підготовки		30	
Загальний обсяг вибірових компонент		38	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		180	

Додаток Е

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Статті у фахових виданнях України:

1. Yang Honghao. Educational programs for Chinese calligraphy teachers as a component of quality education in Chinese Universities (on the example of Shanxi Institute of applied sciences and technology). *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2021. № 73. С. 145-157.

URL: <https://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED/article/view/467/386>

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2021-73-145-157>

2. Ян Хунхао. Системний підхід як основа формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії в Китаї. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62. Том 2. С.118-122.

URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_2/22.pdf

DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.22>

3. Ян Х. Система оцінки результативності методики формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 95. С. 71-77.

URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2024/95/15.pdf>

DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.95.13>

4. Ян Хунхао, Інноваційні методи формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 7(25). С. 1179-1192.

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/13715/13781>

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7\(25\)-1179-1192](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7(25)-1179-1192)

*Продовження додатку Е***Монографії**

5. [Jisheng, B.](#), [Honghao, Y.](#), [Caijing, Z.](#), [Morhunova, N.](#) The influence of the national mentality of Chinese students on the formation of professional and communicative competence using innovative technologies. *Problems and prospects of training in higher school: Pedagogical, philological, psychological and intercultural aspects*, 2023, Pp. 122–141. (Scopus).

URL: <http://monograph.com.ua/pctc/catalog/book/978-617-7319-94-7.ch8>

DOI: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-94-7.ch8>

Статті у закордонних виданнях

6. Yang Honghao. The impact of using modern methods and forms of teaching future calligraphy teachers on the effectiveness of the educational process. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 5 (65). С. 32-39.

URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/12305>

DOI: DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.5.6>

7. Yang Honghao. Curriculum settings in Chinese high calligraphy education. *Edukácia vo vysokoškolskom prostredí: Zborník vedeckých recenzovaných prác s medzinárodnou účasťou*. Technická univerzita v Košiciach. (Košice, Slovensko). 2022. P. 121-125.

URL: https://arl4.library.sk/arl-spu/en/detail/?&idx=spu_us_epca*163331

Праці апробаційного характеру

8. Ян Хунхао Особливості професійної підготовки майбутніх учителів у КНР. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції (19 жовтня 2023 р.)*. – Харків: ХНАДУ, 2023. С. 218-222.

URL: https://tfc.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-TFC/Мовної_підготовки/ЗБІРНИК_конф._ХНАДУ._19.10.2023_.pdf

9. Ян Хунхао. Особливості освітньо-професійних програм фахової підготовки бакалаврів-майбутніх учителів каліграфії у коледжах КНР. Proceedings of The 2nd International Scientific Conference «*Sustainable development strategy: global trends, national experience and new goals*», and dedicated to the 100th anniversary of the National Leader of the Azerbaijani people Heydar Aliyev. Vol. II Mingachevir, 8-9 December 2023. P. 629-632.

URL: https://mdu.edu.az/wp-content/uploads/2024/03/Bey_konf_cild_2_11.03.2024.pdf

10. Ян Хунхао. Мета професійного розвитку майбутніх вчителів каліграфії у КНР. *Наукова ініціатива іноземних студентів та аспірантів у світі інтеграції освіти і науки України у міжнародний освітній простір: збірник наукових статей за матеріалами XI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (15 лютого 2024 р.).* – Харків : ХНАДУ, 2024. С. 99-104.

URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/20132>

11. Ян Хунхао. Розробка цілей формування професійної компетентності майбутніх учителів каліграфії як основа для змістовного наповнення їх підготовки. *Education via Distance Learning and other Pedagogical Challenges: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference, September 9-10, 2024.* FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine, P. 158-161.

URL: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2024/09/Conference-Proceedings-September-9-10-2024-1.pdf>

12. Yang Honghao. The current situation of calligraphy education in Chinese universities. *Global Scientific Innovations: From Idea to Implementation:*

Proceedings of III International Scientific and Practical Conference (23-25 September 2024). Chernivtsi, Ukraine, 2024. P. 30-34.

URL: <https://eesf.report/wp-content/uploads/2024/10/23-25.09.24-global-scientific-innovations-from-idea-to-implementation.pdf>

13. Ян Хунхао. Результати дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти* : зб. наук. ст. за матеріалами XIX Міжнар. наук.-практ. конф. (17 жовтня 2024 р.). – Харків : ХНАДУ, 2024. С. 206-211.

URL:https://tfc.khadi.kharkov.ua/fileadmin/FTFC/%D0%9C%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B8/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84._%D0%A5%D0%9D%D0%90%D0%94%D0%A3-2024_.pdf

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

14. Моргунова Н., Ян Хунхао. Врахування психолінгвістичних аспектів у навчанні китайських студентів української мови як іноземної. *Sociálna práca v súčasnej spoločnosti II. Zborník príspevkov z on-line medzinárodnej vedeckej konferencie* (29 november 2022, Spišské Podhradie, Slovensko). Teologický inštitút v Spišskom Podhradí. 2022. С. 118-127.

URL: <https://www.ku.sk/fakulty-katolickej-univerzity/teologicka-fakulta/udalosti/konferencia-socialna-praca-v-sucasnej-spolocnosti-ii.html>

CERTIFICATE**on the use of research results****Yang Honghao presented in the thesis for the degree****Doctor of Philosophy on the topic:****"Professional development of calligraphy teachers****in the People's Republic of China"****in the specialty 011 "pedagogy"**

The main theoretical and practical content of Yang Honghao's doctoral thesis is applied to the teaching process of students at the Zhongchuan Xueyi Star Art Training School. Especially in the teaching of Chinese calligraphy art literacy courses for the 2023-24 academic year, the following content was used:

Practice and Innovation of Chinese Calligraphy Teaching in Middle School Classrooms;

Experiment and Test on the Enhancing Effect of Chinese Calligraphy Art on the Artistic and Cultural Literacy of Middle School Students;

How to promote middle school students' interest in learning traditional culture of their own ethnic group.

Principal

Zhongchuan Xueyi Star Art
Training School

26/11/2024

CERTIFICATE**on the use of research results****Yang Honghao presented in the thesis for the degree****Doctor of Philosophy on the topic:****"Professional development of calligraphy teachers****in the People's Republic of China"****in the specialty 011 "pedagogy"**

The main theoretical and practical content of Yang Honghao's doctoral thesis is applied to the teaching process of students in the School of Television of Sichuan Film and Television University. Especially in the teaching of art literacy subjects in the 2022-23 academic year, the following content has been used:

Discussing the spiritual core of traditional Chinese culture and art with Chinese calligraphy as the main appreciation subject:

Research and discuss the theoretical knowledge system and application techniques that Chinese calligraphy teachers should possess through teacher-student interaction in calligraphy classes.

Dean *Sun Japing*
Television School of Sichuan Film
and Television University

25/11/2024

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г.С. СКОВОРОДИ

вул. Алчевських, 29, м. Харків, 61002, тел. (057) 700-35-23, факс (057) 700-69-09
e-mail: rector@hnpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125585

Від 03. 11. 2024 № 01/10-837

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження в освітній процес
результатів дисертаційного дослідження аспіранта кафедри
педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного
економічного університету імені Семена Кузнеця

Ян ХУНХАО

за темою «Професійна підготовка майбутніх вчителів каліграфії у
коледжах КНР» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Довідка видана здобувачу ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» Ян ХУНХАО, у тому, що теоретичні результати дослідження за темою «Професійна підготовка майбутніх вчителів каліграфії у коледжах КНР» використано в освітньому процесі кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди у 2023-2024 році.

У процесі проведеного дослідження було теоретично обґрунтовано вплив мистецтва китайської каліграфії на розвиток художньої та культурної грамотності здобувачів освіти.

Здобувачем було впроваджено для науково-педагогічних працівників кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди методики заохочення здобувачів освіти до вивчення китайської традиційної культури.

Упровадження результатів дисертаційного дослідження Ян ХУНХАО дозволило підвищити якість професійної підготовки майбутніх учителів.

Проректор
з наукової, інноваційної та міжнародної
діяльності

Світлана БЕРЕЖНА

CERTIFICATE

on the use of research results

Yang Honghao presented in the thesis for the degree

Doctor of Philosophy on the topic:

"Professional development of calligraphy teachers

in the People's Republic of China"

in the specialty 011 "pedagogy"

The main theoretical and practical content of Yang Honghao's doctoral thesis is applied to the teaching process of students at the School of Chinese Calligraphy, Xi'an University of Technology. Especially in the teaching of Chinese calligraphy courses for the 2022-23 academic year, the following content was used:

Starting from the content of comparative education, this paper explores the current situation of traditional cultural and artistic education in China by comparing the traditional cultural education systems of China, Japan, and South Korea.

From the perspective of educational leadership, consider the theoretical literacy and technical abilities that Chinese calligraphy teachers should possess in the teaching process of university calligraphy classes.

Dean Yu Weide
School of Chinese Calligraphy of
Xi'an University of Technology
中国书法学院
28/11/2024

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
№02071211

№ _____ 20____ р.
61166, м. Харків, пр. Науки, 9-А
тел./факс: 70-20-717, 70-20-304

Д О В І Д К А № 61/2024
від 13.11.2024 р.

Дана ЯН ХУНХАО,

який бере участь у розробці ініціативної науково-дослідної роботи № 1/2020
«Управління формуванням професійних компетентностей майбутніх
фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» з
01.09.2023 року по 30.08.2024 року.

Підрозділ 3.1. Управління формуванням професійної компетентності
майбутніх фахівців в галузі мистецтва в умовах інформаційного
полікультурного освітнього середовища (порівняльна характеристика
європейської та китайської парадигм).

Державний реєстраційний номер 0120U104231

Начальник НД

Ірина ЛИТОВЧЕНКО